Aan de leden

Datum
17 mei 2023
Ons kenmerk
U202300358
Lbr. 23/019
Telefoon
0703738393
Bijlage(n)

Onderwerp
Uitnodiging ALV 14 juni 2013

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u de agenda en stukken voor onze Algemene Leden Vergadering (ALV) van woensdag 14 juni 2023, 11.30-13.00 uur. Met de ledenbrief van 26 april 2023 'Voorbereiding ALV 14 juni 2023 en VNG Verenigingsstrategie 2030' ontving u eerder de concept-agenda voor de ALV. Deze ALV maakt deel uit van het tweedaagse VNG Jaarcongres op 13 en 14 juni 2023.
Meer informatie over het VNG Congres vindt u hier: https://www.vngjaarcongres.nl

U bent van harte welkom bij deze ALV bij Martiniplaza in Groningen.

In deze ledenbrief geven wij u een toelichting op:
- Agenda en stukken voor deze ALV (*zie de bijlagen voor de volledige agenda en stukken*)
- De besluitvormingsprocedure: indienen van amendementen en moties, de stemprocedure en de mogelijkheid tot inspreken

U kunt statutair tot uiterlijk donderdag 1 juni a.s. amendementen op voorstellen indienen.
Wij vragen u nadrukkelijk om ook eventuele moties uiterlijk op deze datum in te dienen, zodat het VNG-bestuur tijdig preadviezen kan vaststellen en de leden hun standpuntbepaling kunnen voorbereiden. Wij zijn u daarvoor bij voorbaat dankbaar en u kunt voor vragen hierover altijd contact opnemen met de VNG-medewerkers.

Indienen amendementen en moties
- Amendementen en moties kunt u indienen via e-mail: motiealv@vng.nl
- Informatie over de procedure rond indiening en ondertekening vindt u hier.
- Moties en amendementen worden behandeld bij het betreffende agendapunt of de rondvraag.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Agenda en stukken ALV

Agenda ALV
De ALV start om 11.30 uur met de volgende agenda. In de bijlage ontvangt u per agendapunt een korte toelichting.

1. Opening
2. Benoeming van de notulencommissie ALV 14 juni 2023
3. Vaststelling notulen Najaars ALV 2 december 2022
4. Mededelingen
5. Jaarverslag 2022, inclusief Financieel Jaarverslag en verantwoording over het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)
6. Voorstellen inzet en financiën VNG 2024
   a. Contributievoorstel VNG
   b. Kadernota 2024 met ambities voor beleidsinzet en inzet op gebied GGU
   c. De totale GGU-begroting 2024 en financiële bijdrage Fonds GGU (inclusief 5 proposities)
7. Stand van zaken actuele trajecten
   a. Meerjarig financieel perspectief financiën gemeenten
   b. Principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd
   c. Verhoogde rijksdoelstelling voor CO_2-reductie
   d. Asielzaken
8. Verantwoording uitvoering moties
9. Invulling vacatures in VNG-bestuur en -commissies
10. Verenigingsstrategie 2030
11. Rondvraag/WVTTK
12. Sluiting en aankondiging locatie VNG Congres 2024

Tijdpad voorbereiding ALV 14 juni 2023
Het tijdpad richting de ALV van 14 juni ziet er als volgt uit:

- 17 mei (woensdag): Verzending ALV-voorstellen aan de leden
- 1 juni (donderdag): Deadline indiening amendementen (statutaire termijn) en moties (dringend verzoek van VNG-bestuur aan de leden)
- 2 juni (vrijdag): VNG-bestuur stelt preadviezen vast over moties en amendementen
- Zo spoedig mogelijk: Toezending moties, amendementen en preadviezen aan de leden
- 14 juni (woensdag): ALV

Besluitvormingsprocedure

Indienen amendementen en moties

Aanbevelingen werkgroep 'Anders communiceren over moties'
In de ledenbrief van 26 april 2023 'Voorbereiding ALV 14 juni 2023 en VNG Verenigingsstrategie 2030' hebben wij u eerder uw aandacht gevraagd voor de aanbevelingen van de werkgroep 'Anders communiceren over moties'. Aanleiding hiervoor was het complexe en omvangrijke bouwwerk van circa 50 aangenomen en aangehouden moties dat in de periode tot juni 2022 was ontstaan. De belangrijkste aanbevelingen van de werkgroep zijn door het VNG-bestuur overgenomen en worden in de bijlage nader toegelicht.

Kort samengevat waren de aanbevelingen:

- Beperk aan de voorkant het aantal moties door gemeenten op te roepen zich te beperken tot moties die toegevoegde waarde hebben (*zie bijlage voor toelichting*).
- Bied gemeenten de mogelijkheid om, naast de indiening van een motie, ook een onderwerp voor te leggen aan de verantwoordelijke VNG-commissie en/of het bestuur.
- Laat na de deadline voor aanlevering moties alleen nog moties toe die een actueel onderwerp betreffen waarop gemeenten redelijkerwijs niet eerder een motie hebben kunnen indienen.
- Maak voortaan onderscheid tussen moties die direct kunnen worden uitgevoerd, moties waarover in de eerstvolgende ALV nader verantwoording wordt afgelegd en moties die langer worden aangehouden vanwege de inhoud of vanuit politiek-strategische overwegingen.
- Informeer de gemeenten via een vaste pagina op de VNG-website over de status van moties en de uitvoering ervan.
- Werk aan een 'cultuurverandering' bij bestuur, commissies, provinciale afdelingen, netwerken en gemeenten om te komen tot meer toegevoegde waarde van het instrument van de motie.

Voor de goede orde: hiermee willen wij niets afdoen aan het recht van gemeenten om moties in te dienen. Uiteindelijk is het aan gemeenten zelf om een motie in te dienen in de vorm en op het moment waarop zij dat willen. Alleen de mogelijkheid voor het indienen van moties na de gestelde deadline wordt met deze voorstellen ingeperkt. Wij vragen gemeenten, provinciale afdelingen en netwerken om hun medewerking door hun achterbannen hierin mee te nemen en er gezamenlijk voor te zorgen dat wij met de nieuwe werkwijze tijdens de ALV het gesprek kunnen voeren over wat voor gemeenten van belang is.

Procedure indienen moties en amendementen
Statutair is het mogelijk amendementen in te dienen op aanhangige voorstellen. Amendementen kunnen tot uiterlijk negen werkdagen voorafgaand aan de ALV worden ingediend. Dat betekent dat amendementen ***uiterlijk donderdag 1 juni a.s.*** bij het VNG-bureau moeten zijn ingediend. Vervolgens zullen wij de leden op de hoogte stellen van de ingediende amendementen en de preadviezen van het bestuur daarbij, zodat zij op basis daarvan de standpuntbepaling binnen de gemeente kunnen voorbereiden.

Wij vragen u ook om moties ***uiterlijk donderdag 1 juni a.s.*** in te dienen. Dat stelt het bestuur in staat om de leden tijdig te informeren over de motie en het preadvies van het bestuur daarop. Op basis daarvan kunnen de leden de standpuntbepaling binnen de gemeente voorbereiden. Definitief ingediende moties worden gepubliceerd op de ALV-pagina op de VNG-site, voor zover beschikbaar met het preadvies van het bestuur. Voor moties geldt geen formele statutaire uiterlijke termijn voor indiening.

Indienen amendementen en moties
- Amendementen en moties kunt u indienen via e-mail: motiealv@vng.nl - Informatie over de procedure rond indiening en ondertekening vindt u hier. - Moties en amendementen worden behandeld bij het betreffende agendapunt of de rondvraag.

Stemprocedure en mogelijkheid tot inspreken

Stemprocedure
In deze fysieke ALV is sprake van een gewogen stemming, waarbij een vooraf aangewezen vertegenwoordiger van de gemeente de stemmen uitbrengt. Zoals gebruikelijk bij fysieke ledenvergaderingen kunnen alleen in de zaal aanwezige vertegenwoordigers van de gemeenten aan de stemmingen deelnemen.

De procedure voor aanwijzing van de stemgerechtigde vertegenwoordiger van de gemeente en het deelnemen aan de stemmingen ziet er als volgt uit:

- Per gemeente is er één vertegenwoordiger die is gemachtigd om de stemmen van de gemeente uit te brengen.
- Alle gemeentesecretarissen ontvangen in de week van 22 mei a.s. per e-mail een stemkaart met barcode voor de vertegenwoordiger van de gemeente. De gemeente kan worden vertegenwoordigd door een burgemeester, wethouder, secretaris, griffier of raadslid. Het is aan de gemeente zelf om een vertegenwoordiger aan te wijzen.
- De vertegenwoordiger van de gemeente moet zich bij binnenkomst van de locatie Martiniplaza in Groningen aanmelden en registreren bij de stembalie met de geprinte of digitale stemkaart met barcode. Daarna ontvangt de vertegenwoordiger een persoonlijke stempas (met het aantal stemmen van de betreffende gemeente). Hiermee kan de vertegenwoordiger aan de stemmingen deelnemen.

In artikel 11 van de Statuten van de VNG worden regels gesteld voor het uitbrengen van de stemmen door een lid van de vereniging en voor het aantal stemmen dat door een lid van de vereniging kan worden uitgebracht. De volledige tekst luidt als volgt:

Artikel 11 - Stemmingen algemene vergadering

1. Het lid dat aan de stemming in de algemene vergadering wenst deel te nemen, wijst daartoe een vertegenwoordiger aan. Alleen een lid van het college van burgemeester en wethouders, een lid van de raad, de secretaris of de griffier van de eigen gemeente kan als vertegenwoordiger worden aangewezen.
2. De aangewezen vertegenwoordiger legt bij aanvang van de algemene vergadering een door of namens het bestuur te bepalen schriftelijke of elektronische verklaring over waaruit zijn volmacht blijkt.

3. Een lid heeft één stem voor elke veelvoud van één duizend (1.000) inwoners, met een minimum van één stem en een maximum van vijfenzeventig (75) stemmen.
4. Maatstaf voor het aantal stemmen van een lid is het aantal inwoners volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari.
5. Bij stemmingen over zaken wordt het stemgedrag per lid openbaar gemaakt.

Een voorstel is aangenomen als meer dan de helft van het aantal uitgebrachte stemmen het voorstel steunt, tenzij statutair een andere meerderheid is voorgeschreven.

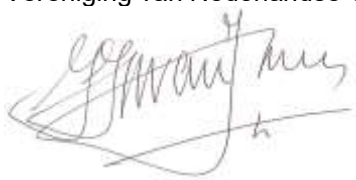
Inspreken in de ALV

Alleen fysiek aanwezige deelnemers kunnen tijdens de ALV het woord voeren. Indien u het voornemen hebt om het woord te voeren, stellen wij het op prijs als u zich vooraf bij het VNG-bureau aanmeldt en aangeeft wat de strekking van uw betoog is. Dat stelt ons in de gelegenheid om een antwoord van het bestuur voor te bereiden. U kunt zich aanmelden via e-mail: motiealv@vng.nl. Tijdens de ALV krijgt u dan het woord bij het betreffende agendapunt. Vanzelfsprekend kunt u ook altijd spontaan het woord vragen tijdens de ALV.

De vergadering wordt live gestreamd zodat iedereen die niet fysiek bij de ALV aanwezig kan zijn de vergadering toch kan volgen via www.VNG.nl/ALV. Hiervoor is geen toegangscode nodig.

Ik kijk er naar uit om u te ontmoeten op het VNG Congres.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr. J.H.C. van Zanen
Voorzitter

Toelichting op agenda ALV 14 juni 2023

Bijlage bij ledenbrief "Uitnodiging ALV 14 juni 2023" van 17 mei 2023

Toelichting op de ALV-agenda

Per agendapunt is er een korte toelichting en wordt aangegeven of er een voorstel ter besluitvorming wordt voorgelegd.

2. Benoeming van de notulencommissie ALV 14 juni 2023 (ter besluitvorming)

In de ALV ontvangt u een voorstel voor de nieuwe notulencommissie.

3. Vaststelling notulen Najaars ALV 2 december 2022 (ter besluitvorming)

De notulen van de Najaars ALV van 2 december 2022 geven volgens de toenmalige notulencommissie een goede weergave van hetgeen daar is besproken.

4. Mededelingen (op basis van actualiteit)

5. Jaarverslag 2022, inclusief Financieel Jaarverslag en verantwoording over het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) (ter informatie respectievelijk ter besluitvorming)

Het bestuur heeft het Bestuurlijk Jaarverslag 2022 vastgesteld en legt dit ter informatie aan u voor. Het bestuur stelt u voor het Financieel jaarverslag 2022 vast te stellen en het bestuur decharge te verlenen.

6. Voorstellen inzet en financiën VNG 2024 (ter besluitvorming)

Vooraf: één VNG Kadernota 2024

Voor 2024 wordt opnieuw een gezamenlijke kadernota gepresenteerd voor de hele VNG op basis van de maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan. De Kadernota 2024 geeft inzage in de jaardoelen en -resultaten van de VNG. Door beleid en uitvoering te combineren in één plan ontstaat er voor gemeenten een overzichtelijk geheel van alle activiteiten. Omwille van de overzichtelijkheid dienen we rekening te houden met de verschillen in governance die samenhangen met 3 financieringsstromen, te weten de VNG-contributie, het Fonds GGU en subsidies. De beleidsinzet wordt primair vanuit de VNG-contributie gefinancierd, en wordt door het VNG-bestuur vastgesteld. De GGU-activiteiten worden primair vanuit het Fonds GGU gefinancierd, en zijn vooraf voorgelegd aan het College voor Dienstverleningszaken. Aansluitend stelt het VNG-bestuur deze onderdelen vast. Ten slotte zijn er activiteiten die op basis van subsidies worden gefinancierd. Deze activiteiten worden na de zomer in het Jaarplan 2024 uitgewerkt. Voor deze gesubsidieerde activiteiten is er geen aanvullende besluitvorming noodzakelijk in de ALV. Dit alles leidt ertoe dat aan de ALV de volgende 3 voorstellen ter besluitvorming worden voorgelegd.

6a. Contributievoorstel VNG voor 2024
Conform de in de ALV van 2018 vastgestelde meerjarige systematiek stelt het bestuur u voor om de contributie voor 2024 te indexeren voor de loon- en prijsontwikkeling op basis van CPB-indexcijfers, aangevuld met 1% voor de ingroei naar volledige dekking van de kosten van de kernorganisatie van de VNG vanuit de contributie. Op basis van de gehanteerde indices zijn de verwachte kosten voor de VNG berekend, waarmee de gewogen indexatie voor de loon- en prijsontwikkeling uitkomt op 5,1%.
Op basis van deze indexatie en de vastgestelde ingroei stellen wij voor de contributie voor 2024 met 6,1% te verhogen.

6b. Kadernota 2024 met ambities voor beleidsinzet en inzet op gebied GGU
Het bestuur stelt de leden voor om in stemmen met de Kadernota 2024.

6c. De totale GGU begroting 2024 en financiële bijdrage Fonds GGU (inclusief 5 proposities)
Het bestuur stelt de leden voor om in te stemmen met de totale GGU begroting 2024 met daarin de financiële bijdrage aan het Fonds GGU en met de 5 proposities, inclusief de financiering daarvan. Concreet gaat het om intensivering van het GGU in verband met de volgende nieuwe proposities en structurele dienstverlening.

Proposities:

1. Ontwikkelagenda gezond leven IZA/GALA
2. Programma's Fysieke Leefomgeving
3. Inkoop en aanbesteden
4. VNG Academie en Kennishub
5. Arbeidsmarktkrapte

Nieuwe structurele diensten:

1. Structurele dienstverlening Omgevingswet
2. Haven-standaard (Platform-onafhankelijke cloud hosting)
3. Single Digital Gateway invoervoorziening
4. Doorontwikkeling Informatie Beveiligingsdienst

De ophoging van het Fonds GGU in 2024 komt daarmee op 10% t.b.v. deze inhoudelijke ontwikkelingen en 5,1% indexatie.

7. Stand van zaken actuele trajecten:

7a. Meerjarig financieel perspectief gemeenten
Vanaf 2026 is er voor gemeenten structureel zo'n €3 mld. minder beschikbaar voor het uitvoeren van gemeentelijke taken en biedt het accres vanaf 2027 te weinig vergoeding voor het opvangen van de autonome groei van de zorgtaken. Het is goed dat er nu een aanzet is voor een nieuwe normeringssystematiek, maar alles bij elkaar geeft deze voorjaarsnota niet de gewenste structurele financiële zekerheid voor gemeenten. De ***ledenbrief*** van vandaag, 17 mei 2023, geeft een nadere duiding van de Voorjaarsnota en geeft aan welke acties vanuit de VNG naar aanleiding hiervan in gang zijn gezet.

7b. Principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd
De VNG en het rijk hebben na lang onderhandelen op 17 april jl. een principeakkoord bereikt over het financieel kader bij de Hervormingsagenda jeugd. Bij de onderhandelingen over het financieel kader heeft de bestuurlijke delegatie zich laten leiden door de motie Krimpenerwaard, zoals die is aangenomen in de ALV van december 2022. Toetsing wijst uit dat aan de vier daarin gestelde criteria is voldaan. Gezien het feit dat er in het coalitieakkoord van het rijk al een grote bezuiniging was opgenomen, is het winst dat de bezuiniging voor de jaren 2024 en 2025 worden bevroren en een zwaarwegende deskundigencommissie in januari 2025 met terugwerkende en vooruitwerkende kracht uitspraak doet over het benodigde financieel kader.

Wij stellen u voor in te stemmen met de Hervormingsagenda Jeugd, inclusief het financieel kader. Zoals gebruikelijk bij conceptakkoorden die wij met andere partijen sluiten, wordt het akkoord niet amendabel aan de leden voorgelegd.

7c. Verhoogde rijksdoelstelling voor CO_2 reductie
Het kabinet heeft de ambities in het Klimaatakkoord voor CO_2-reductie (49% in 2030 ten opzichte van 1990) verhoogd. Dat vraagt een forse extra inzet. In de ALV van 14 juni willen we u informeren over de invulling van de randvoorwaarden op basis waarvan gemeenten extra taken kunnen uitvoeren die aanvullend zijn op de huidige afspraken in het Klimaatakkoord. Op basis hiervan zullen wij het gesprek voeren met het rijk. Over de uitkomsten zullen wij u afhankelijk van de ontwikkelingen in de Najaars ALV van 2023 opnieuw informeren of een voorstel voorleggen.

7d. Asielzaken
Op basis van actualiteit en met onder meer aandacht voor de Spreidingswet.

8. Verantwoording uitvoering moties (ter besluitvorming)
Het bestuur stelt de leden voor om in te stemmen met de verantwoording door het bestuur over de uitvoering van alle op 2 december 2022 ingediende en eerder aangehouden moties. Op deze plaats worden ook de nieuwe moties behandeld die geen betrekking hebben op een eerder agendapunt.

9. Invulling vacatures in VNG-commissies
De door de Voordrachtscommissie voorgedragen kandidaten en eventuele tegenkandidaten worden aan de leden voorgelegd. Alleen de voorgedragen kandidaat voor de vacature van lid in de commissie Europa & Internationaal wordt door het bestuur benoemd (conform het Reglement van de commissie).

Het bestuur heeft de voorgedragen kandidaat, Jan van Zanen, burgemeester Den Haag, op 11 mei jl. benoemd tot lid van de commissie Europa & Internationaal met ingang van 14 juni 2023.
Sharon Dijksma is in de Najaars ALV van 2022 door de leden reeds benoemd als voorzitter vanaf 14 juni. Bij dit agendapunt draagt Jan van Zanen het voorzitterschap aan haar over.
Op 10 mei jl. zijn de door de Voordrachtscommissie voorgedragen kandidaten door het VNG-bestuur bekend gemaakt en is de mogelijkheid tot het stellen van tegenkandidaten geopend.

10. VNG strategie 2030 door Sharon Dijksma (ter besluitvorming)
Het VNG -bestuur heeft de 'Verenigingsstrategie VNG 2030, stap naar voren' vastgesteld in haar vergadering van 21 april en heeft deze reeds met de ledenbrief van 26 april jl. aan u voorgelegd, zodat er voldoende tijd is deze te bespreken in uw gemeente. Wij stellen u voor om in te stemmen met de VNG Verenigingsstrategie 20230.

11. Rondvraag/WVTTK

12. Sluiting en aankondiging locatie VNG Congres 2024

Procedure en regels voor indiening en ondertekening amendementen en moties voor de ALV van 14 juni 2023

Deze notitie beschrijft in het kort:
1. De procedure voor het indienen van amendementen
2. De procedure voor het indienen van moties
3. De regels die gelden voor de ondertekening
4. Het sjabloon voor de opbouw van moties.

1. De procedure voor het indienen van een amendement:

Indienen van amendementen
De leden kunnen bij voorstellen die ter besluitvorming aan de ALV worden voorgelegd volgens de statuten uiterlijk 9 werkdagen voorafgaand aan de ALV amendementen indienen. Dit betekent voor de ALV van 14 juni 2023 als deadline uiterlijk donderdag 1 juni 2023, 12.00 uur. U kunt voor amendementen hetzelfde mailadres gebruiken als voor moties: motiealv@vng.nl).

Voor een amendement geldt dat helder moet zijn verwoord hoe het ALV-voorstel moet worden aangepast. Dit betekent dat precies moet worden aangegeven wat er in de tekst moet worden geschrapt en wat ervoor in de plaats moet komen.

Voor het indienen van een amendement gelden voor ondertekening dezelfde voorwaarden als bij het indienen van een motie. Zie verder paragraaf 3.

U kunt bij vragen over het indienen van een amendement contact opnemen met de Concernstaf. Contactpersoon is Frans van de Waart. (06-57593279). Per mail bereikbaar via: motiealv@vng.nl.

2. De procedure voor het indienen van een motie:

Vooraf: alternatieven voor het indienen van een motie

Overweeg of er alternatieven zijn voor het indienen van een motie
Graag verzoeken wij de gemeenten die het voornemen hebben om een motie in te dienen om te overwegen of het ook mogelijk is om op een andere wijze aandacht te vragen voor hun inhoudelijke boodschap. Dat kan door het woord te voeren in de ALV, waarbij de verantwoordelijke commissievoorzitter namens het bestuur reageert, of door de VNG te vragen om het betreffende onderwerp te bespreken in VNG-bestuur, commissies en/of colleges. Dat laatste is een goed alternatief voor meer specifieke/gedetailleerde moties en moties die slechts een beperkt deel van de gemeenten raken.

De achtergrond van dit verzoek is dat het aantal ingediende moties in de afgelopen jaren sterk is gestegen en het daardoor in de praktijk nauwelijks mogelijk is om moties inhoudelijk te bespreken. Vaak is het al een race tegen de klok om alle stemmingen op tijd plaats te laten vinden. Uiteindelijk

is het echter vanzelfsprekend aan de gemeente(n) zelf om een motie in te dienen of om op een andere manier aandacht te vragen

Aanbevelingen werkgroep "Anders communiceren over moties"
Ten behoeve van de beperking van het aantal ingediende moties en het voorkomen van het opnieuw ontstaan van een complex en omvangrijk bouwwerk van nieuwe en aangehouden moties (op een gegeven moment circa 50 moties, die vaak inhoudelijk deels achterhaald waren) heeft een werkgroep op verzoek van het VNG-bestuur een aantal aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen zijn door het bestuur overgenomen.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Beperk aan de voorkant het aantal moties door gemeenten op te roepen zich te beperken tot moties die toegevoegde waarde hebben (lees: die voor een substantieel deel van de leden herkenbaar zijn en een breder gemeentelijk belang betreffen)
- Bied gemeenten de mogelijkheid om, naast de indiening van een motie, ook een onderwerp voor te leggen aan de verantwoordelijke VNG-commissie en/of het bestuur
- Laat na de deadline voor aanlevering moties alleen nog moties toe die een actueel onderwerp betreffen waarop gemeenten redelijkerwijs niet eerder een motie hebben kunnen indienen
- Maak voortaan onderscheid tussen moties die direct kunnen worden uitgevoerd, moties waarover in de eerstvolgende ALV nader verantwoording wordt afgelegd en moties die langer worden aangehouden vanwege de inhoud of vanuit politiek-strategische overwegingen.
- Informeer de gemeenten via een vaste pagina op de VNG-website over de status van moties en de uitvoering ervan
- Werk aan een 'cultuurverandering' bij bestuur, commissies provinciale afdelingen, netwerken en gemeenten om te komen tot meer toegevoegde waarde van het instrument van de motie.

Voor de goede orde, hiermee wordt niets afgedaan aan het recht van gemeenten om moties in te dienen. Uiteindelijk is het aan gemeenten zelf om een motie in te dienen in de vorm en op het moment waarop zij dat willen. Alleen de mogelijkheid van indiening van moties na de gestelde deadline wordt met deze voorstellen ingeperkt.

De procedure

Verzoek delen concept motieteksten met de VNG
De VNG stelt het op prijs wanneer een gemeente een motie al in het concept-stadium deelt met het VNG-bureau (via motiealv@vng.nl) zodat er contact kan worden gelegd tussen de beleidsafdeling van de VNG en de betreffende gemeente. Dat stelt de VNG in staat om VNG standpunten/inzet en actuele ontwikkelingen nader toe te lichten. In de praktijk is gebleken dat deze afstemming vaak leidt tot aanpassingen of aanscherpingen in de tekst van de motie.

U kunt bij vragen over de procedure voor het indienen van moties contact opnemen met de Concernstaf. Contactpersonen zijn Rommy Bakker (06-55893983) en/of Frans van de Waart (06-57593279). Zij zijn per mail bereikbaar via motiealv@vng.nl.

De deadline voor het indienen van moties
De deadline voor het indienen van definitieve moties voor de ALV van 14 juni is uiterlijk donderdag 1 juni 2023 vóór 12 uur via motiealv@vng.nl. Dit is geen statutaire deadline, maar een dringend verzoek van het VNG bestuur aan de leden. Als moties op tijd worden ingediend, kan de VNG de leden tijdig informeren over de moties en de preadviezen van het VNG-bestuur bij de moties. Latere indiening betekent dat het VNG bestuur geen tijdig preadvies meer kan vaststellen. Het gevolg hiervan is dat de gemeenten hun standpuntbepaling over de motie en het preadvies niet meer tijdig kunnen voorbereiden. Gemeenten geven aan dat ze het heel vervelend vinden als niet alle moties behandeld kunnen worden in de laatste B&W vergadering voor de ALV.

Voorbereiden en vaststellen preadviezen door het VNG-bestuur en informeren van de leden
Het VNG-bureau bereidt op basis van de ingediende definitieve motie een preadvies van het VNG-bestuur bij de motie voor. Er zijn drie smaken: overnemen, aanhouden of ontraden.

De planning is als volgt:

- Op vrijdag 2 juni van 10 tot 11 uur bespreekt het VNG-bestuur in een extra ingelaste bestuursvergadering de tot dan toe definitief ingediende moties en stelt het VNG-bestuur de preadviezen vast.
- Na deze bestuursvergadering informeert de VNG de leden zo spoedig mogelijk (streefdatum is maandag 5 juni) in een ledenbrief over de moties en preadviezen.

3. De regels voor ondertekening

Hieronder volgt meer informatie over de ondertekening van moties voor de ALV aan de hand van de meest gestelde vragen.

Wie ondertekent namens de gemeente een motie voor de ALV?
Het indienen van moties voor de ALV is een uitvoerende bestuurlijke aangelegenheid, die volgens artikel 160 van de Gemeentewet binnen de bevoegdheid van het college valt. Dit betekent dat moties namens het college ondertekend worden. Daarnaast is medeondertekening door raadsleden uiteraard ook mogelijk. Het advies aan het college is om de inhoud van de motie vóór indiening af te stemmen met de gemeenteraad.

Wie ondertekent namens het college een motie voor een ALV?
Namens het college zijn de volgende ondertekeningen mogelijk:

- De burgemeester namens het college;
- De burgemeester samen met de (inhoudelijk) betrokken wethouder namens het college;
- De burgemeester samen met de gemeentesecretaris namens het college;

Uitgangspunt is dat de inhoud van de motie binnen het college is afgestemd.

Hoe zit het met de ondertekening van een motie die mede door andere gemeenten worden ingediend?

Onderaan de motie kunnen de namen worden gezet van de gemeenten die de motie mede indienen met daarbij een handtekening namens het college van de mede indienende gemeente (wie ondertekent namens het college van de mede-indienende gemeente is niet van belang).

Hoe om te gaan met gemeenten die de motie willen ondersteunen?
Daarvoor volstaat een opsomming (in bullets) van de namen van deze gemeenten onderaan de motie of in een aparte bijlage. Hiervoor zijn geen handtekeningen nodig.

Steunbetuigingen aan moties dienen door ondersteunende gemeenten bij de indienende gemeente te worden aangeleverd. De gemeente is dus zelf verantwoordelijk voor het bijhouden van overzichten van ondersteunende gemeenten.

De indienende gemeente kan het VNG-bureau tot uiterlijk 1 dag voor de ALV een definitieve lijst van ondersteunende gemeenten doorgeven. Deze lijst wordt geplaatst op de site van de VNG. Dit is een aparte lijst als bijlage bij de motie. Verzoeken hiervoor dienen uiterlijk dinsdag 13 juni vóór 10.00 uur te zijn ingediend via motiealv@vng.nl.

Doorgeven ambtelijke en bestuurlijke contactpersonen en mogelijkheid tot inspreken in ALV
Wij vragen u om bij het indienen van de motie ook de naam en gegevens van de ambtelijke contactpersoon en van de inhoudelijk verantwoordelijke bestuurder (burgemeester, wethouder, raadslid, secretaris of griffier) van de gemeente aan ons door te geven (via motiealv@vng.nl)

Daarnaast is het mogelijk dat een vertegenwoordiger van de gemeenten als inspreker de motie in de ALV toelicht. Dat kan een burgemeester, wethouder, secretaris, griffier of raadslid zijn. Voor moties waarop door het VNG bestuur een positief preadvies is uitgebracht is dit niet per se nodig.

Alleen fysiek aanwezige deelnemers kunnen in de ALV het woord vragen. Indien u het voornemen hebt om het woord te voeren, stellen wij het op prijs als u zich vooraf bij het VNG-bureau aanmeldt (liefst maandag 12 juni vóór 12 uur) via motiealv@vng.nl zodat wij een reactie namens het VNG-bestuur kunnen voorbereiden. U krijgt dan het woord bij het betreffende agendapunt. Vanzelfsprekend kunt u ook altijd spontaan het woord vragen in de ALV.

Wat is nog meer van belang om te weten?

- Een motie is pas definitief als deze is ondertekend. De VNG publiceert alleen moties met een handtekening.
- Logo’s van gemeenten op een motie is prima, maar hoeft niet per se.

4. Sjabloon voor opbouw motie ALV

Vooraf
Bij de opstelling van dit sjabloon, inclusief de toelichting bij de onderdelen, is rekening gehouden met het advies van de werkgroep “Anders communiceren over moties”.

Aandachtspunten:
- Ingediende moties en preadviezen daarop van het bestuur bereiken de gemeenten meestal pas (zeer) kort voor de ledenvergadering. Dat beperkt de mogelijkheden van colleges en raden om hun standpunten voor te bereiden
- In de praktijk is er maar zeer beperkt tijd om moties in de ALV te bespreken
- In plaats van het indienen van een motie is het ook mogelijk om het woord te voeren in de ALV of aan het bestuur te vragen om een bepaald onderwerp te bespreken in VNG-bestuur en commissies.

Gelet hierop vragen wij gemeenten die een motie willen indienen:
- Moties zo vroeg mogelijk in te dienen en in ieder geval uiterlijk donderdag 1 juni vóór 12 uur a.s. (tenzij er sprake is van een actuele ontwikkeling waardoor eerdere indiening van de motie redelijkerwijs niet mogelijk is)
- De motie niet te gedetailleerd en te technisch te formuleren
- Zich te beperken tot moties die voor een substantieel deel van de achterban herkenbaar en van belang zijn
- Van het bestuur een inspanningsverplichting (en geen resultaatsverplichting) te eisen, wanneer het bestuur niet de eindverantwoordelijke of bevoegde partij is en derhalve ook geen doorzettingsmacht heeft
- Te overwegen of in plaats van het indienen van een motie in het betreffende specifieke geval ook kan worden gekozen voor woordvoering in de ALV of het indienen van een vraag bij het VNG-bestuur om een bepaald onderwerp te bespreken in VNG-bestuur en commissies.

Opbouw sjabloon motie

Indiener(s), titel en datum
Motie van de gemeente(n): ....
Titel motie: ….
Datum indiening: ….

Inhoud motie
Aanleiding
Omschrijving directe aanleiding voor de motie. Dat kan zijn: een actuele ontwikkeling (bijv. nieuwe regelgeving, een calamiteit, nieuwe cijfers die bekend zijn geworden), een langer levende zorg (bijv. uitblijven van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken, signalen van inwoners en bedrijven) of een andere aanleiding.

Overweging/constatering ("overwegende, dat ...." of "constaterende, dat ....")
Duiding van de problematiek die aan de orde is met aandacht voor:

- Omvang probleem en betekenis voor gemeenten (en hun inwoners)
- Urgentie van het probleem (welke actie/aanpak is op welke termijn nodig)
- De betrokken stakeholders en de rol van gemeenten.

Oproep aan het VNG-bestuur
Gerichte oproep aan het bestuur om zich in te spannen voor een oplossing van het probleem door:

- Belangenbehartiging richting rijk, medeoverheden en andere partijen
- Als VNG aan de gemeenten te vragen om een bepaalde actie te ondernemen
- Eigen VNG-beleid te gaan voeren of aan te passen.

Slotzin
"En gaat over tot de orde van de dag."

Ondertekening indiener(s)
Het indienen van moties is een bevoegdheid van het college (of meerdere colleges).
Ondertekening vindt daarom plaats door:

- De burgemeester(s) van de indienende gemeente(n)
- Eventueel met medeondertekening van gemeentesecretaris(sen), wethouder (s) of raadslid/raadsleden.

“Op een andere manier ruimte geven aan moties en signalen in de ALV”
Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023 “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Aanleiding
In de periode tot juni 2022 is een complex en omvangrijk bouwwerk ontstaan van aangenomen en aangehouden moties. Sommige moties zijn jaren aangehouden, waarbij iedere keer opnieuw verantwoording moest worden afgelegd door het bestuur. Dat bouwwerk bevatte rond de 50 moties, waarvan een groot gedeelte deels achterhaald en niet actueel waren. In de ALV van juni 2022 heeft voorzitter Jan van Zanen aangekondigd dat de VNG in overleg met vertegenwoordigers van de leden zou komen met een voorstel over het anders communiceren over moties, waarbij we de leden goed willen informeren over de opvolging van moties en het aantal aangehouden moties willen beperken.

Aanbevelingen werkgroep “Op een andere manier ruimte geven aan moties en signalen in de ALV”

Samenstelling werkgroep
De werkgroep die zich heeft gebogen over het anders omgaan met moties bestond uit:
- Arnold Bloem, strategisch adviseur Noordoostpolder (zijn burgemeester Roger de Groot voerde in de ALV van juni 2022 het woord hierover)
- Genie Hendriks, ambtelijk secretaris G40
- Leo Bezemer, ambtelijk secretaris VNG Afdeling Gelderland
- Pim Bannink, ambtelijk secretaris VNG Afdeling Utrecht.

Aanbevelingen
De werkgroep heeft zich gebogen over het communiceren richting de leden over moties, beperking van het aantal ingediende moties en de wijze waarop het VNG-bestuur verantwoording over moties aflegt en moties afdoet. De aanbevelingen van de werkgroep luiden als volgt:
- Beperk aan de voorkant het aantal moties door gemeenten op te roepen zich te beperken tot moties die toegevoegde waarde hebben. Dat gaat om moties die:
    - een breder gemeentelijk belang dienen
    - een onderwerp betreffen waar gemeenten een rol spelen
    - niet doubleren met de reeds bestaande VNG-inzet
    - een uitvoerbare inspanningsverplichting van de VNG vragen (en geen resultaatsverplichting op een terrein waarop de VNG geen zeggenschap heeft)
    - niet het karakter hebben van een regulier ALV-voorstel dat vier weken voorafgaand aan de ALV aan de leden moet worden toegezonden ten behoeve van de standpuntbepaling in colleges en raden (NB: dus liever geen specifieke bedragen, exacte termijnen of complexe gedetailleerde omschrijvingen).
- Biedt gemeenten een helder format aan voor een uniforme en herkenbare formulering van moties
- Beperk de mogelijkheid om na de gestelde deadline voor de indiening van moties (negen werkdagen voorafgaand aan de ALV) nog nieuwe moties in te dienen. Moties na de deadline zouden alleen nog moeten worden toegelaten als het gaat om een actueel onderwerp waarop gemeenten redelijkerwijs niet eerder een motie konden indienen. (NB: analoog aan de regels die bijvoorbeeld door verschillende politieke partijen worden gebruikt, zou de VNG dit ook formeel kunnen opnemen in het Huishoudelijk Reglement)

- Biedt gemeenten de volgende alternatieven voor het indienen van een motie:
    - de mogelijkheid om in te spreken in de ALV en daar een antwoord van de verantwoordelijk commissievoorzitter te krijgen
    - de mogelijkheid om een onderwerp voor te leggen aan de verantwoordelijke VNG-commissie en/of het bestuur

  (NB: in de praktijk zijn vele wensen/zorgen bij gemeenten meer gebaat bij inhoudelijke verdieping binnen bestuur/commissies dan een stemming in een ALV)
- Maak bij de verantwoording over moties voortaan het volgende onderscheid en baseer daarop het afdoen of aanhouden van de betreffende motie:
    - *Moties die direct kunnen worden uitgevoerd*: breng deze in stemming en beschouw deze moties (op basis van toelichting in preadvies van het bestuur) daarna meteen als afgedaan. Het gaat hier om moties die volledig in lijn zijn met de VNG-inzet en waarop verantwoording in een volgende ALV geen toegevoegde waarde heeft
    - *Moties waarvan de uitvoering meer tijd vergt*: breng deze in stemming, leg in de eerstvolgende ALV verantwoording af en beschouw deze daarna als afgedaan
    - *Moties die langer actueel zijn vanwege de inhoud of vanuit politiek-strategische overwegingen*: breng deze in stemming, leg in de eerstvolgende ALV verantwoording af en houdt deze vervolgens aan
- Informeer de gemeenten via een vaste pagina op de VNG-website over de status van moties en de uitvoering ervan door te linken naar specifieke pagina's over het betreffende thema.
- Werk aan een "cultuurverandering" bij bestuur, commissies provinciale afdelingen, netwerken en gemeenten om te komen tot meer toegevoegde waarde van het instrument van de motie. Spreek elkaar constructief aan op de toegevoegde waarde voor gemeenten van in te dienen moties. Kom in goed overleg soms ook tot andere oplossingen om een thema waarop gemeenten zich zorgen maken/wensen hebben zichtbaar en bespreekbaar te maken. Dat kan bijvoorbeeld door agendering bestuur/commissies of in andere bestaande gremia of door het organiseren van een bijeenkomst of het houden van een enquête.

Voor de goede orde, met deze aanbevelingen wil de werkgroep niets afdoen aan het recht van gemeenten om moties in te dienen. Eerder heeft het bestuur reeds de dringende oproep aan gemeenten gedaan om bij indiening van moties dezelfde uiterlijke termijn te hanteren zoals die geldt voor amendementen (negen werkdagen voor de ALV). De oproep om goed naar de inhoud van moties te kijken kan worden gezien als een vergelijkbare oproep. Het is uiteindelijk aan gemeenten zelf om een motie in te dienen in de vorm en op het moment waarop zij dat willen. Wel stelt de werkgroep voor om de mogelijkheid om na de deadline moties in te dienen te beperken.

Opvolging van de aanbevelingen

Het VNG-bestuur heeft de aanbevelingen van de werkgroep overgenomen. Daarbij heeft het bestuur aangegeven het van belang te vinden dat de gemeenten en de verschillende netwerken tijdig over de nieuwe werkwijze worden geïnformeerd en worden gevraagd om zich in te zetten om de nieuwe werkwijze binnen hun achterban onder de aandacht te brengen.

CONCEPT NOTULEN ALGEMENE LEDENVERGADERING 2 DECEMBER 2022

Notulen van de algemene ledenvergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, op vrijdag 2 december 2022 in het Beatrixtheater in Utrecht.

Aanwezig zijn het bestuur – met de heer J. Van Zanen (burgemeester van Den Haag) als voorzitter, tevens voorzitter van de vergadering – en de algemene directie van de Vereniging, alsmede, blijkens de ingeleverde presentiekaarten.

a. vertegenwoordigers van de volgende gemeenten, leden van de Vereniging

Gemeente Aa en Hunze
Gemeente Aalten
Gemeente Achtkarspelen
Gemeente Alblasserdam
Gemeente Alkmaar
Gemeente Almelo
Gemeente Almere
Gemeente Alphen aan den Rijn
Gemeente Alphen-Chaam
Gemeente Altena
Gemeente Amersfoort
Gemeente Amstelveen
Gemeente Amsterdam
Gemeente Apeldoorn
Gemeente Arnhem
Gemeente Assen
Gemeente Baarle-Nassau
Gemeente Baarn
Gemeente Barendrecht
Gemeente Barneveld
Gemeente Beesel
Gemeente Berg en Dal
Gemeente Bergeijk
Gemeente Bergen op Zoom
Gemeente Berkelland
Gemeente Bernheze
Gemeente Blaricum
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Gemeente Boekel
Gemeente Borger-Odoorn
Gemeente Borne
Gemeente Breda
Gemeente Bronckhorst
Gemeente Brummen
Gemeente Bunnik
Gemeente Bunschoten
Gemeente Buren
Gemeente Capelle aan den IJssel
Gemeente Castricum
Gemeente Coevorden
Gemeente Cranendonck
Gemeente Culemborg
Gemeente Dalfsen
Gemeente Dantumadiel
Gemeente De Bilt
Gemeente De Fryske Marren
Gemeente De Ronde Venen
Gemeente De Wolden
Gemeente Delft
Gemeente Den Haag
Gemeente Den Helder
Gemeente Deurne
Gemeente Deventer
Gemeente Diemen
Gemeente Dijk en Waard
Gemeente Dinkelland
Gemeente Doetinchem
Gemeente Dongen
Gemeente Dordrecht
Gemeente Drimmelen
Gemeente Dronten
Gemeente Druten
Gemeente Duiven
Gemeente Echt-Susteren
Gemeente Edam-Volendam
Gemeente Ede
Gemeente Eijsden-Margraten
Gemeente Eindhoven
Gemeente Elburg
Gemeente Emmen
Gemeente Enkhuizen
Gemeente Enschede
Gemeente Epe
Gemeente Etten-Leur
Gemeente Geertruidenberg
Gemeente Geldrop-Mierlo
Gemeente Gilze en Rijen
Gemeente Gooise Meren
Gemeente Gorinchem
Gemeente Gouda
Gemeente Groningen
Gemeente Haaksbergen
Gemeente Haarlem
Gemeente Haarlemmermeer
Gemeente Hardenberg
Gemeente Harderwijk
Gemeente Hardinxveld-Giessendam
Gemeente Heemstede
Gemeente Heerde
Gemeente Heerenveen
Gemeente Heeze-Leende
Gemeente Hellendoorn
Gemeente Hellevoetsluis
Gemeente Helmond
Gemeente Hengelo
Gemeente Het Hogeland
Gemeente Heumen
Gemeente Heusden
Gemeente Hillegom
Gemeente Hilvarenbeek
Gemeente Hilversum
Gemeente Hoeksche Waard
Gemeente Hof van Twente
Gemeente Hoogeveen
Gemeente Hoorn
Gemeente Horst aan de Maas
Gemeente Houten
Gemeente Huizen
Gemeente Hulst
Gemeente IJsselstein
Gemeente Kaag en Braassem
Gemeente Kampen
Gemeente Katwijk
Gemeente Krimpen aan den IJssel
Gemeente Krimpenerwaard
Gemeente Landgraaf
Gemeente Landsmeer
Gemeente Lansingerland
Gemeente Leeuwarden
Gemeente Leiden

CONCEPT

Gemeente Leiderdorp
Gemeente Leidschendam-Voorburg
Gemeente Lelystad
Gemeente Leusden
Gemeente Lingewaard
Gemeente Lisse
Gemeente Lochem
Gemeente Loon op Zand
Gemeente Lopik
Gemeente Losser
Gemeente Maasdriel
Gemeente Maasgouw
Gemeente Maassluis
Gemeente Maastricht
Gemeente Meierijstad
Gemeente Meppel
Gemeente Middelburg
Gemeente Midden-Delfland
Gemeente Midden-Drenthe
Gemeente Midden-Groningen
Gemeente Molenlanden
Gemeente Montferland
Gemeente Mook en Middelaar
Gemeente Neder-Betuwe
Gemeente Nieuwegein
Gemeente Nieuwkoop
Gemeente Nijkerk
Gemeente Nijmegen
Gemeente Nissewaard
Gemeente Noardeast-Fryslân
Gemeente Noordenveld
Gemeente Noordoostpolder
Gemeente Nunspeet
Gemeente Oegstgeest
Gemeente Oisterwijk
Gemeente Oldambt
Gemeente Oldebroek
Gemeente Oldenzaal
Gemeente Olst-Wijhe
Gemeente Oost Gelre
Gemeente Oosterhout
Gemeente Ooststellingwerf
Gemeente Oostzaan
Gemeente Opsterland
Gemeente Oss
Gemeente Oude IJsselstreek
Gemeente Ouder-Amstel
Gemeente Overbetuwe
Gemeente Papendrecht
Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Gemeente Purmerend
Gemeente Putten
Gemeente Raalte
Gemeente Renkum
Gemeente Renswoude
Gemeente Rheden
Gemeente Rhenen
Gemeente Ridderkerk
Gemeente Rijssen-Holten
Gemeente Rijswijk
Gemeente Rotterdam
Gemeente Rozendaal
Gemeente Schagen
Gemeente Schiedam
Gemeente Schouwen-Duiveland
Gemeente 's-Hertogenbosch
Gemeente Sittard-Geleen
Gemeente Sliedrecht
Gemeente Sluis
Gemeente Soest
Gemeente Son en Breugel
Gemeente Staphorst
Gemeente Stede Broec
Gemeente Steenbergen
Gemeente Steenwijkerland
Gemeente Stichtse Vecht
Gemeente Terneuzen
Gemeente Teylingen
Gemeente Tiel
Gemeente Tilburg
Gemeente Twenterand
Gemeente Tynaarlo
Gemeente Tytsjerksteradiel
Gemeente Uitgeest
Gemeente Uithoorn
Gemeente Urk
Gemeente Utrecht
Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Gemeente Veenendaal
Gemeente Veldhoven
Gemeente Velsen
Gemeente Venray
Gemeente Vijfheerenlanden
Gemeente Vlaardingen
Gemeente Vlissingen
Gemeente Voorschoten
Gemeente Vught
Gemeente Waadhoeke
Gemeente Waalre
Gemeente Waalwijk
Gemeente Wageningen
Gemeente Waterland
Gemeente Weert
Gemeente West Betuwe
Gemeente West Maas en Waal
Gemeente Westerkwartier
Gemeente Westerveld
Gemeente Westervoort
Gemeente Westland
Gemeente Weststellingwerf
Gemeente Wierden
Gemeente Wijdemeren
Gemeente Wijk bij Duurstede
Gemeente Winterswijk
Gemeente Woensdrecht
Gemeente Woerden
Gemeente Wormerland
Gemeente Woudenberg
Gemeente Zaanstad
Gemeente Zandvoort
Gemeente Zeewolde
Gemeente Zeist
Gemeente Zoetermeer
Gemeente Zuidplas
Gemeente Zundert
Gemeente Zutphen
Gemeente Zwijndrecht
Gemeente Zwolle

CONCEPT

01. Opening en Agenda

De voorzitter heet de leden welkom en geeft een toelichting op de stemprocedure. Zoals gebruikelijk vindt in de ALV besluitvorming plaats op basis van gewogen stemmen. Elke gemeente heeft per 1000 inwoners 1 stem, met een maximum van 75 stemmen per gemeente. De uitslagen zijn openbaar en het stemgedrag wordt na de vergadering via de VNG-website bekend gemaakt. Het systeem wordt getest met een proefstemming. Alleen vooraf aangemelde sprekers kunnen het woord voeren.

Om toe te zien op een juist verloop van de stemmingen wordt een commissie van stemopneming aangewezen. Deze staat onder voorzitterschap van Maarten Divendal, burgemeester van de Ronde Venen.

02. Voorstel notulencommissie

Van deze vergadering zal het VNG-bureau een verslag uitwerken dat ter accordering op de eerstvolgende vergadering aan de leden wordt voorgelegd. Om toe te zien op een correcte weergave van de vergadering wordt statutair een notulencommissie ingesteld, bestaande uit ten minste drie personen.

De *voorzitter* stelt voor om de volgende drie personen te benoemen in de notulencommissie:

1. Femke Koekoek-Van de Kolk, raadslid Hoogeveen
2. Jan Nathan Rozendaal, burgemeester Elburg
3. Jacky Silos, wethouder Vlaardingen

Het voorstel wordt bij acclamatie aangenomen.

3. Voorstel tot goedkeuring notulen ALV 29 juni 2022

Aan de orde van behandeling is de vaststelling van de notulen van de vorige ledenvergadering van 29 juni 2022 in Hoorn.

De notulencommissie voor deze vergadering werd gevormd door:

1. Erik van Merrienboer, burgemeester Terneuzen
2. Jacqueline van Dongen, wethouder Zwijndrecht
3. Riekje van Vugt-Buter, wethouder Loon op Zand.

Zij hebben verklaard dat de notulen een getrouw beeld geven van wat tijdens de vergadering is besproken en besloten.

Het voorstel tot goedkeuring van de notulen wordt bij acclamatie aangenomen.

04. Mededelingen

De *voorzitter* kondigt aan dat bij agendapunt 12. “Verantwoording over uitvoering moties” ook wordt ingegaan op de actuele ontwikkelingen rond asiel & migratie.

CONCEPT

05. VNG jaarplan 2023

Het bestuur legt het VNG Jaarplan 2023 ter informatie aan de leden voor. Het Jaarplan is uitgewerkt binnen de kaders van de Kadernota 2023 die in de ALV van 29 juni jl. is vastgesteld. Beleidsplannen en GGU-activiteiten worden in samenhang gepresenteerd, en tegelijkertijd onderscheiden. Zo is het voor gemeenten duidelijk wat de beoogde inspanningen op de verschillende inhoudelijke opgaven zijn in 2023.

Er hebben zich geen sprekers gemeld. De *voorzitter* constateert dat de stukken ter kennisgeving zijn aangenomen.

06. Integraal Zorgakkoord en Gezond en Actief Leven Akkoord

De *voorzitter* licht toe dat in de recente ledenbrief van 28 november de stand van zaken inzake het IZA en het GALA is toegelicht. Het bestuur vraagt de leden nu om in te stemmen met het Integraal Zorgakkoord (IZA) dat eerder door de VNG is ondertekend onder voorbehoud van instemming van de leden.
Daarnaast vraagt het bestuur om mandaat van de leden om op basis van de geschetste contouren voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) dit akkoord nader uit te werken met het rijk en de verzekeraars en het akkoord te sluiten.

Bij dit agendapunt zal ook de motie van Gorinchem over “behoud streekziekenhuizen” worden behandeld.

Cathalijne Dortmans, voorzitter van de commissie Zorg, Jeugd & Onderwijs, geeft een toelichting op de voorstellen rond IZA en GALA.

Het IZA is in september gesloten door het ministerie van VWS, zorgverzekeraars en zorgpartijen en betreft de kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg en de beheersing van de kosten. Het IZA gaat ook over de verbinding met het sociaal domein, gezondheid en preventie. Het is een vastgesteld onderhandelaarsakkoord dat niet te amenderen is. Onder voorbehoud van instemming van de leden heeft het VNG-bestuur ingestemd met het IZA.

In het GALA maken rijk, gemeenten en verzekeraars afspraken over hoe preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt. De doelen van GALA zijn ontleend aan het Nationaal Preventieakkoord en de landelijke nota Gezondheidsbeleid 2020-2024. Het GALA zorgt voor de randvoorwaarden waarbinnen gemeenten meer dan nu een preventief gezondheidsbeleid kunnen voeren. Het is een uitwerking van onze gemeentelijke voorstellen uit de propositie De winst van het sociaal domein. Het GALA wordt de komende weken nog verder uitgewerkt en in de loop van de komende maand in een bestuurlijk overleg vastgesteld. De vraag die nu voorligt is of de leden kunnen instemmen met de contouren van het GALA akkoord.

IZA en GALA zijn voor gemeenten belangrijk omdat gezondheid ertoe doet. Als onze inwoners niet gezond kunnen leven, krijgen we dat als een boemerang terug in het sociaal domein. De afspraken in

CONCEPT

het IZA en GALA zijn wederkerig en niet vrijblijvend. Met deze akkoorden die onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn, kunnen de betrokken partijen elkaar aan de afspraken houden.

Cathalijne Dortmans geeft een toelichting op het financiële kader van de akkoorden:

- IZA: 150 miljoen euro structureel voor gemeenten voor de invulling van regionale samenwerking met verzekeraars. Verder kunnen gemeenten aanspraak maken op het incidentele transformatiebudget van 1,4 miljard euro.
- Vanuit het GALA akkoord is 300 miljoen euro incidenteel beschikbaar van 2023-2025 en vanaf 2026 205 miljoen euro aan structurele middelen. Dit bedrag is lager omdat vanaf 2026 minder taken te vervullen zijn maar meer dan de 100 miljoen die gemeenten nu krijgen.
- In 2024 wordt een midterm review uitgevoerd om goed te volgen wat gemeenten doen en of de middelen daarvoor toereikend zijn. Mocht dat niet zo zijn, dan kunnen gemeenten besluiten om te stoppen met de verdere uitvoering van de akkoorden.
- Vanaf 2025 krijgen gemeenten structureel 110 miljoen extra beschikbaar als compensatie van het Wmo abonnementstarief. De werkelijke kosten van de Wmo worden gemonitord en blijven onderwerp van gesprek met het rijk.

Cathalijne Dortmans benadrukt dat de afspraken over het GALA een inspanningsverplichting zijn. We willen voorkomen dat er zoals bij de jeugdzorg juridisch afdwingbare taken liggen met onvoldoende budget. In het totale budget voor preventie moet er ruimte zijn voor het stellen van eigen prioriteiten en voor een integrale aanpak.
Verder is van belang te benoemen dat de VNG nog steeds in gesprek is met het rijk over de structurele financiën vanaf 2026.

Voor dit agendapunt hebben zich de volgende insprekers aangemeld:

- Ingeborg ter Laak, wethouder van Zoetermeer
- John Hagens, wethouder Alkmaar
- Guido van Vulpen, wethouder Wageningen.

<u>Inbreng wethouder Ingeborg ter Laak, wethouder Zoetermeer.</u>
Ingeborg Ter Laak benadrukt vanuit haar ervaringen als wethouder het belang van toegankelijke zorg voor alle inwoners en voor de beheersing van de zorgkosten. Ze kan zich inhoudelijk vinden in het akkoord maar is van mening dat de financiële dekking nog ontoereikend is, ook gezien alle andere taken die op het bordje van gemeenten liggen. En daarover hebben gemeenten met elkaar de afspraak gemaakt: geen taken zonder knaken. Een akkoord moet uitvoerbaar zijn en daarom kan de gemeente Zoetermeer niet instemmen met het IZA akkoord.

<u>Inbreng Gijsbert van Iterson Scholten, wethouder Alkmaar (ter vervanging van wethouder Hagens)</u>
Gijsbert van Iterson Scholten steunt de lijn van het IZA: voorkomen is beter dan genezen. Preventie is goedkoper dan achteraf repareren. De gemeente deelt de zorgen over de financiële gevolgen maar wil het akkoord wel steunen. *Wethouder Van Iterson Scholten* sluit zijn bijdrage af met de dringende oproep aan het VNG bestuur om spijkerhard te blijven onderhandelen met het rijk over structurele financiën voor gemeenten vanaf 2026.

CONCEPT

Inbreng Guido van Vulpen, wethouder Wageningen

Guido van Vulpen vindt het akkoord inhoudelijk positief, met name verschuiving naar preventie en aandacht voor bestaanszekerheid. Dat sluit helemaal aan bij waar de gemeente voor staat. *Wethouder Van Vulpen* brengt echter ook de decentralisaties van 2015 en de gevolgen van de structurele bezuinigingen in herinnering. De huidige situatie is dat het financiële perspectief voor 2026 en 2027 ontoereikend is waardoor de gemeente niet kan investeren in allerlei voorzieningen voor de inwoners. Daarom zal de gemeente Wageningen met pijn in het hart tegen stemmen.

Cathalijne Dortmans reageert namens het bestuur op de insprekers.

Ze is blij te horen dat de insprekers het IZA akkoord inhoudelijk kunnen steunen. Het bestuur herkent de zorgen over de financiële middelen voor de lange termijn. Zij benadrukt dat de midterm review in 2024 een cruciaal moment is om te kijken of de gemaakte afspraken nog steeds realistisch en haalbaar zijn.

Op voorstel van de *voorzitter* wordt afgesproken dat de midterm review te zijner tijd geagendeerd zal worden voor de algemene ledenvergadering. De voorzitter benadrukt dat voor 2026 en 2027 nog harde financiële afspraken met het rijk gemaakt moeten worden.

Wethouder Ter Laak voegt in de tweede termijn nog toe dat de tegenstem vooral gezien moet worden als steun in de rug voor de onderhandelingen met het rijk. Gemeenten hebben structureel voldoende financiële middelen nodig om te kunnen doen wat we beloven aan onze inwoners.

Het voorstel van het bestuur wordt in stemming gebracht:

- Instemming met het IZA
- Mandaat verlenen aan het bestuur om op basis van de geschetste contouren het GALA nader uit te werken met het rijk en verzekeraars en het akkoord te sluiten.

Uitslag stemming: de voorstellen zijn aangenomen met 94,76% van de stemmen.

Motie Gorinchem “Behoud streekziekenhuizen”

Aan de orde van behandeling is de motie van Gorinchem over “Behoud streekziekenhuizen”.

Burgemeester Reinie Melissant-Briene geeft een toelichting op de motie. Ze benadrukt dat streekziekenhuizen van levensbelang zijn, niet alleen voor de stad maar ook voor de regio’s. De effecten van het IZA kunnen zijn dat in bepaalde streekziekenhuizen de spoedeisende hulp gaat verdwijnen en dat kan, zo blijkt uit de praktijk, het begin van het einde van zo’n ziekenhuis zijn. Regionale ziekenhuizen zijn van groot belang voor de leefbaarheid en de nabijheid van de zorg. Het raakt ook de zorginfrastructuur; een ziekenhuis is onderdeel van een netwerk van zorgaanbieders. Hoe minder ziekenhuizen in de regio’s hoe groter de gezondheidsverschillen worden. De gemeente Gorinchem heeft in M50 verband gesproken met de koplopers van de 28 gemeenten die een streekziekenhuis hebben waaronder Goes, Súdwest Fryslan, Winterswijk, Weert en West Betuwe.
De motie draagt het bestuur op deze zorg publiekelijk te uiten, het ministerie van VWS er toe te bewegen de gevolgen van de maatregelen in beeld te brengen en met de minister voor Langdurige Zorg en Sport te spreken over de arbeidsmarkt voor verpleegkundigen en de gevolgen van het IZA.

CONCEPT

Cathalijne Dortmans reageert namens het VNG-bestuur. Ze bevestigt dat in het IZA afspraken zijn gemaakt over het concentreren van specialistische hulp. Het VNG bestuur vindt dat in de regio de basishulp altijd beschikbaar moet zijn. Bij de afspraken die in het IZA gemaakt zijn over de streekziekenhuizen waren de gemeenten niet betrokken. Maar omdat we als VNG nu wel aan tafel bij het ministerie zitten, zal de VNG de zorgen van de 28 gemeenten bij de betrokken ministeries onder de aandacht brengen.

De motie wordt in stemming gebracht.
Uitslag stemming: de motie is aangenomen met 98,84% van de stemmen.

7. Hervormingsagenda Jeugd

De *voorzitter* stelt aan de orde van behandeling de Hervormingsagenda Jeugd. In de ledenbrief van 28 november hebben de leden een stand van zaken gekregen over het verloop onze gesprekken met het Rijk.
Bij dit agendapunt worden twee moties behandeld:

- motie Krimpenerwaard “Hervormingsagenda Jeugd”
- motie Vlaardingen “Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming”.

Cathalijne Dortmans, voorzitter van onze commissie Zorg, Jeugd & Onderwijs, geeft een toelichting op de actuele ontwikkelingen.

Al lange tijd voert de VNG intensieve gesprekken met het rijk over de budgetten voor de jeugdhulp. Sinds de uitspraak van de Commissie van Wijzen vorig jaar werken we samen met het rijk aan een Hervormingsagenda Jeugd. Dit om de jeugdzorg te verbeteren en om het stelsel financieel beheersbaar te houden. Uit de consultatieronde onder de leden blijkt steun voor een Hervormingsagenda die daadwerkelijk verbetert, mits er sprake is van een passend financieel kader.

Eerder is met de leden gecommuniceerd dat het VNG-bestuur in deze ledenvergadering de Hervormingsagenda Jeugd ter goedkeuring aan de leden zou voorleggen. Dat is helaas niet gelukt. Op de inhoud van de agenda zijn er stappen gezet maar er is nog geen sprake van een akkoord tussen rijk en gemeenten over de bestuurlijke en financiële verhoudingen. Het rijk lijkt te willen vasthouden aan het in het coalitieakkoord vastgelegde besparingspotentieel van 1 miljard euro. Ook is er nog verschil van mening met het rijk over de vraag wie welk risico draagt als maatregelen niet het gewenste effect sorteren of als zich ontwikkelingen voordoen die buiten de invloedsfeer van gemeenten liggen. Er is ook nog geen consensus over de status en taak van een deskundigencommissie.

De inzet van de VNG de afgelopen 1,5 jaar sloot naadloos aan op de uitspraak van de Commissie van Wijzen:

- Een valide onderbouwing van de maatregelen
- Compensatie van gemeenten bij het optreden van tekorten als gemeenten zich voldoende hebben ingespannen
- En een onafhankelijke commissie die daarover oordeelt.

CONCEPT

Cathalijne Dortmans benadrukt dat in de gesprekken met het rijk voorop staat dat er goede jeugdzorg moet zijn voor de jongeren die dat nodig hebben.

De *voorzitter* geeft het woord aan Hugo van der Wal, wethouder van Krimpen aan de IJssel, die zich als inspreker bij dit agendapunt heeft aangemeld.

Wethouder Van der Wal meldt dat hij hier staat namens de 15 gemeenten van de jeugdhulpregio Rijnmond. Hij spreekt zijn steun uit voor de inzet in de onderhandelingen, maar maakt zich zorgen over de financiële gevolgen. Hoe gaat de VNG invulling geven aan de uitspraak 'van kaft tot kaft' van de Arbitragecommissie in relatie tot het afgelopen jaar en wellicht ook 2023? Immers, er is nog geen overeenstemming over een uitvoerbare hervormingsagenda, maar de besparingen zijn al wel ingeboekt. En gemeenten zijn het afgelopen jaar met een bedrag van 214 miljoen euro gekort. Ook de maatregelen van de visitatiecommissie Sint zijn nog niet ingevuld. Gaat de VNG het rijk houden aan de afspraak dat het rijk 100% risicodragend is?

Cathalijne Dortmans reageert namens het VNG bestuur dat de gehele uitspraak van de Arbitragecommissie "van kaft tot kaft" het uitgangspunt is in de onderhandelingen met het rijk. Dat is ook de reden dat de gesprekken met het rijk moeizaam verlopen en we nog steeds niet van start kunnen gaan met de Hervormingsagenda.

De *voorzitter* geeft het woord aan wethouder Irma Bultman van de gemeente Krimpenerwaard.

Wethouder Bultman maakt zich zorgen dat de jeugd niet de zorg krijgt die ze nodig heeft terwijl het aantal jongeren dat hulp nodig heeft maar blijft stijgen. Dit is een maatschappelijk probleem. De wethouder steunt de inhoudelijke agenda maar er wordt nu bezuinigd zonder fundament. De financiële doelstelling in plaats van betere jeugdzorg lijkt voorop te staan. We willen aan de slag als gemeenten want de jeugdzorg kan en moet beter en goedkoper. We moeten het samen doen, daarom wordt de motie ondersteund door de gemeenten uit de regio Midden-Holland. De oproep van de motie is dat het rijk zich houdt aan de uitspraak van de commissie van wijzen; dat gemeenten worden gecompenseerd voor de feitelijke uitgaven; dat de financiële taakstelling onderbouwd wordt; en dat we een uitvoerbare agenda krijgen die onafhankelijk wordt gemonitord.

Wethouder Van der Wal doet in tweede termijn het aanbod aan de VNG om mee te denken als het gaat om het vermaledijde Wmo abonnementstarief waar nu wat beweging in lijkt te komen.

Cathalijne Dortmans dankt de insprekers voor hun inbreng en steun die haar weer motiveert voor de gesprekken met het rijk. Dat gemeenten aan de slag willen, blijkt ook uit de consultatiegesprekken die gevoerd zijn.

De motie Krimpenerwaard "Hervormingsagenda Jeugd" wordt in stemming gebracht.
Uitslag stemming: de motie is aangenomen met 98,47% van de stemmen.

De *voorzitter* geeft het woord aan wethouder Jacky Silos van de gemeente Vlaardingen.

CONCEPT

Wethouder Silos dient de motie “Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming” in mede namens Schiedam, Maassluis en Krimpen aan den IJssel. De wethouder roept op om vooral de lange termijn voor ogen te houden en niet alleen te kijken naar de financiën en naar acute kwesties die aandacht vragen. Voor het realiseren van een toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming zijn de proeftuinen van groot belang.

Wethouder Gijsbert van Iterson Scholten ondersteunt de oproep van de gemeente Vlaardingen voor het vasthouden aan het toekomstscenario maar pleit ervoor niet alleen de 11 proeftuinregio’s vanuit het landelijke programma te steunen maar ook de 24 andere regio’s in het land. Alle regio’s willen graag aan de slag.

Cathalijne Dortmans ziet de oproepen van de insprekers als steun in de rug voor de inzet van de VNG op het gebied van de jeugdbescherming. De VNG streeft naar een landelijk tarief voor alle gecertificeerde instellingen om zo de werkdruk voor medewerkers te kunnen verlagen. Daar hoort wel het gesprek met het rijk bij over compensatie voor gemeenten. Ook wil de VNG graag versnelling van het Toekomstscenario. De VNG zal, als mede opdrachtgever samen met VWS en J&V voor de proeftuinen, het gesprek met de betrokken ministeries voeren om ook andere initiatieven een kans te geven.

Motie Vlaardingen “Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming” wordt in stemming gebracht.
Uitslag stemming: de motie is aangenomen met 99,71% van de stemmen.

08. Geschillencommissie sociaal domein

Het bestuur stelt de leden voor om in te stemmen met de oprichting van een nieuwe onafhankelijke Geschillencommissie sociaal domein.

De *voorzitter* constateert dat zich geen insprekers gemeld hebben.
Het voorstel wordt in stemming gebracht.
Uitkomst stemming: het voorstel is aangenomen met 99,27% van de stemmen.

09. Standaardisering contracten jeugd

Het bestuur stelt de leden voor om in te stemmen met de vaststelling van standaarden voor de contracten jeugd.
De *voorzitter* constateert dat zich geen insprekers gemeld hebben.
Het voorstel wordt in stemming gebracht.
Uitkomst stemming: het voorstel is aangenomen met 97,95% van de stemmen.

10. Beschikbaarstelling Wmo gegevens voor onderzoek en groeiraming

De voorzitter licht toe dat het niet gaat om een voorstel waarover gestemd moet worden, maar over een oproep van het bestuur aan de leden. Het VNG bestuur roept de leden op medewerking te verlenen aan het houdbaarheidsonderzoek maatwerkvoorzieningen Wmo en de groeiraming van de individuele

CONCEPT

voorzieningen jeugdhulp. Daarvoor is nodig dat iedere gemeente toestemming geeft om gegevens te verstrekken aan het Centraal Planbureau (CPB). Het onderzoek en de groeiraming zijn voor de gemeenten van groot belang.

Er hebben zich voor dit agendapunt geen insprekers aangemeld.
De *voorzitter* constateert dat de vergadering hiervan kennis heeft genomen.

11. Vaststelling principes voor de digitale samenleving

Aan de orde van behandeling is de vaststelling van de principes voor de digitale samenleving.
Er hebben zich voor dit agendapunt geen insprekers aangemeld.
Het voorstel wordt in stemming gebracht.

Uitslag stemming: het voorstel is aangenomen met 100% van de stemmen.

12. Verantwoording bestuur over uitvoering moties ALV 29 juni 2022

De *voorzitter* licht de volgorde van behandeling toe. Deze ziet er als volgt uit:

1. Behandeling van de motie Eindhoven “In werking treden Omgevingswet” in samenhang met het aangehouden deel van de eerdere motie Moerdijk “Omgevingswet mag (nationale) woningbouwambitie niet vertragen”
2. Behandeling van andere nieuwe moties die niet bij de vorige agendapunten aan bod zijn gekomen
3. Behandeling van het voorstel van het bestuur voor verantwoording over de moties die zijn aangenomen in de ALV van 29 juni 2022.
4. Actuele ontwikkelingen asiel & migratie.

<u>Motie Eindhoven en aangehouden deel motie Moerdijk</u>
De motie Eindhoven over de inwerkingtreding van de Omgevingswet hangt samen met het aangehouden deel van de motie Moerdijk “Omgevingswet mag (nationale) woningbouwambitie niet vertragen”.
De motie Eindhoven en het positieve preadvies daarop van het bestuur is op 28 november naar de leden gestuurd. Inmiddels heeft de gemeente Moerdijk aangeven dat de gemeente de motie Eindhoven steunt en het aangehouden deel van haar motie intrekt.

De *voorzitter* geeft achtereenvolgens het woord aan:
- Mieke Verhees, wethouder Eindhoven, voor een toelichting op de nieuwe motie
- Liesbeth Grijsen, commissievoorzitter Ruimte, Wonen & Mobiliteit, voor een reactie namens het bestuur.

<u>Toelichting door Mieke Verhees, wethouder Eindhoven.</u>

CONCEPT

Mieke Verhees licht toe dat de motie de inwerkingtreding van de Omgevingswet betreft. Deze inwerkingtreding is opnieuw uitgesteld met alle onzekerheden van dien voor gemeenten en hun organisaties. Het doel van de motie is het verkrijgen van een garantie voor een implementatieperiode van ten minste zes maanden tussen besluitvorming en inwerkingtreding van de Omgevingswet. Dat betekent dat bij besluitvorming door de Eerste Kamer eerste kwartaal 2023 de inwerkingtreding niet eerder kan plaatsvinden dan per 1 januari 2024.

Liesbeth Grijsen reageert namens het VNG-bestuur. De voorliggende motie steunt de inzet van de VNG: we willen de wet; we willen duidelijkheid op korte termijn en voldoende voorbereidingstijd. Daarom steunt het VNG-bestuur de motie. Met deze motie acht het VNG-bestuur de eerder toegezegde ledenraadpleging over de inwerkingtredingsdatum overbodig en zegt het VNG-bestuur de leden toe hen regelmatig bij te praten over de inhoud van de gesprekken met het rijk over de Omgevingswet.

Liesbeth Grijsen benadrukt verder dat de VNG blijft vasthouden aan invulling van de eerder vastgestelde acht randvoorwaarden. Deze zijn namelijk de garantie voor verantwoorde inwerkingtreding. Ze merkt op dat de beslissing over inwerkingtreding niet bij de VNG ligt, maar bij de Kamers en de regering. Mocht de motie worden aangenomen, dan doet ze hierbij alvast een oproep aan de Kamers om zo spoedig mogelijk en wel in het 1e kwartaal van 2023 duidelijkheid te geven over inwerkingtreding van de Omgevingswet.

De motie van Eindhoven en Tilburg “In werking treden Omgevingswet” wordt in stemming gebracht. Uitslag van de stemming: de motie is aangenomen met 93,64% van de stemmen.

<u>Behandeling van andere nieuwe moties:</u>
De *voorzitter* stelt aan de volgende moties aan de orde van behandeling:
- Motie Noardeast-Fryslân “Integraal en structureel aanpakken bestaanszekerheid”
- Motie Deventer “Eigen bijdrage (abonnementstarief) Wmo 2015”.

<u>Motie Noardeast-Fryslân “Integraal en structureel aanpakken bestaanszekerheid”</u>
De *voorzitter* geeft het woord aan wethouder Jouke Douwe de Vries voor een toelichting op de motie.

Wethouder Jouke Douwe de Vries refereert naar de mooie deelsessie vanochtend over bestaanszekerheid. Steeds meer mensen hebben grote financiële problemen als gevolg van stijgende kosten, waaronder de energieprijzen. Het kabinet neemt incidenteel wel maatregelen, maar niet structureel. De wethouder roept namens alle Friese gemeenten op tot een structurele en integrale aanpak voor de ondersteuning van mensen in hun bestaanszekerheid.

Peter Heijkoop, voorzitter van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie geeft een reactie namens het VNG-bestuur. Het bestuur is het van A tot Z eens met de oproep van de Friese gemeenten. Deze past bij de al jarenlange inzet vanuit de VNG om te zorgen voor structurele verbetering en borging van bestaanszekerheid.

De motie Noardeast-Fryslân “Integraal en structureel aanpakken bestaanszekerheid” wordt in stemming gebracht.

CONCEPT

Uitslag van de stemming: de motie is aangenomen met 98,92% van de stemmen.

Motie Deventer “Eigen bijdrage (abonnementstarief) Wmo 2015”
De *voorzitter* geeft het woord aan wethouder Ilse Duursma van de gemeente Deventer voor een toelichting op de motie.
Wethouder Ilse Duursma merkt op dat er al veel over het abonnementstarief gesproken is, maar dat oude regelgeving nieuwe regelgeving in de weg zit. Het is redelijk dat iedereen gebruik maakt van Wmo ondersteuning en de eigen bijdrage betaalt zonder onderscheid in gezinssamenstelling of leeftijd. Ze verwijst naar artikel 1 van de Grondwet waar staat dat allen die zich in Nederland bevinden gelijk behandeld dienen te worden. De indienende gemeenten zijn van mening dat het wetsvoorstel ‘passende bijdrage hulp bij het huishouden Wmo’ zodanig gewijzigd moet worden dat in principe alle gebruikers van de ondersteuning in de Wmo een eigen bijdrage zijn verschuldigd: dat meerpersoonshuishoudens/niet AOW gerechtigden niet meer bij wet worden uitgezonderd van het betalen van een eigen bijdrage Wmo en dat het bestuur dit onderwerp ook onder de aandacht brengt bij de leden van de Eerste en Tweede Kamer.
De motie wordt mede ingediend door Apeldoorn en Raalte. De M50 gemeenten steunen de motie.

De *voorzitter* wijst op het positieve preadvies van het VNG-bestuur en stelt voor de motie meteen in stemming te brengen.

Uitslag van de stemming: de motie is aangenomen met 99,73% akkoord van de stemmen.

3. Verantwoording over moties die zijn aangenomen in ALV 29 juni 2022
De *voorzitter* memoreert dat de leden in de vorige ALV hebben ingestemd met de afdoening van alle eerder aangenomen moties, zodat wij met een schone lei kunnen beginnen aan de nieuwe raadsperiode. Daarbij heeft het VNG-bestuur aangekondigd om de leden voortaan op een andere manier te informeren over de uitvoering van moties en de actuele ontwikkelingen op het onderwerp waarop de moties betrekking hebben.
Daarmee wil het bestuur voorkomen dat opnieuw een omvangrijk en complex bouwwerk van aangehouden moties ontstaat. Het VNG-bureau werkt op dit moment samen met een aantal vertegenwoordigers van de leden een concreet voorstel uit.
De *voorzitter* benadrukt dat het afdoen van moties niet betekent dat de VNG er niet meer aan zou werken, maar dat ze deel uitmaken van de inzet van de VNG. Bovendien staat het de leden altijd vrij een nieuwe motie in te dienen.

Verzoek aanhouden motie Almere en Tilburg over Inburgering
De VNG heeft van de gemeenten Almere en Tilburg het verzoek ontvangen om hun motie over inburgering niet als afgedaan te beschouwen, maar aan te houden.
De *voorzitter* geeft hierover het woord aan Rik Grashoff, wethouder gemeente Tilburg.

Rik Grashoff geeft aan dat al veel inspanningen zijn geleverd door het VNG-bestuur over het inburgeringsstelsel maar dat aan de voorwaarden voor een betaalbare en uitvoerbaar inburgeringsstelsel nog altijd niet wordt voldaan. En dat terwijl de taakstelling en de instroom erg groot

CONCEPT

zijn. Dit betekent een grote opgave voor gemeenten. Daarom het verzoek aan het VNG-bestuur om de motie aan te houden en zich te blijven inspannen voor de randvoorwaarden die nodig zijn.

Over deze motie heeft nog zich een inspreker gemeld: Miranda de Hoop, wethouder Barendrecht.
De voorzitter geeft het woord aan wethouder De Hoop.

Miranda de Hoop vraagt met name aandacht voor het belang van structurele financiering van de onderwijsroute als onderdeel van de Wet inburgering 2021. De onderwijsroute is een stuk duurder geworden dan de andere routes. Gezien de hoge instroom van asielzoekers en de te verwachten aanmeldingen voor de onderwijsroute zal de huidige financiering onvoldoende zijn met alle risico's van dien voor gemeenten of statushouders. Als het rijk gemeenten en de statushouders een eerlijke kans willen geven dan moet daar voldoende middelen tegenover staan. Dat betekent een afrekening per onderwijsroute. Verder is de wethouder van mening dat het delen van kennis via Divosa via de community of practises nog steeds wenselijk is.
Miranda de Hoop ondersteunt daarom de oproep vanuit de gemeenten Tilburg en Almere om de motie over het inburgeringsstelsel aan te houden.

Peter Heijkoop, voorzitter commissie Participatie Schuldhulpverlening en Integratie reageert namens het VNG-bestuur. Hij begrijpt de zorgen. Er is al veel tijd geïnvesteerd in de gesprekken met het rijk om tot goede afspraken te komen over zowel de structurele financiering van het inburgeringsstelsel inclusief de onderwijsroute. Veel gemeenten zijn er nog onvoldoende in geslaagd de onderwijsroute te contracteren. Daarover heeft de VNG ook veel contact met de MBO-raad om hierover goede afspraken te maken. De VNG blijft dit ook monitoren. In het kader van de afspraken over asiel tussen rijk en gemeenten is een bedrag van 90 miljoen euro uitgetrokken voor inburgering, maar het is nog de vraag of dat voldoende is. We zullen hierover als VNG de vinger aan de pols blijven houden gezien om zo van passende inburgering te kunnen bieden aan statushouders. Het VNG-bestuur kan de oproep om de motie aan te houden ondersteunen.

De voorzitter brengt het bestuursvoorstel in stemming waarbij de leden wordt gevraagd:

- in te stemmen met de verantwoording door het bestuur over de uitvoering van alle op 29 juni 2022 aangenomen, waarbij de motie over inburgering van de gemeenten Almere en Tilburg wordt aangehouden
- een aantal moties af te doen, waarbij alle nog actuele onderdelen van deze moties onderdeel gaan uitmaken van de VNG-inzet op de betreffende dossiers.

Uitkomst van de stemming: het voorstel is aanvaard met 96,05% van de stemmen.

<u>4. Actuele ontwikkelingen asiel & migratie</u>
De *voorzitter* geeft het woord aan Rutger Groot Wassink, portefeuillehouder Asiel & Migratie in het bestuur, om de leden te informeren over de actuele ontwikkelingen rond asiel & migratie.

Rutger Groot Wassink merkt op dat er heel wat vraagstukken zijn rond asiel en migratie waarmee gemeenten te maken hebben. Het bestuur heeft daarom een tijdelijk commissie Asiel en Migratie ingesteld die naast leden uit de commissies Bestuur en Veiligheid, Ruimte Wonen en Mobiliteit, Zorg

CONCEPT

Jeugd en Onderwijs en Participatie Schuldhulpverlening en Integratie ook nieuwe mensen zoekt. Hij doet een dringende oproep aan de leden om zich te melden als kandidaat voor deze commissie. Dat kan nog tot 7 december as. Als VNG staan we voor een integrale benadering van vraagstukken rond asiel en migratie. Het gaat niet alleen over opvang en huisvesting maar ook over draagvlak, zorg en onderwijs. Eerder zijn met het rijk afspraken gemaakt over de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen. Daar borduren we op voort maar met een integrale aanpak van statushouders, asielzoekers en Oekraïners.
De VNG heeft onlangs een reactie gegeven op de Spreidingswet. We zijn als VNG voorstander van deze wet omdat we zien dat de opvang van asielzoekers nu ongelijk is verdeeld. De VNG vindt dat elke gemeente hierin haar verantwoordelijkheid moet nemen. Maar de VNG is van mening dat als het gaat om de beloning en verdeelsystematiek die wordt voorgesteld de wet te ingewikkeld in elkaar zit en of de wet wel gaat zorgen voor voldoende opvangplekken in 2023. Vandaar de kritische reactie van de VNG, die is afgestemd met het IPO en het Veiligheidsberaad. De VNG zal zich ervoor inzetten om indien mogelijk nog aanpassingen in het wetsvoorstel tot stand te kunnen brengen ten behoeve vaneen stabiel opvangsysteem

De *voorzitter* geeft het woord aan Paul Slettenhaar, wethouder gemeente Castricum, die zich gemeld heeft als inspreker bij dit onderwerp.

Wethouder Paul Slettenhaar van de gemeente Castricum constateert dat er al een standpunt van de VNG lag voordat de consultatie van de leden goed was doorlopen. Hij doet een oproep het doorlopen proces te evalueren.

Rutger Groot Wassink reageert dat VNG, IPO en Veiligheidsberaad eind augustus de asieldeal gesloten hebben, een set bestuurlijke afspraken waarvan deze wet onderdeel was. Spreiding zit nadrukkelijk ook in de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen. Dus het kan geen verrassing zijn dat we ons als VNG vóór een spreidingswet hebben uitgesproken. Maar het klopt wel dat de consultatie voor deze Spreidingswet erg kort was.

De *voorzitter* merkt op dat er soms acute zaken zijn waarbij we als VNG snel moeten handelen. Dan kan het wel eens anders gaan dan we normaliter zouden doen. De voorzitter vraagt daar begrip voor. De vraag is hoe je in algemene zin om gaat met spoedeisende zaken waarover we ons als vereniging met zoveel verschillende leden moeten uitspreken. De voorzitter wil graag binnen de vereniging het gesprek voeren over het dilemma snelheid versus zorgvuldigheid maar vraagt ook begrip voor situaties waarin we als VNG snel moeten reageren.

Wethouder Slettenhaar heeft begrip voor de snelheid waarmee soms gehandeld moet worden maar vraagt ook aandacht voor de politiek gevoelige kant van een onderwerp als de Spreidingswet.

13. Invulling vacatures in VNG bestuur en commissies

De *voorzitter* geeft een toelichting bij agendapunt 13 “Invulling vacatures in VNG-bestuur en commissies”.
In de grote vacatureronde na de raadsverkiezingen en een vacatureronde in het najaar heeft de Voordrachtscommissie in totaal 223 kandidaten voorgedragen voor het VNG-bestuur, de negen vaste

CONCEPT

commissies en de twee colleges. Op 18 november is bekend gemaakt dat zich voor deze voorgedragen kandidaten geen tegenkandidaten hebben gemeld. Dat betekent dat wij de voorgedragen kandidaten in deze ALV, zoals gebruikelijk, in één stemming aan u voorleggen.

Daarbij stelt het VNG-bestuur de leden voor om de penningmeester/secretaris te benoemen. De huidige penningmeester en secretaris Eric van Oosterhout, burgemeester van Emmen, heeft aangegeven bereid te zijn om ook in de komende bestuursperiode deze functies op zich te nemen. Wij stellen u voor om hem te benoemen als penningmeester en secretaris.

Ook na deze raadsverkiezingen waren er opnieuw veel kandidaten voor een beperkt aantal posities. De *voorzitter* geeft het woord aan René Verhulst, voorzitter van de Voordrachtscommissie, voor een toelichting op de werkwijze en gemaakte keuzes.

René Verhulst meldt dat rond de 650 mensen hebben gereageerd op de opengestelde vacatures. Helaas zijn dus ook veel mensen teleurgesteld. Daarom een toelichting op de uitgangspunten die de Voordrachtscommissie gehanteerd heeft. Als eerste de kwaliteit van de kandidaten en de herkenbaarheid voor de achterban, al hoeft het niet per se helemaal representatief te zijn op partijpolitieke kleur of gemeentegrootte. Wat wel geldt is dat iedere provincie in bestuur of commissie/college vertegenwoordigd is. Met een voorkeursbeleid voor vrouwen en vertegenwoordigers van lokale politieke partijen of partijlozen. Verder werkt de Voordrachtscommissie met aanbevelingen van de provinciale afdelingen en de vaste netwerken van gemeenten en de verenigingen van doelgroepen. In totaal worden 223 kandidaten voorgedragen. Dat betekent dat 146 gemeenten één of meer vertegenwoordigers in de VNG hebben. Het aandeel vrouwen is gestegen van 30% naar 36% vanaf 2018. Het aantal vrouwelijke kandidaten steeg van 27 naar 31%. Het aandeel lokale politieke partijen en partijlozen steeg van 25 naar 26 %. De huidige governance laat zien dat er twee commissievoorzitters zijn van een lokale partij en één partijloze commissievoorzitter. Zie verder de toelichting in de ledenbrief. Het is een lastige puzzel maar de Voordrachtscommissie is van mening dat de voordracht overwegend recht doet aan de wensen en verwachtingen. Natuurlijk zijn er altijd aandachts- en verbeterpunten. De Voordrachtscommissie zal nieuwe vacaturerondes en de vorming van de Tijdelijke Commissie Asiel en Migratie benutten om eventuele onevenwichtigheden te herstellen. Ook zal de Voordrachtscommissie de eigen werkwijze evalueren en indien nodig aanscherpen.

René Verhulst dankt de leden van de Voordrachtcommissie: Jannewietske de Vries, Simon Fortuyn, Sebastiaan Vliegen, Pim van Vliet, Menno Huisman en Leonard Geluk. Ook dankt hij Luuk Heijlman en Frans van de Waart van het VNG-bureau voor hun ondersteuning.

De *voorzitter* dankt de Voordrachtscommissie voor het vele werk.

Het voorstel wordt in stemming gebracht.
Uitkomst van de stemming: het voorstel invulling vacatures is met 99,52% van de stemmen aangenomen.

CONCEPT

De *voorzitter* wenst alle gekozen kandidaten heel veel succes en plezier toe in het werk voor onze vereniging. Alle commissies en colleges en het bestuur zijn al voortvarend van start gegaan. Hij feliciteert in het bijzonder de nieuwe vicevoorzitter Sharon Dijksma, vanaf juni 2023 de nieuwe voorzitter van de VNG.

De komst van vele nieuwe gezichten betekent echter ook dat we afscheid moeten nemen van een groot aantal collega's, die zich in de afgelopen vier jaar hebben ingezet voor de VNG.
De *voorzitter* geeft het woord aan vertrekkend vicevoorzitter Hubert Bruls.

Hubert Bruls vertelt opgewekt dat hij geen retrospectief gaat geven van wat had moeten gebeuren in de afgelopen periode, daar was hij immers acht jaar zelf bij als vice-voorzitter. Hij wil graag iedereen bedanken voor de samenwerking; met name het VNG-bureau en de mede bestuursleden en in het bijzonder de voorzitter. Die samenwerking zal in ander verband zeker voortgezet worden. Hij is blij met de komst van de nieuwe vice-voorzitter en aankomend voorzitter Sharon Dijksma.
Hubert Bruls richt ook een warm woord van dank aan alle verenigingsleden: we hebben elkaar nodig als VNG familie. Samen vormen we een factor van belang in het land. Niet alleen in Den Haag maar ook buiten onze landsgrenzen. Want er zijn gemeenten in deze wereld die het nog heel wat zwaarder hebben dan wij. We gaan moedig voorwaarts, er is genoeg te doen. Het zal af en toe over geld gaan maar toch vooral over hoe we als gemeenten de toekomst zien voor onze inwoners.

14. Rondvraag/WVTTK

Wethouder Adriaan van der Wulp wethouder Hoeksche Waard vraagt het woord mede namens de deelnemende gemeenten van het algemeen bestuur Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.
In het kielzog van de Omgevingswet komen ook de bodemsaneringstaken naar de gemeenten met positief advies van de VNG maar zonder dat de financiering van de apparaatskosten geregeld is.
Wethouder Van der Wulp zou hier graag een nadere toelichting op krijgen, inclusief de vraag of er wel afspraken gemaakt gaan worden voor 2024.

Lot van Hooijdonk, voorzitter commissie Economie Klimaat Energie en Milieu reageert namens het VNG-bestuur. Het VNG-bestuur is zich er terdege van bewust dat de overgang van de bodemsaneringstaken naar gemeenten gevoelig ligt en niet vanzelf goed gaat. Hierover is de VNG nog in onderhandeling met het rijk. Op korte termijn worden de leden geïnformeerd over de stand van zaken middels een ledenbrief. Vanuit het VNG-bureau zal indien nodig nog contact worden opgenomen met de gemeente Hoeksche Waard.

De *voorzitter* constateert dat zich geen andere insprekers meer gemeld hebben voor de rondvraag. Hij kijkt terug op een zeer geslaagde Bestuurdersdag en ALV en bedankt iedereen die daaraan een bijdrage heeft geleverd.
De *voorzitter* sluit de vergadering.

CONCEPT

5. VNG Jaarverslag 2022, inclusief Financieel Jaarverslag en verantwoording over het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: "Uitnodiging ALV 14 juni 2023"

Samenvatting

Wij presenteren u het Jaarverslag 2022. Het bestaat uit een online bestuurlijk en financieel verslag. De verantwoording van het fonds Gemeenschappelijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) is opgenomen in beide verslagen. Het Jaarverslag staat geagendeerd tijdens de aanstaande Algemene Ledenvergadering op woensdag 14 juni.

Voorstel aan de leden

Het VNG-bestuur legt het bestuurlijk verslag ter kennisname aan u voor en vraagt u om het Financieel Jaarverslag vast te stellen en het bestuur décharge te verlenen.

Bestuurlijk jaarverslag 2022

Hoe pakt het regeerakkoord van het kabinet-Rutte IV financieel uit voor gemeenten? Met spanning keken gemeenten uit naar de startnota, die half januari 2022 verscheen. Het stuk kreeg al snel de bijnaam The Good, the Bad and the Ugly. In de eerste maanden van het jaar is er weer een lockdown. Op de dag nadat die afloopt, 24 februari 2022, valt Rusland Oekraïne binnen. Duizenden Oekraïense vluchtelingen zijn welkom in gemeenten, een pittige opgave tegen de achtergrond van de al bestaande problemen bij de opvang van asielzoekers.

In de terugblik over 2022 leest u meer over deze en andere onderwerpen die de aandacht van gemeenten vroegen in 2022. Ook leest u over de verschillende VNG-bedrijven en vertellen enkele VNG-bestuurders hoe zij terugkijken op 2022.

U leest het bestuurlijk verslag op onze website: https://vng.nl/artikelen/vng-jaarverslag-2022.

Financieel jaarverslag 2022

De VNG eindigde het jaar met een negatief resultaat van € 4,2 miljoen. Dit is conform het besluit van de Algemene Ledenvergadering (ALV) in 2018 over het gefaseerd inzetten van eigen vermogen. In de begroting voor 2022 was een negatief resultaat opgenomen van € 4,6 miljoen; het resultaat is dus uiteindelijk iets beter dan begroot. Van het negatieve resultaat is ruim € 1 miljoen te wijten aan slechte resultaten in de beleggingsportefeuille. Het was geen gunstig jaar op de beurs.

Twee belangrijke financiële onderwerpen vallen op in 2022: begin dit jaar is ruimte in de begroting ingezet om gemeenten te ondersteunen bij de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en het VNG-bestuur maakte extra budget vrij voor werkzaamheden van de VNG Kennishub. Die faciliteert en stimuleert het ontwikkelen en delen van kennis, zowel binnen de VNG als met en tussen gemeenten. We doen dit samen met gemeenten en kennisinstellingen. De Kennishub past in de transities waarin technologie en data een grote rol spelen.

Het gaat ook om het organiseren van denkkracht over de grote maatschappelijke veranderopgaven en de rol van de overheid. Samen met de Argumentenfabriek hebben we hiervoor in 2022 initiatief genomen voor de Denktank Nederland 2040. Dit is een breed beraad van bestuurders, wetenschappers en betrokken burgers, bedoeld om gezamenlijk een langetermijnperspectief neer te zetten. Het idee is dat een sterke overheid de transformaties in goede banen moet leiden en de burgers bestaanszekerheid garandeert. Gemeenten spelen daarin een sleutelrol omdat ze de uitvoering goed kennen, en ook de leefwereld van hun inwoners.

De volledige toelichting op het resultaat van de VNG leest u in het Financieel verslag 2022. Deze vindt u in de bijlage.

Voorstel aan de leden
Het Financieel Jaarverslag vast te stellen en het bestuur décharge te verlenen.

Financieel Jaarverslag 2022

Inhoud

Voorwoord	5
Financieel beleid	6
Kerninformatie van de VNG	15
Samenstelling bestuur en directie VNG	17
Enkelvoudige jaarrekening 2022	19
Enkelvoudige balans per 31 december 2022	20
Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2022	22
Toelichting algemeen	24
Toelichting op de enkelvoudige balans	30
Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten	40
Geconsolideerde jaarrekening 2022	51
Geconsolideerde balans per 31 december 2022	52
Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2022	54
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	56
Toelichting op de geconsolideerde balans	57
Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten	61
Overzicht mutatie eigen vermogen	64
Overige gegevens	65
Overige zaken betreffende de jaarrekening	66
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	67

Voorwoord

2022 was een jaar van crises: corona, Oekraïne, de asielzoekersopvang, stikstof, bestaanszekerheid, en het woningtekort. Gemeenten hadden er de handen aan vol.
Het regeerakkoord bracht in 2022 financieel niet wat gemeenten nodig hebben: langjarige financiële zekerheid. De VNG-inzet is al jaren gericht op structurele financiële duidelijkheid en betere interbestuurlijke verhoudingen. Beide zijn helaas onvoldoende gerealiseerd.

De VNG eindigde het jaar met een negatief resultaat van € 4,2 miljoen. Dit is conform het besluit van de Algemene Ledenvergadering (ALV) in 2018 over het gefaseerd inzetten van eigen vermogen. In de begroting voor 2022 was een negatief resultaat opgenomen van € 4,6 miljoen; het resultaat is dus uiteindelijk iets beter dan begroot. Van het negatieve resultaat is ruim € 1 miljoen te wijten aan slechte resultaten in de beleggingsportefeuille. Het was geen gunstig jaar op de beurs.

Twee belangrijke financiële onderwerpen vallen op in 2022. Begin dit jaar is ruimte in de begroting ingezet om gemeenten te ondersteunen bij de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en het VNG-bestuur maakte extra budget vrij voor werkzaamheden van de VNG Kennishub. Die faciliteert en stimuleert het ontwikkelen en delen van kennis, zowel binnen de VNG als met en tussen gemeenten. We doen dit samen met gemeenten en kennisinstellingen. De Kennishub past in de transities waarin technologie en data een grote rol spelen. Het gaat ook om het organiseren van denkkracht over de grote maatschappelijke veranderopgaven en de rol van de overheid. Samen met de Argumentenfabriek hebben we hiervoor in 2022 initiatief genomen voor de Denktank Nederland 2040. Dit is een breed beraad van bestuurders en betrokken burgers, bedoeld om gezamenlijk een langetermijnperspectief neer te zetten. Het idee is dat een sterke overheid de transformaties in goede banen moet leiden en de burgers bestaanszekerheid garandeert. Gemeenten spelen daarin een sleutelrol omdat ze de uitvoering goed kennen, en ook de leefwereld van hun inwoners.

Het is de laatste keer dat ik dit financieel jaarverslag inleid. Volgend jaar staat op deze plek mijn opvolger Sharon Dijksma. Ik wens haar veel succes in de eervolle en belangrijke rol van voorzitter van de VNG.

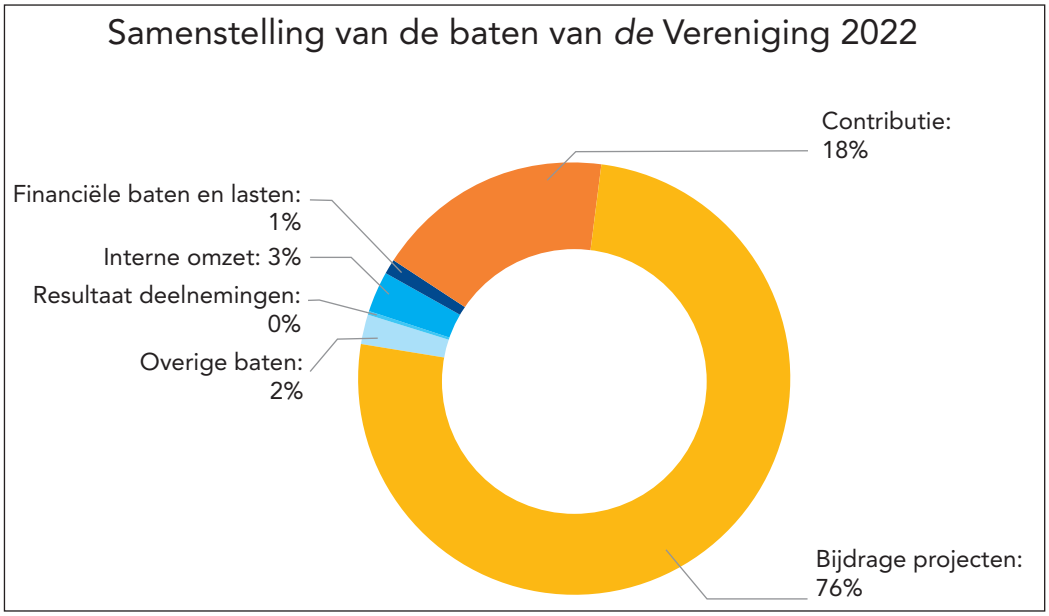
Jan van Zanen,
Voorzitter Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Financieel beleid

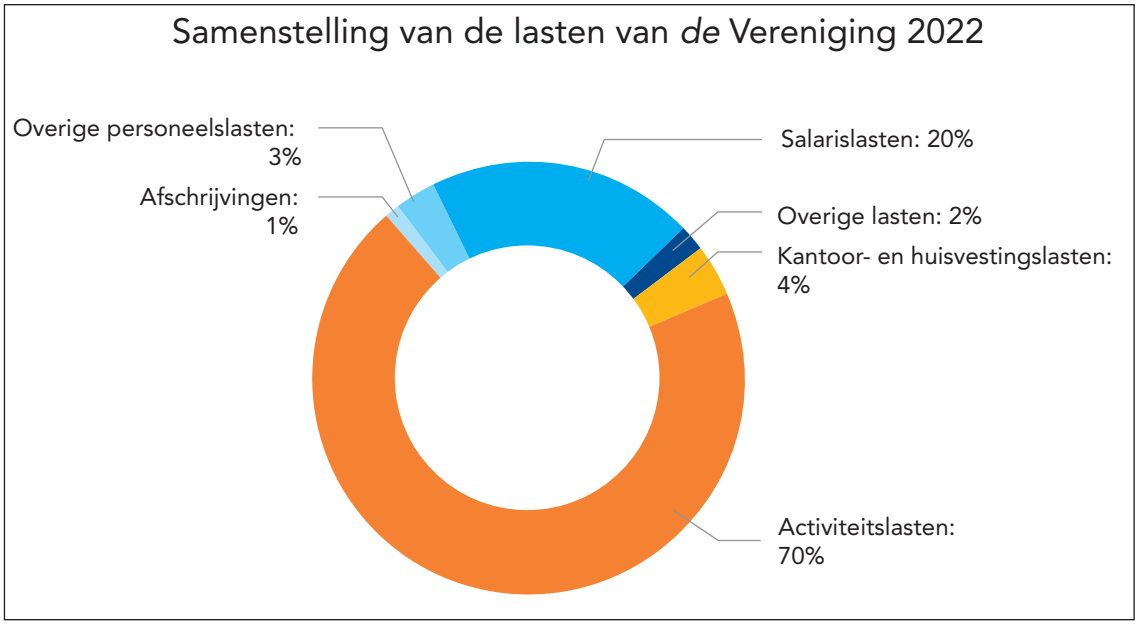
Het financieel beleid richt zich in 2022 evenals voorgaande jaren op een stabiele begroting en het altijd kunnen voldoen aan (betalings-)verplichtingen. Op basis van de in de ALV van juni 2018 vastgestelde contributiesystematiek (en daaruit volgende begrotingsgrondslagen) wordt de bestemming van het resultaat van de bedrijven en beleggingsportefeuille bij het vaststellen van de jaarrekening in de ALV besloten.
In de meerjarige begrotingssystematiek is gekozen voor een combinatie van een contributiestijging van 1% bovenop de index als gevolg van de inflatie en een geleidelijke afbouw van de financiële reserves. In de toelichting op het contributievoorstel is geconstateerd dat het voor een stabiele begroting en een transparante verantwoording nodig is dat de basisactiviteiten (de kernorganisatie) uiteindelijk worden gedekt uit structurele inkomsten. Zolang de 100% dekking vanuit de contributie nog niet is gerealiseerd, wordt het begrotingstekort gefinancierd vanuit het vermogen.
In de begroting 2022 is een dekking opgenomen uit het vermogen van € 4,584 miljoen en € 0,607 miljoen als dekking voor de afschrijvingslasten voor verbouwing van de Willemshof.

De samenstelling van de baten en lasten van de VNG

De Vereniging streeft in haar begroting naar een volledige dekking van de kernorganisatie uit de contributie. Naast de contributie en de inzet van het eigen vermogen zijn er ook andere bronnen waaruit de kosten van de organisatie als geheel worden gedekt. Ook subsidies en bijdragen uit het Fonds GGU vormen een wezenlijke bron van inkomsten.

De lasten worden onderverdeeld in salarislasten, overige personeelslasten, activiteitslasten en de overige vaste lasten (zoals huisvestingskosten, ICT en overige kantoorkosten). Onder de activiteitslasten staan de lasten voor adviezen derden, bijeenkomsten en voorlichting. Deze lasten worden veelal gedekt vanuit de subsidies en GGU-middelen.

Beleggingsportefeuille

De VNG heeft in het verleden besloten om een beleggingsportefeuille aan te houden voor vermogen dat niet op korte termijn aangesproken hoeft te worden. Het beleggingsbeleid is gericht op een horizon van 5 tot 10 jaar. De doelstelling van de beleggingen is een stabiele vermogensontwikkeling met een gemiddeld jaarrendement van circa 4%. De lange termijn beleidsbenchmark die de gewenste risico/rendement verhouding van het bestuur van de Vereniging weerspiegelt, bestaat uit een portefeuille die is samengesteld uit wereldwijde aandelen (10%), onroerend goed (5%), absoluut rendement (10%) en Euro obligaties (75%).

De samenstelling van de lange termijn benchmark en de hierbij afgesproken beheerrichtlijnen blijkt voor de toekomst steeds minder passend om binnen de gewenste risico/rendement verhouding te komen tot een langjarig rendement van 4%. Oorzaak hiervan is de ontwikkeling van de rente op lange termijn. Gezien het voorgaande wordt momenteel onderzocht in hoeverre het vermogensbeheercontract moet worden gewijzigd om aan de 4% rendementsdoelstelling te kunnen blijven voldoen, zonder dat gewenste (en aanvaardbare) risico/rendement verhouding hierbij wordt los gelaten.

Omvang van de beleggingsportefeuille

Ten opzichte van het voorgaande jaar is de effectenportefeuille, inclusief saldo rekening courant en beheerkosten, met € 8,609 miljoen (=12,75%) in omvang afgenomen. Na eliminatie van beheerkosten wordt deze afname veroorzaakt door het lagere koersresultaat (€ -9,168 miljoen (14%)) ten opzichte van waarde per 01-01-2022. De ontvangen dividenden matigen het effect van de afname van de effectenportefeuille met € 0,625 miljoen. Er zijn in 2022 geen middelen onttrokken aan de effectenportefeuille noch is er gestort op de effectenportefeuille.

Waarde beleggingsportefeuille

De waarde van de beleggingsportefeuille ultimo 2022 komt uit op € 58,91 miljoen. Dit is inclusief het saldo rekening courant (€ 1,34 miljoen) dat de beheerder van de beleggings-portefeuille gebruikt voor aan- en verkopen.

Samenstelling resultaat beleggingsportefeuille

Het beleggingsresultaat bepaalt de toe en afname van de waarde van de portefeuille op de balans.

Het resultaat op de beleggingsportefeuille na aftrek van management- en custodiankosten bedraagt € 8,609 miljoen negatief. Dit is als volgt samengesteld (* € 1.000)

Coupon	-	
Dividenden (na dividendbelasting)	625	
Rente	-	
Netto inkomsten		**625**
Overige lasten effectenportefeuille		**-66**
Koersresultaat		**-9.168**
Beleggingsresultaat		**-8.609**

Het percentuele resultaat van de effectenportefeuille 2022 komt hiermee uit op -12,75%. Met de voor de portefeuille overeengekomen benchmark wordt een resultaat beoogd van 4%. Het beleggingsresultaat blijft dus dit jaar met 16,74% achter ten opzichte van de benchmark.

Herwaarderingsreserve

Het cumulatieve ongerealiseerde resultaat ultimo 2022 (= de theoretische waarde van de herwaarderingsreserve) bedraagt € 2,694 miljoen negatief.

Sturen op liquiditeitspositie en werkkapitaal

Liquiditeitspositie

De Vereniging wil op het gebied van liquiditeitsbeheer 'in control' zijn. Het uitgangspunt is dat het liquiditeitssaldo niet onder nul mag dalen.
Dit wordt bereikt door:

- het jaarlijks opstellen van een kasstroomoverzicht op basis van de geconsolideerde jaarrekening;
- het beheersen van de jaarlijks toegestane investeringen;
- het streven naar een voorspelbaar en optimaal winstuitkeringsbeleid van de door de VNG (in) direct gehouden bedrijven;
- het periodiek verkopen van een deel van de effectenportefeuille indien nodig voor een aanvaardbare liquiditeitspositie;
- een goede en adequate informatievoorziening.

De liquiditeitspositie is het saldo van de liquide middelen en de kortlopende schulden aan kredietinstellingen. Ultimo 2022 bedraagt de liquiditeitspositie van de Vereniging € 37,65 miljoen. In 2021 kwam het saldo uit op € 33,15 miljoen.

Vermogen en solvabiliteit

De solvabiliteit wordt gebruikt om inzicht te krijgen in de financiële gezondheid van de organisatie op langere termijn. Dit kengetal geeft aan in hoeverre met het vermogen de kortlopende alsook de langlopende schulden kunnen worden terugbetaald. De solvabiliteitsratio van de Vereniging uitgedrukt als percentage van het eigen vermogen bedraagt per balansdatum 2022 37,17% (44,46% per balansdatum 2021). De ten opzichte van 2021 verminderde solvabiliteit wordt veroorzaakt doordat het eigen vermogen is afgenomen als gevolg van voornamelijk koersverliezen op effecten en de daaruit volgende afname van de

bestemmingsreserve en door het negatieve resultaat 2022. Een solvabiliteitsratio van 37,17% bij de Vereniging wordt solide bevonden.

De VNG heeft als gevolg van de verkoop van enkele panden in het verleden en het resultaat van haar deelnemingen een vrij vermogen, dat in een effectenportefeuille wordt aangehouden. Tot en met 2018 werd het rendement op het vermogen gebruikt als aanvulling op de contributie. Vanaf 2019 wordt het rendement op de effectenportefeuille niet begroot en uitgegeven in het boekjaar, maar wordt de bestemming van het rendement meegenomen bij de vaststelling van de jaarrekening.

Vanaf 2019 wordt geleidelijk de contributie verhoogd met 1% per jaar. Dit wordt gedaan onder gelijktijdige afbouw van het vermogen. Zolang de contributie niet dekkend is zal het tekort uit het vermogen worden onttrokken, zoals afgesproken in de ALV 2018.

Het belegde vermogen wordt aangehouden om de volgende reden:

- Het vermogen wordt aangehouden om de gevolgen van negatieve begrotingen op te vangen. Deze zullen ontstaan door de financiering van de renovatie van de Willemshof in 2009. In 2007 is besloten dat lasten als gevolg van herhuisvesting ten laste van het eigen vermogen komen. Dit geschiedt door middel van het begroten van een verlies gelijk aan de jaarlijkse afschrijvingslast.
- Daarnaast komt het geregeld voor dat de VNG ten behoeve van grote projecten tijdelijk lasten voorfinanciert uit het vermogen. Vanaf 2017 wordt ongeveer € 5 miljoen voorgefinancierd voor de gemeentelijke telefonie.
- Voorts dient het vermogen voor het opvangen van onvoorziene lasten die het gevolg zijn van tegenvallers in de eigen bedrijfsvoering en het financieren van tijdelijke, niet standaard uitgaven die wel voorzien in een behoefte bij de leden om actie op bepaalde terreinen te ondernemen, op te vangen in de begroting.
- Het vermogen dient ook ter dekking van het belangrijkste risico voor de VNG: het WW- en bovenwettelijke WW(BWW)-risico. De VNG is eigenrisicodrager voor de WW en BWW. Het vermogen is nodig in het geval de VNG op enig moment sterk zou moeten inkrimpen en aan een groot deel van haar medewerkers een uitkering moet verstrekken. Gemiddeld genomen hebben de medewerkers een opgebouwd WW- en BWW-recht van ongeveer twee keer het jaarsalaris.
- Het vermogen dient ook om extra uitgaven (bijvoorbeeld niet begrote maar wel op dat moment noodzakelijke uitgaven die in enig jaar ten laste van de exploitatie komen) op te vangen.
- Het vermogen wordt gebruikt om deelnemingen die in zwaar weer zijn gekomen, al dan niet als gevolg van externe omstandigheden, tijdelijk te ondersteunen.
- Het vermogen dient deels ter dekking van het negatieve werkkapitaal.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De VNG onderstreept het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De VNG ondersteunt veel initiatieven met een maatschappelijk karakter op landelijk en gemeentelijk niveau.

De vermogensbeheerder belegt met engagement. Het engagementproces beoogt verbetering te bewerkstelligen bij ondernemingen en fondsmanagers waar bepaalde ESG-aandachtspunten (Environmental Social & Governance) zijn geconstateerd. Verwezenlijking van de uitgangspunten wordt bereikt door de dialoog aan te gaan met ondernemingen en fondsmanagers die ESG-criteria, die de vermogensbeheerder hanteert, schenden.

Deelnemingen

De deelnemingen die de VNG ultimo 2022 (indirect) aanhoudt zijn de volgende:

- *VNG Diensten B.V.:* Fungeert als houdstermaatschappij van de hieronder vermelde dochterbedrijven. De vennootschap maakt gebruik van de vrijstelling tussenconsolidatie als bedoeld in artikel 2:408 BW. De financiële gegevens van de vennootschap en haar dochtermaatschappijen zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening 2022 van de VNG te Den Haag.
  Statutaire directie: L.K. Geluk en P.W. Jeroense. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *Congres- en Studiecentrum VNG B.V.* (incl. haar dochter VNG Opleiding en Detachering B.V.): Organiseert congressen, workshops, trainingen en studiebijeenkomsten over gemeentelijke en aanverwante onderwerpen en beleidsterreinen.
  Statutaire directie: L.D. de Vries. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Risicobeheer B.V.:* Is gericht op risicomanagement bij gemeenten. In deze rol adviseert zij over risicovraagstukken en ontwikkelt zij verzekeringsproducten voor gemeenten. Onder andere rechtsbijstandverzekeringen voor collegeleden en ambtenaren, vrijwilligersverzekeringen, zorgverzekeringen en ongevallenverzekeringen brandweer. Voorts adviseert VNG Risicobeheer over risicobeheer bij gemeenten.
  Statutaire directie: C. Ravensbergen. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG International B.V.:* (inclusief haar buitenlandse dochter CILG): Werkt aan versterking van het democratisch lokaal bestuur wereldwijd. Het bedrijf ondersteunt Nederlandse en Europese gemeenten bij beleidsinnovatie door gebruik te maken van Europese netwerken. VNG International ondersteunt het internationale werk van Nederlandse gemeenten.
  Statutaire directie: P.W. Jeroense. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Realisatie B.V.:* Richt zich op het verbeteren van dienstverlening en bedrijfsvoering van gemeenten ten behoeve van hun burgers en bedrijven. Daarnaast helpt VNG Realisatie gemeenten deel te nemen aan de netwerksamenleving en ontwikkelt VNG Realisatie concepten voor een krachtig bestuur.
  Statutaire directie: N. Ducastel. Vestigingsplaats: Den Haag.
- *VNG Naleving B.V.:* Adviseert en ondersteunt gemeenten op het terrein van handhaving en naleving, ter verbetering van de uitvoeringskracht waarbij zij zich primair richt op het sociale domein en waarbij zij zich richt op de kennisontwikkeling, innovatie, kennisverspreiding. VNG Naleving ondersteunt de VNG bij door haar gevoerde programma's op voorgenoemd terrein.
  Statutaire directie: N. Ducastel. Vestigingsplaats: Den Haag.

Resultaatontwikkeling van de Vereniging

De jaarrekening omvat twee jaarrekeningen, de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening. In de enkelvoudige jaarrekening is het resultaat van de deelnemingen apart opgenomen, terwijl in de geconsolideerde jaarrekening de totale baten en lasten van de VNG en de deelnemingen worden weergegeven, geëlimineerd voor de onderlinge leveringen.

Op hoofdlijnen is de ontwikkeling van het resultaat van de Vereniging als volgt:

Bedragen x € 1.000	Realisatie 2021	Begroting 2022	Realisatie 2022	Begroting 2023
Baten	129.502	101.090	134.883	113.081
Lasten	131.123	106.281	138.915	118.704
Bedrijfsresultaat	-1.621	-5.191	-4.032	-5.623
Financiële baten en lasten	1.045	-	-1.261	-
Resultaat deelnemingen	523	-	274	-
Resultaat (voor bestemming)	**-53**	**-5.191**	**-5.019**	**-5.623**
Bestemmingsreserve	1.177	607	800	1.135
Onverdeeld resultaat	**1.124**	**-4.584**	**-4.219**	**-4.488**

In de begroting 2022 is rekening gehouden met een dekking uit het vermogen van € 4,584 miljoen. Daarnaast is in de begroting 2022 rekening gehouden met de dekking van de onderstaande afschrijvingslasten vanuit het vermogen voor een totaalbedrag van € 0,607 miljoen:

- De renovatie van de Willemshof, besluit genomen in 2007;
- De herinrichting van de begane grond, besluit genomen in 2018,

Deze lasten worden verantwoord in de staat van baten en lasten en gedekt vanuit het vermogen.

In het tweede kwartaal 2022 is besloten € 1,056 miljoen uit het vermogen te bestemmen voor de werkzaamheden van de Kennishub. De inzet van deze middelen is verspreid over de jaren 2022 en 2023 voor een bedrag van € 0,528 per jaar.
Deze Kennishub heeft op dit moment vooral een bemiddelende rol. Dat wil zeggen dat de hub zich richt op het faciliteren en stimuleren van kennisontwikkeling en -deling intern (binnen de VNG) en met en tussen de leden (gemeenten) van de VNG. De hub doet dit via (structurele) connecties met de kennisinstellingen (door de uitbouw en coördinatie van kennisnetwerken). Met andere woorden: de hub verbindt, structureert en coördineert kennisontwikkeling en -deling en heeft een aanjaagfunctie op het gebied van kennis- en datagedreven werken. De Kennishub wordt binnen en buiten de VNG steeds meer gevraagd te verbinden, adviseren en mee te denken. Er is overal beweging op het gebied van kennis en ook andere partijen lijken in een vergelijkbare puzzel te zitten waar het gaat over kennis en expertise. De realisatie 2022 is uitgekomen op € 0,194 miljoen. Het restant valt vrij in de overige reserves.

Vergelijking realisatie 2022 met begroting 2022

Het resultaat is uitgekomen op € 4,219 miljoen negatief. Het resultaat is daarmee € 0,365 miljoen hoger dan begroot. Het bedrijfsresultaat is € 1,159 miljoen hoger dan begroot. Het resultaat van de deelnemingen en de financiële baten en lasten waren in de begroting niet meegenomen. Het resultaat uit de effectenportefeuille en de deelnemingen bedraagt € 0,987 miljoen negatief.
Het hogere bedrijfsresultaat verklaart deels het positievere resultaat. Het bedrijfsresultaat is een optelsom van de volgende posten:

- Baten: De realisatie in 2022 is uiteindelijk € 33,793 miljoen hoger uitgekomen dan begroot met name veroorzaakt door hoger gerealiseerd projectvolume en de hogere doorbelasting van afgenomen diensten, zoals ICT en de vergoeding voor detachering van interne medewerkers. De nieuwe projecten beïnvloeden het bedrijfsresultaat. Een hogere dan begrote inzet van intern personeel zorgt voor een extra dekking van de overheadlasten.

- De hogere projectbijdrage wordt mede veroorzaakt door nieuwe extern gefinancierde projecten na het vaststellen van de begroting. Tegenover deze projecten staat een nagenoeg gelijke stijging van de projectlasten (inclusief personele lasten).
- De lasten van uitzendkrachten/personeel derden komen 2,621 miljoen hoger uit dan begroot. De extra lasten hebben onder andere betrekking op vervangende inhuur voor openstaande vacatures, detacheringen en zwangerschapsvervanging.
- De kosten van woon-werkverkeer zijn evenals de opleidingskosten lager uitgekomen dan begroot. De reis- en verblijfslasten komen € 0,113 hoger uit dan begroot.
- Vrijval vanuit de egalisatievoorziening van € 0,061 miljoen, als gevolg van de daling van de WW en BWW rechten omdat oud-medewerkers een baan hebben gevonden en geen recht hebben op de uitkering;
- Daling van de reservering van de verlofuren van € 0,119 miljoen.
- De kantoor- en huisvestingslasten zijn ten opzichte van de begroting € 0,689 miljoen hoger. Dit wordt met name veroorzaakt door de hogere automatiseringslasten. Deze zijn € 0,603 miljoen hoger dan begroot. Ook de huisvesting- en onderhoudslasten en de restauratieve lasten waren in 2022 hoger dan begroot.
- Doorbelasting van de inzet van medewerkers voor extern gefinancierde projecten aan projecten. In de begroting werd rekening gehouden met een doorbelasting van € 7,032 miljoen aan baten. Door het gestegen projectvolume was de werkelijke inzet van medewerkers hoger. De werkelijke doorbelasting kwam uit op € 8,047 miljoen, € 1,015 miljoen hoger dan begroot. Dit levert een positief dekkingsresultaat op.

Vergelijking realisatie 2022 met realisatie 2021

Het resultaat van de Vereniging is in 2022 uitgekomen op € 4,219 miljoen negatief. Ten opzichte van het resultaat van € 1,124 miljoen positief over 2021 is dit een daling van € 5,343 miljoen. Zoals hierboven al genoemd zijn er zowel mee- als tegenvallers die voor het resultaat zorgen. Zo zijn ten opzichte van 2021 de lasten relatief meer gestegen dan de baten, is er een negatief resultaat te melden op de financiële baten en lasten en is het resultaat van de deelnemingen lager dan in 2021.

Het bedrijfsresultaat is in 2022 € 2,411 miljoen lager dan in 2021, maar nog altijd hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaak voor de daling van het resultaat is een optelsom van het volgende:

- Een stijging van de salarislasten (conform AVR-ontwikkelingen) en de overige personeelslasten.
- Hogere kantoor- en huisvestingslasten.
- Hogere contributie als gevolg van de afgesproken 1% groei van de contributie, naast het gebruikelijke indexeren.
- Hogere projectbijdragen als gevolg van de extra inzet vanuit Gemeentefonds Saldi, naast de bijdrage uit het Fonds GGU opgericht, voor de gezamenlijke uitvoeringsactiviteiten.
- Het negatieve resultaat werd enigszins gedempt door de vrijval vanuit de egalisatievoorziening. De WW en BWW rechten daalden, omdat oud-medewerkers op de huidige arbeidsmarkt steeds sneller een baan vinden.
- Daarnaast was er ook een lagere reservering voor verlofuren, in 2022 is er door de organisatie meer gestuurd op het tijdig opnemen van de verlofdagen.

Het resultaat uit deelnemingen komt € 0,249 miljoen (47,6%) lager uit ten opzichte van 2021. Het lagere resultaat uit de deelnemingen in 2022 wordt gevonden bij alle VNG-deelnemingen met uitzondering van VNG International B.V. VNG International B.V. wist haar resultaat ten opzichte van het voorgaande jaar te verbeteren met bijna 20%. De terugloop van het resultaat ten opzichte van het voorgaande jaar bij de overige VNG-deelnemingen is veroorzaakt door een aantal factoren die bij iedere deelneming anders is. Zo heeft VNG Realisatie B.V. een bestedingsplan in uitvoering om de conversiereserve uit te putten, leidt VNG Connect meer verlies door extra kosten die samenhangen met het gezondmakingstraject, loopt het resultaat

van VNG Risicobeheer B.V. terug als gevolg van omschakeling naar een nieuw businessmodel, is het resultaat van VNG Naleving lager doordat het jaar ervoor beheerst werd door eenmalige effecten en had VNG Diensten B.V. een lager resultaat als gevolg van extra advies uitvraag.

Het gerealiseerde resultaat uit de effectenportefeuille is € 8,61 miljoen lager dan in 2021. Dit lager uitkomen wordt nagenoeg uitsluitend veroorzaakt door negatieve koersresultaten. De rentebaten zijn € 0,289 miljoen lager dan 2021. In 2021 was in de vergoeding het voorgeschoten vermogen van de gemeentelijke aanbestedingsprojecten met terugwerkende kracht vanaf 2016 opgenomen.

Toelichting op de bedrijfsrisico's

Net als iedere andere organisatie loopt de Vereniging in de dagelijkse uitvoering van haar activiteiten risico's. Het is van belang deze risico's te identificeren en daarop bewust beleid te ontwikkelen. In deze paragraaf worden de meest relevante risico's belicht. Het gaat hier om risico's die de financiële positie van de Vereniging kunnen aantasten.

Projecten

De Vereniging voert namens derden diverse projecten uit. Hiervoor ontvangt zij bijdragen en/of subsidies van het rijk en overige overheidsorganisaties. Uit de ontvangen bijdragen worden projectmedewerkers gefinancierd. Het betreft hier niet alleen medewerkers met een tijdelijke aanstelling, maar ook medewerkers met een vaste aanstelling of externe inhuur. Gezien de omvang van het aantal projecten is een vaste kern van projectmedewerkers verantwoord. Het laatste betekent wel dat vaste lasten worden gefinancierd met variabele inkomsten. Risico bij het wegvallen van projecten is dat er onvoldoende dekking is voor de salarislasten en eventueel kosten voor afvloeiing van projectmedewerkers. Om de risico's te beheersen worden alleen die projecten begroot die zeker zullen worden gerealiseerd. Voorts wordt voor de uitvoering van projecten zo veel mogelijk gewerkt met personeel dat flexibel over de projecten ingezet kan worden. Verder is er bij inhuur ook het risico van een fictief dienstverband. Risicobeheersing vindt hier plaats door vooraf de opdrachtformulering helder en duidelijk neer te zetten en te toetsen. Er is een Inkoop Service Desk ingericht om het inkoopproces te ondersteunen en te bewaken. Inkoop vindt plaats via de Inkoop Service Desk. Middels deze maatregelen wordt getracht het risico op het wegvallen van bijdragen te beperken.

Subsidies

De Vereniging ontvangt subsidies voor de uitvoering van diverse projecten. De Vereniging loopt het risico dat achteraf het subsidiebedrag naar beneden wordt bijgesteld als de Vereniging niet aan de subsidievoorwaarden heeft voldaan, terwijl de lasten wel zijn gemaakt. Dit risico wordt onder meer beperkt door periodiek te monitoren of de gemaakte lasten binnen het toegekende budget vallen en een strikt tijdschrijfbeleid te handhaven zodat projecturen na afloop te verantwoorden zijn.

Resultaat bedrijven

De Vereniging loopt het risico dat de resultaten van de bedrijven tegenvallen door ontwikkelingen op de markt waarop deze bedrijven opereren of doordat andere risico's zich voordoen, die typisch zijn voor de betreffende deelneming. Als indirect 100% aandeelhouder deelt de Vereniging in het in de resultaatseffecten als gevolg van de ondernemingsrisico's van de deelnemingen. De VNG wil haar afhankelijkheid van het resultaat van de VNG-bedrijven terugdringen. Hierdoor zal bij de VNG het risico dat uit het aandeelhouderschap voortkomt gemitigeerd worden. Dit heeft zij gedaan door sinds 2019 het resultaat van de deelnemingen niet meer mee te nemen in de begroting.

Beleggingen

De Vereniging loopt koersrisico over het belegd vermogen. Als de koersen van aandelen en of

vastrentende waarden dalen zal dit een negatief effect op het vermogen hebben. Tevens kan het een negatief effect op het resultaat hebben omdat begrote inkomsten uit beleggingen niet worden gerealiseerd. Behoudens de situatie van algehele en extremere omstandigheden (malaise op de effectenmarkten) is door het aanbrengen van spreiding in de portefeuille (in beleggingscategorieën en over regio's wereldwijd), het risico op een negatief effect op het vermogen beperkt. Er is gekozen voor een middellange beleggingsstrategie. Dat houdt in dat wordt verwacht dat optredende koersdalingen op de middellange termijn weer goed worden gemaakt en de vermogenspositie dus niet structureel wordt aangetast. Een eventueel negatief effect op het jaarresultaat van de Vereniging is niet altijd op voorhand uit te sluiten. Wel wordt dit eventuele negatieve effect gedempt door te werken met een herwaarderingsreserve. Hierdoor worden, zolang de herwaarderingsreserve positief is, ongerealiseerde koersresultaten niet in het resultaat betrokken.

Het risico dat gelopen wordt met beleggingen wordt vervolgens nog verder beperkt door spreiding en door indien nodig door een tijdige aanpassing van de portefeuilleverdeling in tijden van verslechterende marktomstandigheden. Er wordt een defensief beleggingsbeleid gevoerd.

Eigenrisicodrager WW en Bovenwettelijk WW (BWW)

De Vereniging is eigen risicodrager voor de WW- en BWW rechten van de oud-medewerkers. Dit kan leiden tot tegenvallers die vooral bij de het recht op BWW op kunnen lopen tot hoge bedragen. Voor alle opgebouwde rechten wordt op het moment dat het recht zich voordoet een voorziening gevormd. Om eventuele opbouw van nieuwe rechten te beperken, werkt de Vereniging voor een deel met tijdelijke contracten, indien het om tijdelijk werk en een tijdelijke financiering gaat.

Frauderisico's

De Vereniging besteedt aandacht aan het in kaart brengen frauderisico's. In het algemeen worden maatregelen genomen om de gesignaleerde risico's te voorkomen en te mitigeren om zo de frauderisico's te beperken. De VNG monitort periodiek de voortgang van projecten en de behaalde resultaten. Het verbeteren van een goede werking van het interne (risico-) beheersingssysteem is voor de VNG een prioriteit. Er zijn bij de Vereniging geen vermoedens dan wel gevallen van fraude bekend.

Continuïteit

De Vereniging heeft overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor (ernstige) onzekerheid zou kunnen bestaan of de Vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Daarbij is geconcludeerd dat er geen materiële onzekerheid bestaat. De VNG heeft voldoende en geschikte informatie om te concluderen dat het hanteren van de continuïteitsveronderstelling passend is. Op basis hiervan zal in de jaarrekening geen verdere toelichting worden gegeven met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling van de VNG.

Kerninformatie van de VNG

(bedragen x € 1.000)

Geconsolideerde balans van de VNG per ultimo	2022	2021
Vaste activa	68.555	78.997
Vlottende activa	95.943	100.870
Groepsvermogen	-51.704	-63.912
Voorzieningen	-2.154	-2.981
Kortlopende schulden	-110.640	-112.794
	-	-

Geconsolideerde staat van baten en lasten van de VNG	2022	2021
Contributie	24.974	24.514
Totale baten (exclusief contributie)	156.484	140.571
Totale lasten	185.064	165.900
Bedrijfsresultaat	-3.604	-815
Financiële baten en lasten	-1.373	904
Bijzondere baten en lasten	-	-
Vennootschapsbelasting	-40	-142
Resultaat boekjaar	-5.019	-53
Dekking uit het vermogen	800	1.177
Onverdeeld resultaat	**-4.219**	**1.124**

Het aandeel in het resultaat van de VNG-bedrijven in het resultaat (na VpB) van de Vereniging is als volgt opgebouwd	2022	2021
Congres- en Studiecentrum VNG B.V.	-399	-417
VNG Risicobeheer B.V.	395	517
VNG International B.V.	310	269
VNG Realisatie B.V.	87	102
VNG Naleving B.V.	20	145
VNG Diensten B.V. (excl. deelnemingen)	-139	-93
	274	523

Personeelsgegevens van de Vereniging	2022	2021
Bezetting in fte's per 31 december	298,5 fte	291,4 fte
Gemiddeld aantal fte's	295,0 fte	293,5 fte
Uitstroompercentage bij de Vereniging	15%	13,16%
Ziekteverzuimpercentage (incl. zwangerschappen)	5,42%	4,36%
Salarislasten in procenten van de lasten	20%	20%

Vraagbaakfunctie van de Vereniging	2022	2021
Aantal binnengekomen vragen via de Frontoffice (zowel in Corsa als per mail)	25.531	16.598

Samenstelling bestuur en directie VNG

(per 31 december 2022)

Dhr. J. van Zanen	Voorzitter	Burgemeester	Den Haag
Mw. S. Dijksma	Vicevoorzitter	Burgemeester	Utrecht
Dhr. E. van Oosterhout	Secretaris/Penningmeester	Burgemeester	Emmen
Dhr. S. van Alfen	Lid	Raadslid	Buren
Mw. S. Ausems	Lid	Burgemeester	Waalwijk
Mw. A. van Berckel	Lid	Secretaris	Tilburg
Dhr. C. van den Bos	Lid	Burgemeester	Urk
Mw. S. Bruines	Lid	Wethouder	Den Haag
Dhr. P. Depla	Lid	Burgemeester	Breda
Dhr. E. Drenth	Lid	Wethouder	Midden Groningen
Mw. C. Dortmans	Lid	Wethouder	Helmond
Dhr. R. Groot Wassink	Lid	Wethouder	Amsterdam
Mw. L. Grijsen	Lid	Wethouder	Deventer
Dhr. T. Heerts	Lid	Burgemeester	Apeldoorn
Dhr. P. Heijkoop	Lid	Wethouder	Dordrecht
Dhr. J. Kramer	Lid	Burgemeester	Noardeast-Fryslân
Mw. L. Hooijdonk	Lid	Wethouder	Utrecht
Dhr. R. Lievense	Lid	Raadslid	Schouwen Duiveland
Dhr. A. Reinders	Lid	Burgemeester	Stichtse Vecht
Dhr. P. Snijders	Lid	Burgemeester	Zwolle
Dhr. G. Soest	Lid	Griffier	Venlo
Mw. L. Spies	Lid	Burgemeester	Alphen a/d Rijn
Mw. O. de Vries-Chang	Lid	Raadslid	Heerenveen
Dhr. R. Wever	Lid	Burgemeester	Heerlen

Directie

Leonard Geluk	Algemeen directeur
Pieter Jeroense	plv. Algemeen directeur

Enkelvoudige jaarrekening 2022

Enkelvoudige balans per 31 december 2022

Voor bestemming van het resultaat (bedragen x € 1.000)

ACTIVA

		2022		2021
Vaste activa				
Materiële vaste activa (1)				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	8.536		9.279	
Activa in uitvoering	84		84	
Machines en installaties	788		836	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.408		1.344	
		10.816		11.543
Financiële vaste activa (2)				
Deelnemingen	19.745		19.488	
Overige effecten	57.578		66.937	
		77.323		86.425
Totaal vaste activa		**88.139**		**97.968**
Vlottende activa				
Vorderingen				
Handelsdebiteuren (3)	5.915		4.374	
Belastingen (4)	101		43	
Intercompany (5)	354		322	
Overige vorderingen en overlopende activa (6)	6.809		7.949	
		13.179		12.688
Liquide middelen (7)		37.654		33.150
Totaal vlottende activa		**50.833**		**45.838**
Totaal activa		**138.972**		**143.806**

PASSIVA

		2022		2021
Eigen vermogen (8)				
Herwaarderingsreserves	-		7.172	
Statutaire reserve	2.725		2.725	
Bestemmingsreserves	4.121		4.729	
Overige reserves	49.238		48.306	
Omrekenverschillen	-161		-144	
Onverdeeld resultaat	-4.219		1.124	
		51.704		**63.912**
Voorzieningen (9)				
Egalisatievoorziening	751		811	
Jubileumvoorziening	408		431	
		1.159		**1.242**
Kortlopende schulden				
Handelscrediteuren (10)	6.271		5.777	
Belastingen en premie sociale verzek. (11)	6.023		8.057	
Intercompany (12)	6.583		2.375	
Overlopende passiva (13)	59.196		56.446	
Overige schulden (14)	8.036		5.997	
		86.109		**78.652**
Totaal passiva		**138.972**		**143.806**

Enkelvoudige staat van baten en lasten over 2022

(bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Baten			
Contributie	24.974	24.978	24.514
Bijdrage projecten (15)	103.776	70.870	98.869
Overige baten (16)	6.133	5.242	6.119
Som der baten	**134.883**	**101.090**	**129.502**
Lasten			
Salarissen (17)	21.896	21.747	20.869
Sociale lasten en pensioenlasten (17)	5.718	6.257	5.289
Overige personeelslasten (18)	4.261	1.887	3.181
Afschrijvingen	1.419	1.500	1.289
Kantoor- en huisvestingslasten (19)	5.546	4.872	4.879
Activiteitslasten (20)	97.815	68.620	93.821
Overige lasten (21)	2.260	1.396	1.795
Som der lasten	**138.915**	**106.279**	**131.123**
Bedrijfsresultaat	**-4.032**	**-5.189**	**-1.621**
Financiële baten en lasten (22)	-1.261	-	1.045
Buitengewone baten	-	607	-
Aandeel in resultaat van deelnemingen (23)	274	-	523
Resultaat voor belastingen	**-5.019**	**-4.582**	**-53**
VPB	-	-	-
Resultaat	**-5.019**	**-4.582**	**-53**
Dekking uit het vermogen	**800**	**-4.582**	**1.177**
Onverdeeld resultaat	**-4.219**	**-**	**1.124**

Het bedrijfsresultaat is uitgekomen op € 4,032 miljoen negatief. Dit is € 1,157 miljoen beter dan begroot.
De resultaten van de effectenportefeuille en de deelnemingen waren geen onderdeel van de begroting. Na het negatieve resultaat van € 1,261 miljoen vanuit de effectenportefeuille, het positieve resultaat van de deelnemingen van € 0,274 miljoen en de onttrekking uit de bestemmingsreserve is het onverdeeld resultaat uitgekomen op € 4,219 miljoen negatief.

Resultaatsbestemming

Het onverdeeld resultaat, € 4,219 miljoen negatief, zal ten laste worden gebracht van de overige reserves.

Toelichting algemeen

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid. Zij is statutair gevestigd en kantoorhoudende te (2514 JS) Den Haag, aan de Nassaulaan 12. Het KvK nummer van de Vereniging is 40409418.

De jaarrekening van de VNG is opgesteld in april 2023.

In het verslag wordt de staat van baten en lasten 2022 vergeleken met de staat van baten en lasten 2021 en de begroting 2022. De begroting van de Vereniging waartegen de realisatie wordt afgezet is de goedgekeurde begroting 2022 welke in oktober 2021 door het bestuur is vastgesteld.

Doelstelling VNG

De Vereniging heeft ten doel te werken aan een krachtige lokale overheid door agenderend te zijn op voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen, en door de lokale uitvoering centraal te stellen bij maatschappelijke opgaven.

De Vereniging ondersteunt haar leden met belangenbehartiging, netwerken en dienstverlening. Dat doet zij collectief, in groepen en individueel bij de vervulling van bestuurs-, uitvoerings- en overige taken. Ook ondersteunt de Vereniging haar leden bij de organisatie van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering.

De Vereniging heeft voorts de bevoegdheid om voor de leden of groepen van leden:

a. Afspraken te maken met verenigingen van werknemers en andere overheden over arbeidsvoorwaarden en het arbeidsvoorwaardenbeleid en deze vast te leggen in collectieve arbeidsovereenkomsten;
b. Standaarden vast te stellen ter verbetering van de kwaliteit en efficiëntie van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering.

Toepassing verslaggevingsstelsel

Het toegepaste verslaggevingsstelsel voor de jaarrekening is gebaseerd op de wettelijke voorschriften weergegeven in Richtlijn 640, Organisaties zonder winststreven voor zowel de enkelvoudige als de geconsolideerde jaarrekening.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Rapporteringsvaluta

De enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening luidt in duizenden euro's (€). De euro fungeert als functionele en rapporteringsvaluta van de VNG. Tellingen zijn gebaseerd op de niet afgeronde bedragen.

Vergelijkende cijfers

Voor de vergelijkbaarheid van de cijfers 2022 zijn de vergelijkende cijfers 2021 in de

balans, staat van baten en lasten en de toelichting op enkele onderdelen aangepast. Daar waar dat gedaan is, wordt daarvan melding gemaakt in toelichting.

Herwaardering

Effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde per balansdatum. Ongerealiseerde waarde-veranderingen worden verwerkt in de herwaarderingsreserve. Indien echter de herwaarderings-reserve negatief is, komen ongerealiseerde koerseffecten ten gunste of ten laste van het resultaat. De herwaarderingsreserve is ingesteld om resultaatseffecten ten gevolge van niet gerealiseerde koerseffecten (bewegingen) te voorkomen.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van VNG en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Consolidatie

In de consolidatie zijn de financiële gegevens van de VNG en haar groepsmaatschappijen opgenomen. Het resultaat uit dochterondernemingen zijn in de enkelvoudige jaarrekening na het bedrijfsresultaat verantwoord onder het kopje aandeel in resultaat van deelnemingen.
De direct of indirect gehouden deelnemingen in groepsmaatschappijen zijn:

- VNG Diensten B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG International B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Risicobeheer B.V., Den Haag, 100% belang
- Congres- en Studiecentrum VNG B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Opleiding & Detachering B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Realisatie B.V., Den Haag, 100% belang
- VNG Naleving B.V., Den Haag 100% belang

Nevenvestigingen

VNG International B.V. heeft één dochteronderneming te weten CILG-VNG.I.C in Tunesië (100% belang).
In het verslag wordt de geconsolideerde staat van baten lasten 2022 vergeleken met de geconsolideerde staat van baten en lasten 2021. De geconsolideerde begroting wordt niet gebruikt als sturingsinstrument en is daarom niet opgesteld.

Valutaomrekening

Activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de valutakoers per balans-datum. In de staat van baten en lasten zijn baten, lasten en resultaten omgerekend in euro's tegen de op het moment van de transacties geldende koers. Het hierbij ontstane koersverschil wordt direct in het resultaat verwerkt.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met een lineaire afschrijving gebaseerd op de verwachte economische levensduur, of tegen lagere opbrengst waarde. De afschrijving bedraagt voor bedrijfsgebouwen vijftig jaar (verbouwingen tien jaar), voor renovaties twintig jaar, machines en installaties zes tot twintig jaar en voor andere bedrijfsmiddelen drie tot tien jaar Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa
Deelnemingen in groepsmaatschappijen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde, doch niet lager dan nihil. Deze nettovermogenswaarde wordt berekend op basis van de grondslagen van de VNG.

Effecten
Effecten worden gewaardeerd tegen reële waarde gebaseerd op beurskoers per balansdatum. Ongerealiseerde waardeveranderingen van effecten worden, voor zover de herwaarderingsreserve positief is, direct verwerkt in de herwaarderingsreserve en leiden niet tot resultaat. Indien de herwaarderingsreserve negatief is, worden mutaties in de herwaarderingsreserve ten laste of ten gunste van het resultaat gebracht.

Vorderingen
Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt dit als zodanig toegelicht.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij de tijdswaarde van geld niet materieel is. Als de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is, wordt de voorziening tegen nominale waarde gewaardeerd.
Wanneer het de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Kortlopende schulden
Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Baten
Algemeen
Onder baten wordt verstaan: de contributie-inkomsten, de projectbijdragen, de bijdrage t.b.v. Fonds GGU, de opbrengst uit levering van goederen en diensten aan derden, onder aftrek van kortingen e.d. en van over de baten geheven belastingen. De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Bijdragen en subsidies
De toerekening van de projectbijdragen vindt plaats op basis van de gemaakte lasten in de desbetreffende jaar. De gemaakte projectlasten worden verantwoord naar kostencategorie in de staat van baten en lasten.

Resultaat deelnemingen
Het resultaat van de deelnemingen komt overeen met het aandeel in het resultaat over het boekjaar van de betreffende deelneming. Resultaten van nieuwverworven groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen worden geconsolideerd vanaf de overnamedatum. Op die datum worden de activa, voorzieningen en schulden gewaardeerd tegen de reële waarden. De betaalde goodwill wordt geactiveerd en afgeschreven over de economische levensduur. De resultaten van afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie verwerkt tot het tijdstip waarop de groepsband wordt verbroken.

Lasten
Algemeen
De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Intercompany-transacties
Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen worden volledig geëlimineerd.

Vennootschapsbelasting
Per 1 januari 2016 is de Wet Modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen in werking getreden. Hierdoor is de VNG onderworpen aan vennootschapsbelasting indien en of voor zover zij met haar activiteiten een onderneming vormt. De door VNG (in)direct gehouden dochterondernemingen zijn vanwege hun B.V.-rechtsvorm integraal onderworpen aan vennootschapsbelasting. Omdat VNG nu geen activiteiten voert waarbij een onderneming wordt geconstateerd, is zij niet aan Vennootschapsbelasting onderworpen. De door de VNG (in)directe gehouden dochterondernemingen zijn gevoegd in een fiscale eenheid op het niveau van VNG Diensten B.V. De resultaten van de door de VNG gehouden dochterondernemingen worden in de post resultaat deelnemingen verantwoord na de belastinglast van de fiscale eenheid. Geconsolideerd wordt de totale belastinglast van de consolidatie kring verantwoord.

Doordat VNG in 2022 niet onderworpen was aan vennootschapsbelasting komt de effectieve belastingdruk over het resultaat voor vennootschapsbelasting bij VNG uit op nihil.

Pensioenen
Bij de Vereniging is er sprake van een bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) ondergebrachte pensioenregeling. Deze pensioenregeling wordt als toegezegde pensioenregeling gekwalificeerd. Verwerking in de jaarrekening van de VNG vindt plaats als toegezegde bijdrageregeling, omdat de VNG geen verplichting heeft om aanvullende bijdragen te voldoen, anders dan hogere toekomstige premies als er sprake is van een tekort op het vereist eigen vermogen bij het ABP.

Volgens de Pensioenwet moet het ABP beschikken over een mínimaal vereist eigen vermogen. Het ABP gebruikt daarvoor een beleidsdekkingsgraad van 126%. De ‘beleidsdekkingsgraad’; het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden steeg in 2022 van 103,9% naar 118,9%. Het ABP verhoogd de pensioenen per 1 januari 2023 met 11,96%. Dit is gelijk aan de volledige prijsstijging in de periode van september 2021 tot september 2022.

In 2020 besloot het ABP om het premiepercentage voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen in 3 jaar stapsgewijs te verhogen. De reden hiervoor was dat het fonds lagere rendementen verwachtte. De verhoging van het premiepercentage in 2023 is de laatste stap van deze verhoging. Het premiepercentage stijgt van 25,9% naar 27,9%.

Algemene grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de post liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest en ontvangen dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financierings-activiteiten.

Overige informatie

Rente- en kredietrisico's

De invloed van veranderingen in rentetarieven op de resultaten van de VNG worden zo veel mogelijk beperkt. Hierbij stelt de VNG zich ten doel de totale rentebaten te optimaliseren en de totale rentelasten te beperken. Om dit te bereiken bankierde de Vereniging op de achtergrond in een zogenaamd rente- en saldo-compensabel stelsel. De bank zag hierbij alle deelnemende rekeningen als een geheel. Hierdoor werd de duurdere debetrente, als gevolg van negatieve standen op de rekening van de VNG, beperkt. Omdat het rente- en saldo-compensabel stelsel strijdig is geworden met EU-regelgeving is het rente- en saldo-compensabel stelsel per 01-04-2023 opgeheven. Momenteel wordt gestuurd op de ontwikkeling van de rekening naar de toekomst waarbij eerder dividenden zullen worden opgevraagd en of de effectenportefeuille eerder zal worden afgeroomd. Het uitzetten van gelden geschiedt uitsluitend door VNG of VNG Diensten. Gezien het voorgaande en de ruime back-up positie van potentiële dividenduitkeringen vanuit VNG Diensten en de ruime mogelijkheid om uit de effectenportefeuille de strand liquide middelen aan te vullen, zijn de kredietrisico's voor de Vereniging zijn als laag te kwalificeren. De baten die de Vereniging genereert, zijn nagenoeg alle afkomstig van overheidsinstellingen.

Tekstuele analyse

De cijfers worden zoveel mogelijk toegelicht onder de enkelvoudige balans en staat van baten en lasten. Voor zover de cijfers in de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten hetzelfde zijn als de enkelvoudige balans en staat van baten en lasten, zullen deze niet apart worden toegelicht.

Toelichting op de enkelvoudige balans

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa (1)

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedrijfs-gebouwen en -terreinen	Activa in uitvoering	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs-middelen	**Totaal 2022**
Beginstand	24.642	84	6.222	4.818	35.766
Aanschafwaarde					
Cumulatieve afschrijvingen					
en waardeverminderingen	-15.363	-	-5.386	-3.474	-24.223
Boekwaarde 1 januari	**9.279**	**84**	**836**	**1.344**	**11.543**
Mutaties					
Investeringen	135	84	96	460	775
Desinvesteringen aanschafwaarde	-	-	-	-	-
Desinvesteringen afschrijvingen	-	-	-	-	-
Herrubriceringen aanschafwaarde	-	-84	-	-	-
Afschrijvingen	-878	-	-144	-396	-1.419
Totaal mutaties	**-743**	**0**	**-48**	**64**	**-728**
Eindstand					
Aanschafwaarde	24.777	84	6.318	5.278	36.457
Cumulatieve afschrijvingen					
en waardeverminderingen	-16.241	-	-5.530	-3.870	-25.641
Boekwaarde 31 december	**8.536**	**84**	**788**	**1.408**	**10.816**
Afschrijvingspercentages	2-20%		5-16,7%	10-33%	

In 2022 is geïnvesteerd in het onderhoud van het ICT-netwerk in de Willemshof. Daarnaast zijn er onderhoudswerkzaamheden verricht aan en in het pand. De mutaties in de vaste activa bestaan verder uit de reguliere vervanging van activa en de geplande jaarlijkse afschrijvingen. Activa in uitvoering zijn de investeringen die op balansdatum nog niet in gebruik zijn en geactiveerd worden in 2023 of later.

De actuele WOZ-waarde van Nassaulaan 12 is gelijk aan € 18,000 miljoen en die van de Sophialaan 10 bedraagt € 1,775 miljoen. Deze is gebaseerd op de beschikking van de gemeente Haaglanden, met peildatum 1 januari 2022.

Financiële vaste activa (2)

Deelnemingen	**2022**	**2021**
VNG Diensten B.V.	19.745	19.488
	19.745	19.488

VNG Diensten B.V.	**2022**	**2021**
Stand per 1 januari	19.488	18.954
Aandeel in resultaat	274	523
Omrekenverschillen vreemde valuta	-17	11
Stand per 31 december	**19.745**	**19.488**

De verdere toename van de waarde VNG Diensten B.V. ultimo 2022 ten opzichte van de waarde ultimo 2021 is het gevolg van het positieve resultaat deelnemingen 2022 en het niet uitkeren van dividend. Het positieve resultaat is het gevolg van een verdere reductie van verliezen die grotendeels het gevolg waren van de covid pandemie en voorts door toename van de omzet.

Het verloop van de effectenportefeuille (exclusief overige beleggingen)

Overige effecten	**2022**	**2021**
Effectenportefeuille	57.574	66.933
Overige beleggingen	4	4
Stand per 31 december	**57.578**	**66.937**

	Obligaties	**Aandelen**	**Totaal 2022**	**Totaal 2021**
Balanswaarde per 1 januari	44.995	21.938	66.933	63.381
Aankopen	19.894	7.940	27.834	3.175
Verkopen	-19.073	-8.952	-28.025	-1.290
Gerealiseerde waardedalingen of -stijgingen	-1.547	2.245	698	79
Ongerealiseerde waardedalingen of -stijgingen	-5.107	-4.759	-9.866	1.597
Stand per 31 december	**39.162**	**18.412**	**57.574**	**66.933**

De balanswaarde per ultimo 2022 komt ten opzichte van de balanswaarde ultimo 2021 € 9,359 miljoen lager uit. Dit is een daling van 14%. Een negatief saldo van aan- en verkopen draagt hier voor € 0,190 miljoen aan bij, het saldo gerealiseerde en ongerealiseerde waarde mutaties draagt hier vervolgens voor € 9,168 miljoen negatief aan bij.

	Obligaties	Aandelen	Totaal 2022	Totaal 2021
Cumulatieve ongerealiseerde koerseffecten	**-3.953**	**1.259**	**-2.694**	**7.172**

De cumulatieve ongerealiseerde koerseffecten vormen in geval van een positieve stand de herwaarderingsreserve. De herwaarderingsreserve 2022 nam ten opzichte van 2021 met € 9,168 miljoen in omvang af. Hierdoor is de herwaarderingsreserve uitgeput. Het meerdere verlies, € 2,694 miljoen, dat niet meer gedekt wordt door de herwaarderingsreserve, komt ten laste van het resultaat. Het aandeel aandelen in de effectenportefeuille draagt hier voor € 1,318 miljoen negatief aan bij en het deel vastrentende waarden draagt hier voor € 8,458 miljoen negatief aan bij.

Handelsdebiteuren (3)

	2022	2021
Handelsdebiteuren	6.520	4.916
Voorziening dubieuze debiteuren	-605	-542
Stand per 31 december	**5.915**	**4.374**

De post handelsdebiteuren is met € 1,541 miljoen toegenomen.

De contributievorderingen zijn ten opzichte van vorig jaar met € 3,850 miljoen afgenomen. Er zijn minder betalingen voor het einde van het jaar ontvangen waardoor ook de vooruit ontvangen contributie voor een hoger bedrag (€ 3,316 miljoen) in de overlopende passiva is meegenomen.
Voor de overige vorderingen betreft de stijging grotendeels (€ 0,769 miljoen) vorderingen waarvoor een juridische procedure loopt. Deze zijn niet als dubieus aangemerkt.
De voorziening dubieuze debiteuren is ten opzichte van vorig jaar met € 0,063 miljoen toegenomen. In 2022 is de betalingsachterstand van een aantal oude vorderingen verder opgelopen.

Belastingen (4)

	2022	2021
Terug te vorderen Dividendbelasting	101	43
Stand per 31 december	**101**	**43**

Dit betreft de terug te vorderen dividendbelasting vanuit de effectenportefeuille over het jaar 2022. De post te vorderen dividendbelasting is met €0,058 miljoen toegenomen. Oorzaak is dat de dividenden over 2021 en 2022 in 2023 zullen worden teruggevorderd.

Intercompany (5)

	2022	2021
Congres- en Studiecentrum VNG B.V.	78	17
VNG International B.V.	47	17
VNG Opleiding & Detachering B.V.	13	8
VNG Realisatie B.V.	139	197
VNG Risicobeheer B.V.	3	13
VNG Naleving B.V.	74	70
VNG Diensten B.V.	-	-
Stand per 31 december	**354**	**322**

Overlopende activa (6)

	2022	2021
Waarborgsommen	6	21
Vooruitbetaalde kosten	330	699
Nog te factureren opbrengsten	654	1.728
Reclassificatie OHW projecten	5.816	5.493
Overige vorderingen	3	7
Stand per 31 december	**6.809**	**7.948**

De grootste daling (€ 1,074 miljoen) in de overlopende activa wordt veroorzaakt door de nog te factureren opbrengsten. De facturen uit 2022 zijn (meer nog dan in eerdere jaren) zoveel mogelijk verstuurd in 2022. De te factureren opbrengsten bestaan vooral uit door te belasten salarislasten en de bijdragen op projecten. De vooruitbetaalde kosten zijn met € 0,369 miljoen gedaald. Dit komt door een financiële bijdrage 2022 die in 2021 vooruitbetaald is. De stijging op de reclassificatie van het onderhanden werk wordt veroorzaakt door een toename in de omvang van gesubsidieerde activiteiten.

Liquide middelen (7)

	2022	2021
Bank	37.650	33.144
Kas	4	6
Stand per 31 december	**37.654**	**33.150**

Het saldo van de liquide middelen betreft het totaal van de zakelijke rekeningen-courant en (vermogens)spaarrekeningen.
In april 2022 heeft de VNG een extra rekening-courant geopend. Sinds de inval van Rusland in de Oekraïne vangen gemeenten Oekraïense vluchtelingen op en willen deze leefgeld verstrekken. Om snel giraal geld ter beschikking te stellen zijn eigenlijk bankrekeningen en -passen nodig, maar dit is niet snel mogelijk. Een alternatief is een debet card waarmee zonder bankrekening toch een pas kan worden uitgereikt waarmee kan worden betaald en gepind. Om gemeenten hierin te ondersteunen heeft de VNG hiervoor in samenwerking met de BNG een rekening-courant geopend. De gelden op de rekening zijn weliswaar juridisch van de VNG, maar daartegenover staan de vorderingen van de stortende gemeente c.q. de debet card houder voor eenzelfde bedrag zodat de eindstand altijd nihil zal zijn. De (overige) liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Vereniging.
Het kassaldo betreft een voorraad VVV-Bonnen.

Eigen vermogen (8)

	2022	2021
Herwaarderingsreserves	-	7.172
Statutaire reserve	2.725	2.725
Bestemmingsreserves	4.121	4.729
Overige reserves	49.238	48.306
Omrekenverschillen	-161	-144
Onverdeeld resultaat	-4.219	1.124
	51.704	**63.912**

De overige reserve is vrij besteedbaar. De Bestemmingsreserve, de Wettelijke reserve, en de Omrekenverschillen zijn niet vrij besteedbaar. De Herwaarderingsreserve is in 2022 uitgeput, hierop wordt specifieker ingegaan in de toelichting op de effecten.

Overige reserves	2022	2021
Stand per 1 januari	48.306	48.891
Resultaatsbestemming vorig boekjaar	-	-16
Bestemmingsreserve nieuwe Willemshof	1.125	-
Bestemming agv KennisHub werkzaamheden	-528	-838
Vrijval restant bestemming a.g.v. KennisHub werkzaamheden	335	269
Stand per 31 december	**49.238**	**48.306**

Bestemmingsreserve	2022	2021
Stand per 1 januari	4.729	5.337
Lasten herhuisvesting	-458	-458
Lasten afschrijving begane grond	-150	-150
Bestemming agv Kennishub	528	838
Lasten agv Kennishub werkzaamheden 2022	-193	-569
Vrijval restant bestemming Kennishub budget	-335	-269
Stand per 31 december	**4.121**	**4.729**

In 2007 is besloten dat een deel van het eigen vermogen beschikbaar wordt gesteld om de verbouwing van de Willemshof te financieren. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd, voor de jaarlijkse afschrijvingslasten.
Voor de verbouwing van de begane grond is in 2018 besloten dat de afschrijvingslasten voor een totaalbedrag van € 1,500 miljoen ten laste komen van het vermogen. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd, voor de jaarlijkse afschrijvingslasten.

In het tweede kwartaal 2022 is besloten € 1,056 miljoen uit het vermogen te bestemmen voor de voor de werkzaamheden van de Kennishub. De inzet van deze middelen is verspreid over de jaren 2022 en 2023 voor een bedrag van € 0,528 per jaar.
Deze Kennishub heeft op dit moment vooral een bemiddelende rol. Dat wil zeggen dat de hub zich richt op het faciliteren en stimuleren van kennisontwikkeling en -deling intern (binnen de VNG) en met en tussen de leden (gemeenten) van de VNG. De hub doet dit via (structurele) connecties met de kennisinstellingen (door de uitbouw en coördinatie van kennisnetwerken). Met andere woorden: de hub verbindt, structureert en coördineert kennisontwikkeling en -deling, en heeft een aanjaagfunctie op het gebied van kennis- en datagedreven werken. De Kennishub wordt binnen en buiten de VNG steeds meer gevraagd te verbinden, adviseren en mee te denken. Er is overal beweging op het gebied van kennis en ook andere partijen lijken in een vergelijkbare puzzel te zitten waar het gaat over kennis en expertise. De realisatie 2022 is uitgekomen op € 0,194 miljoen. Het restant valt vrij in de overige reserves.

Eind 2022 bestaat de bestemmingsreserve (€ 4,121 miljoen) uit het saldo van de afschrijvingslasten verbouwing Willemshof (€ 3,019 miljoen), afschrijvingslasten begane grond (€ 0,988 miljoen) en het solidariteitsfonds (€ 0,114 miljoen) gevormd voor de vergoeding van de schade ontstaan uit de staking door gemeenteambtenaren.

Wettelijke Reserve	2022	2021
Stand per 1 januari	2.725	2.725
Stand per 31 december	**2.725**	**2.725**

De wettelijke reserve bestaat uit een wettelijk verplichte conversiereserve welke is gevormd van uit de verkrijgingswaarde van de stichting KING en een statutaire reserve welke is gevormd uit de overschotten uit de rechtstreekse uitnamen uit het gemeentefonds. Deze laatste reserve wordt statutair aangeduid als de gemeentefonds reserve. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2015 en 2016 zijn de bedragen van de voornoemde reserves apart gepresenteerd, omdat VNG Realisatie B.V., behoudens bijzondere omstandigheden, geen dividend uit kan keren welke komt uit de uitnamen gemeentefonds en/of de omzetting van de Stichting naar een

Coöperatie. Deze reserve wordt vanaf 2019 apart gepresenteerd als wettelijke reserve. Er is een bestedingsplan in uitvoering dat ten laste wordt gebracht van de conversiereserve. Hierdoor zal de conversiereserve uiteindelijk op nul uitkomen, waarna de conversiereserve zal worden opgeheven. De middelen in de gemeentefonds reserve zijn per 1 januari 2023 overgeheveld naar de algemene reserve. De algemene ledenvergadering 2022 heeft hiertoe de verplichte statutair vereiste goedkeuring verleend.

Herwaarderingsreserve (gesplitst)	Obligaties	Aandelen	Totaal 2022	Totaal 2021
Balanswaarde per 1 januari	1.155	6.018	7.172	5.595
Realisatie herwaardering door verkoop	110	-1.428	-1.318	-20
Ongerealiseerde waarde mutaties	-5.217	-3.331	-8.548	1.597
Mutatie herwaardering	-5.107	-4.759	-9.866	1.577
Stand per 31 december	**-3.952**	**1.259**	**-2.694**	**7.172**

De herwaarderingsreserve was tot aan boekjaar 2021 positief. Hierdoor liepen de ongerealiseerde koersresultaten gecorrigeerd met de herwaardering door verkoop via de balans. De waarde van de herwaarderingsreserve per 01-01-2022 kwam uit op € 7.172 miljoen. Dit jaar komt het saldo mutatie herwaardering uit op € 9,866 miljoen negatief. Hierdoor is de herwaarderingsreserve uitgeput. Het meerdere beneden de nulstand van de herwaarderingsreserve, € 2,694 negatief, zal ten laste van het resultaat gebracht worden. Het negatieve saldo mutatie herwaardering wordt veroorzaakt door een toenemende onzekerheid in de wereldeconomie als gevolg daarvan snel stijgende rente.

Omrekenverschillen	2022	2021
Stand per 1 januari	-144	-155
Mutatie	-17	11
Stand per 31 december	**-161**	**-144**

Onverdeeld resultaat boekjaar	2022	2021
Stand per 1 januari	1.125	-16
Naar Overige reserves (uit onverdeeld resultaat voorgaand boekjaar)	-1.125	16
Mutatie bestemmingsreserve 2022 (afschr. lasten huisvesting)	607	608
Mutatie bestemmingsreserve 2022 (Werkzaamheden a.g.v. Covid)	193	569
Resultaat boekjaar	-5.019	-54
Stand per 31 december	**-4.219**	**1.124**

Het onverdeeld resultaat wordt in mindering gebracht op de overige reserve.

Voorzieningen (9)

De VNG heeft een tweetal voorzieningen voor verplichtingen die voortvloeien uit aanspraken op de WW- en Bovenwettelijke WW-regelingen en voor de uit te keren jubileumuitkeringen. Deze voorzieningen hebben in overwegende mate een langlopend karakter. Deze voorzieningen worden jaarlijks in overeenstemming gebracht met de maximale toekomstige verplichtingen. De voorzieningen worden gepresenteerd tegen de contante waarde.

Egalisatievoorziening	**2022**	**2021**
Stand per 1 januari	811	1.105
Dotaties	203	358
Onttrekkingen/vrijval	-263	-652
Stand per 31 december	**751**	**811**

In 2022 is de egalisatievoorziening voor toekomstige jaarlijkse verplichtingen voor afvloeiingslasten gedaald met € 0,060 miljoen. De weergegeven dotatie wordt in hoge mate veroorzaakt door de opgebouwde rechten van (oud-)medewerkers die recht hebben op een WW-uitkering. De onttrekking bestaat uit de betaling van de uitkeringsrechten van de oud-medewerkers die reeds in de voorziening waren meegenomen en de vrijval van de opgenomen uitkeringsrechten, omdat de oud-medewerkers een baan gevonden hebben en geen recht meer hebben op de WW-uitkering.

Voorziening ambtsjubilea	**2022**	**2021**
Stand per 1 januari	431	424
Onttrekkingen	(23)	(-)
Dotaties	(-)	7
Stand per 31 december	**408**	**431**

De voorziening is gevormd voor de toekomstige ambtsjubilea. De voorziening betreft de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen gebaseerd op de gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Handelscrediteuren (10)

	2022	**2021**
Handelscrediteuren	13.800	12.287
Reclassificatie	-7.529	-6.510
Stand per 31 december	**6.271**	**5.777**

De reclassificatie betreft de af te dragen BTW aangifte (€ 3,473 miljoen) en het saldo nog te betalen Intercompany (€ 4,056 miljoen). Deze zijn onderdeel van de subadministratie Crediteuren en worden in de jaarrekening onder de daarvoor bestemde rubriek verantwoord.

Belastingen en premie sociale verzekeringen (11)

	2022	2021
Afdracht loonbelasting en sociale premies	1.754	1.696
Pensioenen	417	394
Omzetbelasting	3.852	5.967
Stand per 31 december	**6.023**	**8.057**

Intercompanycrediteuren (12)

	2022	2021
VNG Connect BV	475	265
VNG International BV	809	2
VNG Opleiding & Detachering B.V.	133	130
VNG Realisatie B.V.	4.227	1.602
VNG Naleving BV	939	376
Stand per 31 december	**6.583**	**2.375**

Overlopende passiva (13)

	2022	2021
Vooruit gefactureerde contributie	14.324	16.037
Vooruit ontvangen subsidies	36.983	33.247
Fonds GGU & Gemeentefonds Saldi	7.889	7.162
Stand per 31 december	**59.196**	**€56.446**

Onder de post vooruit ontvangen subsidies zijn de bedragen opgenomen van het Rijk voor de projecten die nog doorlopen of afgerekend worden in 2023 en later.

Onder de post Fonds GGU en Gemeentefonds Saldi staan de nog uit te geven bedragen van de uitname uit het Gemeentefonds en het Fonds GGU. De ALV 2021 heeft ingestemd om in 2022 uit deze gelden € 1,184 miljoen te besteden aan de collectieve activiteiten zoals genoemd in het plan GGU 2022. De overige gelden blijven ter beschikking van de activiteiten binnen het Fonds GGU voor 2022 en later.

Overige schulden (14)

	2022	2021
Vooruit gefactureerde bedragen	62	62
Div. reserveringen voor verlof en vakantiegeld	1.769	1.887
Overige schulden	6.205	4.048
Stand per 31 december	**8.036**	**5.997**

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De totale verplichting voor beheer en onderhoud van het automatiseringssysteem en de Facilitaire Diensten (catering, onderhoud gebouwen, schoonmaak en receptiediensten) bedraagt € 3,052 miljoen (t/m 2026).

Per jaar is de verplichting:
2023 € 2,262 miljoen.
2024 € 0,416 miljoen
2025 € 0,299 miljoen
2026 € 0,075 miljoen

Wet Ketenaansprakelijkheid

De onderneming is onderworpen aan de Wet Ketenaansprakelijkheid en de Wet Inlenersaansprakelijkheid. Uit dien hoofde kan de onderneming worden aangesproken voor de door onderaannemers mogelijk niet afgedragen belastingen en premies sociale verzekeringen.

Hoofdelijke aansprakelijkheid

De VNG maakt onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting, waarvan naast de VNG ook VNG Diensten B.V., VNG International B.V., VNG Realisatie B.V., VNG Congres- en Studiecentrum B.V., VNG Risicobeheer B.V., VNG Naleving B.V. en VNG Opleiding & Detachering B.V. deel uitmaken. Binnen deze fiscale eenheid wordt geen btw aangerekend op de onderlinge leveringen en diensten. Elke afzonderlijke entiteit binnen deze fiscale eenheid doet zelfstandig aangifte. De entiteiten binnen de fiscale eenheid zijn volledig aansprakelijk voor de afdracht van de omzetbelasting van de fiscale eenheid als geheel.

Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Bijdrage projecten (15)

De bijdragen projecten zijn hoger dan begroot. Deze hogere realisatie is het gevolg van nieuwe extern gefinancierde projecten en de projecten die uitgevoerd zijn vanuit de saldi van de Gemeentefonds gelden, welke ultimo 2021 nog op de balans stonden.
In de begroting wordt rekening gehouden met de subsidieaanvragen die op dat moment al goedgekeurd zijn. De nieuwe projecten hebben effect op het totale bedrijfsresultaat, omdat tegenover de hogere projectbaten, vaak een minder dan evenredige toename van de lasten (zowel uitbestedings- als personele lasten) staat.
Uit deze personele lasten op de projecten wordt extra dekking gegenereerd middels de overhead (zoals huisvesting en overhead verwerkt in het uurtarief), die een bijdrage levert aan het resultaat. In vergelijking met 2021 neemt de bijdrage projecten toe met € 4,907 miljoen.

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Bijdrage projecten	103.776	70.870	98.869
Waarvan subsidies van het Rijk	49.802	14.800	53.844
Waarvan projecten uit het Fonds GGU en saldo Gemeentefonds uitname	53.974	56.070	45.025

De begroting van het Fonds GGU en de hoogte van de financiële bijdrage van de leden aan het Fonds, is in beginsel gebaseerd op inwoneraantal en wordt jaarlijks ter goedkeuring voorgelegd aan de ALV, waarna de leden verplicht zijn deze financiële bijdrage te voldoen ter dekking van de kosten van het Fonds. De financiële en inhoudelijke verantwoording over het Fonds aan de ALV wordt opgenomen in de jaarrekening en het jaarverslag van de Vereniging. (zie daarvoor onderstaande tabel). De realisatie van de GGU-activiteiten in 2022 bedraagt € 53,974 miljoen.

Verder is er € 0,287 miljoen uitgegeven aan doorlopende activiteiten uit eerdere jaren voor het programma Naleving. Dit programma is geëindigd per 31 december 2022 en wordt in 2023 afgewikkeld. Een eventueel restantbedrag zal vrijvallen. Daarnaast zijn er opbrengsten/ crediteringen uit voorgaande jaren voor een bedrag van € 4,234 miljoen. De bedragen die niet uitgegeven zijn in 2022, worden als overlopende passiva opgenomen op de balans. Deze worden in 2023 en verder uitgegeven, aan de daarvoor aangewezen activiteiten binnen het Fonds GGU.

Fonds GGU 2022	Realisatie	Budget
Ketenverplichting	740	675
Naleving - toezicht en handhaving	2.098	2.500
WISI	2.068	2.857
Publieke Gezondheid	324	470
Platform Sociaal Domein	1.365	1.360
Kwaliteit en rechtmatigheid Zorg	972	1.350
Kwaliteit en rechtmatigheid kinderopvang	414	550
Zorg en Jeugd	380	385
Kennisborging Sociaal domein en jeugdbescherming kennis	465	581
Ketenbureau en VVA	7.999	8.127
Landelijke Inkoop Jeugdzorg	617	560
Hervormingsagenda Jeugd	125	-
Evaluatie GMSD	-	-
Energie en Klimaat	3.157	3.650
Transitieprojecten Leefomgeving	745	809
Digitale Connectiviteit - 5G	99	150
Programma Omgevingswet	4.751	4.298
Landelijk gebied	199	-
Interbestuurlijk progr. VTH	94	-
Bouwen en Wonen	36	-
Transitieprojecten Lokale democratie	411	364
Quick Scan Lokale Democratie	140	-
Digitale transitie	4.902	4.488
SDG/Common Ground	145	-
GDI	753	940
Samenwerkingsverband bronhouders Basisregistratie grootschalige topografie	98	103
Waarstaatjegemeenten.nl inclusief diverse monitors	2.772	2.797
Digitale Veiligheid	3.670	4.079
Privacy	402	306
Innovatie ondersteuning	855	1.000
Expertisecentrum Dienstverlening	345	288
Impactanalyses op nieuwe wetgeving (Duiden en analyse)	1.283	1.244
Regie op beheer voor GGU producten, 14+, stembureau app, Ensia, contractmanag	2.676	2.981
GGI-netwerkvoorziening	296	450
Gezamenlijke inkoop	495	225
14+ voorziening	298	306
Extra beheer structurele diensten	26	500
Beheer Taxatiewijzer WOZ	1.157	951
Inkoop en Aanbesteden	58	-
Bedrijfskosten VNG R	3.201	3.139
Fondsbeheer	827	1.000
Ondersteuningsteam GGU	208	344
CIO Functie	424	367
Communicatie	1.162	1.061
Implementatie en ondersteuning beweging Samen organiseren	722	815
Totaal	**53.974**	**56.070**

Overige baten (16)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Opbrengst derden	1.678	1.383	1.743
Auteursvergoedingen	31	175	201
Vacatiegelden	15	5	14
Interne baten	3.694	3.005	3.448
Overige baten	715	673	713
Totaal overige baten	**6.133**	**5.242**	**6.119**

Opbrengst derden

De realisatie 2022 is € 0,295 miljoen hoger dan begroot en is in lijn met de realisatie van 2021. Met name de opbrengst derden en de overige baten waren in de begroting lager voorzien dan uiteindelijk gerealiseerd.

Auteursvergoedingen

De realisatie van de auteursvergoedingen ligt lager dan begroting en eerdere jaren. Dit komt doordat de royaltyafrekening van het SDU over 2022 nog niet bekend is. De omvang hiervan wordt in 2023 duidelijk op het moment dat de afrekening volgt.

Interne baten

In de begroting was rekening gehouden met een daling van de opbrengsten. De verwachting was dat corona invloed zou hebben op de afname van diensten. Dit bleek in de praktijk niet het geval. De realisatie laat een stijgende lijn zien en is € 0,689 miljoen hoger dan begroot. Vergeleken met 2021 zijn de interne baten met € 0,246 miljoen gestegen.

Overige baten

De overige baten bestaan voornamelijk uit de opbrengsten Reprorecht. De omvang hiervan is € 0,636 miljoen.

Salarissen, sociale lasten en pensioenlasten (17)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Salarissen	21.896	21.747	20.869
Sociale lasten	2.629	2.612	2.536
Pensioenlasten	3.672	3.645	3.603
Vergoedingen (ZW, uitlenen personeel)	-582	-	-850
Totaal salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	**27.613**	**28.003**	**26.158**

Het totaal van salarislasten, sociale lasten en pensioenlasten stijgt met € 1,455 miljoen ten opzichte van 2021. De stijging is o.a. veroorzaakt door een toename van salariskosten volgend uit wijzigingen in de CAO en een stijging van de omvang van het personeelsbestand.

Het uitstroompercentage laat sinds 2019 een stijgende lijn zien. In 2022 kwam het uitstroompercentage met 15% hoger uit dan in 2021 (2021: 13,16%, 2020: 13%). Het gemiddeld aantal fte in 2022 is ten opzichte van 2021 nagenoeg gelijk gebleven. Ultimo 2022 waren er 298,5 fte in dienst (2021: 291,43 fte).

De vergoedingen voor zwangerschap, uitlenen van personeel en overige loonlastenvergoedingen kwamen in 2022 lager uit dan 2021. De gemiddelde salarislast per fte stijgt van € 92.600 in 2021 naar € 96.950 in 2022. Deze stijging van 4,49% is het gevolg van de wijzigingen in de cao, reguliere periodieke verhogingen, de wijzigingen van de sociale en pensioenlasten en hogere inschaling van medewerkers.

Overige personeelslasten (18)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Uitzendkrachten/personeel derden	2.784	163	2.415
Arbolasten	57	42	48
Studielasten	463	516	277
Werving	26	75	39
Rechtspositionele lasten	139	448	96
Onttrekking/Dotatie voorzieningen	252	252	260
Overige lasten	220	437	-22
Reis- en verblijflasten	320	207	68
Totaal overige personeelslasten	**4.261**	**2.139**	**3.181**

De overige personeelslasten overschrijden de begroting met € 2,122 miljoen. Per begrotingspost zijn de verschillen als volgt te duiden:

- De lasten van uitzendkrachten/personeel derden komen € 2,621 miljoen hoger uit dan begroot. Deze kosten hebben onder andere betrekking op vervangende inhuur voor openstaande vacatures, detacheringen en zwangerschapsvervanging.
- De studielasten en de reis- en verblijfskosten vallen respectievelijk € 0,053 miljoen lager uit dan begroot en € 0,113 hoger uit dan begroot. Ten opzichte van 2021 stijgen deze kosten aanzienlijk als gevolg van het wegvallen van restricties op samenkomsten in het kader van de coronacrisis.
- De arbolasten vallen € 0,015 hoger uit dan begroot. Deze lasten bestaan uit een bedrijfszorgpakket, begeleiding vanuit een bedrijfsarts en arbo-gerelateerde aanpassingen van de werkplekken.
- Het ziekteverzuim is in 2022 uitgekomen op 5,42%. Dit is hoger dan 2021 (4,36%) en ook hoger dan het streefpercentage van 3,5%.
- De rechtspositionele kosten vallen lager uit dan begroot doordat er minder gereisd wordt, onder andere door het hybride werken.

Specificatie:

Omschrijving	Realisatie 2022		
Overige personeelslasten	Project gefinancierd	Overig	Totaal
	170	**4.091**	**4.261**

Kantoor- en huisvestingslasten (19)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Huisvestingslasten	726	721	643
Onderhoud en inventaris	446	375	359
Automatiseringslasten	3.104	2.515	2.839
Telecommunicatie	29	64	11
Drukwerklasten	24	35	20
Bibliotheeklasten	756	774	746
Restauratieve lasten	461	387	261
Totaal kantoor- en huisvestingslasten	**5.546**	**4.872**	**4.879**

De kantoor- en huisvestingslasten zijn ten opzichte van de begroting € 0,674 miljoen hoger. Op bijna alle onderdelen is de realisatie hoger uitgekomen dan begroot. De huisvestings- en onderhoudslasten zijn gestegen en ook de restauratieve lasten komen in 2022 hoger uit dan begroot. Dit heeft voornamelijk te maken met het vervallen van de maatregelen als gevolg van corona. Hierdoor werd er in 2022 weer meer op kantoor gewerkt.
Ook de automatiseringslasten stegen in 2022. De grotere omvang van het personeelsbestand brengt extra (licentie-)kosten met zich mee.

Specificatie:

Omschrijving	Realisatie 2022		
	Project gefinancierd	Overig	Totaal
Kantoor- en huisvestingskosten	**450**	**5.096**	**5.546**

Activiteitslasten (20)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Voorlichting	843	491	1.188
Bijeenkomsten	1.653	230	1.805
Onderzoek	3.271	3.473	5.206
Advies derden	91.654	70.900	85.238
Bijdragen en lidmaatschappen	394	559	384
Doorbelasting	-	-7.032	-
Totaal activiteitslasten	**97.815**	**68.620**	**93.821**

De activiteitslasten zijn € 29,195 miljoen hoger dan de begroting. De voornaamste verschillen per afzonderlijke begrotingspost zijn:

- Voorlichting: Het budget voor voorlichting wordt met € 0,352 miljoen overschreden. Dit bedrag heeft voor een deel betrekking op extern gefinancierde projecten. De kosten hiervan bedroegen in 2022 € 0,174 miljoen. Het andere deel heeft betrekking op de intern gefinancierde projecten, onder andere gefinancierd door aanvullend op de begroting toegewezen prioriteitenbudget.
- Bijeenkomsten: De overschrijding van € 1,423 miljoen heeft voor een bedrag van € 1,219 miljoen betrekking op extern gefinancierde projecten die bij het opstellen van de begroting nog niet bekend waren.
- Onderzoek: Dit budget wordt in de loop van het jaar projectmatig toegewezen, de lasten van deze activiteiten worden verantwoord onder afzonderlijke begrotingsposten zoals adviezen derden, overige personeelslasten en ICT-lasten. Daardoor blijft de realisatie (€ 0,202 miljoen) op de post onderzoekskosten achter bij begroot.
- Advies derden: Er is € 20,754 miljoen meer uitgegeven dan begroot. De realisatie ten opzichte van 2021 is gestegen met € 6,416 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door extern gefinancierde projecten. De kosten van de inhuur van personeel op de subsidies en GGU gefinancierde activiteiten zijn in de presentatie opgenomen onder de activiteitskosten.
- Doorbelasting: De inzet van medewerkers voor extern gefinancierde projecten wordt doorbelast aan deze projecten. In de begroting werd rekening gehouden met een doorbelasting van € 7,032 miljoen aan baten. Door het gestegen projectvolume was de werkelijke inzet van medewerkers hoger. De werkelijke doorbelasting kwam uit op € 8,047 miljoen, € 1,015 miljoen hoger dan begroot. Dit levert een positief dekkingsresultaat op.

Specificatie:

Omschrijving	Realisatie 2022		
	Project gefinancierd	Overig	Totaal
Voorlichting	174	669	843
Bijeenkomsten	1.219	434	1.653
Onderzoek	2.705	566	3.271
Advies derden	90.959	695	91.654
Bijdragen en lidmaatschappen	-	394	394
Doorbelasting	**8.047**	**-8.047**	**-**
Activiteitskosten	**103.104**	**-5.289**	**97.815**

Overige lasten (21)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Overige lasten	**2.260**	**1.399**	**1.795**

Specificatie:

Omschrijving	Realisatie 2022		
Overige lasten	Project gefinancierd	Overig	Totaal
	1.124	**1.136**	**2.260**

Financiële baten en lasten (22)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Opbrengst van effecten	-1.358	-	670
Rentebaten	217	-	507
(Rente)lasten	-120	-	-132
Totaal financiële baten en lasten	**-1.261**	**-**	**1.045**

De opbrengst van effecten is conform de gemaakte contributieafspraken niet opgenomen in de begroting. Het gerealiseerde verlies is daardoor in het resultaat van de Vereniging een min ten opzichte van de begroting.

Resultaat deelnemingen (23)

	Realisatie 2022	Begroot 2022	Realisatie 2021
Congres- en Studiecentrum VNG B.V.	-399	-	-417
VNG International B.V.	359	-	299
VNG Risicobeheer B.V.	475	-	656
VNG Realisatie B.V.	110	-	123
VNG Naleving B.V.	24	-	171
VNG Diensten B.V. (enkelvoudig)	-255	-	-168
Vennootschapsbelasting	-40	-	-142
Totaal resultaat deelnemingen	**274**	**-**	**523**

VNG Diensten B.V. (VNG Diensten)

VNG Diensten is de houdstermaatschappij namens VNG en is 100% aandeelhoudster van de VNG-deelnemingen. VNG Diensten voert uitsluitend houdstermaatschappij activiteiten. De inkomsten van Diensten bestaat uit rente en uit de omslag van kosten die wordt doorbelast aan de VNG-deelnemingen. Vanwege externe omstandigheden is besloten dat alleen kosten van derden (buiten het VNG Concern) aan de deelnemingen worden doorbelast. De intern vanuit VNG Concern aan te rekenen kosten worden nu gedekt door de resulteren van de VNG-deelnemingen, hetgeen voor VNG betekent dat de post resultaat deelnemingen iets lager uitkomt.

Het vennootschappelijke resultaat VNG Diensten kwam het voorgaande jaar uit op € 0,168 miljoen negatief. Voor 2022 komt het vennootschappelijke resultaat VNG Diensten, uit op € 0,255 miljoen negatief. Dit lagere resultaat, € 0,087, miljoen, wordt veroorzaakt door een toename in de overige befrijfskosten (€ 0,133 miljoen), een hogere stand financiële baten en lasten (€ 0,031 miljoen) en een toename van de holdingbijdrage van bedrijven (€ 0,020 miljoen). De toename van de overige bedrijfskosten is het gevolg van externe advisering over een aantal bedrijfsoverstijgende trajecten zoals de verplichte verdere ontwikkeling horizontaal toezicht, toepassing laatste onderdelen invoering toepassing vennootschapsbelasting en gedeeltelijk ook het interne fusie traject VNG Naleving en VNG Realisatie. De iets betere financiële baten en lasten worden veroorzaakt door stijgende rente.

Congres- en Studiecentrum VNG B.V.

Het resultaat van het Congres- en Studiecentrum B.V. voor belastingen bedraagt € 0,399 miljoen negatief ten opzichte van een verlies van € 0,417 miljoen een jaar eerder. In vergelijking met de begroting 2022 is een negatieve afwijking zichtbaar van € 0,599 miljoen. Deze negatieve afwijking valt uiteen in enerzijds lagere brutomarges dan begroot en anderzijds besparingen op de bedrijfs- en financieringskosten. Academie en Congressen noteerden 65% resp. 88% van de gestelde targets, Trainees noteerde een plus ten opzichte van de target van 3%. De totale gerealiseerde brutomarge voor 2022 bedraagt € 4,161 miljoen en is daarmee ruim 12% lager dan begroot, maar daarentegen ruim 33% hoger dan voorgaand boekjaar. De bedrijfskosten zijn 0,037 miljoen hoger dan begroot, namelijk € 4,546 miljoen versus € 4,509 miljoen. In deze bedrijfskosten zit in 2022 voor 0,622 miljoen aan incidentele lasten uit hoofde van maximaal voorziene uitkerings- en pensioenlasten van een oud-medewerker en een bijzondere waardevermindering van de immateriële vaste activa. Zonder deze eenmalige lasten is een daling van de bedrijfskosten zichtbaar van 0,585 miljoen. Deze

positieve afwijking is verklaarbaar door gerealiseerde besparingen op de overige bedrijfskosten. Deze positieve afwijking is verklaarbaar door gerealiseerde besparingen op de overige bedrijfskosten.

VNG Risicobeheer B.V.

In 2022 kwam het resultaat van VNG Risicobeheer voor belasting uit op € 0,475 miljoen. Dit is € 0,157 miljoen hoger dan begroot. De opbouw hiervan is als volgt: de baten kwamen € 0,166 miljoen lager uit door een rekenfout tijdens het opstellen van de begroting 2022. De totale lasten kwamen € 0,323 miljoen lager uit dan begroot. Met name de gemaakte kosten betreffende de projectkosten. Door de activiteiten rond Lijn 3 heeft VNG Risicobeheer minder tijd kunnen besteden aan de diverse projecten en met name het Risicobeheerfonds (RBF).

VNG International B.V.

Het nettoresultaat van VNG-I na belasting kwam ten opzichte van het vorige boekjaar € 0,041 miljoen of wel 115% hoger uit. In het resultaat is het resultaat van de deelneming in Tunesië (€ 0,026 miljoen) opgenomen. Het resultaat vóór belastingen is als volgt te verklaren. De brutomarge (baten minus directe lasten) nam toe met 10,2% of wel met € 0,670 miljoen. De indirecte of apparaatskosten namen met € 0,602 miljoen (9,7%) toe. Hierdoor nam het bedrijfsresultaat ten opzichte van 2022 met 19,6% of € 0,070 miljoen toe. Vervolgens kwam ten opzichte van 2021 het saldo financiële baten € 0,023 miljoen hoger uit. Na winstbelasting geeft dit ten opzichte van 2021 15,4% hoger resultaat. De ten opzichte van 2021 hogere indirecte kosten komen voort uit hogere personeelslasten (14,0%) en hogere bedrijfskosten (9,7%). Bij dit alles kan worden gesteld dat de meeste projecten die VNG-I uitvoert opdrachten zijn van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Europese Commissie en de Wereld Bank. De VNG is voor een (zeer) klein deel opdrachtgever (de beleidsopdracht). Niet al deze projectbaten zijn marge gevend. Ten opzichte van de begroting 2022 realiseert VNG-I een resultaat vóór belastingen dat € 0,224 miljoen (109,9%) boven begroot uitkomt. Ten opzichte van begroot komt de brutomarge met € 0,757 miljoen hoger uit. De indirecte kosten komen ten opzichte van begroot € 0,560 miljoen hoger uit. Na aftrek van rentelasten blijft er een resultaat over dat 52,0% hoger is dan begroot.

VNG Realisatie B.V.

VNG Realisatie heeft geen permanent winststreven. Doelstelling is de projecten tegen kostprijs uit te voeren met opslag voor de eigen toe te rekenen kosten. Vanaf 2018 wordt tevens een opslag in rekening gebracht ter dekking van (eventuele) projectverliezen en ter verdere groei van het weerstandsvermogen van de BV VNG Realisatie.

Het resultaat over 2022 komt uit op € 0,087 miljoen negatief. Dit resultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten op specifieke GGU-activiteiten. De kosten boven toegewezen budget zijn voor rekening van BV VNG Realisatie in de projectexploitatie verantwoord. Financiering hiervan wordt gevonden in de marge die VNG Realisatie realiseert bij de opslag bij activiteiten gefinancierd buiten het Fonds GGU.

VNG Naleving B.V.

2022 is het eerste jaar waarin het grootste deel van de activiteiten op het terrein van toezicht en handhaving in het sociaal domein gefinancierd is vanuit het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU). Dit zorgt voor meerjarige financiële continuïteit en maakt het mogelijk om meerjarig te plannen en te programmeren.
De doorontwikkeling van de organisatie, die in 2020 was ingezet, vertaalde zich in een krachtige organisatie waar het fijn werken is. De uitkomsten van het medewerkers onderzoek ondersteunen dit beeld.
Zowel door verandering van werk (4x) als door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd (1x) was er sprake van enig verloop. Hiervoor zijn vacatures uitgezet die nagenoeg allemaal zijn ingevuld.

Ultimo 2022 zijn er 36 medewerkers (35 fte) in dienst. Tevens werden 12 medewerkers extern aangetrokken via detachering vanuit gemeenten of ketenpartners, zzp-contracten of via inhuur vanuit specifieke bedrijven.
Het resultaat voor belasting komt over 2022 uit op € 0,023 miljoen daar waar een resultaat van € 0,130 miljoen was begroot. De personele lasten (incl. sociale en pensioenlasten) waren nagenoeg conform begroot (€ € 0,023 miljoen lager). De ruimte die hier ontstond is ingevuld door externe medewerkers. De omzet was over 2022 € 0,399 miljoen hoger dan begroot. Ten opzichte van 2021 daalt het resultaat voor belasting met € 0,147 miljoen.
Vanaf de zomer 2022 zijn de voorbereidingen gestart tot een fusie van VNG Naleving met VNG Realisatie per 1 januari 2023. De personeelsvertegenwoordiging (PVT) heeft hiervoor nauw samengewerkt met de ondernemingsraden (OR) van de VNG en van VNG Realisatie.
In 2022 heeft VNG Naleving zich wederom een krachtige en flexibele organisatie getoond. Met de mooie stappen die zijn gezet als het gaat om de verder ontwikkeling van het portfolio en van de organisatie, ligt er een stevige basis om een krachtig onderdeel te vormen van de brede uitvoeringsorganisatie VNG Realisatie in 2023.

WNT-verantwoording 2022 Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op VNG van toepassing zijnde regelgeving.
Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor de VNG is € 216.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van het Bestuur bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband. De leden van het Bestuur van de VNG ontvangen geen bezoldiging.

Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2022

bedragen x € 1	Leonard Geluk	Pieter Jeroense	Pieter Jeroense
Functiegegevens	Algemeen Directeur	Plv. Algemeen Directeur	Plv. Algemeen Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/12	01/01 - 30/06	01/07 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	0,5
Dienstbetrekking?	Ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	159.814,26	76.994,00	38.884,64
Beloningen betaalbaar op termijn	23.119,68	11.473,86	5.736,93
Subtotaal	*182.933,94*	*88.467,86*	*44.621,57*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	108.000	54.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	182.933,94	88.467,88	44.621,57
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2021

bedragen x € 1	Leonard Geluk	Pieter Jeroense
Functiegegevens	Algemeen Directeur	Algemeen Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	163.716,48	159.578,52
Beloningen betaalbaar op termijn	22.562,16	22.507,44
Subtotaal	*186.278,64*	*182.085,96*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000,00	209.000,00
Bezoldiging	**186.278,64**	**182.085,96**

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Overzicht 2022 voor de WNT van de Toezichthoudende functionarissen VNG

(met bezoldiging kleiner dan € 1.800)

Naam	Functie	Periode
Dhr. J. van Zanen	Voorzitter van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. H. Bruls	Vice-voorzitter van het Bestuur	01/01 t/m 02/12
Mw. S. Dijksma	Vice-voorzitter van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr. E. van Oosterhout	Secretaris/Penningmeester	01/01 t/m 31/12
Dhr. S. van Alfen	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. S. Ausems	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. A. van Berckel	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr. C. van den Bos	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. S. Bruines	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr. P. Depla	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. I. Diks	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 29/06
Dhr. E. Drenth	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. C. Dortmans	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr. V. Everhardt	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 17/02
Dhr. R. Groot Wassink	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. L. Grijsen	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr . T. Heerts	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. P. Heijkoop	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. A. Hofland	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Mw. L. Hooijdonk	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. J. Kompier	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Dhr. M. van der Kraan	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09

Dhr. J. Kramer	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Dhr. H. Lenferink	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Dhr. R. Lievense	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. A. Mulder	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Mw. S. Mutluer	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 17/02
Dhr. A. Reinders	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. C. Rutten	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 16/03
Mw. E. van Selm	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Dhr. P. Snijders	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. G. Soest	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Mw. L. Spies	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12
Mw. O. de Vries-Chang	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 31/12
Dhr. F. Weerwind	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 10/01
Dhr. T. Weterings	Lid van het Bestuur	01/01 t/m 22/09
Dhr. R. Wever	Lid van het Bestuur	02/12 t/m 31/12

Geconsolideerde jaarrekening 2022

Geconsolideerde balans per 31 december 2022

Voor bestemming van het resultaat (bedragen x € 1.000)

ACTIVA

		2022		2021
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		33		414
Software				
Materiële vaste activa (24)				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	8.570		9.319	
Activa in uitvoering	84		84	
Machines en installaties	787		836	
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.505		1.407	
		10.946		11.646
Financiële vaste activa				
Overige effecten	57.576		66.937	
		57.576		66.937
Totaal vaste activa		**68.555**		**78.997**
Vlottende activa				
Vorderingen				
Handelsdebiteuren	9.870		6.236	
Overige vorderingen	12.193		847	
Overlopende activa	9.158		16.264	
		31.221		23.347
Liquide middelen (25)		64.722		77.520
		64.722		77.520
Totaal vlottende activa		**95.943**		**100.870**
Totaal activa		**164.498**		**179.864**

PASSIVA

		2022		2021
Eigen vermogen				
Groepsvermogen	51.704		63.912	
		51.704		**63.912**
Voorzieningen (26)				
Voorzieningen	2.154		2.981	
		2.154		**2.981**
Kortlopende schulden				
Handelscrediteuren	11.011		9.252	
Belastingen en premie sociale verzekeringen	6.684		8.978	
Overlopende passiva (27)	80.026		85.358	
Overige schulden (28)	12.919		9.383	
		110.640		**112.971**
Totaal passiva		**164.498**		**179.864**

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2022

(bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Baten		
Contributies	24.974	24.514
Bijdrage projecten	105.242	100.092
Vergoeding geleverde diensten (29)	46.130	35.209
Overige baten (30)	5.112	5.270
Som der baten	**181.458**	**165.085**
Lasten		
Salarissen (31)	36.133	33.467
Sociale lasten (31)	4.591	4.337
Pensioenbijdragen (31)	6.154	6.010
Overige personeelslasten (31)	7.481	5.589
Afschrijvingen	1.894	1.413
Activiteitslasten	123.015	107.360
Overige lasten (32)	5.786	7.724
Som der lasten	**185.064**	**165.900**
Bedrijfsresultaat	**-3.604**	**-815**

Financiële baten en lasten		
Opbrengst van effecten	-1.358	670
Rentebaten	226	507
(Rente)lasten	-250	-273
Som der financiële baten en lasten	**-1.382**	**904**
Bijzondere baten en lasten	7	-
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor Vpb	**-4.979**	**89**
Vennootschapsbelasting	-40	-142
Resultaat	**-5.019**	**-53**
Dekking uit het vermogen	800	1.177
Onverdeeld resultaat	**-4.219**	**1.124**

Resultaatsbestemming

Het resultaat 2022 is gelijk aan € 5,019 miljoen negatief. De onttrekking uit de bestemmingsreserve, gelijk aan € 0,800 miljoen, is toegevoegd aan het onverdeeld resultaat. Het onverdeeld resultaat komt daarmee uit op € 4,219 miljoen negatief en komt ten laste van de overige reserves.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)

		2022		2021
Bedrijfsresultaat	-3.605		-815	
Afschrijvingen en waardeverminderingen	1.894		1.413	
Cashflow		-1.711		598
Toename vorderingen	-7.874		4.528	
Afname voorzieningen	-827		-758	
Afname kortlopende schulden	-2.331		21.992	
		-11.032		25.762
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		**-12.743**		**26.360**
Ontvangen interest	227		507	
Ontvangen dividend	683		623	
Betaalde interest	-250		-273	
Resultaat effectentransacties	-2.041		47	
Mutatie omrekenverschillen	-17		11	
Betaalde/ontvangen vennootschapsbelasting	-40		-142	
Kasstroom uit operationele activiteiten		**-1.438**		**773**
(Des)investeringen in immateriële vaste activa	381		19	
(Des)investeringen in materiële vaste activa	-1.194		-1.219	
Investeringen in financiële vaste activa	2.198		-1.976	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		**1.385**		**-3.176**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		**-**		**-**
Netto kasstroom		**-12.798**		**23.957**
Mutatie liquide middelen (01-01 t/m 31-12)		**-12.798**		**23.957**

Toelichting op de geconsolideerde balans

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa (24)

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedrijfs-gebouwen en -terreinen	Activa in uitvoering	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs-middelen	Totaal 2022
Beginstand					
Aanschafwaarde	24.700	84	6.222	5.926	36.932
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-15.381	-	-5.386	-4.520	-25.287
Boekwaarde 1 januari 2022	**9.319**	**84**	**836**	**1.406**	**11.645**
Mutaties					
Investeringen	135	84	96	520	835
Desinvesteringen aanschafwaarde	-	-	-	-15	-15
Desinvesteringen afschrijvingen	-	-	-	-15	-15
Herrubriceringen aanschafwaarde	-	(84)	-	-	-84
Herrubriceringen afschrijvingen	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	-884	-	-144	-421	-1.450
Totaal mutaties	**-749**	**-**	**-48**	**69**	**-729**
Eindstand					
Aanschafwaarde	24.835	84	6.318	6.430	37.667
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-6.265	-	-5.531	-4.926	-26.721
Boekwaarde 31 december 2022	**8.570**	**84**	**787**	**1.505**	**10.946**
Afschrijvingspercentages	2-20%		5-16,7%	10-33%	

Liquide middelen (25)

	2022	2021
Kas	14	9
Bank	64.708	77.511
Stand per 31 december	**64.722**	**77.520**

Het saldo van de liquide middelen betreft het totaal van de kas, zakelijke rekeningen-courant en spaar-/vermogensspaarrekeningen. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Vereniging.

Voorzieningen (26)

Voorziening	2022	2021
Stand per 1 januari	2.981	3.739
Bij: dotaties	498	759
Af: onttrekkingen	-563	-1.428
Af: vrijval	-762	-89
Stand per 31 december	**2.154**	**2.981**

In 2022 is de voorziening voor toekomstige jaarlijkse verplichtingen gedaald met € 0,827 miljoen. Het saldo bestaat uit:

- De voorzieningen projecten (€ 0,100 miljoen) voor de te verwachten juridische claims uit gerechtelijke procedures die lopen in Jordanië;
- De voorziening voor WW- en Bovenwettelijke WW-gerechtigden (€ 1,510 miljoen), mede als gevolg van de afspraken gemaakt met individuele medewerkers, en de betaling van bestaande gerechtigden en de vrijval als gevolg van oud-medewerkers, waarvan de rechten vrijvallen als gevolg van ander werk en/of het opnieuw berekenen van de looptijd van de BWW;
- De reorganisatievoorziening (€ 0,108 miljoen), zie toelichting hierop;
- De voorziening gevormd voor toekomstige ambtsjubilea (€ 0,544 miljoen). De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, verwachte salarisstijgingen, blijfkans en leeftijd.

In de reorganisatievoorziening (€ 0,108 miljoen) is voor VNG Congres- en Studiecentrum B.V. de kosten als gevolg van de lopende herstructurering opgenomen die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de onderneming. Deze reorganisatie is het gevolg van verslechterde bedrijfseconomische omstandigheden naar aanleiding van de negatieve gevolgen van de coronapandemie. De voorziening betreft het totaal van de nog te betalen reorganisatiekosten per ultimo boekjaar. De berekening is gebaseerd op de kosten van externe adviseurs met betrekking tot uit te brengen advisering, transitievergoedingen, sociaal plan en overige personeel gerelateerde kosten.

Overlopende passiva (27)

	2022	2021
Vooruit gefactureerde bedragen	20.830	28.912
Vooruit gefactureerde contributie	14.324	16.037
Vooruit ontvangen subsidies	36.983	33.247
Fonds GGU & Gemeentefonds saldi	7.889	7.162
Stand per 31 december	**80.026**	**85.358**

Overige schulden (28)

	2022	2021
Div. reserveringen voor verlof en vakantiegeld	1.200	557
Overige schulden	11.720	8.826
Stand per 31 december	**12.920**	**9.383**

Overige informatie

Bankgaranties

VNG International heeft bij ABN AMRO een obligokrediet van € 2,6 miljoen. Binnen dit krediet kan VNG International bij ABN AMRO Bank N.V. bankgaranties afsluiten. Als zekerheid zijn voor een gelijk bedrag debiteuren verpand. Voorts heeft VNG International één bankgarantie via ABN AMRO N.V. afgegeven ter waarde van € 3,259 miljoen.

1. Libya, EU Pilot Projects (€ 0,273 miljoen) met als begunstigde Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations
2. Libya, Improved Service delivery and Accountability (€ 1,021 miljoen met als begunstigde European Commission
3. Tunisia, support to the process of decentr & deconcentration (€ 1,074 miljoen met als begunstigde Delegation de L'Union Europe.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De totale verplichting voor beheer en onderhoud van het automatiseringssysteem en de Facilitaire Diensten (catering, onderhoud gebouwen, schoonmaak en receptiediensten) bedraagt € 3,051 miljoen (t/m 2026).

Per jaar is de verplichting:
2023 € 2,262 miljoen
2024 € 0,416 miljoen
2025 € 0,299 miljoen
2026 € 0,075 miljoen

Gebeurtenissen na balansdatum

Om het samenwerken als één VNG te bevorderen, is de wens geuit om de organisatiestructuur te vereenvoudigen. Begin 2022 is daarom het proces in gang gezet om de VNG-bedrijven VNG Realisatie en VNG Naleving onder één aansturing te brengen.

Vanaf 1 januari 2023 gaan de bedrijven VNG Realisatie en VNG Naleving samen verder als één krachtige uitvoeringsorganisatie. Het portfolio van Naleving en Realisatie zijn complementair aan elkaar en kennen veel raakvlakken. De organisaties versterken elkaar met kennis en ervaring.
Behalve dat deze fusie de organisatiestructuur van de VNG vereenvoudigt en interne samenwerking vergemakkelijkt zal dit ook de dienstverlening aan onze leden ten goede komen.

Wet Ketenaansprakelijkheid

De onderneming is onderworpen aan de Wet Ketenaansprakelijkheid en de Wet Inlenersaansprakelijkheid. Uit dien hoofde kan de onderneming worden aangesproken voor de door onderaannemers mogelijk niet afgedragen belastingen en premies sociale verzekeringen.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)

Algemeen

Het resultaat is uitgekomen op € 5,019 miljoen negatief. Na de onttrekking uit de bestemmingsreserve is het onverdeeld resultaat uitgekomen op € 4,219 miljoen negatief. Het resultaat is ten opzichte van 2021 met € 4,966 miljoen gedaald. Het bedrijfsresultaat is uitgekomen op € 3,604 miljoen negatief. Dit is ten opzichte van 2021 een daling van € 2,789 miljoen.

Het resultaat uit de effectenportefeuille is lager dan in 2021 als gevolg van sterke koersdaling is de herwaarderingsreserve uitgeput. Het meerdere koersverlies is hierdoor ten laste van het resultaat gebracht. Dit heeft een extra negatief effect op het resultaat boekjaar 2022.

Vergoeding geleverde diensten (29)

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Vergoeding geleverde diensten	46.130	35.209
Totaal vergoeding geleverde diensten	**46.130**	**35.209**

De vergoeding geleverde diensten stijgt ten opzichte van 2021 met € 10,291 miljoen komt voornamelijk door de verbetering van opbrengsten van de georganiseerde congressen en gestegen opbrengsten VNG International.

Overige baten (30)

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Opbrengst derden	2.003	2.231
Auteursvergoedingen	31	202
Overige baten	3.078	2.837
Totaal overige baten	**5.112**	**5.270**

De overige baten zijn in 2022 € 0,158 miljoen lager dan vorig jaar. De realisatie van de auteursvergoedingen ligt lager dan begroting en eerdere jaren. Dit komt doordat de royaltyafrekening van het SDU over 2022 nog niet bekend is. De omvang hiervan wordt in 2023 duidelijk op het moment dat de afrekening volgt.

Personeelslasten (31)

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Salarissen	36.133	33.467
Sociale lasten	4.591	4.337
Pensioenbijdragen	6.164	6.010
Overige personeelslasten	7.481	5.589
Totaal personeelslasten	**54.369**	**49.403**

De overige personeelskosten stijgen aanzienlijk ten opzichte van vorig jaar. De stijging van de salarislasten (incl. sociale en pensioenlasten) komt hoofdzakelijk door een groei van het personeelsbestand (vaste en tijdelijke inzet) en stijging van de loonkosten op basis van AVR-ontwikkelingen.

Ten opzichte van het voorgaande jaar stijgen de personeelslasten met € 4,967 miljoen.

De totale bezetting van de VNG is per ultimo 2022 als volgt onderverdeeld naar de verschillen de onderdelen (in fte's):

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
VNG, de Vereniging	298,5	291,4
Congres- en Studiecentrum VNG B.V. (incl. COD)	34,2	31,2
VNG International B.V. (incl. buitenlandse dochterbedrijven)	77,2	81,3
VNG Risicobeheer B.V.	3,9	3,9
VNG Realisatie B.V.	69,1	65,9
VNG Naleving B.V.	35,0	35,2
	517,9	**508,9**

Overige lasten (32)

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Huisvestingskosten	913	865
Onderhoudskosten en inventaris	447	361
Automatisering	3.408	3.019
Telecommunicatie	23	16
Drukwerkkosten	33	26
Bibliotheekkosten	766	751
Restauratieve kosten	461	261
Overige bedrijfskosten	-265	2.425
	5.786	**7.724**

De daling in de overige lasten komt voornamelijk door de aanzienlijk lagere overige bedrijfskosten. De overige kosten voor huisvesting, onderhoud, automatisering, bibliotheek- en restauratieve kosten zijn allemaal hoger dan begroot. Mede door het vervallen van de coronamaatregelen is het kantoorpand in 2022 weer intensiever gebruikt. Dit brengt hogere lasten met zich mee.

De honoraria voor de externe accountant met betrekking tot het boekjaar 2022 opgenomen in de controle- en advieskosten, opgenomen onder overige bedrijfsposten, zijn als volgt samengesteld:

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Onderzoek van de jaarrekening	208	180
Andere controle opdrachten	152	308
Fiscaal advies en niet controle opdrachten	52	70
Totaal	**412**	**558**

Overzicht mutatie eigen vermogen

(bedragen x € 1.000)

Vermelding van de mutatie in het eigen vermogen is volgens de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) een verplicht onderdeel van de jaarrekening.

	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	-5.019	-53
Mutatie herwaarderingsreserve	-7.172	-1.576
Omrekenverschillen	-17	11
Mutatie eigen vermogen	**-12.208**	**1.533**

Den Haag, 15 mei 2023

Namens het bestuur,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Jan van Zanen
Voorzitter

Eric van Oosterhout
Penningmeester

Overige gegevens

Overige zaken betreffende de jaarrekening

Vaststelling jaarrekening

Conform artikel 8 lid 5 legt het bestuur de jaarrekening ter vaststelling voor aan de algemene ledenvergadering.

Vallei Audit
Accountants & Adviseurs

Vallei Accountants Audit B.V.
Postbus 191
3930 ED Woudenberg

IBAN NL74 RABO 0356 8652 15
BIC RABONL2U
BTW 8185.48.137.B.01
KVK 3212 6939

Maarsbergseweg 48
3931 JJ Woudenberg
T +31 (0)33 286 66 19

Parmentierstraat 8
3772 MS Barneveld
T +31 (0)342 41 28 09

Tt. Vasumweg 58c
1033 SC Amsterdam
T +31 (0)20 570 91 91

E info@vaacc.nl
W www.vaacc.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de leden van Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2022 van Vereniging van Nederlandse Gemeenten te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging van Nederlandse Gemeenten per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven' en met de bepalingen bij en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:
- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2022;
- de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2022;
- het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2022 en het Protocol beheer Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering VNG vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging van Nederlandse Gemeenten, zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter onderbouwing van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Dé partner voor succesvol ondernemen

Vallei Accountants Audit B.V. is statutair gevestigd te Woudenberg. Op al onze diensten en offertes zijn de algemene voorwaarden NBA 2017 (variant 2) van toepassing, zoals gedeponeerd bij de griffie van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam en te raadplegen op onze website: www.vaacc.nl. Op verzoek wordt u een exemplaar toegezonden.

Controleaanpak frauderisico's
Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude en niet van ons verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude en fouten.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de entiteit en de bedrijfsomgeving en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld en, waar van toepassing de effectieve werking getoetst van het risicomanagement van de entiteit met betrekking tot fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving. In overeenstemming het voorgenoemde en met de controlestandaarden hebben wij de volgende risico's geïdentificeerd ten aanzien van fraude die relevant zijn voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden. De door ons geïdentificeerde frauderisico's zijn als volgt:

- het frauderisico dat het management maatregelen van de interne beheersing doorbreekt;
- het risico ten aanzien van de aanpassing van de crediteurenstamgegevens en onvoldoende functiescheiding in het betalingsproces;
- het frauderisico ingegeven vanuit de perceptie dat transacties met (semi) overheidsorganen leiden tot een verhoogd corruptierisico;
- het frauderisico ten aanzien van de nauwkeurigheid/rechtmatigheid en afgrenzing van de kosten

Op basis van onze risicoanalyse en uitgevoerde werkzaamheden hebben we geen andere materiële frauderisico's gesignaleerd. Onderstaand worden de risico's en de uitgevoerde werkzaamheden verder beschreven.

Het risico dat het management maatregelen van de interne beheersing doorbreekt
Dit betreft het frauderisico dat het bestuur maatregelen van interne beheersing doorbreekt. Het bestuur bevindt zich in een positie om fraude te kunnen plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken.

Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur, waaronder risico's op mogelijke afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van het bestuur. Wij hebben in dat kader bijzondere aandacht gehad voor tendenties in schattingen als gevolg van mogelijke druk op management om het resultaat gunstiger voor te stellen. Wij besteden bij de controle aandacht aan dit risico door het uitvoeren van onder andere onderstaande werkzaamheden:

- wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet en het bestaan geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing die het risico op het doorbreking van de interne beheersing moeten mitigeren en de werking van de maatregelen getoetst in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen. We hebben het proces rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving beoordeeld;
- wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria gericht op journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- wij hebben in onze controle aandacht besteed aan significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening;
- wij hebben specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van schattingen waaronder de voorzieningen;
- daarnaast hebben wij overige passende controlewerkzaamheden uitgevoerd zoals de beoordeling van projectkosten met onderliggende documentatie als facturen en urenregistraties.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het management.

Het risico ten aanzien van de aanpassing van de crediteurenstamgegevens en onvoldoende functiescheiding in het betalingsproces

Dit betreft het frauderisico dat crediteurenstamgegevens ongeautoriseerd kunnen worden gewijzigd door diverse medewerkers. Diverse medewerkers kunnen zowel gegevens invoeren en muteren en zijn één van de fiatteurs tijdens de controle van de betaalbatch. Wij besteden bij de controle aandacht aan dit risico door het uitvoeren van onder andere onderstaande werkzaamheden:

- wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet en het bestaan geëvalueerd en de werking getoetst van de maatregelen van interne beheersing rondom de uitgaande betalingen en in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten omtrent de uitgaande betalingen;
- wij hebben een analyse opgesteld van de uitgaande betalingen;
- wij hebben betalingen geselecteerd op basis van risicocriteria.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de uitgaande betalingen.

Het frauderisico ingegeven vanuit de perceptie dat transacties met (semi) overheidsorganen leiden tot een verhoogd corruptierisico

Wij besteden bij de controle aandacht aan dit risico door het uitvoeren van onder andere onderstaande werkzaamheden:

- wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet en het bestaan geëvalueerd rondom het aanbestedingsproces;
- wij hebben kennis genomen van interne toetsingen gericht op het aanbestedingsproces;
- wij hebben de kosten geanalyseerd op sporen van smeergeld dan wel corruptie op basis van risicocriteria.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van corruptie.

Het risico ten aanzien van de nauwkeurigheid/rechtmatigheid en afgrenzing van de kosten

Als onderdeel van onze risico inschatting hebben wij geëvalueerd welke soorten kosten of beweringen aanleiding geven tot een risico op afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij besteden bij de controle aandacht aan dit risico door het uitvoeren van onder andere onderstaande werkzaamheden:

- wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet en het bestaan geëvalueerd en de werking getoetst van de maatregelen van interne beheersing rondom de kostenverantwoording, en in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten omtrent de kostenverantwoording;
- wij hebben verbanden gelegd tussen de projectadministratie en de verantwoorde kosten;
- wij hebben een steekproef uitgevoerd op de verantwoorde (project)kosten;
- wij hebben een aansluiting gemaakt tussen de verantwoorde uren en de geadministreerde kosten;
- wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria, zoals memoriaalboekingen in de kostenverantwoording;
- wij hebben kennis genomen van reeds uitgevoerde controles door accountants op afgesloten subsidieverantwoordingen.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van de nauwkeurigheid/rechtmatigheid en afgrenzing van de kosten.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit
Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur heeft geen omstandigheden geïdentificeerd die de continuïteit van de onderneming in gevaar kunnen brengen.

Het is onze verantwoordelijkheid om vast te stellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. In het kader van deze verantwoordelijkheid hebben wij onder andere de volgende werkzaamheden verricht:

- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten waaronder het aanwenden van liquiditeiten middels toekomstige dividendstromen, aanspraken op de effectenportefeuille;
- evalueren van de begrote operationele resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen in het kader van het GGU-fonds en inkomsten uit contributies;
- evalueren of in de continuïteitsbeoordeling rekening is gehouden met de ontwikkelingen rondom minimaal aan te houden weerstandsvermogen;
- analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van de bedrijfsactiviteiten is gewaarborgd, in overeenstemming met het beleid;
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Gebaseerd op onze werkzaamheden hebben wij geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven en achten wij de continuïteitsveronderstelling zoals door het bestuur gehanteerd aanvaardbaar. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Het jaarverslag bevat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 ‘Organisaties zonder winststreven’ is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 ‘Organisaties zonder winststreven’ en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 ‘Organisaties zonder winststreven’.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 ‘Organisaties zonder winststreven’ en met de bepalingen bij en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vereniging.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, het Protocol beheer Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering VNG, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico’s dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico’s bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing dat relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren aan het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Woudenberg, 15 mei 2023
Vallei Accountants Audit B.V.

Drs. L.S. Goeman RA

6a. VNG contributievoorstel 2024

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Samenvatting

Tijdens de ALV 2018 hebben de leden ingestemd met de uitgangspunten voor de meerjarige ontwikkeling van de contributie. Daarbij is afgesproken om de VNG-begroting weer in evenwicht te brengen door een combinatie van geleidelijke contributieverhoging en het inzetten van het vermogen van de VNG. Binnen dit uitgangspunt beweegt de contributie op basis van twee componenten:

- Compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling op basis van CPB-indexcijfers
- 1,0% voor de groei naar volledige dekking van de kosten van de kernorganisatie van de VNG vanuit de contributie.

Voorstel

Het bestuur stelt de leden voor om de contributie, conform de afgesproken meerjarige systematiek, te verhogen met 6,1% (te weten: indexatie loon- en prijsontwikkeling van 5,1% plus 1,0% groei naar dekking kosten kernorganisatie VNG).

Indexatie

De compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling is gebaseerd op een combinatie van de loonvoetsector van de overheid (5,2%) en het HICP index (3,2%), afgezet tegen de kosten van de basisorganisatie van de VNG. De genoemde indices zijn in maart 2023 door het CPB gepresenteerd in het Centraal Economisch Plan 2023.

Op basis van genoemde indices zijn de verwachte kosten voor de VNG berekend, waarmee de gewogen indexatie voor de loon- en prijsontwikkeling uitkomt op 5,1%.

Op basis van de indexatie en de vastgestelde ingroei stellen wij voor de contributie voor 2024 met 6,1% te verhogen.

Dit betekent voor de te betalen contributie het volgende bedrag per inwoner:

	2024	2023
Inwonersaantal van 0 - 5.000 inwoners	€ 1,923	€ 1,812
Inwonersaantal van 5.000 - 25.000 inwoners	€ 1,766	€ 1,664
Inwonersaantal van 25.000 - 200.000 inwoners	€ 1,521	€ 1,434
Inwonersaantal vanaf 200.000 inwoners	€ 0,755	€ 0,712

06b. Kadernota 2024 met ambities voor beleidsinzet, inzet op gebied GGU en GGU begroting 2024 en financiële bijdrage Fonds GGU

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023 “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Samenvatting

De lokale overheid is de bestuurslaag waar veel samenkomt en concreet wordt. Dichter bij de belevingswereld van de inwoner komt de overheid niet. De 342 gemeenten spelen daarom een cruciale rol in de verbinding met de samenleving, juist in een periode waar afstand en wantrouwen wordt gevoeld en tegelijkertijd complexe opgaven om flexibiliteit en veerkracht vragen.

Als VNG maken we ons sterk voor het dichten van de kloof tussen uitvoering en beleid. Hiervoor is nodig dat gemeenten een stap naar voren zetten. We zetten uitvoeringskracht in het volle licht en willen daarbij een brug slaan tussen kwetsbaar en kansrijk. Centraal in onze lobby richting het rijk staan de uitvoerbaarheid van wetten en voldoende middelen om rijksbeleid daadwerkelijk uit te voeren met oog voor de lokale context.

De VNG werkt via verschillende sporen aan haar plannen om samen met de leden de kracht van de lokale overheid verder te versterken. De missie om agendabepalend te zijn en uitvoering centraal te stellen wordt uitgewerkt in de Verenigingsstrategie 2030.

We nemen ook in 2024 de gemeenten werk en zorgen uit handen, door krachten te bundelen in de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU).

Het Bestuur legt de volgende voorstellen aan u voor (bedragen exclusief BTW):

1. De VNG Kadernota 2024, waarin VNG beleidsmatige ambities en de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering geïntegreerd zijn, vast te stellen.

2. In te stemmen met de GGU begroting 2024 inclusief ophoging van het Fonds GGU in verband met:

a. de jaarlijkse indexatie op basis van de CPB indexcijfers (conform het ALV-besluit van 2020) Voor 2024 komt de indexatie uit op 5,1%

b. de toevoeging van de nieuwe proposities:
   - I. Ontwikkelagenda gezond leven Gezond en Actief Leven Akkoord IZA/GALA
   - II. Programma’s Fysieke Leefomgeving
   - III. Inkoop en aanbesteden
   - IV. VNG Academie en Kennishub
   - V. Arbeidsmarktkrapte

c. de toevoeging van nieuwe structurele diensten:
   - I. Structurele dienstverlening Omgevingswet
   - II. Haven-standaard (Platform-onafhankelijke cloud hosting)
   - III. Single Digital Gateway invoervoorziening
   - IV. Doorontwikkeling Informatie Beveiligingsdienst

De nieuwe proposities en structurele diensten binnen het GGU Fonds zijn verwerkt in de GGU begroting die onderdeel is van de Kadernota 2024. Daarbij geldt dat voor het afbouwen van een meerjarige activiteit een termijn van minimaal 5 jaar in acht wordt genomen en dat de Algemene Ledenvergadering hierover besluit.

Als gevolg van bovenstaande besluiten neemt de bijdrage van de leden aan het Fonds GGU toe met 10% voor nieuwe proposities en diensten en 5,1 % voor indexatie. De bijdrage per inwoner komt voor 2024 uit op € 3,79 (afgerond) (in 2023 is dat € 3,33).

Hieronder volgt een nadere toelichting bij de voorstellen.

Algemeen

De gezamenlijke maatschappelijke opgaven voor gemeenten blijven centraal staan en de ingezette lijn om meer als één VNG te werken wordt voortgezet. Per domein staat in de Kadernota wat op hoofdlijnen de ontwikkelingen en plannen zijn. Verder is een beschrijving van de structurele diensten GGU opgenomen.

De inzet van de VNG wordt gefinancierd uit contributie, het Fonds GGU en subsidies.
De bijdrage van de leden aan het Fonds GGU is gekoppeld aan de Kadernota 2024 waarin de GGU-ambities zijn uitgewerkt op hoofdlijnen.

Het strekt te ver om hier een volledige opsomming uit de Kadernota te geven. Ter illustratie lichten we er enkele voorbeelden uit. Activiteiten en diensten die zich bij uitstek lenen om gezamenlijk op te pakken en waarbij de meerwaarde voor gemeenten zich qua uitvoering en in financieel opzicht bewijzen.

De Informatiebeveilingsdienst (IBD) ondersteunt gemeenten op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. De IBD is voor gemeenten het schakelpunt met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) en draagt namens gemeenten bij aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Gemeenten kunnen bovendien rekenen op 24x7 ondersteuning bij cyberincidenten.

Het Ketenbureau i-Sociaal Domein is dé plek waar gemeenten en zorgaanbieders samen werken aan een krachtige en toekomstbestendige uitvoering van de Wmo en Jeugdwet. Wij faciliteren en ondersteunen gemeenten en zorgaanbieders onder andere bij het vereenvoudigen van het proces van inkoop en aanbesteden tot verantwoording en het terugdringen van de administratieve lasten. Dan gaat het bijvoorbeeld over gegevensuitwisseling, berichtenverkeer en de gezamenlijke inkoop van specialistische zorg.

We zorgen via de GGU ook voor de landelijke inkoop van zorgcontracten. Door het Landelijk Transitiearrangement (LTA) wordt gegarandeerd dat hoogspecialistische jeugdhulp en Wmo beschikbaar is. Dit stelt gemeenten in staat om hun rol als opdrachtgever in het sociaal domein te vervullen.
De invoering van de Omgevingswet is per 1 januari 2024 een feit. Daarvoor zijn onder andere implementatie en juridische ondersteuning onmisbare diensten. Verder moet dan elke gemeente zijn aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Eén digitaal loket voor het

aanvragen van vergunningen, raadplegen van de geldende regels per locatie, en op termijn informatie over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De ondersteuning van de transitie naar het DSO is grotendeels gefinancierd door het rijk, in de beheerfase zullen we via het GGU de regie op de doorontwikkeling van het DSO vanuit het collectief van gemeenten vormgeven.

Als laatste bewijzen we al jaren met de gezamenlijke inkoop van telecommunicatie (GT), dat we tientallen miljoenen kunnen besparen door als collectief op te trekken. We behalen financiële voordelen dankzij de collectieve kracht van raamovereenkomsten. Daarnaast kan de kwaliteit van inkoop worden vergroot en worden de administratieve lasten van aanbestedingen voor ggemeenten teruggebracht. Het contractbeheer van de raamovereenkomsten is geborgd bij de VNG.

Naast deze en vele andere bewezen dienstverlening, leggen we u vijf nieuwe proposities en een uitbreiding van het dienstverleningsaanbod met vier nieuwe structurele diensten voor.

Nieuwe proposities

Ontwikkelagenda gezond leven IZA/GALA

Namens gemeenten heeft VNG meegetekend met het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). De akkoorden sluiten aan bij de al eerder ingezette beweging naar de voorkant: van zorg naar gezondheid, van curatief naar preventief. IZA en GALA gaan veel vragen van individuele gemeenten om te komen tot een lokale en regionale aanpak voor de vraagstukken op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis.
Het programma gaat gemeenten praktische ondersteuning opleveren in de vorm van een vraagbaak en praktische hulp bij het aanvragen en verantwoorden van de SPUK (Specifieke Uitkering) middelen. Verder wordt de lokale uitvoeringskracht versterkt door het maken van overzichten van planningen en acties voor de lokale en regionale agenda, het opstellen van handreikingen, modellen en instrumenten.

Programma's Fysieke Leefomgeving

Vanuit het ruimtelijk domein zijn meer dan 25 nationale programma's gelanceerd gericht op de komende jaren en lopen er diverse Interbestuurlijke Programma's. Lokaal komt alles samen en moeten opgaven worden gecombineerd. Naast uitvoeringskracht gaat het om meer focus op datagedreven werken, integraliteit, capaciteit, kennis en expertise en samenwerking.
Doel van dit voorstel is het versterken van de ondersteuning van gemeenten bij de uitvoering bij deze opgaven. Het datagedreven werken in het fysieke domein wordt gestimuleerd en ondersteund via het programma Versterken Informatiepositie gemeenten Fysiek Domein. Gemeenten hebben op deze wijze capaciteitswinst.

Inkoop en aanbesteden

Gemeenten hebben directe winst bij uitvoeringsondersteuning die erop is gericht om de markt te betrekken bij het realiseren van de opgaven (bijvoorbeeld duurzaamheid of inclusie) en gezamenlijke inkoopkracht te organiseren. De markt beschikt over kennis en innovatiemogelijkheden die gemeenten kunnen helpen. Gegeven is dat de markt op dit moment ook kampt met aanzienlijke tekorten aan capaciteit en middelen.

Er is bijvoorbeeld behoefte aan het delen van doelmatige en simpele aanbestedingsprocedures en standaardisatie van goederen en diensten en aanbestedingsdocumenten die individueel dan wel gezamenlijk gebruikt kunnen worden. VNG kan vanuit haar rol gemeenten met elkaar verbinden en samenwerking op het gebied van inkoop en aanbesteden te vergroten. Verder kan – als daar voldoende belangstelling voor is – VNG zelf gezamenlijke inkooptrajecten voorbereiden en uitvoeren. Gemeenten onderling verbinden door kennis te delen en daadwerkelijke gezamenlijke inkoop leidt tot directe efficiëntievoordelen voor individuele gemeenten.

VNG-Academie en Kennishub

De opgaven waar gemeenten voor staan zijn complex. Daarnaast doet de gewenste stap naar voren een extra appèl op gemeenten. Dit vraagt een cultuur scheppen waarin leren en ontwikkelen, met de bijbehorende vormen van reflectie, het vertrekpunt is voor de vernieuwing die we op weg naar 2023 toe als vereniging nastreven. Gemeenten kunnen nog veel meer van, en met elkaar leren, om tot effectieve handelingsperspectieven te komen. ‘Weten wat waar wanneer werkt’ vraagt een versterking van de kennisbasis voor alle gemeenten.
Bij elke propositie of programma zijn vormen van data- en kennis gedreven werken, peer-learning, kennisdelen en leernetwerken een essentieel onderdeel van het ondersteuningsaanbod. Het is van belang dit hoogkwalitatief en efficiënt aan te bieden en dubbelingen in investeringen te voorkomen. Dat doen we door het inrichten van een kennishub en sterke academie, die gemeenten op bestuurlijk en ambtelijk niveau ondersteunt bij het ontsluiten van kennis.

Arbeidsmarktkrapte

Als je gemeenten vraagt waar het op dit moment in de uitvoering het meeste pijn doet, is het antwoord eensluidend: wij komen mensen tekort. De vraag naar gemeentemedewerkers blijft onverminderd hoog en het ziet er niet naar uit dat die vraag de komende jaren zal verminderen.
Er is sprake van toename van werkdruk, gemeenten hebben moeite met werving van nieuw personeel, snelle uitstroom en onderlinge “concurrentie”. Dienstverlening en het oppakken van nieuwe taken kan in de knel komen, net als investeren in kennis en vaardigheden.
Voorstel is om in nauwe samenwerking met het A&O fonds meerjarig aan de slag te gaan. Iedere gemeente voor zich probeert mensen te binden, imago’s te verbeteren, te innoveren.
Dit programma zorgt ervoor dat goede voorbeelden worden gedeeld, onderzoek naar wat werkt en wat niet ook op langere termijn wordt verricht en onderling concurreren wordt omgebogen in samenwerken.

Nieuwe structurele diensten

Op basis van de ontwikkelingen in 2023 wordt een aantal van de door VNG ontwikkelde activiteiten vanaf 2024 structureel onderdeel van het dienstverleningsaanbod in het kader van de GGU. Deze nieuwe diensten zorgen voor een ophoging van het GGU Fonds, dat daarmee voor een groter deel uit structurele kosten zal bestaan. Dit heeft specifiek betrekking op onderstaande onderwerpen.

Structurele dienstverlening Omgevingswet

Op 14 maart 2023 is besloten dat de definitieve inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging van het Bouwen 1 januari 2024 wordt. Het programma gaat daarmee vanaf die datum een intensieve transitieperiode in. Nazorg bieden (tot halverwege 2025), voortdurende implementatieondersteuning op terreinen zoals planketen en VTH, inzet op afbouw van het DSO

(Digitaal Stelsel Omgevingswet) door onder andere blijvend indringend ketentesten. De extra middelen worden ook - op tijdelijke basis - aangevraagd vanwege het feit dat een aantal subsidies in 2023 afloopt. De extra GGU middelen zijn noodzakelijk om de benodigde activiteiten te kunnen uitvoeren.

Haven-standaard

Haven is een standaard voor platform-onafhankelijke cloud hosting. Alle programmatuur die binnen Common Ground wordt ontwikkeld, gaat daarop werken. Daarmee is Haven de 'stekker' tussen volgens Common Ground-principes ontwikkelde applicaties en de diverse IT-infrastructuren die gemeenten gebruiken. Deze standaard is in 2022 door het bestuur vastgesteld en het structurele beheer vraagt om structurele inzet van specialistische expertise.

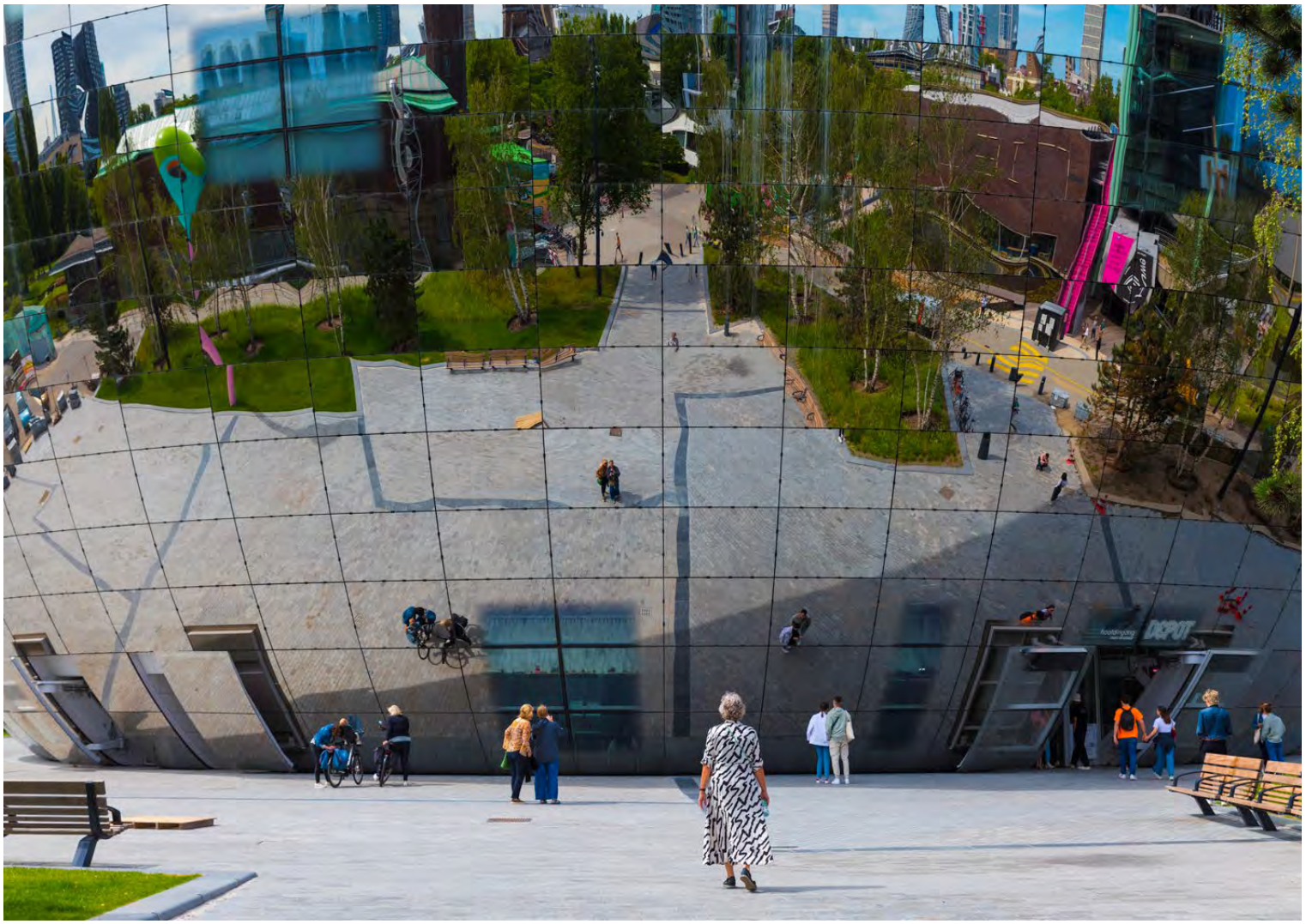
SDG invoervoorziening

Single Digital Gateway (SDG) is een Europese verordening waaraan alle gemeenten moeten voldoen. De eerste stap is dat overheden vanaf december 2022 informatie over producten en diensten moeten ontsluiten via het portaal YourEurope.eu. Het VNG bestuur heeft op 20 april 2021 ingestemd met het onder regie van de VNG realiseren en beheren van een centrale oplossing, waarmee gemeenten efficiënt kunnen voldoen aan deze eerste stap. De realisatie van de voorziening is gefinancierd uit subsidie, de voorziening is in december 2022, na instemming door het College voor Dienstverleningszaken, overgedragen naar beheer. Op dit moment zijn er al 295 gemeenten op aangesloten.

Doorontwikkeling Informatie Beveiligingsdienst (IBD)

De IBD wordt doorontwikkeld om de digitale weerbaarheid van gemeenten op niveau te houden. Hiermee geeft de IBD invulling aan de resolutie digitale veiligheid op de BALV van 12 februari 2021. In de ALV van 29 juni 2022 is de tot dan toe ontwikkelde dienstverlening van de IBD bestendigd als structurele dienst. Vervolgens is de motie van Wijk bij Duurstede aangenomen, de Europese netwerk- en informatiebeveiligingsrichtlijn opgesteld, en het actuele dreigingsbeeld uitgebracht. Dit alles vraagt meer van de gemeentelijke informatiebeveiliging. De IBD gaat gemeenten meer ondersteunen bij het verkrijgen van een realistisch inzicht in afhankelijkheden en risico's, ook in relatie tot ketenpartners en leveranciers zodat ze hierop in control zijn.
Ook levert de IBD een VNG privacy-borgingsproduct, een praktisch instrument om de implementatie van de AVG in de gemeente op een gestructureerde en onderling vergelijkbare manier te kunnen inrichten.

VNG Kadernota 2024

Inhoud

0 Inleiding 3

1 Een krachtige lokale overheid 7
1.1 Verenigingsstrategie 8
1.2 Visie Nederland 2030 10
1.3 Kennis en leren 11

2 Inclusieve samenleving 13
2.1 Jeugd en kansengelijkheid 14
2.2 Bestaanszekerheid 16
2.3 Gezond leven 18
2.4 Platform Sociaal Domein 20

3 Leefomgeving 21
3.1 Fysieke leefomgeving 22
3.2 Omgevingswet 25
3.3 Energie en klimaat 27
3.4 Regionale economie 29

4 Lokaal bestuur en veiligheid 31
4.1 Vitale lokale democratie 32
4.2 De veilige gemeente 33
4.3 Gemeenterecht 35
4.4 Gemeentefinanciën 36
4.5 Werkgeversfunctie 37

5 Digitale samenleving 39
5.1 Agenda Digitale Veiligheid 40
5.2 Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 42
5.3 (Interbestuurlijke) datastrategie 45
5.4 Trends en Innovatie 49

6 Versterken lokale uitvoering 51
6.1 Inclusieve dienstverlening 52
6.2 Digitale overheid 54
6.3 Focus op uitvoering 58
6.4 Collectieve inkoopkracht, beleid, uitvoering en beheer 60
6.5 Risicobeheer 62

7 Europa en internationaal 64
7.1 Europa 65
7.2 Internationaal 67

8 De organisatie 69
8.1 Verenigingsondersteuning 70
8.2 Communicatie 72
8.3 Verbindende kennismakelaar 74
8.4 Bedrijfsvoering 75

9 Financiën 77

0
Inleiding

De lokale overheid is de bestuurslaag waar veel samenkomt en concreet wordt. Dichter bij de belevingswereld van de inwoner komt de overheid niet. De 342 gemeenten spelen daarom een cruciale rol in de verbinding met de samenleving, juist in een periode waarin afstand en wantrouwen wordt gevoeld en tegelijkertijd complexe opgaven om flexibiliteit en veerkracht vragen.

De gemeente heeft heel wat rollen in en voor de samenleving. Dat kan variëren van partner, handhaver, gids, facilitator tot subsidieverlener. Soms is het nodig om beleid en regels uit te leggen. Soms past een luisterende houding beter. Ook op gemeentelijk niveau blijft de uitdaging om écht in contact te zijn met de lokale samenleving. Juist als we nadenken over visies en plannen over het sociale en fysieke domein, veiligheid, lokaal bestuur en informatiesamenleving. Weten we in onze taal en houding aan te sluiten bij wat er speelt? Daar hebben we elkaar in onze vereniging scherp op te houden.

Op het moment dat deze Kadernota wordt besproken in de ALV (juni 2023), zit het eerste jaar van de bestuursperiode van gemeenten erop. Er zijn lokale ambities van bevlogen raadsleden, wethouders en burgemeesters, waaraan door de gemeentelijke organisatie zo goed mogelijk handen en voeten wordt geven. Als VNG ondersteunen wij de gemeenten daarbij door middel van belangenbehartiging, dienstverlening en kennisdeling.

Belangenbehartiging voor alle gemeenten

Als VNG maken we ons sterk voor het dichten van de kloof tussen uitvoering en beleid. Hiervoor is nodig dat gemeenten een stap naar voren zetten. We zetten uitvoeringskracht in het volle licht en willen daarbij een brug slaan tussen kwetsbaar en kansrijk. Centraal in onze lobby richting het rijk staan de uitvoerbaarheid van wetten en de toereikendheid van middelen om rijksbeleid daadwerkelijk uit te voeren met oog voor de lokale context.

“We zetten uitvoeringskracht in het volle licht en willen daarbij een brug slaan tussen kwetsbaar en kansrijk”

Dienstverlening en ontzorging

We zijn dienstbaar aan onze leden, in alle schaalgroottes en andere diversiteiten zoals stedelijk of landelijk, vergrijsd of studentenstad. Het brede palet van ondersteuning en kennisdeling van de VNG helpt de gemeenten het verdiepende gesprek te voeren over strategie, prioriteiten en rolneming. We nemen ook in 2024 de gemeenten werk en zorgen uit handen door krachten te bundelen in de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU).

Een platform voor ontmoeting en leren van elkaar

De VNG wil een daadkrachtige en levendige vereniging zijn, waarbinnen alle leden zich thuis voelen. Daarmee verbinden we leden en groepen leden met elkaar om zo ervaringen, kennis en belangen te delen. De VNG is daarmee binnen en buiten Nederland een herkenbaar ‘netwerk van netwerken’; altijd dicht bij huis.

Lokale ambities en Sustainable Development Goals (SDG's)

Lokale ambities en doelen zijn niet meer los te zien van de wereld om ons heen. De gemeente is onderdeel van een groter geheel van regio, provincie, waterschap, Nederland, Europa en de wereld. Er is geen mondiale crisis die geen impact heeft op gemeenten en hun inwoners. Mondialisering dwingt gemeenten om positie in te nemen in uiteenlopende vraagstukken rond armoede, asiel, welzijn, gendergelijkheid, onderwijs, energie en klimaat, gezondheid en milieu. We vinden daarin houvast in de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (VN), de zogenoemde Sustainable Development Goals (SDG's).

Deze Kadernota vormt de opmaat naar het Jaarplan 2024 dat in het najaar aan de ALV wordt verzonden. Om de krachten van het collectief van de gemeenten verder te bundelen, leggen wij ook vijf nieuwe proposities voor de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering aan u voor. Met de Kadernota willen wij helderheid en inzicht bieden in onze voornemens voor 2024. Vanzelfsprekend zullen wij over de verdere ontwikkeling en uitwerking van deze voornemens in de komende periode nog op vele momenten contact hebben met de leden.

Leonard Geluk, algemeen directeur VNG

Leeswijzer

In deze Kadernota verwoorden we per domein wat op hoofdlijnen de plannen en ontwikkelingen zijn die we verwachten in 2024. We openen met een hoofdstuk over een krachtige lokale overheid, waarin we ingaan op de plek die we al eerste overheid willen en moeten innemen in het openbaar bestuur.
In elk hoofdstuk zijn naast de beleidsinzet ook de structurele diensten vanuit de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering GGU) opgenomen. Denk daarbij aan het Ketenbureau i-Sociaal Domein, het Servicecentrum Gemeenten en het WOZ-datacenter voor gemeenten.

Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)

Het portfolio Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) biedt een beproefd en herkenbaar instrumentarium voor gemeenten, waarmee we onze leden ontzorgen en ondersteunen. In de Kadernota is per hoofdstuk aangegeven welke structurele diensten we leveren vanuit de GGU.

1
Een krachtige lokale overheid

1.1 Verenigingsstrategie
1.2 Visie Nederland 2030
1.3 Kennis en leren

1.1 Verenigingsstrategie 2030

Het spoorboekje van de VNG

De VNG werkt via verschillende sporen aan haar plannen om samen met de leden de kracht van de lokale overheid verder te versterken. De missie om agendabepalend te zijn en uitvoering centraal te stellen wordt uitgewerkt in de Verenigingsstrategie 2030. Daarnaast heeft de VNG samen met De Argumentenfabriek het initiatief genomen voor de denktank 'Nederland 2040: een toekomstbeeld'. Ook investeert de VNG in kennis en leren van elkaar door de instelling van een Kennishub en de doorontwikkeling van de VNG Academie.

De VNG heeft als missie het werken aan een krachtige lokale overheid. Dat doen we door enerzijds agendasettend te zijn op voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen, en anderzijds door bij maatschappelijke opgaven de lokale uitvoering centraal te stellen. De Verenigingsstrategie 2030 geeft aan hoe de VNG deze missie wil realiseren op een wijze die past bij de huidige tijd.

Deze strategie is onderdeel van de besluitvorming tijdens de ALV van juni 2023 in Groningen.

Uitgangspunt van de Verenigingsstrategie is dat in deze tijd een krachtige lokale overheid nodig is. Gezamenlijk kunnen gemeenten de crises en transities aan. Als één sterke bestuurslaag willen gemeenten een stap naar voren zetten op thema's die inwoners en ondernemers direct raken. In de strategie is een aantal thema's uitgelicht waarop de VNG het initiatief neemt om in samenwerking met de leden het verschil te maken.

- Bestaanszekerheid
- Kansengelijkheid
- Gezond leven en ouder worden
- Inrichting Nederland
- Klimaat en Energie

Afhankelijk van de behoefte van gemeenten en de maatschappelijke urgentie kunnen er werkendeweg nog andere thema's worden toegevoegd. Op deze thema's werkt de VNG aan de volgende ontwikkelpunten:

- Het versterken van de samenwerking tussen gemeenten onderling zodat gemeenten zich ontwikkelen tot één sterke bestuurslaag, onder meer door verbreden GGU en aanpak arbeidsmarkttekorten.
- Kwaliteit van gemeenten vergroten door te investeren in het leren van elkaar.
- De VNG ontwikkelt zich verder als knooppunt van netwerken door (nog) beter samen te werken met netwerken van gemeenten en de lobbyboodschap verder af te stemmen.
- De VNG ontwikkelt zich ook tot de vereniging van gemeenten die samenwerken in regio's.
- De VNG ontwikkelt overlegvormen waarbij de VNG meer draagvlak krijgt en daarmee meer mandaat en zeggenschap heeft richting rijk.

De algemene strategie en inzet van de VNG worden verbeeld in onderstaande infographic.

In 2024 gaat de VNG samen met de leden aan de slag met de uitvoering van de strategie.

1.2 Visie Nederland 2040

Naar een samenhangende en inspirerende visie

Op initiatief van de VNG en De Argumentenfabriek is de onafhankelijke Denktank Nederland 2040 in november 2022 gestart. Doel: een samenhangende en inspirerende visie maken voor de toekomst van Nederland. Zo'n visie is nodig omdat veel (vermeende) crises te voorzien zijn en transities nodig zijn. Nú keuzes maken geeft richting en houvast, waardoor keuzes in de toekomst vereenvoudigd worden. Voor gemeenten is dit van belang omdat het in de huidige van-crisis-naar-crisismodus lastig is om goed beleid te maken.

Eerste fase: de Atlas Nederland 2040

De eerste fase, denken over de toekomst van Nederland, vond vanaf 2022 plaats. Dit is vastgelegd in een eerste concept: Atlas Nederland 2040. De atlas verbeeldt hoe Nederland er in 2040 bij kan staan, mits nu de juiste politieke denk- en daadkracht wordt gemobiliseerd. Eind 2023 heeft de onafhankelijke Denktank Nederland 2040, met input van gemeenten, inwoners en organisaties, een inspirerende samenhangende visie op Nederland opgeleverd. Het toetsen van dit toekomstbeeld gebeurt in een uitgebreide maatschappelijk dialoog met belanghebbenden in heel Nederland (fase 2). In 2024 gaan we die visie uitwerken in een concreet handelingsperspectief. Perspectief voor gemeenten, maar ook voor de politiek (fase 3).

Verdere proces

Samen met de Verenigingsstrategie 2030 vormt de Visie Nederland 2040 de basis voor de VNG-inzet voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2025. Het is onze leidraad in de lobby tijdens de kabinetsformatie. In 2024 zullen we deze inzet programmatisch vormgeven.

1.3 Kennis en leren

Het belang van leren van elkaar

Gemeenten werken elke dag aan allerlei complexe problemen en komen tot mooie en bijzondere oplossingen. Hoewel veel gemeenten met gelijksoortige uitdagingen kampen, vinden afzonderlijke gemeenten steeds opnieuw 'zelf het wiel uit'. Terwijl de oplossingen van de één ook andere gemeenten kunnen helpen. Gemeenten kunnen nog veel meer van en met elkaar leren om tot effectieve handelingsperspectieven te komen. 'Weten wat waar wanneer werkt' vraagt een versterking van de kennisbasis voor alle gemeenten. Dat is in elk geval noodzakelijk op onderwerpen waar de uitvoering om verbetering vraagt. Daarnaast vraagt dit van de vereniging om meer integraliteit – zowel naar de eigen organisatie als naar de leden. Ondersteuning bieden we daar waar het voor de gemeente het meeste nodig is. Daarmee staan we sterker richting rijk en ketenpartners.

VNG Academie en Kennishub

Om de kennisbasis, gericht op de complexe opgaven (omkeringsthema's), van onze leden te versterken wordt een academie ingericht. Deze academie organiseert kennisontwikkeling, kennisdelen en leren voor leden en de VNG. Over de inrichting van de VNG Academie en Kennishub is een separate propositie ingediend. De inrichting gebeurt in inhoudelijke samenhang met de strategie- en visietrajecten. Kennisdeling en -borging doen we door het professionaliseren van kennisnetwerken en vraagarticulatie op ambtelijk en bestuurlijk niveau en het organiseren van leernetwerken (in nauwe samenwerking met onze partners). De instrumenten en afspraken rond kennis, leren en ontwikkelen worden geborgd in een 'VNG-gereedschapskist'. Daarnaast wordt er overlegd met kennispartners over de randvoorwaarden die hiervoor geregeld moeten worden en voeren we overleg over nationale en internationale onderzoeksprogrammering.

In 2024 ligt de focus op het leveren van een bijdrage aan de stap naar voren van de gemeente als nog sterkere bestuurslaag. Dit gebeurt in de eerste plaats door te komen tot een stabiel proces in kennisagenderen en trendverkenningen. Kennis- en datagedreven werken en leren staan centraal. We organiseren en faciliteren kennissessies op de eerder genoemde thema's

en op kernexpertisegebieden zoals recht en gemeentefinanciën. Er komen sessies om te leren van en met elkaar, gericht op de ‘hoe-vragen’ voor gemeenten en VNG-breed. We regisseren het kennisaanbod voor gemeenten, opleidingen en trainingen, zodat deze overzichtelijker en toegankelijk worden. Indien wenselijk doen we dat ook voor samenwerkingsafspraken en gezamenlijke inkoop. Tot slot coördineren we structurele overleggen met planbureaus en adviesraden.

2
Inclusieve samenleving

2.1 Jeugd en kansengelijkheid
2.2 Bestaanszekerheid
2.3 Gezond leven
2.4 Platform Sociaal Domein

2.1 Jeugd en kansengelijkheid

Wat is ervoor nodig om kinderen en jongeren evenveel kansen in de maatschappij te bieden op ontwikkeling? Een sterke pedagogische basis is voorwaardelijk voor een goede start en een goede toekomst van iedere jeugdige. Die basis begint thuis, bij een fijn gezin en betrokken ouders of verzorgers.

Hervormingsagenda Jeugd

Er is veel werk te verrichten om de randvoorwaarden voor de hulp aan gezinnen te verbeteren. Hierbij gaat het om thema's zoals het versterken van de toegang tot jeugdhulp, de omvang en kwaliteit van hulp beter definiëren, en ervoor zorgen dat met name de gezinnen die de hulp het hardst nodig hebben deze ook krijgen. Dit moet worden geregeld in de Hervormingsagenda Jeugd. Deze agenda komt voort uit de bestuurlijke afspraken die de VNG en het rijk over de jeugdhulp maakten. Hierbij is de uitspraak van de Commissie van Wijzen het uitgangspunt. De agenda heeft als doel om de kwaliteit van de hulp te verbeteren en te komen tot een beheersbaar stelsel. De financiële kaders voor gemeenten en de interbestuurlijke verhoudingen tussen rijk en gemeenten zijn een belangrijk onderwerp van gesprek.

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

De VNG is samen met het ministerie van VWS en JenV opdrachtgever voor de ontwikkeling van het toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dit heeft een eenvoudiger jeugdbeschermingsketen als doel, zodat er snel passende hulp kan worden geboden aan de kinderen. Momenteel staat de wijze van organisatie dat in de weg. In verschillende proeftuinen wordt geëxperimenteerd met een nieuwe manier van werken en de bedoeling is dat in 2023-2025 het scenario verder wordt uitgewerkt, zodat hierover politieke besluitvorming kan plaatsvinden. Naast opdrachtgever maakt de VNG namens gemeenten ook deel uit van het programmateam van het toekomstscenario.

GGU structurele diensten

- ## Omkeringsthema kansengelijkheid

  In de ideale wereld hoeven jeugdigen zich niet aan te passen aan de omgeving, maar sluit de omgeving aan bij wat zij nodig hebben. Het aangrijpingspunt voor ondersteuning ligt niet zozeer in (de verandering van) een jeugdige, maar meer in de situatie waarin een jeugdige zich bevindt. Zwart-wit gesteld: niet een onderwijs-zorgarrangement, maar een aangepaste onderwijs- en ontwikkelsituatie. Niet een jeugdhulpbeschikking, maar een oplossing voor de psychische problemen of schulden van ouders. We noemen dit een contextgerichte benadering.

  Het doel is om tot een versterkte samenwerking te komen tussen gemeenten, onderwijs en kinderopvang die bijdraagt aan gelijke kansen voor alle gezinnen. Dit vraagt versterkte samenwerking op lokaal niveau (dienstverlening VNG), het initiëren van de gewenste ontwikkelingen regionaal en landelijk (collectief een niet vrijblijvende ambitie formuleren) en een lobby voor landelijke wet- en regelgeving voor het vergroten van kansengelijkheid. Daar zetten we onder andere bij de nieuwe financiering kinderopvang stevig op in. De omkering vraagt om innovatiekracht en investeren in de netwerksamenwerking met kinder-opvang, onderwijskoepels en andere maatschappelijke partners.

- ## Toezicht en handhaving kinderopvang en voorschoolse educatie

  Gemeenten dragen via de VNG gezamenlijk bij aan het functioneel beheer en gebruik van landelijke voorzieningen zoals de Gezamenlijke Inspectieruimte en het Landelijk Register Kinderopvang. Daarnaast maken we landelijke werkafspraken met brancheorganisaties in de kinderopvang, het rijk, de onderwijsinspectie en GGD GHOR Nederland.

- ## Gemeentelijk gegevensknooppunt

  Via het Gemeentelijk gegevensknooppunt (GGk) wisselen gemeenten geautomatiseerd en beveiligd digitale gegevens uit met andere ketenpartners in het sociaal domein. Het GGk is aangesloten op een landelijke infrastructuur en is in beheer bij het Inlichtingenbureau in opdracht van de VNG.

- ## Kennisborging Sociaal Domein en jeugdbeschermingskennis

  De VNG neemt gecoördineerd invloed op de inhoud, informatievoorziening en de uitvoering voor gemeenten op de dossiers. Voor gemeenten levert dit een informatiehuishouding op diein de basis op orde is, voldoet aan de wettelijke vereisten en goed te onderhouden én te ontwikkelen (en daarmee toekomstbestendig) is.

- ## Landelijke inkoop zorgcontracten

  Grip van gemeenten op de jeugdhulp betekent ook dat we de landelijke inkoop moeten doorontwikkelen. Naast het huidige beheer van de contracten dienen we opnieuw vast te stellen welke hulp landelijke ingekocht moet worden.

- ## Ketenbureau i-Sociaal Domein

  Ook in 2024 faciliteert en ondersteunt het Ketenbureau i-Sociaal Domein gemeenten bij de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet. Daarbij richt het Ketenbureau zich op het proces van inkoop en aanbesteding, terugdringen van administratieve lasten, uniformering van contracten en de ontwikkeling van een informatiestandaard voor hulpmiddelen door het Zorginstituut Nederland.

2.2 Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid van onze inwoners is een aanhoudende, urgente zorg van gemeenten. Op basis van een vernieuwde visie op bestaanszekerheid zetten we als vereniging een stap naar voren. Onze focus is het waarmaken van de beloftes van inkomenszekerheid, werkzekerheid en een menselijke overheid. De aanpak van bestaanszekerheid vraagt een blik op de lange termijn, waar vanuit alle relevante domeinen naartoe gewerkt wordt. Bestaanszekerheid kan niet los worden gezien van grote kostenstijgingen en onzekere inkomsten door het toeslagensysteem. Het is ongewis hoe inflatie, asielstromen en werkzekerheid zich precies ontwikkelen. Natuurlijk hebben ook de arbeidsmarkt en woningmarkt hier alles mee te maken. Het gebrek aan woonruimte laat veel huishoudens in onzekerheid en legt druk bij lokale overheden voor compenserende maatregelen. De VNG zet vertegenwoordiging en expertise in om mee te werken aan de structurele aanpak van de crises. We prioriteren de inzet op gezamenlijke uitvoering en ondersteuning van gemeenten. Hierbij bieden we als VNG ondersteuning door middel van werkprocessen en inzicht in relevante data.

Herziening participatiewet

De Participatiewet krijgt als systeemwet een eerste herziening onder de titel ‘Participatiewet in Balans’. De VNG staat een grondigere herziening voor ogen waarin de menselijke maat van de overheid terugkomt.

Ontwikkeling regionale werkcentra en keten(i-)samenwerking met UWV

Samen met UWV en sociale partners werken we aan het opbouwen van een regionale arbeidsmarktinfrastructuur waarin we gezamenlijk de gehele beroepsbevolking kunnen ondersteunen wanneer dit nodig is bij ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Hierbij zetten we ons in voor een goede informatiekundige onderbouwing.

Toekomst sociale werkvoorzieningen

De sluiting van sociale werkvoorzieningen is de aanleiding om onderzoek te doen naar de toekomst van sociaal ontwikkelbedrijven. De onderzoeksuitkomsten geven richting aan de infrastructuur die onder druk was komen te staan. De VNG signaleert kansen in de huidige krappe arbeidsmarkt. Onze lobby is gericht op het verkrijgen van de benodigde middelen van het rijk.

Programma verbinden schulden

De aanpak schulden en geldzorgen komt in 2024 vol op stoom. Focus ligt op de verkorting van schuldhulptrajecten en een pakket van maatregelen vanuit de routekaart financiële zorgen. Het gaat erom dat inwoners in alle gemeenten goed en snel geholpen worden.

Van asiel tot integratie

Wanneer de spreidingswet voor opvang van asielzoekers wordt vastgesteld, moet deze geïmplementeerd worden. Hierbij zetten we in op verdere verbetering van de gehele keten van asiel tot integratie.

Menselijke maat/uitwerking klantreizen

Om de menselijke maat concreet te maken, werkt de VNG zelf klantreizen verder uit. Dankzij het perspectief van inwoners verbetert dit de gemeentelijke dienstverlening. De VNG brengt dit onder de aandacht binnen de verschillende wetstrajecten.

GGU structurele diensten

Gemeentezorgspiegel

Met de Gemeentezorgspiegel kunnen gemeenten en zorgverzekeraars efficiënt en op een betrouwbare manier zorginformatie inwinnen die van belang is bij het bepalen van zorg-plannen en inkoopbeleid. Mogelijk is deze in te zetten als datavoorziening voor de regiotafels. Uitgezocht wordt of en op welke wijze de VNG en ZN (Zorgverzekeraars Nederland) de samen-werking verder kunnen vorm-geven.

Vraagorganisatie en ketenregie op de domeinen Werk, Inkomen, Schulden en Inburgering (WISI)

De VNG informeert en adviseert gemeenten over veranderingen in de WISI-ketenvoorzieningen, waardoor het gemeentelijk inzicht in het WISI-domein toeneemt door de samenhang van functies, diensten, instrumenten, applicaties en data. Op basis hiervan kunnen gemeenten hun informatiekundige behoefte exacter duiden, en sneller vanuit verschillende perspectieven reageren op procesveranderingen.

Multidisciplinair Handhaven binnen de Landelijke Stuurgroep Interventie-teams (LSI structuur)

Binnen de gemeentelijke sociale zekerheid ligt steeds meer de nadruk op het voorkómen van fouten of fraude en het toepassen van maatwerk bij handhaving, zoals bij terugvordering en het opleggen van maatregelen. We ondersteunen het landelijk dekkend bestuurlijk netwerk van negen Regionale Platforms Fraudebestrijding (RPF).

2.3 Gezond leven

Gezond leven makkelijker maken vraagt om investeren in de bestaanszekerheid van mensen. Eind 2022 heeft de VNG ingestemd met het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Daarmee hebben we een grote stap gezet in de verbinding tussen sociaal domein en gezondheidszorg. Van een zorgperspectief gaan we naar een gezondheidsperspectief.

Realisatie werkagenda gezond leven (IZA/ GALA)

In het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) hebben de VNG, GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en het ministerie van VWS de handen ineengeslagen voor een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. Een belangrijke mijlpaal, die in 2024 een uitwerking krijgt. Met het akkoord geven we een impuls aan de verbetering van de gezondheid van alle inwoners. Waarbij in het bijzonder aandacht is voor het verbeteren van de situatie van mensen met gezondheidsachterstanden en mensen in een kwetsbare situatie. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040, met weerbare gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis.
Bij de uitwerking van de akkoorden brengen we het gemeentelijk perspectief in. We hebben aandacht voor de uitvoerbaarheid en randvoorwaarden voor de gemeentelijke rol, en ondersteunen gemeenten en regio's daarin.

Toekomstbestendige maatschappelijke ondersteuning en zorg

In tijden van vergrijzing en personeelstekorten blijft het belangrijk om ons in te zetten voor een houdbare Wmo. Het houdbaarheidsonderzoek Wmo legt de basis voor beleidskeuzes waarbij gemeenten beloften aan inwoners kunnen waarmaken. Onderliggende data zijn hiervoor van groot belang en onze ambitie is ook om de VNG hierin een gezaghebbende rol te laten spelen. Het is essentieel om de sociale basis te versterken en integrale ondersteuning te bieden.

Wonen voor doelgroepen blijft een belangrijke basis voor een gezond leven. We streven naar een beschermd thuis voor wie dat nodig heeft. Bij de tekorten op de woningmarkt is het belangrijk om wegen te vinden om kwetsbare doelgroepen te huisvesten en daarmee zwaardere zorg te voorkomen. De bewegingen naar meer overheidsregie op de volkshuisvesting bieden hiervoor kansen.

Implementatieondersteuning WAMS/WGS (Wet gemeentelijke schuldhulpverlening)

De Wet aanpak meervoudige problematiek in het sociaal domein (Wams) verankert de coördinerende taak van het college van B&W en de daarvoor benodigde domeinoverstijgende verzameling, verwerking en deling van noodzakelijke persoonsgegevens. Er wordt gebouwd aan het Kennis- en expertisenetwerk privacy en gegevensdeling: gegevensverwerking bij samenwerking.

GGU structurele diensten

- ### Rechtmatige zorg

  Cliënten moeten passende en kwalitatieve zorg krijgen en zorgaanbieders moeten die leveren. Misbruik en oneigenlijk gebruik van zorggeld moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Door gebruik te maken van de expertise, het informatieknooppunt, het waarschuwingsregister (in oprichting) en de specialistische kennis op het gebied van rechtmatigheidstoezicht en aanpak zorgfraude zijn gemeenten in staat om de aanpak van zorgfraude effectiever in te richten. Hierbij leggen we de verbinding met het kwaliteitstoezicht.

- ### Digitaal dossier jeugdgezondheidszorg

  Binnen de jeugdgezondheidszorg maakt het digitaal dossier Jeugdgezondheidszorg (JGZ) het mogelijk de algehele gezondheid van kinderen, waaronder de vaccinatiegraad, te monitoren. Vanuit de VNG wordt een bijdrage geleverd aan regie op het beheer van dit digitaal dossier JGZ.

2.4 Platform Sociaal Domein

Het platform staat voor een toekomstbestendig sociaal domein. Door betere ondersteuning en samenwerking tussen rijk, gemeenten en hun partners, kunnen partijen van elkaar en van de uitvoeringspraktijk leren. Met als doe meer resultaat voor mensen. Om zo het vertrouwen in de overheid te herwinnen.

Leren in en van de praktijk

Het platform faciliteert het leren in de regio en op landelijk niveau. In de regio werken we met andere kennispartners aan het kennisecosysteem. Zo stimuleren we het leren in de praktijk met en van elkaar. Belangrijk is kennis vanuit de praktijk op de landelijke agenda inbrengen. Hoe pakt beleid uit in de praktijk en wat werkt? Regioadviseurs staan hierin centraal: zij ondersteunen niet alleen gemeenten, maar signaleren ook vanuit de praktijk naar het rijk. Andersom legt het platform de verbinding tussen relevante programma's, geïnitieerd vanuit het rijk, en ondersteunt het gemeenten in de uitvoering hiervan. Keuzes in beleid moeten aansluiten bij behoeften uit de praktijk, voorspelbaar en uitvoerbaar zijn. En getoetst aan de leefwereld.

Duurzame ondersteuningsstructuur

Het platform is bedoeld voor gemeenten en ketenpartners in het sociaal domein. De vaste kern zijn de regioadviseurs en er is een flexibele schil met projectleiders en experts. Hun ondersteuning is herkenbaar in de regio en gericht op wat nodig is. Zij beantwoorden vragen over ontwikkelingen, geven advies, verzorgen procesbegeleiding en bemiddelingen. Daarbij werken we intensief samen met kennisinstellingen en andere partners. Daarmee is de organisatie wendbaar, en kan het inspelen op de ontwikkelingen vanuit gemeenten en het rijk.
Met het platform zetten we een stap van lopende succesvolle ondersteuningsprogramma's naar een duurzame ondersteuning. De VNG en BZK hebben de basis gelegd voor deze doorontwikkeling. Voor de huidige financiering draagt de VNG bij vanuit GGU-middelen, en BZK vanuit de 'POK-middelen'. Vakdepartementen VWS en JenV dragen bij door middel van subsidies voor bij het platform ondergebrachte programma's. In 2024 werken we toe naar een meer duurzame organisatiestructuur waarbij we ook kijken naar de bekostiging vanuit rijk en gemeenten.

3 Leefomgeving

3.1 Fysieke leefomgeving
3.2 Omgevingswet
3.3 Energie en klimaat
3.4 Regionale economie

3.1 Fysieke leefomgeving

Er liggen forse opgaven op het terrein van de fysieke leefomgeving, en deze lijken met de dag groter te worden. In het regeerakkoord krijgt wonen hoge prioriteit. Ook staan gemeenten aan de lat om bestaande wijken en buurten toekomstbestendig en duurzaam te maken of houden. Dit uit zich in keuzes op het terrein van duurzaamheid, bereikbaarheid binnen de gemeente en regio.
De uitdagingen zijn groot: het tekort aan woningen, de stijgende energieprijzen, het teveel aan schadelijke stoffen en strenge stikstofdoelstellingen. Er ligt een forse klimaatopgave; landbouw en natuur staan onder druk. Ook de implementatie van het principe 'water en bodem sturend' vraagt onze aandacht. Deze zaken zijn allemaal onderdeel van de ingewikkelde en tegelijk ambitieuze ruimtelijke puzzel. Daar komt nog eens bij dat grondstoffen schaars zijn, en er een opgave ligt op het terrein van verkeer en vervoer. De krapte op de arbeidsmarkt maakt het niet makkelijker.
De VNG vertaalt kennis op landelijk niveau naar de uitvoeringspraktijk van gemeenten. Door deze brugfunctie is de VNG snel in staat om dit te vertalen naar handelingsperspectieven op basis waarvan gemeenten sneller oplossingen voor transitieopgaven kunnen inzetten.

Fysieke leefomgeving

Enerzijds trekt het rijk de regie naar zich toe door de hoe-vraag in te vullen. Anderzijds is er het besef dat alleen een gezamenlijke aanpak van de uitdagingen in het fysieke domein succesvol kan zijn. Er is een veelvoud aan bestuurlijke overleggen en afstemming. Er zijn maar liefst 25 Nationale Programma's gelanceerd, over onder andere landbouw en natuur, bodem en water, energie en circulariteit. De transities maken samenwerking tussen de verschillende overheden noodzakelijk. Het knooppunt zit, zoals vaker bij sectoroverstijgende opgaven, bij de lokale overheid. De VNG ondersteunt gemeenten in de integrale aanpak van de maatschappelijke

opgaven in dit domein.
Voor de uitvoering van de transities in de fysieke leefomgeving is een aparte propositie voorgesteld om gemeenten in de volle breedte te ondersteunen door middel van programmatische activiteiten, zoals onder meer hieronder benoemd. Daarbij staan uitvoeringskracht en een integrale aanpak voorop.

Gezonde leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is schoon, veilig en ondersteunt de gezondheid. Daarop zijn het Nationaal Milieu Plan en het Nationale Programma Circulaire Economie gericht. En het raakt aan tal van aanpalende thema's zoals mobiliteit, klimaat, woningbouw en ruimtelijke ordening. De VNG ondersteunt gemeenten in het vormgeven van een gezonde leefomgeving, onder andere via het Interbestuurlijke Programma Gezonde Leefomgeving en bij het opstellen van regionale programma's circulaire economie.

Versterken vergunningen, toezicht en handhaving

Het stelsel van Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) dient versterkt te worden. De VNG neemt actief deel in het Interbestuurlijke Programma VTH dat onder meer gericht is op het versterken van de relatie tussen gemeenten en omgevingsdiensten, het versterken van de samenwerking tussen die omgevingsdiensten en het organiseren van de benodigde informatie en data. Een goed werkend VTH stelsel is cruciaal voor de externe veiligheid. VTH is tevens een belangrijk onderdeel van de uitvoering van de Omgevingswet.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Gemeenten stellen binnen hun regio's Regionale Mobiliteits Plannen op. Deze zijn gericht op het veranderen, verduurzamen en verminderen van mobiliteit. De VNG ondersteunt gemeenten bij deze mobiliteitstransitie, onderdeel van het Klimaatakkoord. Daarbij wordt mobiliteit geplaatst in een integrale benadering van het gebied en de brede welvaart.

Transitie landelijk gebied

In samenhang met de bredere inzet van de VNG op beleidsambities zoals gevat in het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de klimaatdoelstellingen, ondersteunt de VNG gemeenten bij het vormgeven van de transitie van het landelijk gebied. Dat doet de VNG door de betrokkenheid van gemeenten bij gebiedsprocessen te borgen, randvoorwaarden te creëren en kennis en expertise te bundelen.

Bodem en ondergrond

Gemeenten hebben behoefte aan handvatten om vraagstukken over bodem en ondergrond in de volle breedte te kunnen beantwoorden. Met het nieuwe leidende principe Water en Bodem Sturend (WBS) staat deze gemeentelijke taak in een nieuwe verhouding tot ambities op het vlak van bijvoorbeeld volkshuisvesting/woningbouw, de ruimtelijke puzzel en het landelijk gebied. We ondersteunen gemeenten in hun regierol bij de drukte in de ondergrond. Denk aan het inpassen van de energie-infrastructuur en digitale infrastructuur (glasvezel) in en op de bodem.

Bodem en water

Het water- en bodemsysteem krijgt een sturende rol bij diverse opgaven zoals de woningbouw, de transitie van het landelijke gebied, ruimtelijke gebiedsprocessen en het regen-grond-, afval- en drinkwater. De VNG ondersteunt gemeenten in de aanpassing van hun werkprocessen via een gericht uitvoeringsprogramma Water en Bodem Sturend (WBS).

Versterken informatiepositie fysiek domein

Als gevolg van de grote opgaven in het fysieke domein groeit de behoefte aan een sterkere informatiepositie en de mogelijkheid om datagedreven te werken. De VNG-inzet is erop gericht dat gemeenten structureel en betaalbaar toegang hebben tot data die benodigd zijn voor hun taakuitoefening. Zodat woningbouwplannen en omgevingsvisies realistisch en uitvoerbaar zijn. Via use cases en een verkenning naar de benodigde informatiepositie wordt er toegewerkt naar een toekomstgerichte agenda ter versterking van de informatiepositie fysiek domein, zoals dat ook voor het sociaal domein is uitgevoerd rondom de decentralisaties.

Coördinatie inrichting van Nederland

De druk op de ruimte is groot. Niet alles is gemakkelijk in te passen in de ruimte. Er moeten soms lastige keuzes gemaakt worden, waar draagvlak - of het gebrek daaraan - een issue is. In de nationale programma's Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en inrichting van Nederland worden afwegingskaders en passende wetgeving ontwikkeld, alsmede kwantitatieve scenario's en doorberekeningen. Inzichten uit de doorberekeningen worden vertaald in ondersteunende producten die de VNG aan de leden biedt, en in de samenwerking met de partners in de diverse programma's. Als het gaat om digitale infrastructuur en 5G werken gemeenten aan het versterken van hun processen en organisatie. Er is behoefte aan meer regie op de ondergrond en publieke ruimte, om maatschappelijke opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie en 5G mogelijk te maken. Dit onder meer door uniformering van processen en waar mogelijk vereenvoudiging.

3.2 Omgevingswet

Een goede balans tussen het benutten en het beschermen van de fysieke leefomgeving; dat is waar de Omgevingswet voor staat. Er komt meer ruimte voor initiatieven. Door bundeling van wetten en voorschriften wordt het aantal regels verminderd. Deze regels worden bovendien overzichtelijker. Verder is de bedoeling van de wet dat besluitvorming sneller kan. Het uitgangspunt is lokaal maatwerk en vertrouwen.

Januari 2023 is de invoering van de Omgevingswet opnieuw uitgesteld. De beoogde invoeringsdatum van de Omgevingswet is nu 1 januari 2024. Hiermee is de invoering van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) ook naar 1 januari 2024 verschoven. Bij inwerkingtreding wordt de Wkb ingevoerd voor eenvoudige bouwwerken, de zogenaamde gevolgklasse 1. Besluitvorming over invoering van de gevolgklassen 2 en 3 volgt vijf jaar na invoering.

In dit finale stadium van de voorbereiding op de inwerkingtreding van de wet, is de inzet van de VNG meer en meer gericht op de structurele doorontwikkeling van het gehele stelsel. De VNG richt zich op blijvende ondersteuning van de bevoegd gezagen én de optimale inzet van de wet ten gunste van de complexe opgaven in het land. De Omgevingswet kan immers niet los worden gezien van de domeinoverstijgende opgaven zoals kwaliteit van ruimtelijke inrichting, bestaanszekerheid en kansengelijkheid, klimaat en energie en de impuls op gezond en actief leven. De activiteiten vanuit de VNG leveren daar een essentiële bijdrage aan.

Gemeenten zijn uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor de implementatie en uitvoering van de Omgevingswet. De VNG heeft een faciliterende rol, zoals hieronder beschreven, gericht op optimale bestuurs- en uitvoeringskracht bij gemeenten. Gezamenlijk streven we naar: efficiënter, meer datagedreven, slimmer en financieel verantwoord. We gebruiken daarbij onze kennis en netwerken, stimuleren het samenwerken in de regio en zorgen voor draagvlak en mandaat in het overleg met het rijk.

Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het DSO Programma ondersteunt gemeenten in hun aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit omvat meer dan het louter technisch aansluiten. De implementatie-ondersteuning vanuit de VNG is gericht op verantwoorde inwerkingtreding en optimaal gebruik van de wet. Het DSO bestaat uit een landelijke voorziening (DSO-LV), collectieve voorzieningen voor gemeenten (DSO-CG), en uit individuele voorzieningen van overheden. Het DSO en de landelijke en lokale softwarevoorzieningen, worden zowel voor de korte als voor de lange termijn ontwikkeld en in beheer genomen. De voorzieningen dienen aan te sluiten op collectieve behoeften, en rekening te houden met beleidskaders en architectuurprincipes. We werken vanuit een gemeentelijke vraagorganisatie die ervoor zorgt dat het DSO in stappen wordt doorontwikkeld en uitgebouwd en dat het DSO structureel zo goed mogelijk blijft aansluiten op de behoeften en mogelijkheden van de gemeentelijke uitvoering.

Implementatieondersteuning, nazorg en communicatie

De VNG ondersteunt de implementatie van de Omgevingswet bij gemeenten. Het doel daarvan is tweeledig: verantwoorde inwerkingtreding en optimaal gebruik van de wet. De inzet van de VNG maakt dat gemeenten eind 2023 kunnen werken met het digitale stelsel.
Om aan te geven aan welke eisen gemeenten moeten voldoen, is een lijst met minimale acties en een roadmap voor de invoering van de Omgevingswet opgesteld. Om op basis hiervan uitvoering te geven aan de implementatie, stellen we kennis en producten beschikbaar en faciliteren we netwerken en regionale samenwerking zodat gemeenten en andere relevante partijen met elkaar in contact zijn en ze elkaar kunnen bevragen en kennis kunnen delen.
Uitvoeringskracht van gemeenten is een structureel thema. Ook ná de inwerkingtreding zet de VNG de ondersteuning in de uitvoering van de Omgevingswet (inclusief het digitale stelsel) voort. Een goed voorbeeld van structurele ondersteuning is het landelijke programma VTH, gericht op structurele verbetering van de organisatie en uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.
Een ander instrument voor langdurige ondersteuning van gemeenten is de steunstructuur voor en binnen gemeenten en andere bevoegd gezagen, die door de VNG wordt versterkt. Deze versterkte serviceketen en calamiteitenmanagement vervullen gedurende de transitieperiode tot en met 2029 een onmisbare rol. En ook na die periode blijft continue aandacht voor service en oplossen van calamiteiten noodzakelijk.

GGU structurele diensten

- ### Demand en regieorganisatie Omgevingswet / DSO

  In 2024 is de structurele gemeentelijke vraagorganisatie (‘regie & demand’) ten behoeve van het Digitaal Stelsel Omgevingswet vanuit het programma Omgevingswet overgedragen, ingebed in de lijnorganisatie en operationeel.

3.3 Energie en klimaat

De opgave op energie en klimaat is fors en complex. Wij werken interbestuurlijk in een aantal programma's. NPRES, het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie, is daarvan een goed voorbeeld. Samen zorgen we voor overzicht in de Regionale Energie Strategie-aanpak, zodat gemeenten weten waar ze moeten beginnen. De VNG werkt samen met en voor gemeenten op het brede terrein van de energietransitie: gebouwde omgeving, verduurzaming industrie, duurzame opwek nieuwe duurzame energiebronnen en duurzame mobiliteit. Op al die terreinen biedt de VNG ondersteuning aan de hand van bijvoorbeeld benodigde financiële, planvormingsinstrumenten en andere uitvoeringsinstrumenten en -middelen. Zo zorgen we ervoor dat gemeenten weten hoe ze invulling kunnen geven aan hun regierol in de warmtetransitie. We nemen in dit alles de aankomende verplichtingen vanuit Europa mee. We zien dat de aanstaande ophoging van doelstellingen (vanuit Europa en het kabinet) samen met de urgentie vanuit de energiecrisis op een aantal terreinen extra aandacht van gemeenten vraagt. Het is van belang dat gemeenten de inwoners op het juiste moment bij de energietransitie kunnen betrekken. We ondersteunen gemeenten met participatie-instrumenten gericht op draagvlak creëren bij inwoners.

We zorgen ervoor dat gemeenten in staat zijn hun aanpak te verbinden aan de integrale plannen voor aardgasvrije wijken. Daarbij ondersteunen we het proces onder andere door data beschikbaar te stellen om op de opgave te sturen, in het bijzonder via Datavoorziening Energietransitie Gebouwde Omgeving (DEGO). Tot slot maken we inzichtelijk welke uitvoeringskaders gemeenten nodig hebben om deze taken uit te voeren en gaan we hierover in gesprek met stakeholders.
In 2024 continueren we onze inzet om gemeenten te ondersteunen in het behalen van de afspraken uit het Klimaatakkoord en de interbestuurlijke afspraken energietransitie van 2022. Bijvoorbeeld in de warmtetransitie en het verbinden van de opgave uit de verschillende sectoren aan de gebiedsgerichte aanpak. Ook ondersteunen we gemeenten in het voldoen aan de Wet natuurbescherming.

Regierol op warmte

Om Nederland van het aardgas te halen, moet het wettelijk instrumentarium op orde zijn. De warmtewet, die in 2023 naar de Kamer gaat, biedt gemeenten daarvoor een belangrijke basis. De wet regelt hoe de aanleg en exploitatie van warmtenetten mogelijk te maken zijn, ook in bestaande wijken. Een vernieuwde marktordening geeft gemeenten bovenop de wijkaanpak extra regie. Dit is een enorme opgave voor gemeenten. De VNG heeft lang gepleit voor deze publieke invulling van de warmtewet en we moeten nu laten zien dat gemeenten, zodra de wet in werking treedt, klaar zijn om deze rol op te pakken. Dit vraagt in 2023 al extra ondersteuning van de VNG om te voorkomen dat alle gemeenten zelf het wiel gaan uitvinden.
In 2024 maakt de VNG inzichtelijk hoe gemeenten invulling kunnen geven aan de verduurzamingsopgave en warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Dit gebeurt op verschillende onderwerpen, waaronder de gebiedsgerichte aanpak waarop gemeenten de regie voeren. Daarbinnen kijken we naar de verschillende doelgroepen, zoals de huursector, utiliteitsbouw en vve's.

Energiearmoede en isolatie

Het rijk ziet voor gemeenten steeds meer een taak weggelegd om woningeigenaren en huurders te helpen bij energiearmoede. Niet enkel bezien vanuit het sociaal domein maar juist ook vanuit de energiekant. Aanvullend en aansluitend hierop wordt de komende jaren normering voor bestaande woningen uitgewerkt. Dit heeft ook een belangrijke functie om structurele energiearmoede te voorkomen. Daarnaast komen er vanuit Europa verschillende nieuwe eisen ten aanzien van de verduurzaming van de gebouwde omgeving, waarin ook een rol voor gemeenten wordt verwacht.

Netcapaciteit en energiesystemen

De ruimtelijke inpassing van energieprojecten en -infrastructuur loopt tegen de grenzen aan. Hierdoor ontstaan op steeds meer plekken in Nederland wachtrijen voor energie-infrastructuur. Dit remt verduurzaming van gebouwen, nieuwvesting van bedrijven en projecten voor duurzame energie. Dit belemmert gemeenten in hun economische én sociale ontwikkeling.
De VNG ondersteunt gemeenten bij de steeds groter wordende netcapaciteitsproblematiek, onder andere bij het opstellen van de provinciale Meerjarenprogramma's Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEKs) en de gemeentelijke inbreng daarin. De ondersteuning richt zich ook op de doorvertaling naar de praktijk van zaken die uit de nationale programma's komen.

Uitvoeringsondersteuning klimaatakkoord

De VNG ondersteunt gemeenten bij het organiseren van voldoende uitvoeringskracht om invulling te kunnen geven aan hun klimaatbeleid. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de verhoogde klimaatambities van het kabinet. We ontwikkelen en formuleren met gemeenten de randvoorwaarden die nodig zijn voor de uitvoering van het klimaatbeleid, bijvoorbeeld als het gaat om financiën, wet- en regelgeving, de beschikbaarheid van data en capaciteit. Daarnaast ondersteunen wij gemeenten bij het verwerven van kennis. We maken inzichtelijk welke mogelijkheden gemeenten hebben om hun uitvoeringslast te verminderen en helpen bij de implementatie van deze mogelijkheden.
Omdat gemeenten nu in de uitvoeringsfase van het Klimaatakkoord belanden, verwachten we in 2024 daarvoor meer inspanning op ondersteuning (werkzaamheden en budget) vanuit de VNG. Daar komt bovenop dat klimaatbeleid steeds meer verknoopt wordt met andere dossiers (zoals wonen, stikstof, circulariteit). Ook deze complexiteit vraagt meer inspanning.

3.4 Regionale economie

Voor de uitvoering van de bekende maatschappelijke opgaven zijn gemeenten afhankelijk van de aanwezigheid van toekomstbestendige ondernemers en beroepsbevolking. Daarom werkt de VNG samen met gemeenten aan een toekomstbestendige economie en arbeidsmarkt. Dit tegen de achtergrond van een groot aantal met elkaar samenhangende en impactvolle transities. Ook in 2024 werken gemeenten op regionale schaal samen aan een duurzame economie waardoor ze weerbaarder zijn in tijden van laagconjunctuur. Gemeenten spannen zich in om de werkgelegenheid te vergroten en voor het stimuleren van een goed vestigingsklimaat (sociaal en fysieke infrastructuur). Wat we willen bereiken is dat meer inwoners en bedrijven goed kunnen wonen, werken en ondernemen.

Regionale economie

Gemeenten willen op regionale schaal samenwerken aan een duurzame economie. Gemeenten hebben een belangrijke rol in het realiseren van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers. De leefbaarheid van binnensteden en kernen, transformatie en verduurzaming van werklocaties evenals versterken van de publieke dienstverlening aan ondernemers zijn belangrijke agendapunten voor de komende periode.
Transities op het gebied van energie, duurzaamheid, digitalisering en robotisering zorgen voor veranderingen in de aard en omvang van de werkgelegenheid. Het is belangrijk dat de beroepsbevolking in staat is met die veranderingen mee te bewegen, en dat het mkb erin slaagt werknemers te behouden en aan te trekken. Veel gemeenten werken samen met ondernemers- en werknemersorganisaties, UWV en onderwijsinstellingen aan een regionale human capital-agenda (HCA).

Ondernemersdienstverlening

De VNG streeft in overleg met landelijke koepels en het rijk naar een slagvaardige regionale infrastructuur om te komen tot een wendbare en weerbare beroepsbevolking. Gemeenten zijn hiervan afhankelijk om maatschappelijke opgaven en transities in uitvoering te kunnen brengen en daarmee de ontwikkeling van de brede welvaart te stimuleren. We blijven gemeenten ondersteunen om het mkb in de volle breedte te bedienen met een goede dienstverlening. We werken samen met de door het rijk aangestelde kwartiermaker. Diens opdracht is te komen tot een landelijke ontwikkelagenda voor mkb-dienstverlening (advies Comité voor Ondernemerschap 'Dienstbare Dienstverlening').

Datagedreven werken

Ook het datagedreven werken blijft key omdat het de basis is van uitvoering én planvorming. We geven in 2024 opvolging aan de toenemende vraag vanuit gemeenten om de uitvoering te ondersteunen met datatools en monitors, zodat de informatiepositie van gemeenten wordt versterkt en de uitvoering van het programma regionale economie ondersteund. Denk hierbij aan de totstandkoming van human capital-agenda's, versterking vestigingsklimaat/mkb en regiodeals. Dit heeft een relatie met paragraaf 3.1 Versterken informatiepositie fysiek domein.

4
Lokaal bestuur en veiligheid

4.1 Vitale lokale democratie
4.2 De veilige gemeente
4.3 Gemeenterecht
4.4 Gemeentefinanciën
4.5 Werkgeversfunctie

4.1 Vitale lokale democratie

Een vitale lokale democratie begint met een krachtig gemeentebestuur en inwoners die daar vertrouwen in hebben. Inwoners die hun stem laten horen, tijdens en ná de verkiezingen. Dialoog en participatie worden door de gemeenten verschillend vormgegeven. De VNG ondersteunt de gemeenten in de vorm die bij hen past. In 2024 in het bijzonder met het vormgeven van lokale participatieverordeningen.
Vanuit de rol van belangenhartiger zet de VNG zich in om interbestuurlijke afspraken en democratische randvoorwaarden te operationaliseren en uit te voeren. Ook denkt de VNG mee over het vormgeven van democratische randvoorwaarden voor regionale samenwerking.

Bestuurlijke vernieuwing en democratisch samenspel

De VNG adviseert de leden over democratievernieuwing en -versterking. De VNG werkt aan het versterken van de rol en positionering van een krachtig lokaal bestuur door democratisch samenspel met onder andere lokale media en lokale politieke partijen. Daar hoort ook bij dat we gemeenteraden en raadsleden positioneren en uitrusten om hun rol op effectieve wijze te kunnen vervullen.

Bouwen aan vertrouwen en gezag

Het bouwen aan vertrouwen in het democratisch bestel is een belangrijk onderdeel van een lokale vitale democratie. De VNG fungeert hier als kennismakelaar samen met de beroeps- en belangenverenigingen.
Omdat het gezag van de overheid onder druk staat, adviseert de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) via het signalement Gezag herwinnen om te investeren in bekwaamheid, betrouwbaarheid en betrokkenheid van de overheid. De VNG trekt hierin samen op met de ROB. Gemeenten zijn niet alleen de eerste overheid, maar ook herkenbaar, nabij, toegankelijk en transparant in beleid en uitvoering.

4.2 De veilige gemeente

Veiligheid is een voorwaarde voor prettig wonen en werken in de gemeente. De gemeente heeft de regie op het veiligheidsbeleid, en werkt daarbij samen met politie, OM en vele andere partijen.
Een veilige samenleving vraagt ook om een goede informatiepositie, het delen van informatie met andere partijen, afdoende lokale bevoegdheden en instrumentarium en het inzetten op preventieve maatregelen. Naast de rol van belangenbehartiger (bij onder andere wetgeving) ondersteunt de VNG de gemeenten in het delen van kennis en ervaringen in leerkringen, platforms en andere netwerken.

Maatschappelijke onrust

De VNG helpt de gemeenten in de aanpak van maatschappelijke onrust en polarisatie. Op grond van de agenda Maatschappelijke Onrust 2023-2025 ondersteunen we gemeenten op de actielijnen. Dit doen wij onder andere door het versterken van de informatiepositie, de routekaart voor een lokale aanpak en het werken aan handelingsperspectief met betrekking tot uitingen als demonstraties of omgaan met desinformatie.

Zorg en Veiligheid

In een ketenaanpak zet de VNG zich in voor het versterken (samenhang en integraliteit) van het programma zorg en veiligheid binnen gemeenten en voor samenhang (casuïstiek) in de zorg- en veiligheidshuizen. De VNG levert een bijdrage aan de versterking van de aanpak Top 1500 (verward gedrag met hoog veiligheidsrisico) en de nazorg op ex-gedetineerden. In de aanpak Mensenhandel ondersteunen we gemeenten in handelingsperspectief en de zorg voor opvang van slachtoffers.

Digitale veiligheid

De VNG faciliteert de gemeenten in de aanpak van Digitale Veiligheid. Criminaliteit verschuift steeds meer van de fysieke openbare ruimte naar online. In 2024 worden actiepunten uit de Agenda Digitale Veiligheid afgerond (zie paragraaf 5.2). Kaders omtrent mogelijkheden tot gemeentelijke online monitoring, de online bevoegdheden van het lokaal bestuur en de voorbereiding op digitale crisis en ontwrichting zijn een aantal onderdelen.

Ondermijning: georganiseerde criminaliteit en weerbare overheid

De VNG levert een bijdrage aan het delen van kennis over de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Knelpunten in landelijke wetgeving voor wat betreft informatiedeling worden ingebracht. Op het gebied van informatie en data bieden we concrete instrumenten aan als de datavoorziening onregelmatigheden op de kaart (DOOK). De DOOK toont data uit basis- en gemeentelijke sectorale registraties, die binnen wettelijke kaders relevant zijn voor de aanpak van ondermijningsvraagstukken. Het dashboard Zicht op Ondermijning is een voorbeeld van laagdrempelige datavoorziening voor gemeenten die inzicht geeft in ondermijningsvraagstukken op basis van data. Er wordt gekeken met welke thema's DOOK uitgebreid kan worden.
Daarnaast behartigen we belangen in de weerbare overheid. We ondersteunen gemeenten in het makkelijker maken van aangifteprocedures bij bedreigingen, het verbeteren van registratie van incidenten en het (belang van) beveiligen van woningen van decentrale bestuurders.

Toezicht en handhaving

De VNG ondersteunt gemeenten in toezicht en handhaving. De uitvoering van de gemeentelijke Agenda Toezicht en Handhaving 2022-2024 geeft een aantal concrete handvatten zoals samenwerkingsarrangementen boa-politie, een model handhavingsplan en actualisering van het modeluniform van de boa. We geven input op een nieuwe visie op de politiefunctie.

4.3 Gemeenterecht

De VNG biedt gemeenten ondersteuning door het versterken van de kwaliteit van (de uitvoering van) wet- en regelgeving en de juridische functie.

Modelverordeningen

Een goede juridische huishouding vormt een belangrijk fundament voor daadkrachtig functionerende gemeenten. De VNG vertaalt de uitvoering van nationale wet- en regelgeving op gemeentelijk niveau naar actuele modelverordeningen. Dit vergt specialistische kennis en uitvoeringskracht bij de VNG, zodat veranderende wetgeving op nationaal niveau snel kan worden omgezet in wetgevingsproducten. Op die manier lopen gemeenten geen onnodige juridische risico's.

Juridische ontwikkelingen in beleidsdomeinen

Actuele ontwikkelingen op het gebied van het omgevingsrecht, in het sociaal domein en rondom digitale innovaties vragen om gespecialiseerde juridische expertise. Daarmee krijgt de implementatie op gemeentelijk niveau een afdoende wettelijke grondslag en lopen gemeenten bij de uitvoering van taken geen onnodige juridische risico's.

4.4 Gemeentefinanciën

De VNG behartigt de belangen van de gemeenten op alle beleidsterreinen. In gesprekken met de rijksoverheid over alles wat met financiën te maken heeft, komen wij op voor de belangen van onze leden. Dit gaat over de hoogte, wijze en verdeling van de bekostiging van de taken van gemeenten. Daarnaast werken we aan het verlagen van de administratieve lasten in de verantwoording. In 2024 werken we aan het gemakkelijker gebruikmaken van de beschikbare fondsen vanuit het rijk, bijvoorbeeld voor de inspanningen rondom wonen en klimaat.

Op het gebied van belastingen ondersteunen en adviseren we gemeenten, bijvoorbeeld door het opstellen van modelverordeningen en handleidingen. We zien daarin een heel belangrijk onderdeel dat mogelijk zowel de gemeente-financiën als -belastingen raakt: de systematiek.

Financieringssystematiek

Het advies van de VNG aan haar leden raakt ook de financieringssystematiek - via het gemeente-fonds - die in 2024 verder wordt uitgewerkt. Hier wordt mogelijk een modernisering van het lokale belastinggebied aan gekoppeld.
De VNG informeert haar leden over (beleids)ontwikkelingen die financiële consequenties hebben, waar we onder andere via uitvoeringstoetsen of een Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) de bekostiging en financieringsvorm inzichtelijk maken. Daarover gaan we vervolgens in gesprek met het rijk.

GGU structurele diensten

- **Belastingen**
  De VNG ondersteunt de gemeenten bij de uitvoering van de taxatiewijzers in TIOX (een web-applicatie voor het Taxeren van Incourante en agrarische Objecten op basis van XML-berichtenverkeer). Dit is het centrale rekenmodel voor het toepassen van de landelijke taxatiewijzers in het WOZ-datacenter (Wet waardering onroerende zaken).

4.5 Werkgeversfunctie

Om ervoor te zorgen dat gemeenten een aantrekkelijke werkgever kunnen zijn en dat zij hun personele organisatie kwalitatief en kwantitatief op orde hebben, verzorgt de VNG het collectief werkgeverschap. De VNG zet de extra activiteiten ten aanzien van de arbeidsmarkttekorten in de gemeentelijke sector voort en doet hiervoor een beroep op GGU-gelden door middel van een propositie Arbeidsmarktkrapte.

Arbeidszaken

De VNG sluit cao's af met de bonden voor de gemeentelijke sector samen met de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties (WSGO). Daarnaast sluit de VNG de cao Sociale Werkvoorziening af, en samen met werkgeversvereniging Cedris ook de cao 'Aan de slag voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt'.

Uitwerken nieuwe pensioenregelingen in verband met wet transitie pensioenen

De pensioenregelingen ABP en PWRI, en voor politiek ambtsdragers APPA, moeten in 2026 uitonderhandeld zijn met de vakbonden, gelet op de Wet transitie pensioen. In 2024 en 2025 wordt met bonden onderhandeld, zodat per 2026 de nieuwe regelingen geïmplementeerd zijn.

Belangenbehartiging politiek ambtsdragers

In het bestuurlijk overleg Rechtspositie Politieke Ambtsdragers met het ministerie van BZK levert de VNG inbreng over de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Aantrekkelijkheid van het ambt en veiligheid zijn centrale thema's. Hiermee behartigt de VNG de rechtspositionele belangen van bestuurders.

Ondersteunen gemeenten in aanpak arbeidsmarkttekorten

Gemeenten kampen met tekorten in personele kracht, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
De VNG faciliteert de leden in de aanpak en gevolgen van tekorten op de arbeidsmarkt en doet hiertoe een tijdelijk beroep op het GGU-fonds om die aanpak te bekostigen. Het doel van deze aanpak is het voorkomen van onderlinge concurrentie tussen gemeenten en het bevorderen van meer samenwerking op de aanpak en de gevolgen van arbeidsmarktkrapte in de gemeentelijke sector. Het programma stimuleert samenwerking, brengt samenwerkingen, samenwerkingsvormen en mogelijkheden in beeld en verricht verder onderzoek naar gerichte oplossingen voor de toekomst.

5
Digitale samenleving

5.1 Agenda Digitale Veiligheid
5.2 Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek
5.3 (Interbestuurlijke) datastrategie
5.4 Trends en Innovatie

5.1 Agenda digitale veiligheid

Digitale veiligheid heeft aan belang gewonnen en zal dat ook in de komende jaren blijven doen. Nederland is het aan z'n stand verplicht om digitaal veilig te zijn en te blijven. Vanuit het perspectief van gemeenten kent digitale veiligheid een aantal facetten: eigen huis op orde; voorbereiding op digitale ontwrichting, incidenten en crisis; versterken weerbaarheid inwoners en ondernemers; leiderschap en professionalisering, en (Europese) wetgeving. De nieuwe wetgeving uit Europa bevat de 17 wetten en richtlijnen - waarvan 6 over cybersecurity - waar gemeenten de komende jaren mee aan de slag moeten. Dit heeft een grotere impact op de lokale overheid dan voorzien. Veel van deze richtlijnen moeten op relatief korte termijn geïmplementeerd zijn: tussen medio 2024 en eind 2026.

De activiteiten van de VNG worden doorontwikkeld en versterkt. Dat gebeurt in lijn met bovengenoemde ontwikkelingen, de Visie Nederland 2040, de Verenigingsstrategie 2030, de Resolutie Digitale Veiligheid uit 2021, de motie Wijk bij Duurstede cs en het actuele dreigingsbeeld. Waar mogelijk sluiten we aan bij bestaande kaders en actieplannen zoals de Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022 – 2028 (NLCS) en de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren.

Met het team Digitale Veiligheid zetten we in op het uitvoeren van de bestuur-lijk vastgestelde Agenda Digitale Veiligheid 2022 – 2026 (ADV) en het uitvoeren van de opdracht die de leden van de VNG ons hebben meegegeven.

Nederlandse Cybersecuritystrategie en Landelijk Dekkend Stelsel

In het Bestuurlijk convenant digitale veiligheid gemeenten hebben rijk en gemeenten afgesproken om samen te werken aan de doelen van de Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022 – 2028 (NLCS) en aan de fundamentele systeemuitdagingen op het gebied van digitale veiligheid; die van de gemeentelijke organisatie én van maatschappelijk relevante organisaties, burgers en ondernemers in de gemeenten. Onder de NLCS worden de EU-regelingen cyberveiligheid uitgewerkt. De twee belangrijkste zijn de EU-richtlijn Netwerk- en Informatie-

beveiliging-2 (NIB2) en de Cyber Resillience Act (CRA). De NIB2 wordt uitgewerkt in de Wet beveiliging netwerken en infrastructuur (Wbni) onder regie van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De richtlijn kent effecten op zorgplicht, meldplicht, toezicht en sancties voor overheidsdienstverlening, maar ook in de (jeugd)zorg, verkeer, en weg- en waterbeheer. Hiervoor stellen de relevante vakministers nadere uitwerkingen op.

Het Landelijk Dekkend Stelsel (LDS), onderdeel van NIB2, is het stelsel van sectorale CERT's (Computer Emergency Response Team) waarin de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) voor de gemeenten als meld- en informatiepunt voor kwetsbaarheden dienst doet. De Cyber Resillience Act (CRA) wordt door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat uitgewerkt en stelt cyberveiligheidseisen aan de leveranciers en producenten van hard- en software. Dat heeft gevolgen voor de gemeente als opdrachtgever. Samen met interne en externe partners zorgen we dat gemeenten goed worden gepositioneerd in het LDS en dat bestuurders op basis van de juiste informatie en bevoegdheden in staat zijn concreet te handelen.
De VNG zet zich in om met de Informatiebeveiligingsdienst binnen het LDS stappen te zetten om zich als gemeentelijke CERT verder te kunnen ontwikkelen. Ook zetten we in op het ontwikkelen van scenario's waarmee gemeenten kunnen oefenen hoe ze moeten handelen bij incidenten.

GGU structurele diensten

- ### Informatiebeveiligingsdienst

  De Informatiebeveiligingsdienst (IBD) ondersteunt gemeenten bij het op orde krijgen en houden van het eigen huis. De noodzaak hiertoe blijkt onder meer uit het Dreigingsbeeld informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten 2023/2024. We noemen twee speerpunten.

- Doorontwikkeling: gemeenten hanteren op basis van interbestuurlijke afspraken de normen uit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De staatssecretaris van BZK (Digitalisering) heeft de ambitie uitgesproken om de BIO of te verankeren in de Wet digitale overheid (Wdo) of in de Wet beveiliging netwerkinfrastructuur (Wbni). De Wbni vertaalt de Europese Netwerk- en Informatiebeveiligingsrichtlijn (NIB2) naar nationale wetgeving. De NIB2 stelt eisen aan de incidentdienstverlening zoals de IBD die binnen het Landelijk Dekkend Stelsel aan gemeenten levert.
- De IBD concludeert in haar dreigingsbeeld informatiebeveiliging 2023-20245 dat er meer incidenten bij gemeenten zijn en dat de gevolgen ernstiger zijn; met uitval van diensten, diefstal en publicatie van gegevens tot gevolg. Dit vraagt van de IBD om versterking van zowel haar preventieve waarschuwingsdienst als de incident response capaciteit. De IBD functioneert voor de gemeenten als kenniscentrum. De komende tijd ontwikkelen we dat door tot een intern kennisnetwerk waardoor een betere samenwerking ontstaat tussen de IBD en de overige onderdelen van VNG Realisatie. Het kennisnetwerk maakt het mogelijk om de juiste experts in een vroeg stadium bij opdrachten te betrekken. Daardoor kunnen we vanuit een eenduidige visie werken, waarbij verschillende invalshoeken (ethiek, AVG en materiewetten) zijn meegenomen. En door de activiteiten met betrekking tot privacy te professionaliseren, tillen we de VNG-dienstverlening rondom privacy naar een hoger niveau.

- ### ENSIA

  ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information) is de verantwoordingsmethodiek om de diverse soorten verantwoording rond digitale veiligheid en datakwaliteit in één verwerkingsgang te ondersteunen. In 2024 gaan we door op de ingeslagen weg van versimpeling van het proces. Op de lange termijn sturen we op het inzichtelijk maken van feitelijke veiligheid. Ook starten we met de doorontwikkeling van ENSIA; dat hangt nauw samen met hoe het wettelijk kader voor gemeenten op het gebied van digitale veiligheid eruit gaat zien.
  Voor de uitvoering van ENSIA gebruiken gemeenten de ENSIA-tool. De overeenkomst voor de tool heeft een looptijd tot 31 december 2024. De verschillende beschikbare opties moeten in overweging genomen worden.

5.2 Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek

In de Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 2022-2026 hebben we ambities vastgelegd over het beschermen van grondrechten en het borgen van publieke waarden in de informatiesamenleving. Daarbij onderscheiden we drie doelen.

1) Het versterken van kennis en kunde in de gemeentelijke organisatie op het gebied van ethische reflecties en afwegingen bij het gebruik van digitale technologieën.
2) Het stimuleren en regisseren van de inspanningen om (digitale) grondrechten en publieke waarden te borgen bij de inzet van digitale technologieën.
3) Het ontwikkelen van een hernieuwde, brede interpretatie van privacyvraagstukken.

Bestuurlijke bewustwording en dialoog

We stimuleren de bewustwording bij bestuurders dat het borgen van publieke waarden bij de inzet van digitale technologieën chefsache moet zijn. Bestuurders krijgen handelingsperspectief aangeboden door interactieve gesprekken te organiseren bij de provinciale afdelingen, bij de verenigingen (griffiers, raadsleden, gemeentesecretarissen), op belangrijke podia (congressen) en aan strategische tafels. In 2024 bouwen we voort op het werk van het 'Aanjaagteam digitale grondrechten en ethiek', dat in 2023 tientallen gemeenten aanspoort met dit onderwerp aan de slag te gaan.

Normatieve kaders ontwikkelen

Kaders voor de overheid: om gemeenten te helpen technologieën waardengedreven in te zetten ontwikkelen we normatieve kaders, zoals de Principes voor de Digitale Samenleving. Vergelijkbaar met de logica achter de Europese AI-verordening werken we principes en uitgangspunten uit voor specifieke technologieën en productgroepen. Denk aan principes voor crowdmanagement of voor cameratoezicht. Input voor deze normatieve kaders komt ook voort uit de mores-

prudentie van verschillende (gemeentelijke) ethische commissies. Dit doen we waar mogelijk en nuttig in samenwerking met interbestuurlijke partners, in het bijzonder het ministerie van BZK.

Kaders voor de markt: grote delen van de digitale ruimte zijn vormgegeven door commerciële partijen; zij bepalen daarmee de manier waarop interactie tussen mensen tot stand komt. Wij zetten ons in om de publieke regie op de digitale ruimte te versterken. We behartigen bij de EU de belangen van gemeenten rondom de wetgeving. We ontwikkelen standpunten over wet- en regelgeving zoals de AI Act, Digital Services Act en de Digital Markets Act. Daarnaast houden we nauw contact met rijksoverheden over de implementatie van wetgeving. Samen met onze interbestuurlijke partners werken we aan het ontwikkelen van zogeheten 'digital commons' ('digitale gemeenschapsgoederen').

Community digitale grondrechten en ethiek

De inbedding van digitale grondrechten en ethiek bij de inzet van digitale middelen in de gemeentelijke organisatie staat nog in de kinderschoenen. Het kennisniveau en de aanpak van digitale grondrechten en ethiek verschillen ook per gemeente. Het is daarom van belang dat gemeenten kennis en ervaringen met elkaar uitwisselen. Bovendien is samenwerking tussen gemeenten onderling en met andere partijen belangrijk, omdat digitale technologieën niet gebonden zijn aan de gemeentegrens. Daarom moet het opbouwen van een community van professionals een van de hoofdresultaten zijn in de Agenda Digitale Grondrechten en Ethiek 2022 – 2026.

Inkoop- en subsidievoorwaarden

We bieden de normatieve kaders voor de inzet van technologie binnen de inkoop- en subsidievoorwaarden, zodat gemeenten meer grip krijgen op de effecten van de inzet van technologie. We werken hiervoor aan een uitbreiding van de Gemeentelijke Inkoopvoorwaarden bij IT (GIBIT). Om de machtsverhouding tussen gemeenten en marktpartijen te herstellen, ontwikkelen wij handvatten voor gemeenten om het gesprek met leveranciers aan te gaan. Hierbij bouwen we voort op de quickscan inkoopvoorwaarden voor het borgen van digitale grondrechten en ethiek. We doen dit in samenwerking met koplopergemeenten en het ministerie van BZK en de activiteiten vanuit de propositie Gezamenlijke Inkoop.

Opleidingen en trainingen

We versterken de kennis over ethiek en grondrechten door de ontwikkeling van opleidingen en trainingen voor gemeenteraden en colleges. Met de Handreiking Digitale Ethiek helpen we gemeenten ethiek bespreekbaar te maken in de organisatie, zodat interne verantwoording en reflectie tot stand komen.

Uitvoeringsagenda Digitale Grondrechten en Ethiek

Met de komst van de Uitvoeringsagenda Digitale Grondrechten en Ethiek (UDGE) 2023-2026 hebben we scherp gesteld wat we gaan doen (en wat niet), wanneer we dat willen doen, en wie we daarvoor nodig hebben. UDGE biedt daarnaast een kans om lopende en nog te ontwikkelen activiteiten en projecten in samenhang en vanuit een meerjarenperspectief te bezien.

GGU structurele diensten

- ## Digitale ethiek borgen in de organisatie

  We bieden gereedschappen aan waarmee gemeenten ethische reflectie en borging van (digitale) grondrechten een plek kunnen geven bij de inzet van technologie. Zoals het Impact Assessment voor Mensenrechten bij de inzet van Algoritmes (IAMA), De Ethische Data Assistent (DEDA) en de Handreiking non-discriminatie by design. Ook onderzoeken we de inbedding van ethische besluitvorming in gemeentelijke organisaties en hoe deze op een duurzame manier onderdeel kan worden van standaardwerkprocessen. Aan de hand van de aanpak begeleidingsethiek identificeren wij de algemene knelpunten en vraagstukken bij de inzet van digitale technologie. We verbinden deze aanpak aan lopende projecten zoals Digital Twins en Dutch Societal Innovation Hubs (DSIH).

5.3 (Interbestuurlijke) datastrategie

Gemeenten hebben behoefte aan bruikbare informatie voor de uitvoering van hun taken, en specifiek voor het aanpakken van maatschappelijke opgaven. Een verantwoorde datagedreven aanpak helpt om de kansen van data te realiseren met oog voor de risico's.

Verantwoord datagedreven werken

Met de VNG Datastrategie zetten we in op opgavegericht en verantwoord datagedreven werken; het geeft richting aan de data-activiteiten van de VNG. We zetten nadrukkelijk in op datagedreven werken voor maatschappelijke opgaven en ondersteuning aan gemeenten (use cases) en versterken de belangenbehartiging via datagedreven werken. Daartoe bouwen we aan een datafundament met versnellers en kaderstelling.

- Uitvoering VNG Datastrategie: in 2023 en 2024 starten we met de uitvoering van de datastrategie. Dit doen we met collega's uit de hele organisatie; veel van de deelprojecten worden in andere paragrafen besproken. Ook leveren we een handvat aan gemeenten om een eigen datastrategie te schrijven.
- Interbestuurlijke datastrategie (IBDS): veel van onze vragen overstijgen de grenzen van een gemeente. Daarom werken we samen met interbestuurlijke partners. Hier brengen we het gemeentelijk perspectief in, zoals bij het Federatief Datastelsel; een doorontwikkeling van het huidige stelsel van basisregistraties, met de Common Ground filosofie van data bij de bron. En we maken IBDS-faciliteiten beschikbaar voor gemeenten, bijvoorbeeld de Adviesfunctie, waar overheidsorganisaties vragen kunnen stellen over dataprojecten: wat mag (juridisch), wat kan (technisch) en wat is verantwoord (ethisch)?
- Aanjaagfunctie: Verkenning Informatievoorziening Fysiek Domein (VIFD): om te komen tot een integrale aanpak voor de informatievoorziening in het fysiek domein is de VNG in 2023 gestart met het uitvoeren van een Verkenning Informatievoorziening Fysiek Domein (VIFD). De inzet is om het beter organiseren van de informatievoorziening in het fysiek domein gezamenlijk en interbestuurlijk verder op te pakken. Een integraal georganiseerde informatievoorziening werkt alleen in interbestuurlijke samenwerking.
- Aanjaagfunctie: Regie op datastelsel zorg: in 2023 is een traject gestart om meer regie te krijgen op de datastromen en informatiebehoeften voor zorg en welzijn.

- Datagedreven belangenbehartiging: een stevige collectieve informatiepositie stelt de VNG in staat de belangen van onze leden beter te behartigen. Het doel is gemeenten in de lead te brengen door de juiste cijfers paraat te hebben. Dit ontwikkelen we verder in samenwerking met beleidscollega's en VNG Realisatie, voortbouwend op de ervaringen met de GMSD en de Lokale Monitor Wonen. We breiden dit uit voor de onderwerpen energietransitie, en armoede en schulden.

Monitoring, datatoepassingen en datadeals

Het dataplatform Waarstaatjegemeente bundelt, bewerkt en presenteert data van en over alle Nederlandse gemeenten, over alle belangrijke beleidsterreinen. Daarnaast bieden complexe monitors de gemeenten inzicht in hun prestaties in de breedte van een domein of maatschappelijk vraagstuk, bijvoorbeeld de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Met de Vensters voor Bedrijfsvoering krijgen gemeenten inzicht en verbeteropties voor de bedrijfsvoering op basis van de cijfers van ruim 120 publieke organisaties.

Om op een datagedreven manier maatschappelijke vraagstukken op te lossen, zijn verschillende datatoepassingen voorhanden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de Landelijke Monitor Wonen, de Monitor Doelgerichte Digitalisering, het Wmo-voorspelmodel, de Zorgpaden en de Zorgspiegel, de Datavoorziening Energietransitie Gebouwde Omgeving (DEGO), Ondergrond & Wonen en Klimaatadaptatie en de Datavoorziening Onregelmatigheden Op de Kaart (DOOK).

Ook sluiten we datadeals met dataleveranciers, zoals grote uitvoeringsorganisaties en nutsbedrijven, waarmee we teruggaan naar de gezamenlijke inkoop van data (een van de beginselen van de VNG).

Vanuit de VNG Verenigingsstrategie 2030 zetten we stappen in het gezamenlijk leren en ontwikkelen van gemeenten. Om die peer-learning trajecten te kunnen ondersteunen is een doorontwikkeling nodig van Waarstaatjegemeente. Zowel technisch (gebruik van API's, application programming interface) als proces-matig (iteratief en participatief werken).

Artificial intelligence en algoritmes

Artificial intelligence (AI) en algoritmes zijn onderwerpen die steeds meer bekendheid en aandacht krijgen, zowel in de media als bestuurlijk en in wetgeving. Bijvoorbeeld door nieuwe tools als ChatGPT en door de Europese Artificial Intelligence Act (AI Act) die in 2023 of 2024 definitief zal worden aangenomen. We kijken naar de impact daarvan op gemeenten - bijvoorbeeld voor het verbeteren van dienstverlening - maar ook naar wat er nodig is om de inzet in lijn met onze publieke waarden te houden. Dat doen we bijvoorbeeld met de uitvoering van een Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes (IAMA) en de implementatie van de AI Act. Samen met gemeenten, BZK en andere interbestuurlijke partners werken we aan de regulering van algoritmes door het algoritmeregister, de algoritmetoezichthouder en het implementatiekader algoritmes.

Open overheidsinformatie en erfgoed

Vanuit het programma Grip op Informatie ondersteunen we gemeenten bij verschillende opgaven van de Wet open overheid (Woo).

- Openbaarmaking: technische standaarden om openbaarheid en duurzame toegankelijkheid van digitale informatie te borgen. Cultuuromslag naar open overheid; ondersteuning bij de invoering van de Woo en bij actief openbaar maken en aansluiten op de landelijke voorziening; juridische advies bij toepassing van de Woo. We werken samen met BZK, Nationaal Archief, medeoverheden en maatschappelijke partners uit het Actieplan Open Overheid en de maatschappelijke coalitie Over Informatie Gesproken.

- Informatiehuishouding op orde: aanbieden Meerjarenplan Woo. Handvatten voor het vernietigen van data, inrichten en beheer van archief binnen M365 (Microsoft 365); ondersteuning bij implementatie van de selectielijst e-mailbewaring volgens de nieuwe Capstone methodiek. We werken samen met het rijk aan een effectieve aanpak van de archivering van tekstberichten als sms en WhatsApp.

- Hergebruik via open data: ondersteuning bij gestandaardiseerd herbruikbaar aanbieden van datasets en informatiecategorieën volgens de Open Data Richtlijn. Stimuleren van leveranciers om de standaard voor Open Raadsinformatie in te bouwen. En in het kader van de verkiezingsagenda 2030 uniformeren we het publicatieproces voor verkiezingsuitslagen, zijn we betrokken bij de ontwikkeling van het Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen en we bieden we opendata-specificaties voor het aanleveren van stembureaugegevens. De Wet implementatie Open datarichtlijn treedt naar verwachting Q3 2023 in werking. We ondersteunen gemeenten bij de implementatie.

- Duurzame toegankelijkheid: Adviescommissie archieven. De VNG ontwerpt, gemachtigd door alle leden, de selectielijst voor archiefbescheiden waartoe gemeenten en intergemeentelijke organen verplicht zijn volgens artikel 5 van de Archiefwet 1995. Dit met inzet van de Adviescommissie Archieven, die als Strategisch Informatieoverleg als bedoeld in het Archiefbesluit artikel 3 optreedt. In 2024 start de Adviescommissie - aansluitend op de evaluatie opgesteld in 2023 - met het proces om te komen tot een actualisering selectielijst archiefbescheiden gemeenten en intergemeentelijke organen 2020.

Kennisnetwerk Data en Samenleving

In het kennisnetwerk 'Data en samenleving' komen professionals uit gemeenten en andere (semi)overheden samen om kennis over datagedreven werken en de informatiesamenleving te genereren, bundelen en delen. De VNG faciliteert het kennisnetwerk met een online platform, bijeenkomsten en een community manager.
Via de community manager wordt de verbinding tussen verschillende themagroepen, kopgroepen en expertisegroepen met de beleids- en uitvoeringsdossiers bij de VNG versterkt om de interactie tussen gemeenten en VNG-bureau te vergroten. Het kennisnetwerk kan een agenderende en adviserende rol vervullen richting de VNG, maar heeft geen formele status in de zin van besluitvorming.

GGU structurele diensten

- **Waarstaatjegemeente.nl**
  Het dataplatform Waarstaatjegemeente bundelt, bewerkt en presenteert data van en over alle Nederlandse gemeenten en over alle belangrijke beleidsterreinen. Het biedt overzichtelijke presentaties in dashboards, inzicht in de data van de eigen gemeente en van de andere gemeenten en een benchmark met andere gemeenten.

- **Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein**
  De gegevens uit de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD) geven gemeenten inzicht in hun prestaties in het sociaal domein. Zij kunnen die prestaties vergelijken met andere gemeenten. De inzichten die hieruit voortvloeien, dragen bij aan het verbeteren van die prestaties en de horizontale verantwoording aan de gemeenteraad. De Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein is onderdeel van www.waarstaatjegemeente.nl.

- **Lokale monitor Wonen**
  De Lokale Monitor Wonen is een initiatief van de VNG, Aedes, Woonbond, G4 en G40 en maakt onderdeel uit van www.waarstaatjegemeente.nl. De monitor geeft op regionaal, gemeentelijk en soms zelfs op wijkniveau inzicht in de woonsituatie en woonuitgaven van huurders, maar ook in de doorstroming en in huurderskenmerken.

- **Wmo voorspelmodel**
  Het Wmo voorspelmodel is een datatoepassing waarmee gemeenten hun uitgaven op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning de komende vijf jaar op wijkniveau kunnen voorspellen. Het is ontwikkeld door de gemeente Den Haag en is landelijk toepasbaar voor alle gemeenten in Nederland.

5.4 Trends en Innovatie

Om te blijven aansluiten op de snel veranderende verwachtingen in de samenleving, zetten we in op ‘missiegestuurde innovatie’. We richten ons daarbij op maatschappelijke vraagstukken rond publieke waarden, data-spelregels en standaarden, en versterken hiermee de kennispositie van gemeenten op het gebied van technologische trends en scenario’s. Gemeenten hebben behoefte aan betrouwbare trendmatige inzichten over het maatschappelijk nut van technologie, zodat ze op basis hiervan passende beslissingen kunnen nemen, en (bestuurlijke) scenario’s kunnen schetsen om hierop te kunnen sturen.

Dutch Societal Innovation Hub

De VNG neemt – evenals het IPO - deel aan de Dutch Societal Innovation Hub. Om kennis-uitwisseling op regionale, landelijke en Europese schaal te stimuleren, wordt met innovatieve publiek-private ecosysteempartners samengewerkt op de gezamenlijke missie ‘Sustainable, healthy & safe quality of life in city and region’. Zo worden gemeenten ondersteund bij maatschappelijke opgaven en maken we meer kans op Europese subsidies.

Icoonprojecten en digital twins

Gemeenten, provincies, kennisinstellingen en marktpartijen innoveren samen, en leren van elkaar door in coalities aan missiegedreven proposities te werken. De icoonprojecten die daaruit voortkomen richten zich op digitale toepassingen die meerdere maatschappelijke opgaven oplossen met behulp van meerdere technologieën.
De propositie Digital Twin richt zich op de samenwerking in domeinoverstijgende vraagstukken en op de ontwikkeling van open(source) code van generieke componenten, op basis van standaarden en basisinfrastructuur. Gemeenten kunnen hiermee direct en vrijwel kosteloos een ‘eigen’ digital twin krijgen en daarmee snel aan de slag met de inhoudelijk opgave.

Digital decade en mogelijke EU-funding

Onze missiegedreven innovatie is in lijn met de digitale ambities van de Europese Commissie. De commissie heeft onder de vlag van Digital Decade de doelstellingen voor digitalisering van Europa richting 2030 vastgesteld. Door als gemeenten binnen de Dutch Societal Innovation Hub samen te werken met het rijk, private partijen en kennisinstellingen, sluiten we aan bij een netwerk van Europese digitale innovatiehubs. Hiermee zet de Europese Commissie brede regionale ondersteuning op voor het versnellen van de Digital Decade.
Struikelblok bij de opschaling van oplossingen in zowel het overheids- als het private domein is financiering. We werken aan een 'funding lane' die ervoor zorgt dat initiatieven met grote impact en slagingskans op effectieve wijze kunnen worden gefinancierd vanuit bijvoorbeeld Europese fondsen.

6 Versterken lokale uitvoering

6.1 Inclusieve dienstverlening
6.2 Digitale overheid
6.3 Uitvoerbaarheid en uitvoeringskracht
6.4 Gezamenlijke inkoopkracht, beleid, uitvoering en beheer
6.5 Risicobeheer

6.1 Inclusieve dienstverlening

In onze samenleving moet iedereen kunnen blijven meedoen. Daarvoor is het nodig om te investeren in toegankelijke en begrijpelijke communicatie en in het verbeteren van digitale vaardigheden bij gemeenten. Onze dienstverlening maken we persoonlijker. We werken als één overheid samen om burgers en ondernemers de beste dienstverlening te bieden: zo gebruiksvriendelijk, veilig en betrouwbaar mogelijk. We zetten ons in voor de uitvoering van de interbestuurlijke Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren (BZK) en relevante wetgeving.

Menselijke maat en maatwerk

Mensen staan centraal in de dienstverlening van gemeenten, de overheidslaag die het dichtst bij de inwoners staat. Vanuit de ambitie in de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren, wetgeving en de toegenomen verwachtingen van bijvoorbeeld de gemeenteraad, moeten gemeenten (digitale) dienstverlening ontwikkelen vanuit het perspectief van de inwoners en ondernemers. We bieden gemeenten ondersteuning bij het ontwikkelen van toegankelijke, hoogwaardige en proactieve digitale dienstverlening. We werken daarbij samen met Gebruiker Centraal.

Loketfunctie

In 2024 werken we aan de doorontwikkeling van MijnZaken. Deze track&trace-functie voor de publieke dienstverlening biedt inwoners en medewerkers inzicht en overzicht in de dienst-verlening. We ondersteunen gemeenten bij de inrichting van waarborgen voor inwoners bij digitale interactie met de gemeente (conform de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer). Gemeenten spannen zich samen met interbestuurlijke partners in voor verbetering van de digitale interactie met burgers en ondernemers via herkenbare overheidsportalen. We ondersteunen gemeenten bij de regie op de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO),

waar inwoners en ondernemers terecht kunnen met vragen over de digitale overheidsdienstverlening. We werken interbestuurlijk samen aan de doorontwikkeling van de dienstverlening van de IDO's evenals aan de totstandkoming van 1Overheid, een gebruikersvriendelijk portaal op basis van levensgebeurtenissen.

Digitale inclusie

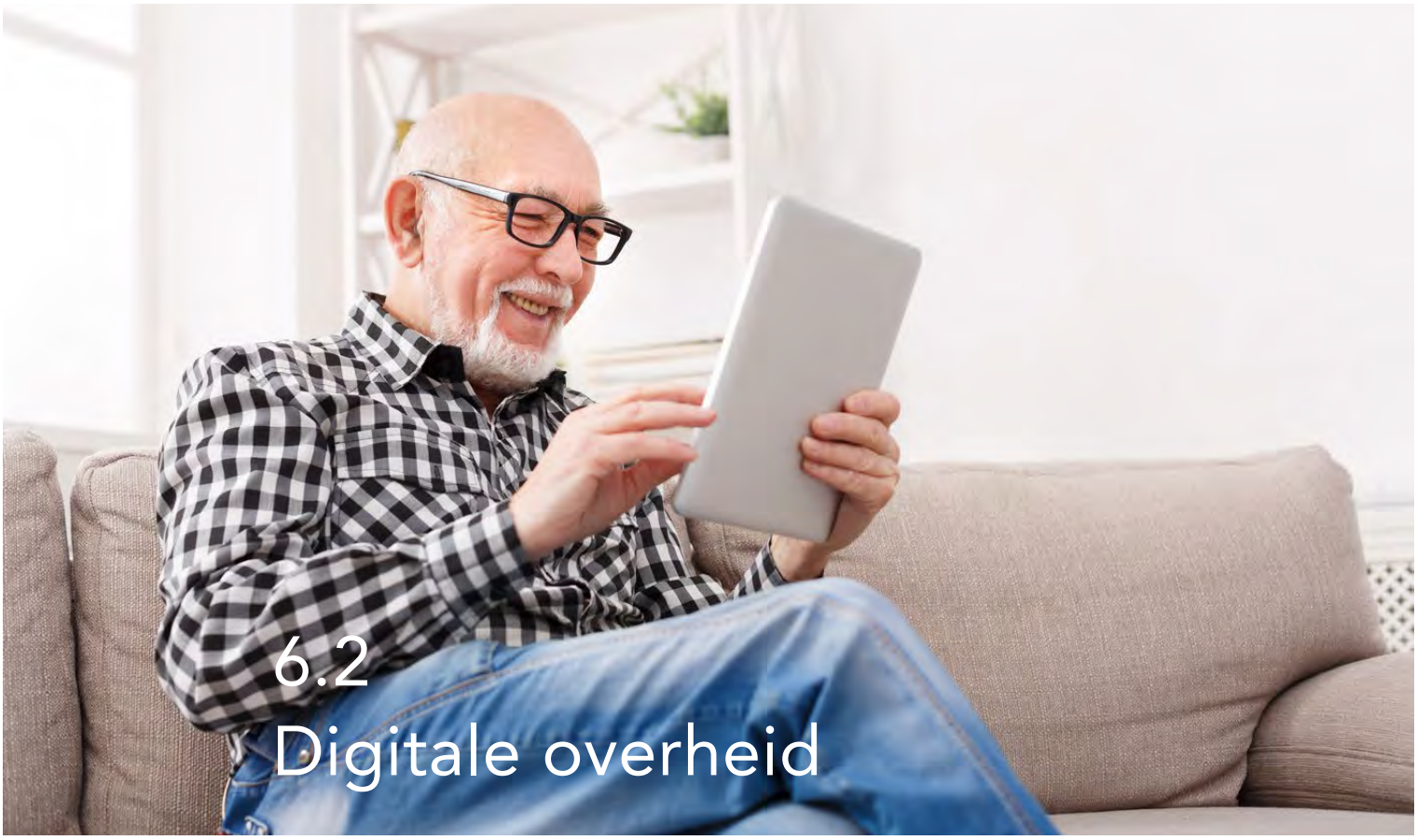
Gemeenten bevorderen digitale inclusie op basis van een interbestuurlijke aanpak. Daarbij werken we samen met de Alliantie Digitaal Samenleven. In 2024 ondersteunen we gemeenten bij de ontwikkeling van websites en app's die ook voor mensen met een beperking toegankelijk zijn. We geven daarmee uitvoering aan afspraken met het rijk over de implementatie van het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid (BDTO). Dit doen we door bewustwording aan te jagen, samen te werken met softwareleveranciers en collectieve oplossingen te ontwikkelen. Met modelteksten en uitwisseling van kennis en ervaring bevorderen we duidelijke overheidscommunicatie. Daarmee bereiden we gemeenten voor op de wijziging van de Awb in verband met de uitbreiding van de motiveringsplicht bij besluiten. Verder nemen we deel aan interbestuurlijke stuurgroepen en adviesgroepen.

Vergroten statuur van de gemeentelijke dienstverlening

In 2024 biedt het Kenniscentrum Dienstverlening de gemeenten kennis, innovatie en praktische handvatten aan waarmee ze hun klantgerichtheid kunnen verbeteren. We ondersteunen de implementatie van het Normenkader Inclusieve Dienstverlening. We zoeken naar wat nodig is om de belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van dienstverlening te realiseren. Het brede spectrum aan producten en diensten van het Kenniscentrum bestaat onder meer uit kennis van klantreizen, service blueprints, omnichannel kanaalstrategie en ondernemersdienstverlening.
Met de jaarlijkse competitie GemeenteDelers zetten we initiatieven in de etalage die aantoonbaar bijdragen aan het verbeteren van de toegankelijkheid, inclusiviteit en begrijpelijkheid van de (digitale) gemeentelijke dienstverlening. GemeenteDelers stimuleert gemeenten om van elkaar te leren en samen te organiseren. Dit leidt onder andere tot efficiencyvoordelen, procesharmonisatie, kwaliteitsverbetering van de dienstverlening en het stimuleren van innovatie.

GGU structurele diensten

- **Kenniscentrum Dienstverlening**
  Via het Kenniscentrum zijn gemeenten beter op de hoogte en hebben zij toegang tot tools en voorbeelden waarmee zij vorm kunnen geven aan goede, inclusieve, toegankelijke en begrijpelijke dienstverlening.

6.2 Digitale overheid

De digitalisering van de samenleving gaat steeds sneller. Dat leidt tot de uitdaging om op een maatschappelijk verantwoorde manier richting te geven aan de manier waarop we digitalisering inzetten. Het belang hiervan wordt onderstreept door de benoeming van een staatssecretaris Digitalisering en een paragraaf over digitalisering in het coalitieakkoord. Nationale en Europese informatiewetten moeten helpen om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden.

Digitalisering kan helpen bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken

De VNG wil bijdragen aan de digitale transitie door gemeenten te helpen om op een verantwoorde manier de potentie van data en digitalisering te benutten en tegelijkertijd (digitale) grondrechten van inwoners te waarborgen. Op deze manier kunnen we gemeenten helpen om met digitalisering het hoofd te bieden aan maatschappelijke opgaven als de klimaatdoelstellingen en het verbeteren van de zorg.
Wil de gemeentelijke informatievoorziening kunnen meebewegen, dan moet deze modern en flexibel zijn. Dit vraagt om een informatiearchitectuur die is opgebouwd uit herbruikbare componenten, met standaarden op het gebied van architectuur, data-uitwisseling en koppelvlakken. Maar ook om afspraken met leveranciers en ketenpartners. De VNG heeft intern het proces 'werken onder architectuur' omarmd om te borgen dat projecten en programma's - genoemd in het portfolio - conform de vastgestelde standaarden en kaders worden vormgegeven.

Het digitaal decennium

De Europese Unie komt met een ambitieuze agenda in de vorm van de Digital Decade; het kompas voor de digitale transformatie van de Europa richting 2030. De EU heeft een pakket aan wetgeving gelanceerd met als implementatietermijn 2026. Daarnaast heeft de Rijksoverheid de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren opgesteld met het fundament voor de digitale

overheid. Verder is er een algemene informatiewet in ontwikkeling voor het stroomlijnen van verschillende kaders met betrekking tot overheidsinformatievoorziening. Al deze Europese en Nederlandse kaders moeten met elkaar in lijn worden gebracht. De VNG ondersteunt gemeenten met middelen en advies zodat zij zich kunnen voorbereiden op het digitaal decennium. Ook blijven we ondersteuning leveren door middel van uitvoeringstoetsen en impactanalyses. Vanuit de EU wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de ontwikkeling van de Wallet. Die past bij de nationale aanpak Regie op Gegevens (BZK); de VNG zet in op uitvoerbare oplossingen bij deze ontwikkelingen.
Om goed aan te sluiten op al deze ontwikkelingen neemt de VNG met de juiste expertise deel aan de governance Digitale Overheid. Zo kunnen we de gemeentelijke belangen inbrengen waar het gaat om de inrichting en ontwikkeling van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). Deze basisinfrastructuur maakt het mogelijk om primaire processen doelmatig in te richten.

Federatief Datastelsel en regie op API's

Om gegevens beter georganiseerd en ontsloten te krijgen wordt binnen de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) gewerkt aan een Federatief Datastelsel (FDS). In het FDS is elke individuele overheid als bronhouder verantwoordelijk voor het lokale beheer van data, en er worden afspraken gemaakt over het gebruik van die data door andere overheden. Zoals dat ook werkt bij de basisregistraties die onderdeel worden van het FDS. In 2024 zetten we stappen in het bouwen aan meer samenhangende brondata.
Voor het bewerken en ontsluiten van gegevens uit databronnen zijn API's (*application programming interface) nodig. API's worden niet alleen ontwikkeld voor databronnen die overheidsbreed worden gebruikt, maar ook voor gemeentelijke databronnen. Het is belangrijk dat hierbij gewerkt wordt volgens dezelfde principes, en dat de ontwikkelingen op elkaar en op de gemeentelijke behoeften afgestemd blijven. In 2024 zetten we daarom in op het versterken van de gemeentelijke regierol op de veelheid aan API's die de komende jaren zullen worden ontwikkeld.*

Common Ground: ondersteuning van de gemeentelijke veranderingen

Common Ground is de informatiekundige visie waarlangs gemeenten hun informatievoorziening anders willen inrichten. De doelen die gemeenten nastreven zijn: snel en flexibel faciliteren van maatschappelijke opgaven, regie op gegevens, voldoen aan privacywetgeving en slimmer omgaan met data. Voor de activiteiten van de VNG biedt de visie de inhoud voor informatiekundige programma's en projecten en geeft het richting aan lobby en belangenbehartiging in de ontwikkeling van landelijke functies.

In 2024 continueert de VNG haar bijdrage aan de organisatie van het Common Ground programma door het deels bemensen van het programmateam en de uitvoering van bepaalde inhoudelijke activiteiten. Binnen het programmateam wordt werken onder architectuur van VNG Realisatie geborgd, waardoor keuzes rond de gemeentelijke informatievoorziening in samenhang met de deelnemers worden gemaakt op basis van dezelfde afwegingskaders. Onderdeel van het programma is ook samen met gemeenten de regie inrichten via portfoliomanagement, en community's faciliteren bij de implementatie van (de bouwstenen van) Common Ground. Belangrijk onderdeel hierbij is invulling geven aan het hergebruik van toepassingen die gebruikmaken van een combinatie van bouwstenen in de vijf lagen van Common Ground.

Als deelnemer aan het programma zal de VNG bijdragen door API-standaarden te ontwikkelen ten behoeve van de informatiekundige visie Common Ground. VNG Realisatie draagt als deelnemer ook bij aan de doorontwikkeling van de Common Ground 'etalage'. Door het werken onder architectuurprincipes en de daarbij vastgestelde kaders zullen projecten van VNG Realisatie bij gaan dragen aan het Common Ground programma door bepaalde vernieuwingen in het landschap onderdeel van het project te maken. Diezelfde kaders zullen ook bepalen dat projecten zich conformeren aan bestaande Common Ground bouwstenen.

Single Digital Gateway - Annex I

EU-inwoners en bedrijven krijgen gemakkelijker toegang tot informatie, procedures en dienstverlening bij gemeenten door de centrale oplossing die VNG biedt aan gemeenten.

GGU structurele diensten

- ### Architectuur advies
  Gemeenten kunnen hier terecht voor vragen en wensen over de toepassing van GEMMA. Ook zorgen we dat projecten en programma's vanuit gemeenten aansluiten bij de GEMMA.

- ### Basisregistraties (inclusief geo-informatie)
  Een basisregistratie wordt door alle overheidsinstellingen verplicht gebruikt bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken. We bieden inzicht in de ontwikkelingen en ondersteunen gemeenten zodat de eigen wettelijke taken eenvoudiger kunnen worden uitgevoerd met behulp van de basisregistraties.

- ### eID Identificatie en Authenticatie
  De VNG behartigt de gemeentelijke belangen in het domein elektronische identificatie en machtiging zodat alle burgers en bedrijven veilig kunnen inloggen bij overheids-organisaties en meer zaken kunnen regelen via internet.

- ### Gemeentelijk Geo-Beraad (GGB)
  Dit is een netwerk van meer dan 1.500 gemeentelijke geoprofessionals. Het geeft toegang tot kennis en actuele informatie over ontwikkelingen in gemeentelijke geo-informatie.

- ### Gemeentelijke Inkoopvoorwaarden bij IT (GIBIT)
  GIBIT is een verzameling hulpmiddelen voor de gestandaardiseerde aanpak voor inkoop van ICT-diensten en -producten en een toolbox om dit te ondersteunen.

- ### Gemeentelijke Model Architectuur (GEMMA)
  GEMMA helpt gemeenten en leveranciers om overzicht te creëren met betrekking tot de gemeentelijke informatievoorziening en deze meer te standaardiseren, waardoor oplossingen onderling goed samenwerken.

- ### Gemeentelijke uitwisselstandaarden (API's)
  Moderne koppelingen (API's) passen binnen de visie Common Ground, zorgen voor uitwisseling van gegevens tussen systemen en zijn eenvoudig te implementeren.

- ### Gemeentelijke uitwisselstandaarden (StUF)
  Gestandaardiseerde koppelvlakken zorgen voor betere interoperabiliteit tussen systemen en dragen zo bij aan eenduidige gegevensuitwisseling, betere dienstverlening, eenvoudiger beheer en kostenbesparing.

- ### GEMMA Softwarecatalogus
  Gemeenten gebruiken de GEMMA Softwarecatalogus bij ICT-vervangings- of investeringsvraagstukken. Zij vergelijken hun applicatielandschap en koppelingen met andere en zoeken contact met vergelijkbare gemeenten.

- ### Groeipact Common Ground
  Om de visie Common Ground waar te maken moeten gemeenten, ketenpartners en leveranciers samen optrekken. In het Groeipact Common Ground spreken de deelnemende partijen af dat ze die samenwerking aangaan.

- **Interactiediensten (MijnOverheid /Federatief Berichtenstelsel/ Berichtenbox voor Burgers en Ondernemers)**
  Via het Federatief Berichten Stelsel (FBS) wordt het versturen van berichten aan burgers en ondernemers eenvoudiger en efficiënter. We brengen gemeentelijke wensen op het gebied van doorontwikkeling van MO/FBS en de BBO in bij het rijk.

- **Kenniscentrum Markt en Overheid**
  Kenniscentrum Markt en Overheid versterkt de samenwerking tussen de netwerkpartners van de gemeentelijke uitvoering. We maken kennis over markt en overheid beschikbaar voor projecten, voor publiek-private samenwerking van gemeenten.

- **Secretariaat SVB BGT**
  Gemeenten worden hiermee als een van de bronhouders van de BGT ontzorgt in de afstemming met andere bronhouders. Gemeenten blijven hiermee op de hoogte van alle voor bronhouders relevante ontwikkelingen rondom de BGT.

- **Standaardisatie advies**
  Het proces standaardverklaring binnen de governance van de VNG voorziet in het vaststellen van standaarden voor de gemeentelijke uitvoering. De gemeente gebruikt gegevensstandaarden om vermijdbare administratieve lasten te voorkomen.

- **CIO-functie**
  De CIO-functie, chief information officer, draagt zorg voor een proactieve informatiekundige agendering bij de maatschappelijke opgave in de domeinen en is verantwoordelijk voor een sterke sturing op organisaties in uitvoeringsketens die gemeenten ondersteunen bij GGU. Dan gaat het om strategische advisering rondom diverse bestuurlijke thema's en inhoudelijke onderwerpen op het gebied van de informatiesamenleving

6.3 Focus op uitvoering

In 2024 gaan we beleidsvoornemens die substantiële gevolgen hebben voor de gemeentelijke uitvoering toetsen. Lopende en afgeronde onderzoeken publiceren we op www.vng.nl/uitvoeringstoetsen. We maken samen met gemeenten inzichtelijk wat bij nieuw beleid van het rijk de kosten, baten en benodigde randvoorwaarden voor invoering zijn. De focus ligt op uitvoerbaarheid, menselijke maat en uitvoeringskracht.

Een stap vooruit op uitvoerbaarheid en uitvoeringskracht

Het vertrouwen in de overheid neemt af. Een van de redenen hiervoor is dat de uitvoering niet altijd kan waarmaken wat er door bestuur en beleid wordt bedacht. Dat geldt ook voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk.

De uitvoering van gemeentelijke taken staat al enige tijd onder druk. Gemeenten maken zich zorgen over de kwaliteit en continuïteit van hun dienstverlening. Niet alleen is de wet- en regelgeving uit Den Haag complex, ook de stapeling en de uitvoerbaarheid ervan leggen een te groot beslag op de toch al beperkte uitvoeringscapaciteit van gemeenten.

De VNG heeft actie ondernomen door voorafgaand aan de kabinetsformatie in te zetten op een vergrote focus op uitvoering om de dienstverlening aan inwoners te verbeteren en zo het vertrouwen te versterken (onderdeel Verenigingsstrategie 2030). Dit heeft mede geleid tot de Actieagenda Sterk Bestuur die het ministerie van BZK in 2023 naar de Tweede Kamer stuurde. De agenda bevat belangrijke onderdelen; de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) kan zorgen voor een betere balans tussen taken, bekostiging en uitvoerbaarheid tussen rijk en gemeenten. De geactualiseerde Code Interbestuurlijke Verhoudingen legt het accent op goed samenspel tussen overheden: het bundelen van krachten om zo maatschappelijke opgaven sneller, effectiever en democratisch gelegitimeerd aan te pakken.

De VNG zet in op een eerdere betrokkenheid bij de (inter)departementale beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie, en agendeert vanuit de gemeentelijke praktijk díe zaken die nodig zijn

om de dienstverlening aan inwoners en ondernemers te verbeteren. Dit doen we door zowel beleidsmakers als professionals in de uitvoering van gemeenten vroegtijdig te betrekken en door in het proces meermaals te toetsen op uitvoerbaarheid.
Deze inzet van de VNG past in een bredere beweging die het rijk maakt om in de beleidsvoorbereiding vanaf de probleemdefinitie met alle partijen in gesprek te gaan die mogelijk geraakt worden door nieuw beleid.
Daarnaast helpt de VNG gemeenten bij de arbeidsmarktkrapte, door te werken aan slimme oplossingen en strategieën die de uitvoeringskracht versterken. Het versterken van kennis en competenties voor de taken van morgen horen hier nadrukkelijk bij.

Gemeentelijke Stand van de Uitvoering

Een van de instrumenten om de uitvoeringspraktijk bij het rijk te agenderen, is de Stand van de Uitvoering Gemeenten die periodiek wordt uitgebracht. In de Stand van de Uitvoering wordt aan de hand van actuele ontwikkelingen, cijfers en trends, en vooral door gesprekken met gemeentelijke professionals, beschreven hoe de gemeentelijke uitvoering ervoor staat en welke knelpunten gemeenten ervaren. De aanbevelingen die de Stand doet zijn gericht aan het rijk en de gemeenten.

GGU structurele diensten

- **Uitvoeringstoetsen en impactanalyses**
  Uitvoeringstoetsen en impactanalyses brengen de uitvoerbaarheid omhoog, en de kosten voor invoering omlaag. De randvoorwaarden voor invoering worden namelijk al in een vroegtijdig stadium in kaart gebracht. Ook worden dan al afspraken gemaakt over het invullen van deze randvoorwaarden.

6.4 Collectieve inkoopkracht, beleid, uitvoering en beheer

De VNG wil de inkoopkracht van gemeenten en de regionale inkoopsamenwerkingen vergroten en versterken. Door taken collectief uit te voeren, inzicht te creëren in inkoopagenda's en gemeenten met elkaar te verbinden kunnen gemeenten de bij gezamenlijke inkoop vooraf berekende resultaten daadwerkelijk behalen. Ze kunnen daardoor ook gezamenlijk inzetten op het behalen van maatschappelijke doelstellingen met behulp van inkoopkracht. En doordat zij individueel minder aanbestedingen of voorbereidend werk voor een aanbesteding hoeven uit te voeren, komt er capaciteit vrij voor andere (gemeente eigen) inkooptrajecten.
In 2024 wordt het afwegingskader voor de verschillende vormen van collectieve inkoop geactualiseerd aan bijvoorbeeld maatschappelijke doelstellingen.
Ook wordt er een vervolgstap gemaakt in het categoriemanagement voor de gemeentelijke sector, waardoor de inkoopkracht bij gemeenten versterkt wordt.
De beheertaken worden ten dienste van de leden uitgevoerd.

Aanbestedingswet en Wet Markt en Overheid

Voor een goede uitvoerbaarheid van het inkoopproces is het belangrijk dat onderliggende wetgeving aanbestedende diensten faciliteert in plaats van compliceert. Daarom is er een constante lobby ten behoeve van een uitvoerbare aanbestedingenwet en de Wet Markt en Overheid.

GGU structurele diensten

- ## Afronden en borgen Programma Beter Aanbesteden
  Het programma Beter Aanbesteden loopt eind 2024 af en de structurele governance moet in 2024 worden ingericht, vooruitkijkend naar de governance voor na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. We sluiten aan bij interbestuurlijke overleggen, gebruiken de ervaringen van beleid en uitvoering in de belangenbehartiging en lobby naar de wetgeving, en borgen de platformfunctie van de VNG voor en met de leden.

- ## Kenniscentrum Inkoop en inkoopagenda
  Het Kenniscentrum Inkoop voert verkenningen uit naar de gezamenlijke inkooptrajecten voor gemeenten. We zetten verdere stappen in categoriemanagement. In 2024 willen we een meerjarige inkoopagenda vervolgen, actualiseren en publiceren. De inkoopagenda brengt in kaart welke collectieve inkooptrajecten er wanneer gepland zijn. Belangrijk is dat deze inkooptrajecten zowel centraal (VNG) als decentraal kunnen worden uitgevoerd.

- ## Microsoft-contract
  Alle Nederlandse gemeenten kunnen gebruikmaken van Microsoft-producten en -diensten op basis van collectieve, juridische en commerciële gemeentelijke voorwaarden die in het GT Microsoft Framework-VNG-model zijn vastgelegd. Gemeenten kunnen zelf bepalen of ze hiervan gebruik willen maken; het is geen verplichting.

- ## Beheer collectieve inkoop
  Het Servicecentrum Gemeenten (SCG) beheert in opdracht van de VNG contracten met een geschatte gezamenlijke contractwaarde van ruim 500 miljoen euro, alsook diensten als de StembureauApp en 14+netnummer. Met de dienst 14+netnummer bedienen we alle gemeenten. En 90 procent van alle gemeenten ondersteunen we op basis van vier beheerde contracten gericht op Gemeentelijke Telecommunicatie (GT) voor Mobiel, Vast en Print. Het SCG beheert ook de contracten voor GGI-Netwerk en GGI-Veilig, en biedt (beheer)ondersteuning aan ENSIA en de StembureauApp. Andere taken van het SCG in 2024 hebben betrekking op het onderhouden van contacten met leveranciers, zorgen dat contractafspraken worden nagekomen en het ondersteunen van gemeenten bij hun cloudtransitie en bij het gebruik van collectief ingekochte diensten. Door deze taken collectief uit te voeren, kunnen gemeenten de bij gezamenlijke inkoop vooraf berekende resultaten daadwerkelijk behalen.

6.5 Risicobeheer

Omgaan met risico's is dagelijkse kost voor gemeenten. Daarom is het van belang om risico's gestructureerd en systematisch te managen en te wegen. Hoe wordt risicomanagement een vraagstuk van de hele organisatie en niet alleen van de afdeling Financiën? Risicobeheer is ook het bouwen aan een veerkrachtige en weerbare gemeentelijke organisatie en lokale gemeenschap. VNG Risicobeheer ondersteunt gemeenten met kennis, diensten en producten voor integraal risicomanagement.

Dashboard Risicolabel

Het Dashboard Risicolabel zal door standaardisatie en risicolabeling berekenbare risico's zichtbaar en vergelijkbaar maken. Het gaat dan om risicothema's als gemeentelijk vastgoed, cyber, projecten, ziekteverzuim, vrijwilligers en aansprakelijkheid. Op basis van verschillen in risicoverhoudingen zetten we landelijke en regionale preventieprogramma's in om meer grip te krijgen op deze risicothema's. Het eenduidig meten, bepalen en rapporteren van inzichten zal de vergelijkbaarheid stimuleren.

Grip op ziekteverzuim- en zorgkosten

De raamovereenkomsten zorgcontract en Centraal Beheer Achmea worden gecontinueerd. Deze vernieuwde propositie wordt in 2024 verder afgestemd met zorgverzekeraars, gemeenten en de VNG. Doel is om via een Risicolabel ziekteverzuim meer grip te krijgen op ziekteverzuim- en zorgkosten.

VNG Risicobeheer naar VNG Risicobeheerfonds

De doorontwikkeling van VNG Risicobeheer naar VNG Risicobeheerfonds komt in de laatste fase van de transformatie. VNG Risicobeheerfonds (RBF) zal ingezet worden als landelijke stroppenpot voor diverse risicothema's. Het primaire doel van RBF is meer grip krijgen op de berekenbare risico's, beperken van schades door het verbinden van kennis en het inzetten van landelijke preventieprogramma's.

Leerprogramma's risicomanagement en trendanalyses

Door de inzet van de door onszelf ontwikkelde post-hbo-opleiding Risicolab kan kennis en kunde nog beter worden gedeeld over hoe om te gaan met (herkenbare) risico's. Ook wordt door action learning het gebruik van het Dashboard Risicolabel bevorderd en gezamenlijk wordt het Dashboard verbeterd en doorontwikkeld.
Daarnaast werken gemeenten actief via het Leernetwerk Toekomstgerichte Gemeenten verder aan inzichten over systematische methoden om op een eenduidige manier trendanalyses (scenariodenken) te verrichten. Eenduidigheid bevordert het delen van inzichten en het gebruik van kennis.

Risicomanagement: Risico Platform Overheden

Gemeenten gebruiken het Risico Platform Overheden (RPO) om inzichten en kennis met elkaar te delen over scenariodenken en risicomanagement. Hiermee wordt het strategisch (denk) vermogen van de gemeenten kwalitatief verbeterd. Het RPO heeft een bestuur waarin de volgende gemeenten zitting hebben: Venlo, Rotterdam, Bronckhorst, Hengelo en Zevenaar. De keuze voor een platform is in eerste instantie gemaakt om verbinding te maken met ambtenaren van gemeenten. Verbinding met de bestuurlijke laag is een logische volgende stap. Er wordt gewerkt aan een plan voor een bijbehorende commissie risicomanagement.

Verantwoorden van niet-financiële risico's

Gemeenten moeten zich verantwoorden voor te nemen risico's. Financiële risico's worden inzichtelijk gemaakt via de huidige methodiek; hierdoor ontbreekt een totaalbeeld van risico's. In 2024 introduceren we een nieuwe normering en werkwijze voor het verantwoorden van niet-financiële risico's. Door standaardisatie van niet-financiële indicatoren worden de inspanningen van gemeenten zichtbaar en vergelijkbaar. Het vertrekpunt is het ESG-beleid (Environmental, Social & Governance) en met action learning zullen we gezamenlijk optrekken met het IPO en de waterschappen.

7
Europa en internationaal

7.1 Europa
7.2 Internationaal

7.1 Europa

De regels en wetten die op Europees niveau worden gemaakt zijn van directe invloed op de uitvoeringspraktijk van gemeenten. Samenwerking over de Nederlandse grenzen heen, biedt kansen op het terrein van subsidies aanvragen, belangenbehartiging, kennisdelen en het starten van projecten. Het is dan ook essentieel om op Europees niveau het geluid van de lokale overheid te vertolken. De VNG heeft hierin een agendasettende rol. De commissie Europa en Internationaal vervult een vertegenwoordigende rol.

Netwerk van netwerken

De VNG-vereniging als thuis voor alle leden: in 2024 zetten we de impuls voor de platform-functie op het gebied van Europese en internationale zaken voort. Dat betekent dat we onze zichtbaarheid binnen en buiten Nederland vergroten als ‘netwerk van netwerken’. Op dit moment manifesteert de platformfunctie van de VNG op het gebied van Europese zaken zich in het Europa-achterbanoverleg, de organisatie van bijeenkomsten voor ambtenaren en een digitaal forum. Op bestuurlijk niveau kent de VNG de Commissie Europa en Internationaal en faciliteert de VNG het Bestuurlijk Netwerk Grensoverschrijdende Samenwerking. De VNG ondersteunt de gemeentelijke delegaties naar het Europees Comité van de Regio’s, het Congres van de Raad van Europa en de Council of European Municipalities and Regions (CEMR).

Belangenbehartiging en kennisdeling over Europese aangelegenheden

Op Europees niveau wordt de collectieve belangenbehartiging als sector verder versterkt. De strategie die we hierbij hanteren focust op de VNG prioritaire thema’s. Het onderhouden van betrekkingen met Europese instellingen is ook onderdeel van de strategie. De VNG heeft de afgelopen jaren de belangrijkste kennisnetwerken voor gemeenten in kaart gebracht, en biedt een structuur aan waar de leden elkaar laagdrempelig kunnen ontmoeten (zowel fysiek als online) voor kennisdeling over Europese aangelegenheden in Nederland of Brussel.

Europese Verkiezingen

Eens in de vijf jaar vinden de verkiezingen plaats voor het Europees Parlement. 2024 is een Europees verkiezingsjaar. De VNG grijpt deze gelegenheid aan om input te geven aan de politieke prioriteiten van de nieuwe Europese Commissie die eind 2024 start. Daarnaast organiseert de VNG in het voorjaar van 2024 een verkiezingsdebat met kandidaten voor de verkiezingen van het Europees Parlement.

Europese week van steden en regio's

De VNG zet zich bij de jaarlijkse Europese week van steden en regio's in voor een stevige positionering van het Nederlandse regionaal en lokaal beleid, onder andere op het terrein van economie en werkgelegenheid. De VNG organiseert de jaarlijkse netwerkreceptie aan de start van de week en faciliteert ontmoetingen en netwerkmomenten.

7.2 Internationaal

Wereldwijde uitdagingen zoals klimaatverandering, migratie en geopolitieke ontwikkelingen hebben directe invloed op het werk van Nederlandse gemeenten. De VNG benadrukt daarom via netwerken zoals de wereldkoepel van gemeenten United Cities and Local Governments (UCLG), het ministerie van Buitenlandse Zaken en relevante netwerken binnen de EU het belang van betrokkenheid van lokaal bestuur in internationale beleidsagenda's en de uitvoering daarvan. Ook adviseren we gemeenten over internationale aspecten van gemeentelijk beleid. Via projecten van VNG International leveren we een bijdrage aan versterking van lokaal bestuur wereldwijd.

Wereldkoepel lokaal bestuur

In 2024 zijn er opnieuw twee ledenvergaderingen van UCLG, waar huidig VNG-voorzitter Jan van Zanen als bestuurslid van UCLG aanwezig is, en de nieuwe VNG-voorzitter Sharon Dijksma als lid van de World Council. In dit netwerk blijven we speciaal aandacht vragen voor duurzame ontwikkeling, en voor de rol van gemeenten in vredesbevordering en ontwikkelingssamenwerking. Daarbij zetten we in 2024 steviger in op de thema's klimaat en jongerenparticipatie.

Gemeentelijk internationaal beleid

We volgen de ontwikkelingen op de internationale aspecten van gemeentelijke beleidsterreinen, dragen deze uit via de VNG-commissie Europa en Internationaal, en verbinden deze met de vakinhoud in de verschillende beleidscommissies van de VNG. Ook verzorgt VNG International advisering en informatie over internationale dossiers aan Nederlandse gemeenten; denk aan de betrekkingen met China, internationale economische samenwerking en de Global Goals.

VNG International

Via het extern gefinancierde werk van het internationale dochterbedrijf van de VNG, VNG International, voeren we in 43 landen projecten uit. Dit ter versterking van het lokale bestuur aldaar. Waar mogelijk gebruiken we hierbij Nederlandse gemeentelijke expertise. Actueel voor Nederlandse gemeenten zijn de uitwisselingsfaciliteit met het Caribisch deel van het Koninkrijk en de samenwerking om de wederopbouw van Oekraïne en Turkije te steunen. De projecten zijn extern gefinancierd maar gemeenten hebben zelf ook de kans om bij te dragen aan wederopbouw in Oekraïne en Turkije. Dat kan via een donatie aan het VNG-fonds voor Noodhulp, Wederopbouw en Vredesbevordering, of via het beschikbaar maken van (ambtelijke) gemeentelijke expertise.

Global Goals

De *Sustainable Development Goals* (SDG's of Global Goals) van de Verenigde Naties (VN) vormen een krachtig mondiaal kompas in de aanpak van de grote opgaven waar gemeenten voor staan. De belangen en bijdragen van de Nederlandse gemeenten maken we zichtbaar in verschillende nationale en internationale platforms. Leden van de VNG weten elkaar via diverse netwerkbijeenkomsten en de groep ambtelijke en bestuurlijke SDG-ambassadeurs te vinden voor kennisdeling en -ontwikkeling. In 2024 verstevigen we het netwerk van bestuurlijke ambassadeurs. Ook wordt via UCLG gestart met de onderhandelingen voor de nieuwe SDG-agenda, post-2023.

8
De organisatie

8.1 Verenigingsondersteuning
8.2 Communicatie
8.3 Verbindende kennismakelaar
8.4 Bedrijfsvoering

8.1 Verenigingsondersteuning

Als vereniging van alle gemeenten is de verbondenheid van de VNG met de leden van groot belang. Die verbondenheid komt zowel naar voren in actieve deelname van de leden in de governance als in het onderhouden van de netwerken met gelieerde verenigingen en beroepsverenigingen. De algemene ledenvergaderingen zijn belangrijke momenten waarop de gemeenten zich direct kunnen uitspreken over de inzet van de vereniging. Hiermee hebben de leden directe betrokkenheid bij de VNG-inzet op beleid en op uitvoering.

De VNG kent twaalf adviescommissies waaronder ook de twee colleges (voor Arbeidszaken en voor Dienstverleningszaken) en de in 2023 ingestelde Tijdelijke Commissie Asiel en Migratie. Met de inhoudelijke ondersteuning vanuit de VNG stellen we de commissies in staat om het bestuur actief te adviseren op de vele thema's die gemeenten raken.

In 2024 geeft de VNG verdere invulling aan de Verenigingsstrategie 2030 die gericht is op het individueel en collectief versterken van de gemeenten. Daarnaast biedt het toekomstbeeld voor Nederland in 2040 veel aanknopingspunten om ook in verenigingsverband een langetermijnvisie te ontwikkelen op de grote maatschappelijke vraagstukken die voor ons liggen.

GGU structurele diensten

- **Bestuursondersteuning extern**
  Binnen de governance van de Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering worden gemeenten actief vertegenwoordigd door het College voor Dienstverleningszaken (CvD) en de Taskforce Samen Organiseren (TSO). Wij ondersteunen deze commissies bij het ontwikkelen en uitvoeren van de bestuurlijke GGU-agenda. Daarnaast hanteren we het principe van 'samen organiseren' bij de samenwerking met en tussen gemeenten, en vergoten we de betrokkenheid van beroeps- en koepelorganisaties en ketenpartners.

- ## Portfoliomanagement
  Met portfoliomanagement brengen we onze bestuurlijke commissies in positie om te sturen op het behalen van de doelen en bij te sturen waar dat nodig is. Samen met de Taskforce Samen Organiseren, het College voor Dienstverleningszaken, vak- en beroepsverenigingen bepalen we wat we doen, en of dit verder kan naar de volgende fase in de ontwikkelcyclus. In 2023 is het portfolio gecompleteerd. Het portfolio bevat alle projecten, programma's, producten en diensten die de VNG met en voor haar leden ontwikkelt, uitvoert en beheert. Het portfolio vormt daarmee de bron van ons werk en ligt ook aan de basis van onze P&C-cyclus. In 2024 wordt verder gewerkt aan het completeren van alle portfolio-informatie en het integreren van het portfolio in onze werkprocessen.

- ## Ledentevredenheid
  In 2024 gaat VNG Realisatie verder met de ingezette verbetering van de manier waarop de tevredenheid van gemeenten (de leden) over onze GGU-dienstverlening en -producten wordt gemonitord. Dit doen we op productniveau en portfoliobreed.

8.2 Communicatie

Versterken corporate communicatie

De communicatieafdelingen van de VNG werken samen als één communicatieteam. Dit in het verlengde van de doelstelling als één VNG richting onze leden te communiceren. Onze communicatieprofessionals, intern en extern, werken op basis van een gezamenlijke strategie, kaders en werkprocessen. We passen de in 2023 doorontwikkelde huisstijl en geïmplementeerde persona's (doelgroepen) consequent toe in ons werk. We werken doorlopend aan het verder integreren en optimaliseren van onze corporate kanalen en middelen. We toetsen de impact van de in 2023 geïntegreerde social mediastrategie en sturen bij waar nodig. De resultaten van het in 2023 uitgevoerde reputatieonderzoek vertalen we naar een bijsturing op onze communicatiestrategie. Ook voeren we aanpassingen door aan onze website en online platform VNG.nl, wanneer het in 2023 uitgevoerde onderzoek hier aanleiding toe geeft. Tot slot organiseren we ook in 2024 het VNG Jaarcongres en de VNG Bestuurdersdag, plus een VNG Uitvoeringscongres. Via deze evenementen borgen we het belangrijke netwerk tussen onze leden en stakeholders en maken onze leden integraal kennis met het werk dat de VNG met en voor hen doet.

Al deze activiteiten hebben als doel de leden en andere doelgroepen zo gericht, persoonlijk en interactief mogelijk te benaderen. Ook tijdigheid (snelheid) en begrijpelijkheid van communicatie zijn randvoorwaarden voor een goed functionerende vereniging. Het verder ontwikkelen van onze media en middelen, bijvoorbeeld vanwege veranderende eisen op het gebied van toegankelijkheid en nieuwe ontwikkelingen als kunstmatige intelligentie (AI), is een doorlopend proces.

Arbeidsmarktcommunicatie

De VNG ervaart net als andere organisaties een grote krapte op de arbeidsmarkt. We gaan onze werkgeverspositie versterken om daarmee voldoende kennis en talent aan onze vereniging te verbinden. In 2024 geven we daarom verder uitvoering aan de in 2023 ontwikkelde arbeidsmarkt(communicatie)strategie. Hierbij hebben we niet alleen aandacht voor de werving van nieuwe collega's, maar ook voor een goede onboarding binnen onze organisatie.

GGU structurele diensten

- ## Communicatie als basisdienstverlening
  Ook in 2024 leveren de communicatieprofessionals van VNG een breed scala aan communicatiediensten aan de collega's binnen de VNG. Hieronder vallen woord- en beeldvoering, redactie, vormgeving, communicatieadvies, omgevingsmonitoring en -duiding, direct klantcontact en het beheren van de online communities (fora). We ondersteunen hiermee in het bereiken van de doelstellingen van onze vereniging. Daarnaast verzorgen we doorlopend projectcommunicatie op de projecten, programma's, producten en diensten uit het GGU-portfolio en andere activiteiten. Hierbij geven we binnen de projecten strategisch communicatieadvies, stellen we communicatieplannen op en voeren deze uit.

- ## Focus op hoofdthema's
  Naast onze dagelijkse communicatie-activiteiten ter ondersteuning aan alle werkzaamheden, communiceren we ook over actuele hoofdthema's en -onderwerpen richting onze leden. De drie verenigingspijlers en de in de Verenigingsstrategie 2030 gedefinieerde omkeringsthema's zijn hierin leidend. Ook geven we in 2024 verder uitvoering aan de overkoepelende GGU-communicatiestrategie, die als doel heeft de bekendheid onder onze leden met het GGU-portfolio te vergroten.

8.3 Verbindende kennismakelaar

Het verbinden van mensen, netwerken en kennis is één van de kerntaken van de VNG. Deze kerntaken worden ondersteund door de VNG Academie, VNG Congressen en VNG Trainees.

Kennisontwikkeling en deling (VNG Academie en Kennishub)

De VNG Academie groeit vanaf 2024 uit tot het leer- en opleidingsinstituut van de VNG. Kennisontwikkeling, kennisdelen en leren worden gefaciliteerd vanuit één plek, voor binnen en buiten, In paragraaf 1.3 is hier dieper op in gegaan **(#propositie VNG Academie en Kennishub)**.

Platformfunctie en netwerken (VNG Congressen)

VNG Congressen organiseert vanuit de platform- en netwerkfunctie van de VNG op elk vakgebied hét jaarlijkse congres. De prioritaire en omkeringthema's spelen hierbij een belangrijke rol. Deze congressen worden – net als het Academie-aanbod – in nauwe samenwerking met de beleidsdirecties ontwikkeld. De juiste creatieve vorm koppelen we hierbij aan de inhoud.

Jong talent (VNG Trainees)

VNG Trainees groeit uit tot VNG Detachering. Een grote uitdaging de komende jaren is het vinden, krijgen en vasthouden van kwantitatief en kwalitatief goed personeel. Dit is een landelijk probleem, maar zeker ook voor de lokale overheid is dit een issue. VNG Connect levert niet alleen dankzij het traineeprogramma veel jong talent aan de lokale overheid. Er wordt - naast de gemiddeld 60 trainees - de komende jaren breder gedetacheerd, namelijk eveneens op medior- en in de toekomst op seniorniveau. De VNG levert hiermee het gehele spectrum, van jong talent tot ervaren krachten, aan haar leden. Centraal staan gedreven professionals die continu leren hoog in het vaandel hebben. Onderscheidend vermogen is het opleidingsprogramma dat volledig is toegespitst op de gemeentelijke praktijk.

8.4 Bedrijfsvoering

De primaire processen om de GGU-producten te maken vragen om kwalitatief en kwantitatief stevige inzet vanuit de bedrijfsvoering van de uitvoeringsorganisatie. Om ook de doorontwikkeling van het GGU-portfolio mogelijk te maken wordt de bedrijfsvoering verder doorontwikkeld en geoptimaliseerd. Dit doen we onder meer door vergaande automatisering, uitgebreid ledentevredenheidsonderzoek en bewuste keuzes van inzet en middelen.

Huisvesting

Sinds de coronacrisis is de combinatie werken op locatie en op afstand niet meer weg te denken. De meeste bijeenkomsten en vergaderingen zijn tegenwoordig hybride, oftewel deels online en deels fysiek. Om dit soepel te laten verlopen, zijn er aanpassingen nodig in onze huisvesting en ICT. In 2024 staat er een verbouwing van de Willemshof op de planning. Daarbij staat de digitale veiligheid hoog in het vaandel. Door één platform aan te bieden aan alle gebruikers binnen de Willemshof kunnen we de gebruiker meer mogelijkheden bieden en tegelijkertijd een hogere beveiligingsstandaard creëren.

Arbeidsmarkt

De hoge mobiliteit en de krapte op de arbeidsmarkt zorgen ook bij de VNG voor grote uitdagingen. Het is dan ook van groot belang om de VNG te positioneren als aantrekkelijke werkgever. Zodat we de juiste mensen behouden en binnenhalen. Daarvoor heeft de VNG een werkgeversvisie en een arbeidsmarktstrategie.

GGU structurele diensten

- ## Werkprocessen

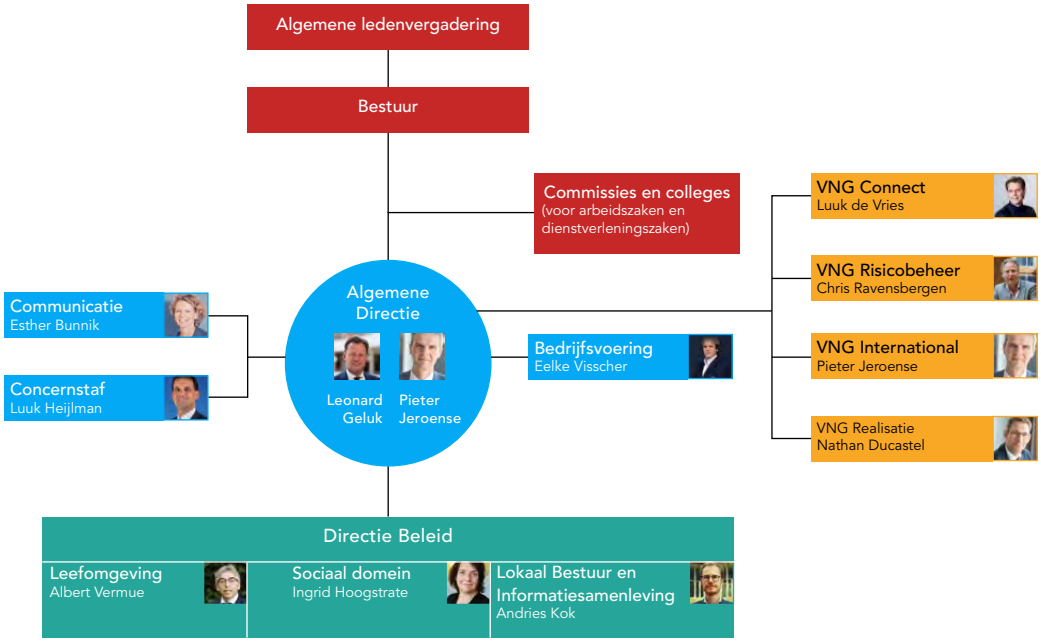
  De VNG opereert als organisatie met één gezicht naar buiten. Duidelijke werkprocessen zijn essentieel. In 2024 is het plan om de concernbrede processen te beschrijven en goed te beleggen. Dit bevordert de uniformiteit binnen het VNG-concern. Ook staat de verbetering van de concernbrede Planning & Control-cyclus op de rol. Deze verbetering zorgt ervoor dat het College voor Dienstverleningszaken, directie en bestuur – als dat nodig is – zowel inhoudelijk als financieel vroegtijdig kunnen bijsturen.
  Met het oog op transparantie zijn actuele en snel beschikbare financiële rapportages en inzichten gewenst.

9
Financiën

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële ontwikkeling van de VNG. Daarvoor worden verschillende kaders benoemd die samen richting geven aan de vorm van de VNG begroting in 2024. De VNG-organisatie is een concern, waarbinnen de verschillende onderdelen samen meerwaarde creëren voor haar leden.

We blijven werken aan een sterke basis, die ten goede komt aan de kwaliteit en effectiviteit van de primaire dienstverlening: de belangen van gemeenten behartigen en gemeenten ondersteunen bij de uitvoering van diverse taken. Daarbij staat het samenbrengen van het concern en het continueren van de kwaliteit van dienstverlening voorop. De huidige inrichting van de VNG is hieronder in het organogram schematisch weergegeven.

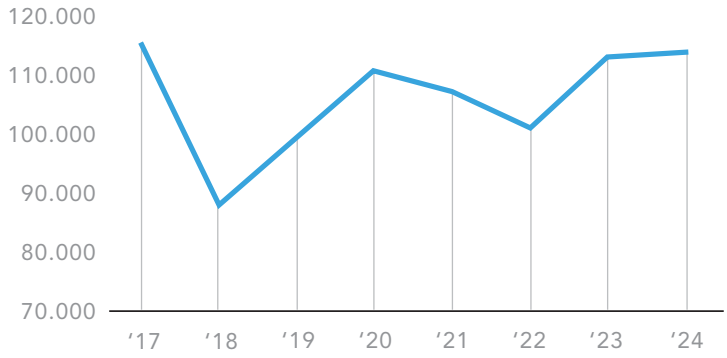
De dochterbedrijven VNG Connect, VNG Risicobeheer, VNG International en VNG Realisatie vallen onder de holding VNG Diensten BV.

Vereenvoudiging organisatiestructuur

Om het samenwerken als één VNG te bevorderen, is de wens geuit om de organisatiestructuur te vereenvoudigen. Daarom zijn VNG Realisatie en VNG Naleving vanaf 1 januari 2023 samen verder gegaan als één krachtige uitvoeringsorganisatie. De portfolio's van Naleving en Realisatie zijn complementair aan elkaar en kennen veel raakvlakken. De organisaties versterken elkaar met kennis en ervaring. Behalve dat deze fusie de organisatiestructuur van de VNG vereenvoudigt en interne samenwerking vergemakkelijkt komt dit ook de dienstverlening ten goede.

Ontwikkeling begroting

De begroting van de VNG kent drie kerncomponenten. Dit zijn contributie, subsidie en het Fonds GGU. Deze inkomensstromen vormen de belangrijkste basis van waaruit de VNG haar activiteiten financiert.

Ontwikkeling begroting VNG (Bedragen x € 1000)

De begroting is in de afgelopen jaren flink gestegen door de toename van rijkssubsidies en het GGU-fonds. De belangrijkste fluctuatie in de begroting ontstaat vanuit de wisselende subsidies. De daling naar 2022 wordt veroorzaakt doordat bij het vaststellen van de begroting 2022 het aantal subsidies waarvan een beschikking was ontvangen relatief klein was. Subsidieprojecten en het Fonds GGU worden concern-breed uitgevoerd.

Contributieontwikkeling

Eerder is door de ALV een meerjarige contributiesystematiek vastgesteld waarbinnen de contributie kan veranderen op basis van twee componenten:

1) Compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling op basis van CPB-indexcijfers.
2) 1,0% voor de groei naar volledige dekking van de kosten van de VNG-basisorganisatie vanuit de contributie.

In het contributievoorstel 2024 stelt het bestuur voor om de contributie te indexeren op basis van de bovenstaande twee componenten.

De compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling is gebaseerd op een combinatie van de loonvoetsector van de overheid (5,2%) en de HICP, de geharmoniseerde consumentenprijs-index (3,2%). Deze indices worden afgezet tegen de kosten van de VNG-basisorganisatie. De genoemde indices zijn in maart 2023 door het CPB gepresenteerd in het Centraal Economisch Plan 2023. Op basis van genoemde indices zijn de te verwachte kosten voor de VNG berekend, waarmee de gewogen indexatie voor de loon- en prijsontwikkeling uitkomt op 5,1%. Samen met de ingroei van 1,0% komt de contributieontwikkeling uit op 6,1% voor 2024.

Meerjarig perspectief

We hebben op basis van de begroting voor 2023 een doorrekening gemaakt die leidt tot een raming voor 2024 en 2025, rekening houdend met structurele en tijdelijke effecten. De meer-jarenraming stellen we op om een eerste inzicht te geven in de financiële ruimte voor beleids- en bedrijfsvoeringprioriteiten.

Hierbij gaan we uit van dezelfde uitgangspunten als voor de begroting van 2023. Voor de meer-jarige indexatie wordt gebruikgemaakt van de aanvullende kerngegevens voor Nederland, 2005-2031, zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2023. Over de periode 2022 – 2026 verwacht het CPB een ontwikkeling van de loonvoet sector overheid van 5,2% en een HICP van 4,4%.

Bedragen in euro's

Indexaties	Index	2023	2024	2025
Loonontwikkeling	A	3,60%	5,20%	5,20%
Prijsontwikkeling (CPI-index)	B	2,20%	3,20%	4,40%

Kosten "Kernorganisatie		Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025
Salarissen	A	29.916.305	31.471.953	33.108.495
Overige Personeelskosten	B	2.209.84	82.280.563	2.380.908
Afschrijvingen	~	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Kantoor- en huisvestingskosten	B	4.746.936	4.898.838	5.114.387
Overige bedrijfskosten	B	1.213.760	1.252.601	1.307.715
Activiteitenkosten	V	-2.141.761	-2.210.297	-2.307.550
Totaal		**37.445.088**	**39.193.657**	**41.103.954**

Doorbelastingen van kosten en overige baten		Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025
Doorbelasting Kosten Bedrijven	B	-4.931.615	-5.089.427	-5.313.361
Doorbelasting Salarissen Gelieerde instellingen	A	-654.956	-689.014	-724.842
Overige baten		-1.135.000	-1.135.000	-1.135.000
Totaal doorbelasting van kosten en overige baten		**-6.721.571**	**-6.913.440**	**-7.173.204**

Kosten "Basisorganisatie"	**307.23.517**	**32.280.217**	**33.930.750**
Verwachte ontwikkeling kosten basisorganisatie in %	**5,1%**	**5,1%**	
Ingroeiperscentage contributie		**1,0%**	**1,0%**
Contributie stijging incl. loon- en prijsontwikkeling	**6,1%**	**6,1%**	

Financiële kaders

Voor de begroting 2024 hanteren we een aantal financiële kaders:

- De ontwikkeling van de contributie is conform besluit contributievoorstel 2024. Hierin wordt door het bestuur een contributieverhoging van 6,1% voorgesteld. Hiervan is 5,1% de compensatie voor loon- en prijsontwikkeling en 1% ingroei naar volledige dekking van de kosten van de basisorganisatie van de VNG vanuit de contributie.
- De begrote salarislasten worden doorgerekend op basis van de formatie zoals deze is vastgesteld voor de begroting van 2023.
- Voor de invulling van prioriteiten wordt in basis een bedrag gereserveerd van € 1,7 miljoen. Dit is € 0,85 miljoen voor de Directie Beleid en € 0,85 miljoen voor de staf- en ondersteuningsafdelingen. Dit bedrag is in lijn met de begroting 2023.
- Naast de contributie en de inzet van het eigen vermogen zijn er ook andere bronnen waaruit de kosten van de organisatie als geheel worden gedekt. Subsidies en bijdragen aan het Fonds GGU vormen hierbij een wezenlijke bron van inkomsten.
- Voor het Fonds GGU wordt het jaarplan voorgelegd aan de Algemene Ledenvergadering. De omvang van het GGU-fonds is, op basis van de voorgelegde plannen, € Bedrag GGU volgt vanuit de Kadernota 2024 miljoen. De werkelijke omvang van de subsidieprojecten zal worden vastgesteld tijdens het opstellen van de begroting 2024 in het najaar van 2023. Deze vaststelling heeft geen effect op het resultaat van de Vereniging.
- In de begroting 2023 komt er conform de contributiesystematiek 15% dekking vanuit de inzet van het eigen vermogen. Op basis van het contributievoorstel 2024 daalt de inzet van het eigen vermogen naar 14% waarmee de begroting sluitend is. Deze ingroei is de tweede component in het contributievoorstel (naast de indexatie voor loon- en prijsontwikkeling).
- De resultaten van de effectenportefeuille en de VNG-bedrijven worden toegevoegd aan het resultaat. Dit zal een drukkend effect hebben op het tekort van de begroting.

Bij het opstellen van de hierboven weergegeven eerste raming zijn nog niet alle actuele parameters toegepast. De volgende onderdelen zullen hierdoor nog worden geactualiseerd in een volgende raming:

- De salarisverwerker maakt een doorrekening van de salarislasten. Deze doorrekening geeft een precies inzicht in de te verwachten salarislasten.
- De tarieven voor de dienstverlening dienen, net als de (externe) uurtarieven, nog inzichtelijk te worden gemaakt.
- De werkelijk benodigde formatie voor 2024 zal inzichtelijk gemaakt moeten worden. De wensen voor eventuele verdere versterking moeten worden afgezet tegen de financiële ruimte. De algemene directie besluit over de definitieve omvang van de formatie voor 2024.

Begroting en omvang Fonds GGU

Bedragen in euro's

Begroting 2024	Structureel	Ontwikkeling	Totaal
2. Inclusieve Samenleving	15.743.000	4.051.000	19.794.000
3. Leefomgeving	2.787.000	6.365.000	9.152.000
4. Lokale Democratie en Veiligheid	1.176.000	370.000	1.546.000
5. Informatiesamenleving	4.944.000	3.612.000	8.556.000
6. Uitvoeringskracht	10.956.000	3.323.000	14.279.000
8. Ondersteuning organisatie	7.841.000		7.841.000
Basis begroting	**43.447.000**	**17.721.000**	**61.168.000**
Omgevingswet	1.974.000		1.974.000
Haven-standaard	222.000		222.000
Single Digital Gateway invoervoorziening	202.000		202.000
Doorontwikkeling IBD	494.000		494.000
Nieuwe structurele diensten	*2.892.000*		*2.892.000*
Propositie ontwikkelagenda gezond leven		921.000	921.000
Propositie fysieke leefomgeving	3.076.000		3.076.000
Propositie inkoop en aanbesteden	468.000		468.000
Propositie arbeidsmarktvraagstuk		542.000	542.000
Propositie VNG academie en kennishub		1.697.000	1.697.000
Investering in proposities	*3.544.000*	*3.160.000*	*6.704.000*
Totale begroting	**49.883.000**	**20.881.000**	**70.764.000**

Bedragen in euro's

Dekking	Begroting
Omvang Fonds (2023)	58.636.000
Toename fonds door indexatie (5,1%)	2.990.000
Toename fonds (10%)	5.864.000
Bijdrage leden 2024	**67.490.000**
Overbegroting / verwacht onderhanden werk	3.274.000
Totaal Fonds GGU (2024)	**70.764.000**
Bijdrage per inwoner	**€ 3,7883**

Propositie
Gezond en Actief Leven

1. Inleiding

Inleiding

De VNG heeft, met instemming van de ALV, in september 2022 en februari 2023 namens gemeenten meegetekend met respectievelijk het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In het IZA zijn afspraken gemaakt gericht op het voor iedereen toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar houden van de zorg. Met daarbij ook veel aandacht voor een gezonde leefstijl, mentale gezondheidsvaardigheden en achterliggende oorzaken van gezondheidsachterstanden zoals schulden, eenzaamheid en een ongezonde leefomgeving. Met het GALA bouwen we aan een fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis.

De akkoorden bieden gemeenten de mogelijkheid om, samen met partijen in het sociaal domein en in de zorg, een breed en samenhangend beleid te voeren en ervoor te zorgen dat hun inwoners gelijke kansen krijgen om gezond te leven en mee te doen. De akkoorden sluiten daarmee aan bij een al ingezette beweging naar de voorkant: van zorg naar gezondheid, van curatief naar preventief. De doelen en de onderwerpen zijn niet nieuw, maar de integrale aanpak en de domein-overstijgende en niet vrijblijvende afspraken wel en deze zijn cruciaal om effectief te kunnen zijn op de langere duur.

Het programma dat we voorstellen is een concrete uitwerking van één van de drie onderdelen van de propositie, *De winst van het sociaal domein*, die de VNG samen met gemeenten in 2021 heeft geformuleerd voor de kabinetsformatie.

Op inhoud zijn er raakvlakken met de propositie voor Publieke Gezondheid, de beide propisities vullen elkaar aan. Bij het opstellen van de GGU begroting Publieke Gezondheid voor 2023 was de omvang van de opdracht uit IZA en GALA voor de uitvoeringsagenda van gemeenten nog niet helder.

Kern van het voorstel

Door de veelheid van opgaven die vanuit de akkoorden op gemeenten afkomen, de mate van vernieuwing en het hoge tempo daarbij, hebben gemeenten een grote behoefte aan ondersteuning. Dat vraagt een – tijdelijke – forse extra inzet van de VNG die op de langere termijn geborgd kan worden in de reguliere organisatie. Reden om te kiezen voor een programmatische aanpak.

De ondersteuningsbehoefte van gemeenten heeft betrekking op onder andere:

- Praktische ondersteuning bij het aanvragen van budgetten (SPUK's) en het opstellen van plannen
- Advies bij het inrichten van lokale en regionale processen en bijbehorende governance
- Kennisdeling en het delen van goede voorbeelden om hun beleid en uitvoering in te kunnen richten en te financieren
- Heldere (landelijke) kaders voor domein-overstijgende netwerksamenwerkingen
- Landelijke kaders voor informatiedeling, dataverzameling en data-analyse tbv ontwikkeling en evaluatie van lokaal beleid en uitvoering
- Handreikingen voor domein-overstijgende ketenaanpakken
- Ondersteuning bij het opzetten van een lokale en regionale kennisinfrastructuur

2. Toegevoegde waarde voor gemeenten

De opdracht in het IZA en GALA vraagt veel van individuele gemeenten en daarmee ook een stevige en grotere rol tijdens de looptijd van de akkoorden vanuit het VNG-bureau. Dat geldt zowel voor de praktische ondersteuning en advies aan gemeenten als de deelname aan de landelijke werkgroepen van het IZA om te komen tot werkbare kaders voor gemeenten. De ondersteuning is essentieel voor de inbedding van de afspraken in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk op lokaal én regionaal niveau, voor de kennis- en informatieontwikkeling en voor het versterken van de uitvoeringskracht door de regionale organisatie en de inrichting van de netwerksamenwerking met zorgverzekeraars en zorgpartners.

De opdracht in IZA en GALA wordt vertaald naar een concrete werkagenda Gezond en Actief Leven waar gemeenten op lokaal en regionaal niveau mee aan de slag kunnen. Ter ondersteuning richten we op bestuurlijk en ambtelijk niveau een regionale ondersteuningsstructuur in voor gemeenten gedurende de looptijd van de akkoorden (vergelijkbaar aan aanpak bij Jeugd/OZJ en Doordecentralisatie Beschermd Thuis). De bestaande werkstructuur van gemeenten en zorgverzekeraars op regionaal niveau is hiervoor de basis. De GGD wordt hierin als uitvoeringspartner betrokken.

3. Resultaten voor gemeenten

Het programma levert de volgende resultaten op voor gemeenten:

1. **Praktische ondersteuning**
   - Vraagbaak voor het beantwoorden van gemeentelijke vragen
   - Praktische hulp bij het aanvragen en verantwoorden van de SPUK-middelen
   - Regionale bijeenkomsten om wensen en behoeften van gemeenten rondom IZA/GALA in kaart te brengen en om te informeren

2. **Versterking van de lokale uitvoering(skracht)**
   - Overzicht van de planning en acties uit de akkoorden ten behoeve van de lokale en regionale agenda
   - Opstellen van handreikingen, modellen en andere handzame instrumenten voor implementatie en uitvoering van afspraken en acties uit de akkoorden, zoals:
     - Regiobeelden
     - Formats voor integrale plannen lokaal en regionaal
     - Domein-overstijgende ketenaanpakken
     - GGZ ondersteuningsstructuur
     - Ketensamenwerking met huisartsen en eerstelijn

3. **Versterking kennis- en informatiepositie gemeenten**
   - Publiceren van actuele informatie
   - Kennisdeling en delen van voorbeelden
   - Landelijke, regionale en lokale kennisinfrastructuur
   - Monitoring, dataverzameling en data-analyse ten behoeve van ontwikkeling en evaluatie van lokaal en regionaal beleid en uitvoering rondom IZA en GALA

4. **Versterking netwerkpositie gemeenten en regionale samenwerking**
   - Door de collectieve positie van gemeenten te versterken zijn we in staat om regionaal en landelijk stevig neer te leggen wat gemeenten nodig hebben bij de uitvoering van deze akkoorden. Bovendien komt daarmee de vraag vanuit de praktijk goed op de bestuurlijke tafels, waardoor signalen vanuit de uitvoering leidend zijn in de uitvoering van deze agenda's.
   - Actief stakeholdermanagement richting IZA partners, kennispartners, GGD GHOR
   - Vertegenwoordiging in het landelijke speelveld rondom IZA en GALA
   - Praktische adviezen over inrichten regionale structuur en governance
   - Ondersteuning bij inrichting en organisatie van regionale samenwerking met zorg-verzekeraars en zorgpartijen

4. Financiën

Vanaf januari 2023 tot en met december 2026 (looptijd akkoorden) zullen we ondersteuning nodig hebben, aanvullend op de reeds in GGU Publieke Gezondheid voorziene middelen. De activiteiten die beschreven zijn in deze propositie zijn van programmatische en tijdelijke aard, voor de looptijd van de akkoorden. Als er nieuwe structurele diensten en bijbehorende financiering uit voortkomt, wordt dit later ter besluitvorming voorgelegd aan de ALV.

Beoogd bedrag

Projectnaam	Omschrijving	Type	Begroting
Ontwikkelagenda Gezond Leven	Programmamanager	Extern personeel	174.396
	Programmasecretaris	Extern personeel	135.261
	Inhoudelijke expertise	Extern personeel	152.169
	Financieel-economische expertise	Extern personeel	110.565
	Communicatieadviseur	Extern personeel	98.609
	Overige kosten (oa onderzoek, bijeenkomsten, handreikingen ed, informatievoorziening, PM)		240.000
Totaal			**921.000**

5. Risico's

De volgende risico's zijn denkbaar:

1. De ondersteuning is onvoldoende voor gemeenten om uitvoering te geven aan de opgaven:
   - ➢ uitvoeren van de propositie is nodig om dit probleem te voorkomen
   - ➢ continu toetsen of het ondersteuningsaanbod voldoet aan de vraag en behoefte: met deze propositie creëren we voldoende ruimte om alles op te halen, zodat we goed weten hoe we gemeenten kunnen ondersteunen. Hierbij zoeken we ook nadrukkelijk afstemming met het platform Sociaal Domein.
   - ➢ scherp zijn op complexe vraagstukken: bestuurlijk en ambtelijk netwerk is hierbij van belang

2. Geen additionele middelen GGU:
   - ➢ Gemeenten kunnen de uitvoering van de akkoorden niet waarmaken. Juist de middelen zorgen voor collectieve kracht, anders moeten alle gemeenten het los doen (zonder extra middelen / capaciteit) wat leidt tot versnippering, verschraling, verwarring.
   - ➢ Houdbaarheid van Wmo en zorgstelsel onder druk

3. Doelen IZA / GALA worden onvoldoende gehaald
   - ➢ Houdbaarheid van Wmo en zorgstelsel onder druk

Propositie
Fysieke leefomgeving

Van visie naar uitvoering

1. Inleiding: waarom dit voorstel?

De opgaven waar we in Nederland voor staan zijn enorm – en lijken met de dag groter te worden - als het gaat om de fysieke leefomgeving. Een tekort aan woningen, energieprijzen die sterk stijgen, een teveel aan schadelijke stoffen, een ambitieuze ruimtelijke puzzel die moet worden gelegd, schaarste aan grondstoffen, de opgave als het gaat om verkeer en vervoer, strenge stikstofdoelstellingen, landbouw en natuur die onder druk staan, de implementatie van het principe 'water en bodem sturend', gebiedsprocessen en een klimaatopgave waar je 'u' tegen zegt. We lezen er elke dag over in de krant en ieder van ons heeft ermee te maken. Het rijk acteert door meer regie te willen voeren en constateert tegelijkertijd dat zij die enorme opgaven alleen in gezamenlijkheid kan uitvoeren. Bovendien constateert zij dat de uitvoering achterloopt en integraal moet worden bezien. Om die reden zijn er alleen al vanuit het ruimtelijk domein meer dan 25 Nationale Programma's gelanceerd gericht op de komende jaren en lopen er diverse Interbestuurlijke Programma's met medeoverheden. Programma's onder meer over het bodem- en watersysteem, landbouw en natuur, energie, een circulaire economie en programma's voor leefbare steden en regio's.

Het komt bij al die transities aan op de uitvoering en uitvoeringskracht bij het rijk, bij provincies, waterschappen en vooral ook bij gemeenten. Meer dan ooit is de impact op het werk van gemeenten groot. Lokaal komt alles samen en moeten opgaven worden gecombineerd om überhaupt in de realisatiefase te kunnen belanden. De optelsom der doelen die het rijk stelt overstijgt ruimschoots de beschikbare oppervlakte van ons land. Slim opereren en het prioriteren is daarom een must.
Naast voldoende uitvoeringskracht de komende jaren vraagt het om:

- een sterke informatiepositie van gemeenten (meer focus op datagedreven werken);
- meer het in samenhang kunnen aanpakken van de veelheid aan opgaven (integraliteit);
- constante dialoog met de leden om aan de opgaven te werken en te zorgen dat de uitvoeringscondities (middelen, bevoegdheden en juiste plek in de verschillende gebiedsprocessen) op orde zijn;
- het beschikken over voldoende menskracht (capaciteit), kennis en expertise;
- meer samenwerking met medeoverheden, in de keten en via netwerken (samen sterk).

2. Doel

Het doel van dit voorstel is het versterken van de ondersteuning van gemeenten bij de uitvoering van de vele opgaven die allemaal op de gemeentelijke tafel liggen. Deze vragen om de juiste prioritering en belangenafweging rekening houdend met de inwoners en hun omstandigheden. Daarbij de stap naar voren kunnen zetten, 'aan de voorkant' van het proces de juiste uitvoeringskaders bewerkstelligen, gemeenten ontzorgen bij de uitvoering van de vele programma's en hen daarin zo effectief mogelijk te faciliteren is waar dit voorstel zich op richt.

Om alle opgaven en transities op te kúnnen pakken is enorm veel uitvoeringskracht noodzakelijk. Dat is uitdagend, complex en vooral ook urgent voor gemeenten gezien de situatie waarin we zitten. Denk aan de krapte op de arbeidsmarkt, het gebrek aan voldoende expertise, het lang niet altijd integraal aanvliegen van vraagstukken door het rijk waardoor gemeenten lokaal vaak met tegenstrijdige doelen te maken krijgen en de financiële middelen die meestal niet toereikend zijn om alle taken op te pakken voor een effectieve uitvoering. Een kritische grens is bereikt.

Daarom is een 'hands on' op de uitvoeringsgerichte inzet nodig. Door bij de start van transitieprocessen de juiste uitvoeringskaders af te spreken, samen te werken met de vele stakeholders, verbinding te leggen, te beschikken over een adequate informatiepositie en kennis te delen. Dán worden gemeenten beter in staat gesteld een krachtige uitvoering ter hand te kúnnen nemen. Zij zijn dán – als zij in voldoende mate ontzorgd worden én hun werkzaamheden kunnen uitvoeren binnen de juiste kaders - als geen ander in staat om in het proces van transities de opgaven dicht bij de mensen zelf te ontwikkelen én uit te voeren. De VNG helpt daarbij en biedt ondersteuning gericht op de uitvoering van de verschillende transities (3.2.1) en ondersteuning gericht op de fysieke leefomgeving breed (3.2.2). Hierbij verwijzen we ook naar de programma's

Energie en Omgevingswet als voorbeelden hoe binnen de directie fysieke leefomgeving collectieve ondersteuning leidt tot waardevolle en gewaardeerde ondersteuning van gemeenten. Eenzelfde niveau van ondersteuning beogen we met deze propositie voor de in deze propositie genoemde opgaven (zie paragraaf 3: Resultaten voor gemeenten).

3. Resultaten voor gemeenten

3.1 De gemeente voor de inwoner

'Deventer heeft een stevige ambitie als middelgrote stad om een flink aantal woningen te bouwen. Binnenstedelijk is nog stevige ruimte om toe te voegen. Uiteindelijk zullen we ook naar buiten moeten, dat gebeurt in samenspraak met de inwoners. Door eerst alle ruimte binnenstedelijk op te vullen, hebben we meer tijd om de goede keuzes voor buiten de stad te maken.'
Bovenstaande citaat van wethouder Liesbeth Grijsen (Deventer) en voorzitter van de commissie RWM laat zien hoe intensief gemeenten in contact staan met de inwoners en hoe hoog zij dat ook op de agenda zetten. Gemeenten spelen een belangrijke rol als overheid dicht bij de eigen inwoner.
Inwoners verwachten een dienstverlenende en servicegerichte 'eigen' gemeente. Inwoners kloppen voor de verschillende vragen vaak aan bij de gemeente. Met als resultaat dat de gemeente meer dan alle zeilen bij moet zetten om de juiste informatie te bieden, keuzes te maken op grond van een goede belangenafweging, deze in het democratisch proces tot besluitvorming te brengen en de vele werkzaamheden ter hand te nemen. Daarbij speelt ook het toenemend aantal vragen van inwoners over de luchtkwaliteit in de gemeente of stank-overlast door omringende industrie. De vraagstukken worden groter en de behoefte aan versterking van de eigen informatiepositie van de gemeente groeit. Tegelijkertijd vraagt handhaving en toezicht steeds meer inspanning, capaciteit en middelen en is samenwerking in de regio een must om onder meer het opdrachtgeverschap richting de omgevingsdienst verder te professionaliseren.

Wethouder Thijs Kuipers in Horst aan de Maas en lid van de commissie EKEM stelt in dit kader: *'Een goed functionerend stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) is essentieel om milieuschade te voorkomen. Waar het rijk vooral inzet op nog meer regels, pleiten wij voor meer positie voor de uitvoerende professionals. Een verdere doorontwikkeling van het VTH-stelsel is nodig, maar in plaats van te focussen op nog meer regels kunnen we beter kijken naar een versterking van de uitvoering met meer ruimte voor de menselijke maat en een deskundig integraal perspectief. Daarmee bedoel ik nadrukkelijk niet dat het bevoegd gezag economische belangen moet laten prevaleren boven de bescherming van de fysieke leefomgeving, maar gaat het me om positie en ruimte voor de professionals.'*

3.2 Resultaten voor gemeenten

Ruimte geven en gemeenten ontzorgen. Een belangrijke invalshoek waarvoor deze propositie is bedoeld; om gemeenten te ontzorgen, te ondersteunen, te voorkomen dat elke gemeente zelf het wiel moet uitvinden én zij zich zoveel mogelijk op hun eigen lokale en vaak regionale uitvoeringsproces kunnen concentreren. Dat zij tijd besparen, alsook geld en middelen én dat we zorgen dat kennis en expertise wordt gebundeld waar gebruik van gemaakt kan worden.

Het loont en levert tal van concrete resultaten op voor gemeenten vanuit de invalshoek van de uitvoering van de transities (3.2.1) en vanuit de invalshoek van ondersteuning van de fysieke leefomgeving (3.2.2).

3.2.1 Uitvoering transities fysieke leefomgeving

1. Ondersteuning in de uitvoering als het gaat om het **versterken van een Gezonde Leefomgeving & Milieu.**
   Deze aanpak ziet op het ondersteunen van gemeenten bij het in wording zijnde uitvoeringsprogramma Nationaal Milieu Programma (NMP)[1] dat het rijk lanceert en het onlangs gepresenteerde Nationale Programma Circulaire Economie[2]. Doel is een leefomgeving die op orde is: gezond, schoon en veilig. Het raakt aan de grote opgaven als klimaatverandering, natuurherstel en voldoende en betaalbare woningen. Dit tegen de achtergrond van een opeenstapeling van milieuvervuiling op locaties bij industriegebieden, veehouderijen, (lucht)havens, langs drukke wegen en in binnensteden. We richten ons op kennissessies, kennisuitwisseling, webinars, netwerkopbouw, het leggen van verbindingen, interbestuurlijke samenwerking met focus op versnelling van de transitie naar een gezonde, schone en veilige leefomgeving, het opzetten en aanjagen van regionale programma's circulaire economie die ook raken aan het versterken van de lokale en regionale economie. We werken hierbij met klankbord- en meedenkgroepen en zorgen voor routekaarten en standaarden voor werkprocessen.

2. Ondersteuning van gemeenten bij de opzet en uitvoering van **Regionale Mobiliteitsplannen (RMP**): mobiliteit en bereikbaarheid.
   Gemeenten stellen in regio's een RMP op. De doelstelling daarbinnen is verminderen, veranderen en verduurzamen. De VNG zorgt voor de benodigde informatie en data zodat gemeenten binnen de regio een toekomstvast RMP op kunnen stellen. Dit betekent ook het ondersteunen bij de ontwikkeling van en het op elkaar laten aansluiten van de (RMP's).
   In de bestuurlijke afspraken '22 hebben Rijk, IPO en VNG het volgende afgesproken:
   'Regionale Mobiliteitsplannen (RMP's) zijn een belangrijk instrument in de mobiliteitstransitie die met het Klimaatakkoord wordt beoogd. RMP's zetten in op verminderen, veranderen en verduurzamen van mobiliteit in provincies en gemeenten, die om lokale uitvoering vragen. De ervaring leert dat RMP's zonder directe en coördinerende steun lastig van de grond komen. Daarom verkennen rijk, IPO en VNG gezamenlijk hoe de ondersteuningskracht kan worden versterkt zodat RMP-regio's en gemeenten in staat worden gesteld om door middel van de RMP's voldoende bij te dragen aan de doelen uit het Klimaatakkoord. Hiervoor zetten Rijk, IPO en VNG een ondersteuning op met voldoende slagkracht (….)'.
   We coördineren daarom bij het aanjagen van het nieuwe programma bij gemeenten en ondersteunen als het gaat om het opzetten van de RMP's. Dit betekent; netwerkopbouw, uitwisseling kennis en best practices, handreikingen, het verzamelen en ontsluiten van data en de inzet op een interbestuurlijk samenwerkingsprogramma.

1 Het Nationaal Milieu Programma (NMP) (…) ziet op de uitvoering van het milieubeleid tot en met 2050 en geeft zo invulling aan de ambities van het NMK, de NOVI, het actieplan 'Towards a Zero Pollution for Air, Water and Soil' en de Europese Green Deal. Ook draagt het NMP bij aan het halen van de Sustainable Development Goals en is het medebepalend voor een 'brede welvaart' (https://www.nationaalmilieuprogramma.nl/het+nmp/default.aspx)

2 Nationale Programma Circulaire Economie (2023-2030), https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2023/02/03/nationaal-programma-circulaire-economie-2023-2030

3. **Ondersteuning bij de transitie landelijk gebied; Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)[3].**
   De aanpak is gericht op het ondersteunen en begeleiden van gemeenten bij de transitie landelijk gebied en de totstandkoming en uitvoering van de gebiedsprogramma's die via provincies per 1 juli 2023 moeten worden ingeleverd bij het rijk. Dit raakt ook aan de klimaatopgave en de inzet van het programma energietransitie (PEN). Meer specifiek als het gaat om netwerkinfra in de bodem, energie infrastructuur in de bodem en de verbinding met netcapaciteit. We werken interbestuurlijk samen en wisselen kennis uit met het ambtelijk en bestuurlijk netwerk landelijk gebied en bouwen die netwerken verder uit, organiseren webinars, ondersteunen gemeenten bij het meedraaien in pilots, helpen capaciteit gemeenten te versterken (o.a. voor aanpassen bestemmingsplannen, passende beoordelingen) door verschillende pilots voor het poolen van expertise, benutten community forum, helpen bij doorontwikkeling spelregels/handreiking (iteratief proces) en ontwikkeldocument (interbestuurlijk), bevoorschotting en verstrekking voldoende middelen aan gemeenten vanuit het transitiefonds organiseren, handreikingen opleveren en standaarden.

4. **Ondersteuning gemeenten bij uitvoeringsprogramma Water en Bodem Sturend[4] en bij het leggen van de 'ruimtelijke puzzel'[5].**
   Het water – en bodem systeem krijgt een sturende rol bij de diverse opgaven zoals de woonopgave, ruimtelijke ordening en de vraag hoe om te gaan met grondwater. Dat ziet op 'Water- en Bodem Sturend' (WBS). Gemeenten vervullen nu en in de toekomst een cruciale rol in de lokale belangenafweging om het beheer, gebruik en de ontwikkeling van ruimte – zowel boven als onder de grond – op een goede manier vorm te geven; of terwijl: dit vraagt het leggen van de 'ruimtelijke puzzel'. #Hoedan is hierbij essentieel.
   Daarom zetten we in op:
   a. Een gericht **uitvoeringsprogramma WBS**. Dat betekent het bieden van ondersteuning aan gemeenten bij de aanpassing van werkprocessen, de ontwikkeling van methodologie en werkwijzen, het in kaart brengen van interferentie als het gaat om diverse wettelijke kaders, uitwisselen schaarse expertise en het intensiveren van de verbinding met gemeenten (netwerkopbouw, webinars, delen van best practices). We leveren producten zoals handreikingen en uitvoeringskaders.
   b. We ondersteunen gemeenten ook bij het **leggen van de 'ruimtelijke puzzel'** in de vorm van data & analyse, juridische kennis, toekomstverkenningen en netwerkbijeenkomsten.

5. Ondersteuning van gemeenten bij **de inrichting van Nederland en Programma's Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO)[6]**.
   We richten de aanpak op uitvoeringsvraagstukken rondom het bewaken van de uitvoerbaarheid voor gemeenten in de woningbouwopgave, de verschillende wetswijzigingen op het terrein van volkshuisvesting (o.a. regie op de volkshuisvesting). Dit betreft uitvoeringsondersteuning middels kwantitatieve scenario's en doorberekeningen, netwerkbijeen-

4 Water en bodem worden sturend bij beslissingen over de inrichting van Nederland. De keuzes vragen goede samenwerking tussen veel partijen. Het Rijk werkt daarom nauw samen met de waterschappen, provincies en gemeenten. Er is sprake van een sterke verwevenheid met andere programma's zoals het NPLG, de woningbouwprogramma's, het Landbouwakkoord, het Programma NOVEX en de deltaprogramma's (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/25/kabinet-maakt-water-en-bodem-sturend-bij-ruimtelijke-keuzes)

5 Bestuurlijke afspraken worden gemaakt over de ruimtelijke inpassing van opgaven op het gebied van wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur. De provincies wordt gevraagd om samen met gemeenten en waterschappen de opgaven voor de periode tot 2030 - met een doorkijk naar 2050 - ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met de provinciale opgaven (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/12/startpakket-met-nationale-ruimtelijke-opgaven-naar-provincies)

6 BKZ lanceert een programmatische aanpak met een nationale Woon- en Bouwagenda en zes onderliggende programma's met o.a. woningbouw, de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen, leefbaarheid en verduurzaming en daarnaast twee ruimtelijke programma's die ingaan op de daadwerkelijke inrichting van Nederland en de keuzes die voorliggen op onder andere woningbouw, infrastructuur, natuur, klimaat, energie en economie. Insteek is o.a. dat 'alle gemeenten, provincies en het Rijk hun deel van de taak en verantwoordelijkheid nemen voor de realisatie van de groei naar 100.000 woningen per jaar deze kabinetsperiode en de bouw van 900.000 woningen tot en met 2030' (https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/02/14/meer-regie-op-volkshuisvesting-en-ruimtelijke-ordening)

komsten en modelverordeningen. Ook het versterken van pilots met betrekking tot het poolen van capaciteit/expertise is onderdeel. We zorgen voor verdiepende kennissessies en klankbord en meedenkgroepen.

6. Ondersteuning van gemeenten in de uitvoering van het door het rijk gelanceerde **'programma werklocaties, ruimte voor economische activiteit'**[7].
   Dit ziet op het bevorderen van een toekomstbestendige economie en dit hangt ook samen met het **Nationale Programma Circulaire Economie**. We stimuleren gemeenten in hun samenwerking en ondersteunen bij (de totstandkoming van) regiodeals. We leveren producten op, maken handreikingen en wisselen best practices uit en organiseren webinars en staal-kaarten. We versterken het vestigingsklimaat in samenwerking met het MKB en er wordt een regionale HCA agenda (Human Capital Agenda) opgeleverd.

3.2.2 Ondersteuning Fysieke Leefomgeving

7. Ondersteuning gemeenten bij het versterken stelsel **vergunningen, toezicht en handhaving (VTH)**. We versterken interbestuurlijke samenwerking (IBP VTH) en met de interbestuurlijke partners. We leggen verbinding tussen het IBP VTH[8] en de **uitvoering van de Omgevingswet** alsook de uitvoering van het project/thema externe veiligheid. We organiseren verdiepende bijeenkomsten, kennissessies, bieden routekaarten voor het versterken het opdrachtgeverschap gemeenten en informatieproducten, webinars, het delen van best practices en we breiden de klankbord- en meedenkgroepen uit alsook het samenwerken met de omgevingsdiensten. Ook activeren we relevante netwerken om kennis en ervaringen uit te wisselen en zetten in op het stimuleren van meer synergie (bv als het gaat om bundelen kennis(platforms).

8. **Datagedreven werken** in het fysieke domein stimuleren en ondersteunen via het programma **'Versterken Informatiepositie gemeenten Fysiek Domein' (VIFD)** alsook binnen diverse nationale programma's. De **informatiepositie** van gemeenten wordt hiermee aanzienlijk versterkt, via;
   a. de noodzakelijke data verzamelen en toegankelijk en uitwisselbaar maken
   b. fysieke usecases aansluiten op de Interbestuurlijke Data Strategie (BZK), op Common Ground principes, zodat benodigde data structureel voor gemeenten ontsloten gaan worden;
   c. opzetten gemeentelijke en interbestuurlijke netwerken rondom usecases, concretiseren vereiste voorzieningen;
   d. concrete tools en handreikingen voor datagedreven werken, sluiten collectieve datadeals om kosten te verlagen.

9. Integrale aanpak ten behoeve van gedeelde informatieproducten en quickscan kansrijke Europese ontwikkelingen[9]. Een integrale en strategische aanpak voor het hele domein van de fysieke leefomgeving om dossier-overstijgend te ondersteunen. Dit ziet op het inzichtelijk maken van het aanbod en het ondervangen van hiaten in het aanbod aan informatie. Hieronder valt in ieder geval een verkenning op het vlak van de link tussen Europese (beleids)ontwikkelingen en de nationale en lokale mogelijkheden (bv subsidie/ stimuleringsregelingen zoals Green Deal en 100 climate neutral cities) op het vlak van groene economie, circulaire economie en het versterken van de gezonde leefomgeving en milieu.

7 Opgave in Rijksprogramma 'werklocaties, ruimte voor economische activiteit' kent een inzet en opgave qua looptijd t/m 2030 (meerjarig) zoals blijkt uit het nieuwsbericht EZK (nov '22); '(…) Daarbij wordt rekening gehouden met de uitbreidingsbehoefte van bijna 7.000 hectare tot en met 2030. Dit leidt vervolgens tot een landelijke aanpak die zorgt voor voldoende ruimte voor de verduurzaming van Nederland, de groei van innovatie en uiteindelijk daarmee het behoud van welvaart.'(https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/10/14/kabinet-maatregelen-om-voldoende-locaties-voor-ondernemers-te-houden)
8 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/08/bijlage-1-programmaplan-ibp
9 https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/pbl-ziet-aanzienlijke-gevolgen-van-eu-wet-over-ruimtebeslag

4. Financiën

Hieronder worden de kosten van de programmatische activiteiten inzichtelijk gemaakt per onderdeel (meerjarige kosten (structureel)[10]).

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1.	Ondersteuning in de uitvoering bij het versterken van een Gezonde Leefomgeving & Milieu	254.635
2.	Ondersteuning van gemeenten bij de opzet en uitvoering van Regionale Mobiliteitsplannen	129.740
3.	Ondersteuning bij de transitie landelijk gebied; Nationaal Programma Landelijk Gebied	474.605
4.	Ondersteuning gemeenten bij uitvoeringsprogramma Water en Bodem Sturend en bij het leggen van de 'ruimtelijke puzzel'	470.155
5.	Ondersteuning van gemeenten bij de inrichting van Nederland en Programma's Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO)	279.475
6.	Ondersteuning van gemeenten in de uitvoering van het door het Rijk gelanceerde 'programma werklocaties, ruimte voor economische activiteit	337.671
7.	Ondersteuning gemeenten bij het versterken stelsel vergunningen, toezicht en handhaving (VTH)	201.069
8.	Versterken informatiepositie gemeenten: digitale infrastructuur / -versterken informatiepositie fysiek domein (VIFD)	345.400
9.	Integrale aanpak t.b.v. gedeelde informatieproducten en quickscan kansrijke Europese ontwikkelingen. Een integrale en strategische aanpak voor het hele domein van fysieke leefomgeving om dossier-overstijgend te ondersteunen.	583.250
Totaal	**Uitvoering transities fysieke leefomgeving en Ondersteuning** Fysieke Leefomgeving	**3.076.000**

10 Zie bovenstaande voetnoten waaruit blijkt dat het bij de vele nationale programma's gaat om langjarige samenwerking tussen Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten en (interbestuurlijke) programma's met ambities en doelstellingen die een meerjarig karakter kennen met veelal doorlooptijden tot en met 2030 en verder.

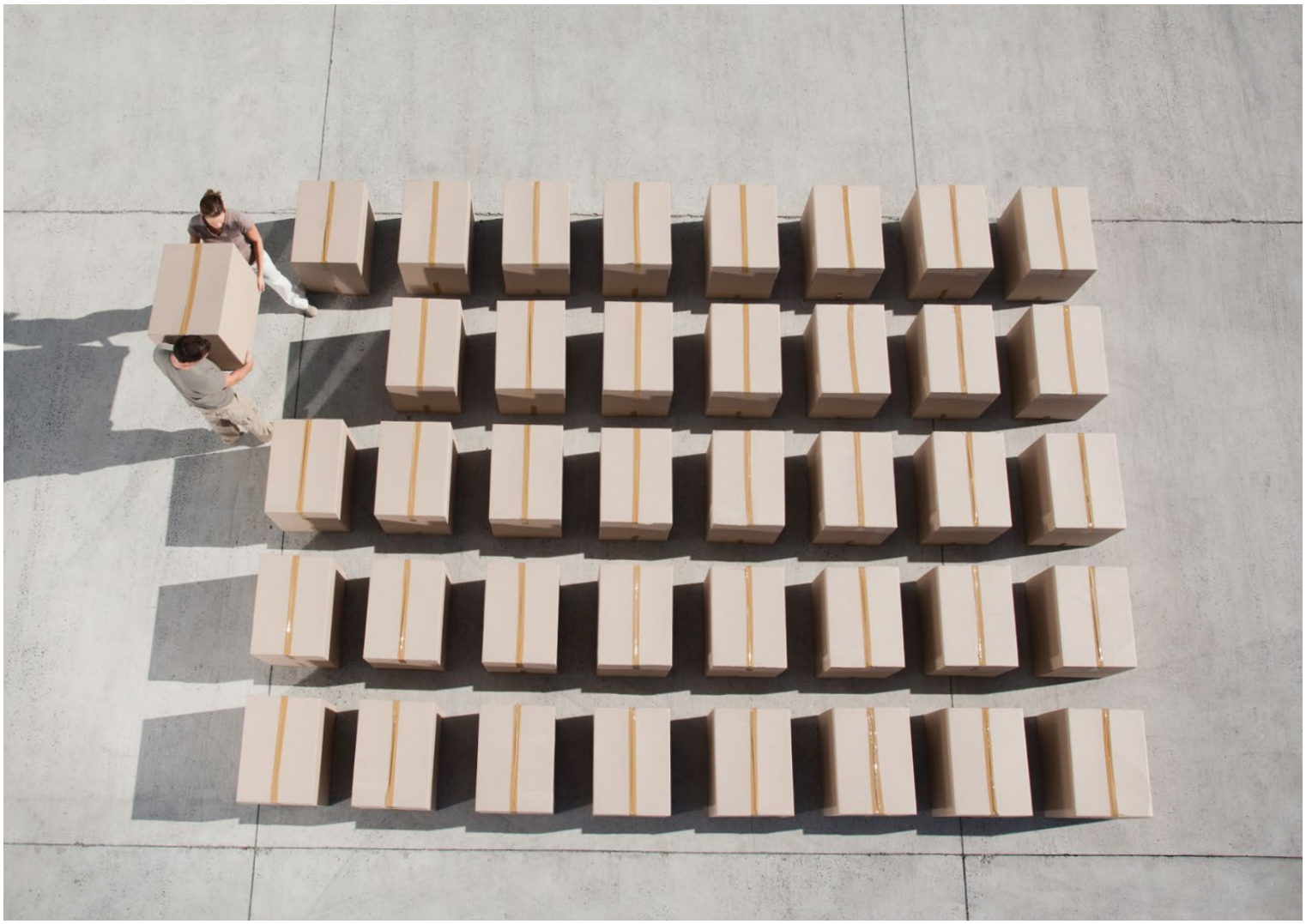

5. Risico's

We zien de volgende risico's die horen bij de uitvoering van de propositie en geven hierbij aan op welke wijze we die mitigeren.

Risico	**Opgaven voor gemeenten zijn groot. Capaciteitsvraagstuk wordt zo prangend dat gemeenten onvoldoende uitvoering kunnen geven aan de maatschappelijke opgaven.**	**Geen additionele subsidies van het rijk**
Gevolgen	Wanneer gemeenten niet of onvoldoende ondersteund worden in de uitvoering- mede gegeven de complexiteit van de optelsom van alle doelstellingen en maatregelen – ontstaat een probleem voor gemeenten bij de planvorming, besluitvorming en uitvoering.	Wanneer het rijk onvoldoende bijdraagt ontstaat een probleem bij de uitvoering van alle doelstellingen en maatregelen voor gemeenten bij de planvorming, besluitvorming en uitvoering.
Kans	Hoog	Hoog
Impact	Groot	Groot
Maatregel	• Uitvoeren propositie is nodig om probleem ten dele te voorkomen • Continu toetsen of aanbod voldoet aan vraag, waar nodig herijken • Scherp zijn op complexiteit dossiers zoals stikstof • Continu schakelen / afstemmen met commissies, bestuur en leden alsook stakeholders en desnoods herijken	• Groot deel inzet wordt ondervangen via propositie, maar monitoren dat rijk bijdrage blijft leveren aan de opgaven • Waar mogelijk inzetten op co-financiering / financieringsopties Rijk/andere stakeholders (o.a Europese mogelijkheden verkennen via Quick Scan).

Propositie
Inkoop & Aanbesteden

1. Waarom dit voorstel?

Korte kenschets van de gemeentelijke inkoop

- 342 gemeenten kopen jaarlijks voor ongeveer € 42 miljard euro in aan goederen, diensten en werken.[1] Dit is 48% van het inkoopvolume van de totale overheid en komt neer op ongeveer € 2.400 per inwoner.
- Van een gemeentelijk budget wordt tussen de 40-50% ingekocht.[2]
- In 2022 werden er 2.569 gemeentelijke aanbestedingen op TenderNed gepubliceerd.[3]
- De gemeentelijke inkoop professionaliseert zich, maar kleine gemeenten hebben weinig capaciteit en inkoop heeft ook last van krapte op de arbeidsmarkt. De professionalisering en uitvoeringskracht komt hiermee onder druk. Samenwerken biedt hier kansen.
- Er zijn 36 algemene inkoopsamenwerkingsverbanden, 40 in het sociaal domein en 30 op het gebied van afvalverwerking. Deze kennen een grote diversiteit: van kennisdeling tot en met het gezamenlijk inkopen op basis van een gemeenschappelijke kalender.
- Er is – in tegenstelling tot bijvoorbeeld de rijksoverheid - geen landelijk dekkend stelsel voor gemeentelijke inkoop, dan wel regie op de mogelijkheden van gezamenlijke inkoop en andere optimalisaties.
- De VNG voert op dit moment al gezamenlijke inkooptrajecten met en voor de leden uit (ICT/IV, ziektekostenverzekering en LTA).

Korte kenschets van de markt

- De markt beschikt over kennis en innovatiemogelijkheden die gemeenten kunnen helpen en die ze nodig hebben om hun taakstelling en maatschappelijke opgaven te realiseren.
- De markt kampt op dit moment ook met aanzienlijke tekorten aan capaciteit en middelen. Hierdoor worden offerteaanvragen steeds vaker kritisch beoordeeld om te bepalen of al dan niet een offerte wordt opgesteld (te weinig marge, omvang opdracht te groot/klein, offerte opstellen vraagt te veel tijd en capaciteit).
- Aanbestedingen van gemeenten leiden steeds vaker tot een beperkt aantal inschrijvingen.[4] Er valt dus niet veel te kiezen. Naar verwachting zal deze situatie nog wel enkele jaren aanhouden.
- De markt heeft te maken met veel markconsultaties en aanbestedingen van gemeenten over dezelfde goederen en diensten. Beide kosten substantieel veel capaciteit.
- Als vertegenwoordigers van marktpartijen vragen VNO-NCW/MKB-NL om doelmatige en simpele aanbestedingsprocedures en om standaardisatie van goederen en diensten en aanbestedingsdocumenten (gelijke offerteaanvragen, modelovereenkomsten, uniforme inkoopvoorwaarden, bestekken etc.)

Het voorstel

Met dit voorstel wil de VNG de inkoopkracht van gemeenten en regionale inkoopsamenwerkingen vergroten /versterken.

- Door leden te stimuleren zich bij samenwerkingsverbanden aan te sluiten.
  Bestuurlijke aandacht aan samenwerking geven, regiomanagers Programma Beter Aanbesteden inzetten, met het VNG Forum Inkoop en Aanbesteden het de leden makkelijker te maken elkaar van relevante informatie te voorzien, leden stimuleren hun aanbestedingsagenda's te delen en zo de gezamenlijkheid zichtbaar te maken.

- Door inkoopsamenwerkingen te adviseren over het verder ontwikkelen van deze samenwerkingsverbanden en te stimuleren met elkaar collectieve / gezamenlijke inkooptrajecten voor te bereiden en uit te voeren.

1 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019, 26 april 2021, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, april 2021.
2 Opgave Team financiën VNG
3 Bron: TenderNed. Exclusief gunningen vanuit een Dynamisch aankoopsysteem. Het gaat voornamelijk om aanbestedingen boven de Europese aanbestedingsgrens.
4 Er zijn hiervoor diverse oorzaken aan te wijzen. Krapte op de (arbeids-)markt zorgt ervoor dat leveranciers alleen inschrijven op de voor hen interessante aanbestedingen (voldoende winkans, voldoende marge). Ook wordt er nog heel specifiek uitgevraagd waardoor leveranciers in een strak keurslijf komen te zitten met weinig ruimte om te ondernemen.

Het inkooplandschap in kaart brengen (waar liggen de behoeften en de bestaande expertises en waar zit het ontwikkelpotentieel), leden adviseren over het toepassen van een afwegingskader[5] voor gezamenlijke inkooptrajecten, gezamenlijke inkooptrajecten op regionaal niveau ondersteunen. Het inrichten van accountmanagement waardoor deze propositie breed uitgedragen wordt bij gemeenten en inkoopsamenwerkingen om zo regionale samenwerking verder te stimuleren en indien aan de orde bij landelijke inkoop aan te kunnen haken.

- Door gezamenlijk marktconsultaties uit te voeren en de resultaten hiervan te delen met gemeenten en regionale samenwerkingen, waardoor de druk op gemeenten om - met mogelijk beperkte kennis - dit zelf vorm te moeten geven, vermindert. Tevens neemt de druk op de leveranciers af, aangezien er minder marktconsultaties plaats hoeven te vinden.

- Door – als daar voldoende belangstelling c.q. de noodzaak voor is – als VNG zelf gezamenlijke inkooptrajecten voor te bereiden en uit te voeren.
  Het toepassen van een afwegingskader voor gezamenlijke inkooptrajecten en bij een positieve uitkomst een leidende rol nemen in collectieve inkopen. Het gaat hierbij nu vooral om schaarse goederen en diensten en markten waar gemeenten geen of een te beperkte kennis over het inkopen van deze producten en/of diensten hebben. Indien gewenst neemt VNG zelf de rol van aanbestedende dienst op zich.

- Door de markt te betrekken bij het realiseren van de opgaven (bijvoorbeeld duurzaamheid of inclusie) en aan te sporen in dit kader producten en diensten te leveren en/of te ontwikkelen.

Wat willen we niet?

– Een centrale (VNG) inkoopafdeling die namens gemeenten gaat inkopen.
– Beperking van de markt door collectieve contracten af te sluiten en daarmee monopolisme te bevorderen en marktwerking te beperken.

2. Toegevoegde waarde

Wat levert dit de gemeenten, de bedrijven en de inwoners op?

Voor gemeenten

- De gemeenten hoeven individueel minder aanbestedingen of voorbereidend werk voor een aanbesteding uit te voeren. De capaciteit die daarmee vrijkomt kan bijvoorbeeld worden gebruikt voor andere (gemeente eigen) inkooptrajecten.
- Overeenkomsten uit collectieve trajecten waarin de inkoopkracht van het collectief is gebruikt leveren naar verwachting betere condities (prijzen, risicoafdekking) op en meer aansporing van de markt maatschappelijke doelstellingen (duurzaamheid, social return, diversiteit en inclusie) te realiseren.
- Gemeenten krijgen van elkaar, de inkoopsamenwerkingsverbanden en de VNG standaard aanbestedingsdocumenten (inclusief handreikingen en marktconsultaties) aangereikt die ze kunnen gebruiken voor eigen inkooptrajecten. Dit levert werklastreductie op.
- Gemeenten kunnen aan de voorkant van een gezamenlijk inkooptraject meepraten over de aanpak en de specificaties, en daarna aansluiten bij de uitkomsten van het inkooptraject.
- Gemeenten hebben via de Chief Procurement Officer (CPO) systematiek beter georganiseerde input naar departementen en Tweede Kamer ten opzichte van de goed georganiseerde

5 Met behulp van het afwegingskader worden vraag, aanbod en risico's in kaart gebracht zodat een onderbouwd advies over wel of niet gezamenlijk aanbesteden kan worden opgesteld dat op de juiste besluitvormingstafel kan worden gelegd.

markt via VNO-NCW/MKB-Nederland en meer slagingskans om steeds weer complexere aanpassingen van de aanbestedingenwet en wet markt en overheid te voorkomen. De stap voorwaarts die de VNG vanuit de Verenigingsstrategie 2030 ook iedere keer wil zetten.

Voor bedrijven

- Bedrijven ontvangen minder offerteaanvragen, die bovendien meer gestandaardiseerd zijn. Dit op basis van meer uniforme specificaties, offerteaanvragen en contracten.
- Bedrijven worden meer mogelijkheden geboden om in een vroegtijdig stadium (markt-verkenning) kennis en ervaring te delen met een groot podium. Kennis en ervaring die in de aanbestedingsstrategie wordt meegenomen en ervoor zorgt dat de uitvraag beter aansluit bij wat de markt kan betekenen voor de gemeentelijke sector.
- Er ontstaan meer mogelijkheden het regionale/lokale bedrijfsleven te betrekken in de aanbesteding(s-strategie) door aanbestedingsprocedures hierop bewust in te richten.

Voor inwoners

- Belastinggeld wordt doelmatig ingezet. Standaardgoederen en -diensten die in eenzelfde jaar niet vele keren (door steeds andere gemeenten bij vaak dezelfde leveranciers op basis van nagenoeg dezelfde specificaties) worden ingekocht.
- Inwoners merken dat hun gemeente actief de markt (ook regionale marktpartijen) inzet om samen te werken aan de gemeentelijke taakstelling en maatschappelijke opgaven.

3. Resultaten

- Jaarlijks nemen minimaal 5% meer gemeenten deel aan regionale / gezamenlijke inkoop-samenwerkingen, in 2030 nemen alle gemeenten deel aan gezamenlijke inkoopsamen-werkingen. De VNG meet dit en rapporteert hierover.
- In 2024 worden KPI's vastgesteld die de betere samenwerking van gemeenten op dit thema meetbaar en rapporteerbaar maken.
- In 2024 wordt een start gemaakt met afstemming met individuele gemeenten en inkoop-samenwerkingen via accountmanagement, deels via het bestaande accountmanagement vanuit Programma Beter Aanbesteden.
- De VNG biedt ondersteuning gericht op het delen van kennis en ervaring tussen gemeenten. Meer templates en handreikingen die gemeenten helpen sneller en meer efficiënt hun aanbestedingen uit te voeren.
- De VNG biedt ondersteuning om meer gezamenlijke inkooptrajecten uit te voeren met naar verwachting gunstigere voorwaarden en administratieve verlichting van de markt en de gemeenten zelf.
- Meer gezamenlijke aandacht richting de markt voor belangrijke thema's als duurzaamheid, social return, etc.
- Vergroting van de doelmatigheid door meer standaardisatie van documenten en specificaties van goederen en diensten.

4. Financiën

Het professionaliseren van de inkoopfunctie van gemeenten en het vergroten van hun uitvoeringskracht vraagt om structurele ondersteuning vanuit VNG. De kosten van deze ondersteuning zijn hieronder weergegeven.

Bedragen in euro's

Onderdeel	Bedrag
Uitvoeringsbeleid	
1. Inrichten CPO Systematiek en daarna onderhouden governance inkoop en aanbesteden in aansluiting op de interbestuurlijke governance ten behoeve van de lobby, dienstverlening en platformfunctie.	120.000
2. Onderhouden afwegingskader en de dienstverleningsproducten zoals standaarden, model inkoopvoorwaarden en -beleid, en handreikingen. Onderhouden van het VNG Forum Inkoop & Aanbesteden.	117.500
Beheer	
3. GT Microsoft en onderhouden van Softwareframeworks met leveranciers waar alle gemeenten gebruik van maken.	25.000
Doorontwikkeling	
4. Kenniscentrum inkoop. Dit kenniscentrum is regievoerder over gemeentelijk Categorie Management, onderhoudt het gemeentelijke inkooplandschap & zorgt actief voor kennisdeling met de leden. Vanuit het Kenniscentrum inkoop worden ook de collectieve initiatieven uitgevoerd.[6]	593.500
Totaal	**856.000**

Het voorstel is deze kosten volledig aan te merken als structurele kosten. Voor deze activiteit is het huidige structurele budget € 275k en het huidige ontwikkelbudget € 341k. We stellen voor het ontwikkelbudget naar €0 te brengen en het structurele budget op te hogen met € 815k. In totaal is er dan € 1.090k structureel budget voor deze activiteit. De totale ophoging van het budget komt dan op € 468k.

6 Basis bedrag, als er meer frameworks worden afgesloten kan dit groeien

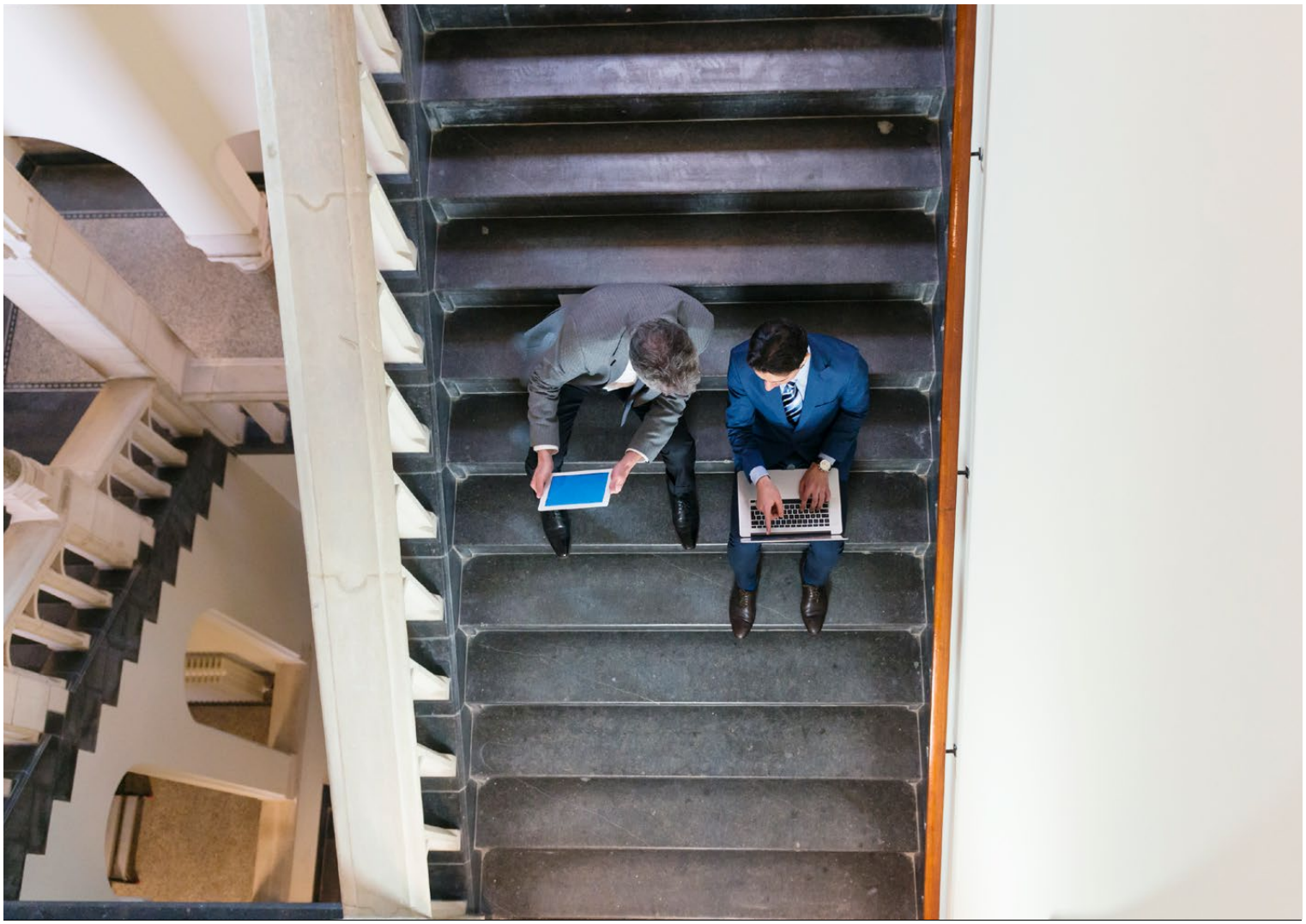

5. Risico's

Risico's die horen bij de uitvoering van de propositie

Omschrijving	Kans	Impact	Maatregel
Deel van de gemeenten is niet bereid voor standaardproducten en -diensten autonomie ten behoeve van het collectief op te geven	Groot	Middel	• Voldoende aandacht voor inbreng tijdens voorbereiding • Focus op coalitie die wil. Koplopersgroep vormen.
Deel van gemeenten en markt zijn terughoudend vanwege mogelijke clustering en consolidatie in de markt	Middel	Middel	• Dit in afwegingskader goed scherpstellen • Aanbestedingsstrategie hierop afstemmen • Goed en transparant over communiceren
Samenwerkingsverbanden zijn terughoudend vanwege financiering van de aanbesteding	Groot	Groot	• VNG ondersteunt eerste trajecten financieel om proces op gang te brengen • Samenwerkingsovereenkomst afsluiten waarin zaken (financiering, deelname en uittreding aanbestedingen) worden geregeld)

Propositie
VNG Academie en Kennishub

Aanleiding

Aanleiding
Gemeenten kunnen en willen in de aanpak van grote maatschappelijke opgaven een leidende rol spelen. Daarmee dragen zij bij aan het functioneren van de overheid en het vertrouwen daarin van de inwoners. Daarvoor zijn gemeenten bij uitstek aan zet: als eerste overheid hebben gemeenten een sterke verbinding met hun inwoners en bedrijven.

Gevraagd en ook ongevraagd is het takenpakket van gemeenten ondertussen de afgelopen decennia fors uitgebreid. Het versterken van het collectief maakt de stem richting het rijk krachtiger. Zo kunnen gemeenten de stap naar voren zetten en ten volle bijdragen aan het welslagen van de samenhangende transities die cruciaal zijn voor de toekomst van alle Nederlanders. Gemeenten ontwikkelen zich daarmee verder tot een excellente bestuurslaag. Bovenstaande is een belangrijk onderdeel van de 'Verenigingsstrategie VNG 2030, Stap naar voren'.

Kennis

De actuele opgaven vragen om deskundige en betrokken ambtenaren en bestuurders; mensen die bereid zijn open te staan voor nieuwe ontwikkelingen en te leren van collega's in andere gemeenten en de VNG. Zowel in de beleidsfase als bij de uitvoering. Dit vraagt om een nieuwe manier van met elkaar leren en ontwikkelen. En om een andere manier van het ontsluiten van bestaande kennis voor gemeenten, zowel op landelijk niveau als bij collega-overheden. De VNG wil graag bijdragen aan een verbetering van de gemeentelijke informatiepositie als inherent onderdeel van een robuuste kennisinfrastructuur voor alle leden. We zien daarbij een rol als regisseur waarbij ook samenhang in de activiteiten nodig is. Veranderingen op de arbeidsmarkt, maar ook digitalisering en demografische ontwikkelingen geven de urgentie aan om te kiezen voor een andere aanpak.

Effectieve kennisbenutting (of 'doorwerking van kennis') vraagt om een andere, co-creatieve, manier van kennisontwikkeling en -deling. Er is veel kennis aanwezig bij kennisinstituten en bij gemeenten. En er wordt volop onderzoek gedaan en dit levert goede en gevalideerde kennis en data op. Tegelijkertijd gebruiken gemeenten en de VNG deze kennis nog beperkt of eenzijdig in de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Inmiddels is duidelijk dat het eenzijdig stimuleren van méér of beter onderzoek niet tot de beoogde doorbraak van kennisdeling leidt. Het gaat ook om het vergroten van de impact van aanwezige kennis en zorgen dat deze toegankelijk, toepasbaar en relevant is. Benodigde kennis en ontwikkelmogelijkheden worden beter toegankelijk, beter ontsloten en dat heeft doorwerking in de beleidspraktijk en de uitvoering. Dit leidt tot effectiever en meer integraal beleid.

De VNG is in 2021 een pilot gestart: de inrichting van een VNG Kennishub, die kennis- en datagedreven werken stimuleert, bemiddelt bij het agenderen en programmeren van onderzoeksvragen en -behoeften en een VNG kennisagenda onderhoudt. De Kennishub verbindt, structureert en coördineert kennisontwikkeling en -deling, en heeft daarnaast een aanjaagfunctie op het gebied van kennis en datagedreven werken. Deze VNG Kennishub is tot dusverre incidenteel gefinancierd en de VNG wil dit graag structureel borgen.

Leren en ontwikkelen

Er gebeurt al veel op het gebied van Leren en Ontwikkelen. Een aantal provinciale afdelingen heeft een academie, en vanuit diverse beleidssectoren worden inhoudelijke programma's en initiatieven georganiseerd. Door deze 'variëteit' komt de kennis echter verbrokkeld en divers richting de leden.
De kennishub wil de kennis die bestaat voor alle leden toegankelijk maken. De academie wil het platform zijn dat alle initiatieven verbindt en zorgt voor een goed niveau. Dit geldt zowel voor bestuurlijke als ambtelijke leer- en ontwikkeltrajecten.
Waar de markt of collega's een goed aanbod hebben, hoeft het wiel niet opnieuw worden uitgevonden. Wel kan de academie de verbinding zijn, de zekerheid bieden dat de opleiding ook past en ervoor zorgen dat de vaak regionale initiatieven ook in andere regio's aan bod komen. ('spelverdeler')

Waar veel opleidingstrajecten voortkomen uit subsidies, en dus tijdelijk zijn, kan de academie zorgen dat het aanbod in stand blijft zolang de vraag er is.

De nieuwe VNG Academie gaat niet maken wat de markt al doet, het wordt geen marktspeler. De academie is een verbinder tussen bestuurders en ambtenaren en wat er allemaal is, en zorgt dat de lacunes die de markt laat liggen, maar door de gemeenten wel relevant worden gevonden, worden ingevuld.
Daarbij vragen de maatschappelijke opgaven en transities om ándere manieren van leren, over grenzen van programma's en organisaties heen. De VNG weet als eerste wat er op gemeenten afkomt en heeft vanuit die unieke positie potentieel een grote toegevoegde waarde voor de kennisbasis van onze leden. Tevens is de VNG de aangewezen partij om tot dit ontwikkel-aanbod te komen in slimme samenwerking met partners. Dit potentieel kan beter worden benut en daarom komt de VNG met het voorstel voor de VNG Academie nieuwe stijl. Deze richt zich op het coördineren van kennis, leren en ontwikkelen van en voor gemeenten. Gemeenten hebben een breed takenpakket dat reikt van het verstrekken van paspoorten (kerntaken) tot het tegengaan van ondermijning, en van het verstrekken van rolstoelen tot het opstellen van bestemmingsplannen en gemeentelijke visies (beleid). Hierin onderscheidt de gemeentelijke uitvoering zich van de uitvoeringspraktijk van veel andere overheidsorganisaties die zich vaak binnen een specifiek domein, wettelijk kader of taakgebied afspeelt. In gemeentelijke uitvoering komen juist verschillende taken, wetten en domeinen samen. Integraliteit is dan ook een sleutelbegrip in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk en in de wijze waarop de VNG gemeenten hierin ondersteunt op het gebied van kennis en leren. De academie richt zich dus zeker ook op het uitvoeringsdomein.

Kennishub en Academie versterken elkaar.

In deze propositie wordt gekozen voor een collectieve academie, die daarmee in staat is leden actiever te betrekken bij het ontwikkelen van kennis. Hiermee positioneert de VNG kennis en leren steviger voor onze leden. Kennisontwikkeling, kennisdelen en leren worden gefaciliteerd vanuit één centrale plek, ondersteunend aan alle beleidsteams en thema's die de leden aangaan. De VNG Academie bestaat dan uit de pijlers 'Kennishub', 'Advies Leren & Ontwikkelen voor leden', 'Advies Leren & Ontwikkelen voor VNG' en 'Ondersteuning en Uitvoering'. Overigens wordt 'Advies Leren & Ontwikkelen voor VNG' niet vanuit de GGU gefinancierd. Ook een deel van de kennishub wordt uit de verenigingsbijdrage gefinancierd. Omdat het onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van het verhaal, worden ze in deze propositie wel genoemd.

"Daar waar nu vaak actieve kennisuitwisseling ondersteund wordt in de implementatiefase van nieuwe/veranderde taken, geven gemeenten aan dat juist ook wanneer de uitvoering al even op gang is, behoefte bestaat aan uitwisseling. Structuren van implementatieondersteuning zijn dan vaak al opgeheven. Het invulling geven aan de nieuwe taken vraagt om van elkaar leren en kennis-uitwisseling." Stand van Uitvoering – 2022

Een effectieve, systematische aanpak

De complexe opgaven vragen om een bundeling van krachten, zodat de uitvoering (verder) verbeterd wordt. In de meeste programma's en proposities zijn vormen van kennisdelen en leren essentiële onderdelen van het ondersteuningsaanbod.
Door de opzet van de nieuwe academie ontstaat er één loket voor de leden waar zij terecht kunnen met alle vragen op het gebied van kennis, onderzoek en leren. De nieuwe academie positioneert zich in het netwerk als de spelverdeler die ook het aanbod van samenwerkingspartners kan helpen ontsluiten door actief te verwijzen naar dat aanbod. De meest voor de hand liggende partners zijn het A&O fonds, de beroepsverenigingen, de provinciale academies en de ministeries. Door deze positionering ontstaat er een compleet beeld van het aanbod, worden samenwerkingen versterkt en is het veel sneller te bepalen of er nieuwe zaken ontwikkeld moeten worden, of dat er gebruikgemaakt kan worden van bestaand aanbod.
Door ook de interne (binnen de VNG-organisatie) positionering te veranderen is de academie veel meer dan nu een integraal onderdeel van de beleidsteams en programma's. Daardoor is het verder brengen van beleid en kennis geen sluitpost meer, maar integraal onderdeel van de beleidsvorming. En ook hier geldt dat de samenwerking met partners onderdeel uitmaakt van de samenwerking met de beleidsteams.
Door de systematische aanpak wordt het voor leden, beleidsteams en de samenwerkingspartners eenvoudiger, efficiënter en effectiever om toegang te krijgen tot, mee te werken aan de vorming van, en het delen van kennis, leeraanbod en kennisontwikkeling.

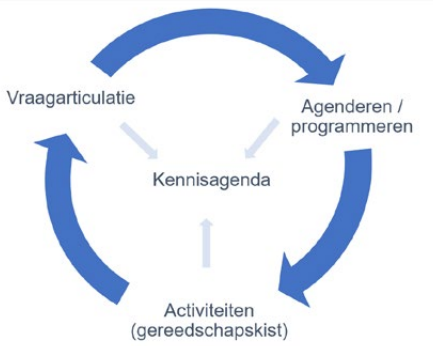
Aanbod voor Gemeenten

Gemeenten werken elke dag aan allerlei complexe problemen en komen tot mooie en bijzondere oplossingen. Hoewel veel gemeenten aan gelijksoortige (complexe) maatschappelijke opgaven werken, vinden afzonderlijke gemeenten steeds opnieuw 'zelf het wiel uit'. Dit terwijl gevonden oplossingen ook andere gemeenten kunnen helpen. Gemeenten kunnen nog veel meer van en met elkaar leren om tot effectieve handelingsperspectieven te komen. 'Weten wat waar wanneer werkt' vraagt een versterking van de kennisbasis voor alle gemeenten. Dit kan met sessies om te leren in netwerken (gericht op de 'hoe vragen'), waarin effectieve handelingsperspectieven gedeeld en methoden en technieken (door)ontwikkeld worden. De academie ondersteunt gemeenten op bestuurlijk en ambtelijk niveau bij de ontsluiting van die kennis. Op de onderwerpen waar de noodzakelijke kennis ontbreekt, draagt de academie zorg voor vraagarticulatie en stimuleert zij de verdere opvolging daarvan. Niet alleen kennis uit onderzoek wordt gedeeld. Er vinden eveneens doorlopend initiatieven plaats om praktijkkennis en inzichten op bestuurlijk en ambtelijk niveau te delen over de grote vraagstukken waarmee gemeenten van doen hebben. Als onderdeel daarvan wordt tevens het 'leren in netwerken' gefaciliteerd. Ten slotte wordt het aanbod aan opleidingen en trainingen verder toegesneden op de grote vraagstukken waarmee gemeenten van doen hebben.

1. Kennisontwikkeling

Kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen, planbureaus, adviesraden) hebben grote inhoudelijke kennis op de thema's die voor lokale en regionale overheden relevant zijn. Veel lokale overheden weten de weg naar die kennis echter niet of moeilijk te vinden. De Kennishub ondersteunt bij de ontsluiting van relevante, gevalideerde en actuele kennis. Deze maakt de kennis toegankelijk en stimuleert de bewust-wording bij gemeenten voor het kennisgedreven beleid maken. Waar de noodzakelijke kennis ontbreekt, agendeert de academie ook nieuwe kennisvragen bij de kennisinstellingen.
De academie werkt hiertoe samen met de belangrijkste financiers van wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek (NWO, ZonMW, SIA).

2. Kennisdeling; kennissessies voor bestuurders en ambtenaren

Bij de VNG worden er continu sessies georganiseerd om actualiteiten en kennis te delen. Dit is een zeer belangrijke (platform-) functie en kerntaak van de VNG. De VNG biedt expertise en kennis die geen enkele andere (markt)partij kan bieden. Het blijkt gewenst om duplicatie in inspanningen te voorkomen (niet allemaal zelf het wiel uitvinden) en de impact te vergroten door het leren in aanpak over de programma's heen te faciliteren. Vanuit de academie worden deze sessies verder geprofessionaliseerd en aangeboden. Toegankelijkheid wordt gegarandeerd door een helder platform waar ambtenaren en bestuurders snel hun weg kunnen vinden. Als resultaat worden er zowel voor bestuurders als op ambtelijk niveau hoogkwalitatieve, kennis-sessies georganiseerd.

3. Leren in netwerken

Naast de kennis- en actualiteitensessies is er behoefte aan 'leren in netwerken' op zowel bestuurlijk niveau als op ambtelijk niveau. Tijdens het 'leren in netwerken' wordt het thema verdiept, aandacht besteed aan de hoe-vragen en geleerd op inhoud en aanpak. De academie faciliteert en organiseert deze interventies op de onderwerpen waar de uitvoering om verbetering vraagt. Waar wenselijk worden (externe) facilitatoren en/of experts ingezet.

4. Opleidingen en trainingen overzichtelijk en beter toegankelijk

Vanuit de prioritaire thema's volgen generieke leervragen, de opleidingen en trainingen gericht op specifieke doelgroepen binnen de gemeenten. Denk aan de ontwikkelingen rondom de Omgevingswet en data. Door het brede aanbod van opleidingen en trainingen zien we vaak door de bomen het bos niet meer. Vanuit deze academie maken we het aanbod van opleidingen en trainingen van (markt)partijen op de complexe thema's overzichtelijk en beter toegankelijk. Inclusief waar wenselijk samenwerkingsafspraken en gezamenlijke inkoop hiervan.

Toegevoegde waarde voor gemeenten

- Met de nieuwe academie wordt leren en kennis collectief gecoördineerd, gestructureerd en in samenhang. Dat gebeurt domeinoverstijgende. Deze centrale inhoudelijke coördinatie levert uiteindelijk kwaliteit, efficiency en geldbesparing op.
- De door collectieve programma's en projecten opgeleverde kennis en producten blijven bij het aflopen van deze programma's geborgd.
- Een compleet en overzichtelijk aanbod aan leer- en ontwikkelactiviteiten voor de leden (makelaarsrol).
- Eenvoudig toegankelijke adviseurs die de leden snel en efficiënt verder kunnen brengen in hun vraag.
- Een ontwikkelaanbod (kennissessies, leren in netwerken en opleidingen/trainingen) met impact op de beleidspraktijk en de uitvoering.
- Robuuste lerende netwerken en borging van kennis door continuïteit.
- Regelmatige consultatie vanuit de academie richting leden op relevante thema's.
- Toegang tot een breed aanbod van specialisten, docenten en trainers op elk van de maatschappelijke opgaven.
- Een kennishub die aanwezige kennis van gemeenten zelf en de mogelijkheden voor opleidingen ontsluit.
- Het openen van de bronnen bij de wetenschap en de kennisinstituten en verbreding van al beschikbare kennis voor de gemeenten.
- Het kunnen leveren van maatwerk op specifieke vragen/probleemstellingen van leden. Structurele samenwerking met kennisinstituten, beroepsverenigingen, provinciale academies en het A&O fonds.

"Ik ervaar het nieuwe werken van de VNG Academie nu al in de praktijk, doordat vanuit de VNG Academie vanaf het begin van het beleidsproces wordt meegedacht om het leerproces vorm te geven. Dus denkkracht van het begin om het handelingsperspectief voor onze bestuurders voortdurend voor ogen te houden. Leren leren is belangrijk, voor ons als VNG in de rol van kennis-makelaar en daarmee direct voor onze leden!"

Frank Speel, VNG programmamanager lokale democratie en secretaris Commissie Raadsleden en Griffiers -

Organisatie en financiën

Start, opbouw & evaluatie

De voorbereiding voor de collectieve academie (Academie 2.0) zijn reeds in gang gezet. In 2021 is dit begonnen met een pilot die gestart is met een VNG Kennishub. Deze Kennishub verbindt, structureert en coördineert kennisontwikkeling en -deling, en ze heeft een aanjaagfunctie op het gebied van kennis en datagedreven werken. Ondertussen wordt er al aan opbouw van het team gewerkt om straks klaar te zijn om van start te gaan met Academie 2.0. De eerste pilots zullen dit najaar aanvangen.

Financiën

De academie vraagt een structureel budget vanaf 2024.

Deze begroting is gebaseerd op een groeimodel waarbij er na de pilot (opstart 2021) in 2024 wordt uitgebouwd naar de Academie 2.0, die dan naar verwachting op volle sterkte is in 2025. In eerste instantie was een begroting opgesteld van € 2.3 miljoen euro in 2024, deze is verlaagd naar afgerond € 1.7 miljoen euro.

Begroting 2024

Functie	Bedrag
Coördinatie	169.844
Communicatie	95.301
Systemen	27.500
Academie	
Advies Leren en Ontwikkelen	715.292
Project en Procesondersteuning	504.576
Af; intern leren en ontwikkelen VNG*	200.000
Kennishub	
Kennis Analisten	254.137
Programmasecretaris	130.214
Kennismakelaars*	pm
Totaal GGU	**1.696.864**

*: intern L&O en kennismakelaars worden betaald uit de verenigingsbijdrage, dus niet uit het GGU.Begroting vanaf 2025

1 Dit budget is gericht op personele bezetting en exclusief een centraal ontwikkelbudget om leerinterventies uit te voeren. Dit ontwikkelbudgetbudget zit in de begroting van de programma's en projecten.

Begroting vanaf 2025[2]

Functie	Bedrag
Coördinatie	169.844
Communicatie	95.301
Systemen	27.500
Advies Leren en Ontwikkelen	835.873
Project en Procesondersteuning	583.729
Kennis Analisten	254.137
Programmasecretaris	130.214
Kennismakelaars	
Totaal	**2.096.598**

Risico's

Leren kost tijd en inzet

Het faciliteren van beleidsmedewerkers - helpen en ondersteunen - vraagt niet alleen budget, maar ook tijd. Het is daarom belangrijk om in de uitvoering van deze propositie in nauw contact te blijven treden met onze leden. Door druk op de arbeidsmarkt ontstaat het risico dat leden minder prioriteit geven aan leren en ontwikkelen. Het slagen van een effectieve kennisdeling is afhankelijk van de inhoud die hierin geleverd wordt. Het delen van 'best practices' van individuele gemeenten helpt het collectief.

Arbeidsmarktdilemma's

De academie biedt geen kant-en-klare oplossing voor arbeidsmarktproblemen. Wel kan het werken bij en voor gemeenten interessanter worden door wat de academie te bieden heeft.

2 Deze begroting is gebaseerd op het verwachtte aanbod en bezetting van de academie. Bij verdere implementatie wordt deze gemonitord en aangepast waar wenselijk.

Propositie Arbeidsmarktkrapte

1. Inleiding

Als je gemeenten vraagt waar het op dit moment in de uitvoering het meeste pijn doet, is het antwoord eensluidend: wij komen mensen tekort. De vraag naar gemeentemedewerkers blijft onverminderd hoog en het ziet er niet naar uit dat die vraag de komende jaren zal verminderen. In het laatste kwartaal van 2022 steeg de vraag naar medewerkers met 31% vergeleken met het kwartaal daarvoor. Er stonden 11.442 vacatures uit.

In het advies dat de SER medio februari 2023 uitbracht over arbeidsmarktkrapte stelt zij dat drastische maatregelen en gericht beleid nodig zijn. De krapte is een structureel probleem en wordt nog extra vergroot door de vergrijzing. Het personeelstekort belemmert gemeenten het meest in het realiseren van de ambities in de sectoren ruimtelijke ordening, milieu, bouwen (en dus wonen), civiele techniek en automatisering/ICT.

De arbeidsmarktkrapte heeft voor gemeenten de volgende effecten:

- Toename werkdruk bij zittende werknemers (*2021: ziekteverzuim van 5,8%, 60% van de werknemers valt uit door werkdruk/stress gerelateerde klachten*).
- Moeite met werven van nieuwe werknemers waarbij imago ook een rol speelt, snellere uitstroom van (schaarse) werknemers en toename onderlinge concurrentie.
- Vertraging in de dienstverlening en oppakken van nieuwe taken.
- Verlies van kennis en onvoldoende tijd en capaciteit voor investeringen in nieuwe kennis en vaardigheden.

Deze effecten zullen er sluipenderwijs voor zorgen dat de dienstverlening inboet op kwaliteit en betrouwbaarheid. Het leidt tot vertraging en uitstel in de urgente maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan. Op de langere termijn kan de hele sector te maken krijgen met een verschraling van de dienstverlening met als gevolg een minder betrouwbare en stabiele overheid. Voor de burgers betekent dit een terugval in welzijn en welvaart en toename van sociale ongelijkheid.

De SER concludeert in haar recente advies, Waardevol werk: publieke dienstverlening onder druk, van februari 2023 dat er sprake is van versnipperd beleid en dat de urgentie groot is voor een pragmatische aanpak. Ons voorstel heeft ook dit tot doel: concurrentie tussen organisaties voorkomen en samenwerking stimuleren en zorgen dat good practices uit de praktijk een voedingsbodem krijgen en nieuwe oplossingen verspreid en ontwikkeld kunnen worden. Dit leidt uiteindelijk tot minder kosten voor gemeenten en betere resultaten (niet ieder voor zich maar samen).

De Verenigingsstrategie 2030 weerspiegelt de ambitie voor een sterke gemeentelijke bestuurslaag op weg naar 2030 en geeft de koers aan die de vereniging de komende jaren wil inzetten. In het plan van aanpak van de Verenigingsstrategie 2030 zijn vijf ontwikkelpunten gedefinieerd. *'Gemeenten ontwikkelen zich tot één sterke bestuurslaag voor een gezamenlijke aanpak arbeidsmarkttekorten. Gemeenten (en de VNG) werken intensiever samen om de schaarste aan personeel op te vangen. Samen met gemeenten wordt samenwerken gefaciliteerd door oplossingen zoals poulevorming en flexibele gezamenlijke inzet van medewerker. En het gezamenlijk organiseren van ondersteuning op kwetsbare/vitale functies wordt verder uitgewerkt.'*

2. Toegevoegde waarde voor gemeenten

De arbeidsmarktkrapte is 'here to stay'. Vandaar dat een éénjarig plan geen soelaas zal bieden en een meerjarig plan noodzakelijk is. Wij willen zowel op de korte termijn concrete stappen maken en tegelijkertijd ook onderzoeken wat ons op de lange termijn te doen staat.
Op hoofdlijnen behelst dit voorstel het voorkomen van onderlinge concurrentie, het bevorderen van meer samenwerking en verbinding op de aanpak van de gevolgen van arbeidsmarktkrapte. Bovendien worden praktische oplossingen en praktische samenwerkingsvormen voorgesteld, zodat gemeenten snel stappen kunnen maken om de effecten van de arbeidsmarktkrapte tegen te gaan. Wij ondersteunen gemeenten hiermee op de volgende manieren:

1. **Behoud aantrekkingskracht als gemeentelijke werkgevers én sector**

- De VNG zet haar ondersteuning in samenwerking met het A&O fonds voor de gemeentelijke sector voort door middel van het faciliteren van strategische personeelsplanning, duurzame inzetbaarheid; ontwikkelen van arbeidsmarktstrategieën en andere relevante instrumenten. Door middel van dit voorstel wordt meer en breder geïnvesteerd in het verder brengen van 'good practices' en het verbinden van goede initiatieven, zodat concurreren wordt omgezet in samenwerken.
- Jongeren kennen de veelzijdigheid van het werken bij een gemeente niet en hebben soms een stereotiep beeld van het werken bij een gemeente.
  De Personeelsmonitor 2021 laat zien dat 22% van de gemeenten problemen ondervindt bij het werven van jongeren. Ook stagneert het aantrekken van trainees en (BBL-)stagairs bij gemeenten. De oorzaak is vaak dat (door personeelstekorten) er onvoldoende begeleiding kan worden geregeld. Ook het imago van 'werken bij de overheid' en dus ook bij gemeenten speelt hierbij een rol. Uit het verleden is gebleken dat grootschalige/landelijke imago-campagnes niet het juiste effect sorteren. Een gerichte arbeidsmarktcampagne met een persoonlijke benadering werkt beter. Door middel van deze propositie kan de VNG pilots en experimenten rondom de wervingskracht van gemeenten verbinden, initiëren en ontwikkelen. Hiermee zorgen wij voor een grotere bekendheid van gemeentelijke werkgevers en wordt zichtbaar waar draagvlak is voor gezamenlijke campagnes.

2. **Meer kennis over effectievere inzet van personele capaciteit: innovatie**
   In de vacaturemonitor 4e kwartaal 2022 van het A&O fonds Gemeenten stond de volgende oproep:
   ''Toch willen we vanuit A&O fonds Gemeenten pleiten om ook eens naar een andere manier naar de organisatie van werk te kijken: is het echt nodig om elke vacature op te vullen?. De oplossing zit dan vooral in het inzetten op behoud van mensen en het benutten van intern potentieel, maar bijvoorbeeld ook in het zichtbaar maken van interne doorstroommogelijkheden en opleiding & ontwikkeling binnen jouw gemeente."

   Als gemeentelijke sector moeten we breder en anders gaan kijken naar de personele krapte. Het is duidelijk dat er de komende jaren kwantitatief gezien geen grote groei valt te verwachten van het arbeidspotentieel en ook het opleiden van nieuwe/technisch personeel vraagt een lange adem. Dit betekent dat werkgevers zich niet alleen moeten richten op het aantrekken van personeel maar ook naar instrumenten die effectiever en efficiënter inzet van arbeidspotentieel bevorderen. Een effectievere inzet heeft ook een relatie met beter gebruik van data en het stellen van (bestuurs)prioriteiten. Oplossingen kunnen vaker gezocht worden buiten de eigen organisatiegrenzen en door gerichte samenwerking aan te gaan met (keten)partners.
   Wat daarin wel of niet werkt kan landelijk worden uitgezocht, verder ontwikkeld en gedeeld worden. Het brede netwerk – ook naar private partijen - van de VNG komt daarbij van pas.

3. **Ontwikkeling van gemeenschappelijke producten**
   De VNG is aanjager van de ontwikkeling van gemeenschappelijke producten. Daar waar wij een collectieve/gemeenschappelijke vraag zien waar gemeentelijke organisaties profijt van kunnen hebben, zullen wij daar passende instrumenten of producten op ontwikkelen. Wij zien bij gemeenten de behoeften aan duiding van de langetermijnperspectieven en aan een verdere analyse daarvan en de VNG wil hierin met gemeenten samen optrekken. Wij zien ook dat gemeenten behoeften hebben aan concrete handvatten zoals in de juridische aspecten rondom personele uitwisseling. Voor dit laatste bijvoorbeeld ontwikkelen wij in 2023 een handreiking. Het creëren van personele pools binnen en buiten de eigen gemeenten houdt ook veel organisaties bezig. De VNG kan hierin een rol spelen door de praktijkkennis hierover te vergroten en na te gaan waar en wanneer personele pools wel of niet haalbaar zijn.

3. Resultaten voor gemeenten

Wij willen samen met en voor gemeenten de samenwerking op dit urgente thema stimuleren door de goede voorbeelden naar voren te brengen, een start te maken met experimenten en verder onderzoek te doen naar de problemen en de langetermijnstrategie en -oplossingen. En daarmee onderlinge concurrentie voorkomen. In 2023 starten wij met het ophalen van de goede voorbeelden, het uitzetten van de eerste onderzoeken en pilots.

In 2024 willen de eerste opbrengsten van onderzoeken naar de effecten op de lange termijn een leidraad laten zijn in de acties die we verder uitzetten. Ook kijken we of er nog verdiepend onderzoek nodig is. Innovatie in processen, in organisaties is een lastig onderwerp dat we samen met de leden willen concretiseren. Waar zitten de hardnekkige knelpunten en hoe kunnen wij daar op de langere termijn mee omgaan? Netwerken en andere onderlinge relaties op dit thema worden versterkt en uitgebouwd. Innovatie zit niet alleen in werkprocessen maar ook in het beter kennen en benutten van talenten van werknemers en het ruimte bieden voor andersoortige ideeën. De verzamelde kennis van good practises, inzicht vanuit pilots en experimenten kunnen innovatie binnen organisaties verder aanjagen.

In 2025 kristalliseert zich steeds meer uit welke aanpakken werken en welke niet. De balans kan worden opgemaakt in de verdere ondersteuning aan gemeenten. De aandacht gaat uit naar borging in individuele organisaties en bestaande regionale (arbeidsmarkt) samenwerkingsverbanden.

Concrete activiteiten:

- Informeren van leden over hun eigen initiatieven en activiteiten. Het delen en communiceren van best practices verder uitbouwen. Bijvoorbeeld het uitwerken van ideeën over gezamenlijke loopbaanpaden bij verschillende gemeenten, het aansluiten bij onderwijsinstellingen, invloed op lokaal en regionaal opleidingsaanbod en het slimmer organiseren van werkzaamheden door standaardisatie en innovatie bijv. door interactieve kaarten.
- Onderzoeken i.s.m. gemeenten of pools op het gebied van specialisten bijvoorbeeld rondom het thema ‘wonen’ (ecologen, vergunningverleners, enz.) een goede oplossing zou kunnen zijn in het fysiek domein. Hiermee kan de uitvoeringskracht van de leden door effectievere inzet van beschikbare personele capaciteit worden vergroot.
- We versterken de statuur van de gemeentelijke uitvoering en dragen zo bij aan de wervingskracht door blogs en bijvoorbeeld door meer zichtbaarheid op social media. Dit draagt bij aan de wervingskracht van individuele gemeenten.
- Onderzoek (repeterend) naar arbeidsmarktkrapte op de middellange en lange termijn door een extern bureau. Zowel een gerichtere probleemanalyse door gebruik van bestaande

data als verdere verrijking ervan. Met het onderzoek wordt een nadere duiding van toekomstbeelden en mogelijke oplossingen gegeven.
- Op basis van de inzichten uit experimenten, pilots en analyses van best practices een slag gemaakt in effectiviteit en borging van maatregelen. In 2024 wordt informatie wordt verzameld en besluiten voorbereid over het eventueel gezamenlijk oppakken van diensten en producten in samenwerkingsverbanden en of door de VNG. De uitwerking zal in 2025 en 2026 verder invulling krijgen.

4. Financiën

Voor ondersteuning en uitrol van de aanpak van arbeidsmarktkrapte bij gemeenten zal in ieder geval voor 2024-2026 een budget nodig zijn voor de beschreven activiteiten. Ook het inzetten van een onderzoek naar de effecten voor gemeenten op de lange termijn van arbeidsmarktkrapte en het verder brengen van de uitkomsten van dit onderzoek, zullen kosten met zich mee-brengen. Wij vragen jaarlijks om **542K.**

Activiteit	Begroting
In beeld brengen activiteiten, het delen van best practices	125.000
Onderzoeken naar pools op het gebied van specialisten	150.000
Communicatie impuls tbv wervingskracht van gemeenten	75.000
Onderzoek naar arbeidsmarktkrapte op de middellange en lange termijn.	100.000
Verkenning gezamenlijk oppakken van diensten en producten.	92.000
Totaal	**542.000**

5. Risico's

Er gebeurt van alles in de sector, zowel individueel bij gemeenten, vanuit de specifieke domeinen, als door gemeenten samen in de regio. Risico is dat er dubbel werk gedaan gaat worden.
Deze collectieve aanpak gaat juist aansluiten op de regionale en domeinspecifieke samenwerkingen en wil juist leden informeren over wat er allemaal al loopt, wat werkt en wat niet. En richt zich op zaken die juist op landelijke schaal noodzakelijk zijn voor het voorkomen van onderlinge concurrentie en bevorderen van samenwerking.

7a. Meerjarig financieel perspectief gemeenten

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Meerjarig financieel perspectief gemeenten
Vanaf 2026 is er voor gemeenten structureel zo’n €3 mld. minder beschikbaar voor het uitvoeren van gemeentelijke taken en biedt het accres vanaf 2027 te weinig vergoeding voor het opvangen van de autonome groei van de zorgtaken. Het is goed dat er nu een aanzet is voor een nieuwe normeringssystematiek, maar alles bij elkaar geeft deze voorjaarsnota niet de gewenste structurele financiële zekerheid voor gemeenten. De ***ledenbrief*** van vandaag, 17 mei 2023, geeft een nadere duiding van de Voorjaarsnota en geeft aan welke acties vanuit de VNG naar aanleiding hiervan in gang zijn gezet.

7b. Principeakkoord Hervormingsagenda Jeugd

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2022: "Uitnodiging ALV 14 juni 2023"

Gevraagd besluit
Wij stellen u voor in te stemmen met de Hervormingsagenda Jeugd, inclusief het financieel kader. Zoals gebruikelijk bij conceptakkoorden die wij met andere partijen sluiten, wordt het akkoord niet amendabel aan de leden voorgelegd.

Principeakkoord financieel kader
De VNG en het rijk hebben na lang onderhandelen op 17 april jl. een principeakkoord bereikt over het financieel kader bij de Hervormingsagenda jeugd. Bij de onderhandelingen over het financieel kader heeft de bestuurlijke delegatie zich laten leiden door de motie Krimpenerwaard, zoals die is aangenomen in de ALV van december 2022. Toetsing wijst uit dat aan de vier daarin gestelde criteria is voldaan. Gezien het feit dat er in het coalitieakkoord van het rijk al een grote bezuiniging was opgenomen, is het winst dat de bezuiniging voor de jaren 2024 en 2025 worden bevroren en een zwaarwegende deskundigencommissie in januari 2025 met terugwerkende en vooruitwerkende kracht uitspraak doet over het benodigde financieel kader.

Hier lichten we het financieel kader toe met een filmpje en een infographic. Voor het overige wordt verwezen naar de uitvoerige ledenbrief van 21 april jl.

Inhoud agenda
Op 16 mei jl. is met de betrokken partijen – Rijk, aanbieders, professionals, cliënten en VNG – afgesproken om met positief oordeel de inhoudelijke agenda voor te leggen aan onze achterban. In de bijlage vindt u de inhoudelijke agenda inclusief het financiële kader (versie d.d. 17 mei 2022).
Dit is een robuust pakket dat veel van gemeenten zal vragen. Na langdurige onderhandelingen en het daarbij bereikte resultaat is ons voorstel om gezamenlijk de schouders hieronder te zetten om de hulp aan kwetsbare jeugdigen en gezinnen te verbeteren en te komen tot een beheersbaar stelsel. In de komende maanden zal de VNG een ondersteuningsaanbod opzetten dat gemeenten en regio's helpt bij de uitvoering van de agenda.

Hieronder volgt een korte samenvatting van de agenda.

De doelstelling voor de Hervormingsagenda is tweeledig:
1. Betere en tijdige hulp en ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen, op de juiste plek en wanneer dit nodig is.
2. Hulp en ondersteuning worden aangeboden binnen een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.

Deze onlosmakelijk verbonden doelstellingen zijn uitgewerkt in een aantal initiatieven. Bij de inrichting daarvan is gebruik gemaakt van de inzichten van en aanbevelingen uit diverse werkgroepen waarin door gemeenten, uitvoeringspartijen en experts is deelgenomen.

1. De reikwijdte van de Jeugdwet wordt afgebakend, meer aandacht domeinoverstijgende aanpak
Er wordt geïnvesteerd in de veerkracht van alle jeugdigen in hun normale dagelijkse leven en het beperken van de jeugdhulpplicht en daarmee de reikwijdte van de Jeugdwet. Daarbij wordt gezorgd

voor een betere inbedding van jeugdhulp in de bredere context van het sociaal domein: betere verbindingen met onderwijs, volwassenenzorg (met name GGZ) en vraagstukken rond de bestaanszekerheid. De inperking van het recht op hulp brengt met zich mee dat er scherpe keuzes worden gemaakt over de inzet van hulp.

2. De gemeentelijke toegang met stevige lokale teams wordt versterkt
De juiste hulp wordt dichtbij de inwoners georganiseerd. Daartoe wordt geïnvesteerd in stevige (multidisciplinaire) lokale teams met voldoende kennis en expertise. Deze teams kijken naar hetgeen nodig is en bieden lichte jeugdhulp zoveel mogelijk nabij aan, in goede verbinding met de specialistische zorg.

3. Verbeteren regionale samenwerking en landelijke contractering specialistische zorg
De beschikbaarheid van passende zorg voor de meest kwetsbare kinderen wordt verbeterd, onder andere door vast te leggen welke hulp minimaal regionaal dient te worden georganiseerd en ingekocht. Ook wordt de contractering op landelijke schaal doorontwikkeld en komt er een norm voor opdrachtnemerschap voor de aanbieders.

4. Kwaliteitsverbetering en versterking zicht op effectiviteit van zorg
De (bestaande) kwaliteitskaders worden versterkt. Daarnaast wordt ingezet op het verbeteren van inzicht in wat echt werkt in de jeugdhulp (effectiviteit). Daartoe wordt een gedegen en gedragen en niet-vrijblijvende lerende infrastructuur ontwikkeld.

5. Afbouw van de residentiële jeugdhulp: inzet op zo thuis mogelijk
Het aantal uithuisplaatsingen is drastisch te verminderen. Daar waar een residentiële plaatsing, waaronder in de gesloten jeugdhulp, toch nodig is wordt deze getransformeerd naar kleinschalige woonvoorzieningen en – indien nodig – met de mogelijkheid tot vrijheidsbeperkende maatregelen.

6. Eenvoudiger uitvoering en inkoop, aanpak negatieve effecten van marktwerking
De administratieve lasten en andere vormen van overhead zijn terug te brengen door in te zetten op niet-vrijblijvende standaardisatie van contracten en het contractmanagement. Tevens worden maatregelen getroffen om de negatieve effecten van marktwerking te beperken. Daartoe worden onder meer eisen aan de governance en financiële bedrijfsvoering van aanbieders en sturing door de gemeenten gesteld.

7. Verbeteren van het inzicht in het jeugdstelsel met data en monitoring
Er wordt geïnvesteerd in het beschikbaar krijgen van eenduidige data en een goede monitor om daarmee beter zicht te krijgen in de werking van het jeugdzorgstelsel en om de mogelijkheden tot sturing te verbeteren. Ook wordt er een set aan indicatoren ontwikkeld die de deskundigencommissie kan gebruiken bij haar oordeel omtrent de geleverde inspanningen en het daaraan gekoppelde macrobudget.

Consultatie
Na het financiële principeakkoord hebben we al diverse bestuurlijke ledenconsultaties over de Hervormingsagenda Jeugd plaats gehad. Heeft u die gemist, dan kunt u zich hier nog aanmelden voor de laatste sessie op 22 mei a.s. Eventuele vragen kunt u stellen via BJ42@vng.nl.
Van de sessies wordt een verslag samengesteld dat kort na 22 mei a.s. zal worden verspreid.

Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

concept

Inhoud

Hervorming van de jeugdzorg & het stelsel 3

1.1 Inleiding 4
1.2 Wenkend perspectief voor jeugdigen en gezinnen 8
1.3 Achtergrond en opgaven Hervormingsagenda 10
1.4 De Hervormingsagenda in breder perspectief 13

Hervormingsagenda: wat gaan we doen? 16

2.1 Reikwijdte: jeugdhulpplicht voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen 17
2.2 Jeugdhulp steviger verbinden aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid 22
2.3 Stevige lokale teams en toegang 28
2.4 Terugdringen residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk 33
2.5 Kwaliteitsverbetering en blijvend leren 36
2.6 Verbeteren van de organisatie en inkoop van specialistische jeugdzorg 39
2.7 Eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking 44
2.8 Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring 50

Financiële afspraken Hervormingsagenda 53

Governance en implementatie 57

4.1 Veranderstrategie 59
4.2 Belangrijke rol voor jeugdigen, hun gezin en naasten 60
4.3 Implementatielijnen Hervormingsagenda 61
4.4 Governance 67
4.5 Tot besluit 68

Slot en ondertekening 69

Bijlagen

Bijlage 1 Meerjarig financieel kader HA 70
Bijlage 2 Maatregelentabel en verantwoordelijkheidsverdeling Hervormingsagenda 73
Bijlage 3 Investeringstabel 74
Bijlage 4 Randvoorwaarden indicatoren monitor Hervormingsagenda en voorbehouden basisset 77
Bijlage 5 Afkortingenlijst 78
Bijlage 6 Begrippenlijst 79

concept

1

Hervorming van de jeugdzorg & het stelsel

1.1 Inleiding

De jeugd heeft de toekomst. Door veilig en gezond op te groeien, goed onderwijs te genieten, vrienden te maken, onbekommerd buiten te spelen en te bewegen en sporten krijgen jeugdigen de goede start die zo belangrijk is.

De Nederlandse jeugd beschouwt zichzelf als één van de gelukkigste van Europa. Anderzijds geven veel jongeren aan te kampen met mentale gezondheidsproblemen. De nasleep van de coronamaatregelen speelt hierbij een rol, maar ook prestatiedruk (bijvoorbeeld in het onderwijs), de druk vanuit social media en zorgen over de toekomst (huisvesting, klimaat, bestaanszekerheid) veroorzaken onzekere, angstige of zelfs depressieve gevoelens. En die komen in alle lagen van de bevolking voor.

Hoe moeten we hier nu mee omgaan? Politiek en maatschappij zijn het er over eens dat de basiscondities voor gezinnen op orde moeten zijn: bestaanszekerheid, zo min mogelijk gezondheidsverschillen, kansengelijkheid, veiligheid, een leefbare wijk.

Deze trends maken duidelijk waar verbetering nodig is:

- Aan het begin van deze eeuw maakte 1 op de 27 jeugdigen onder de 18 jaar gebruik van jeugdzorg. Dat steeg al snel naar 1 op de 10 in 2015 en 1 op de 7,5 op dit moment.[1]
- De uitgaven van de jeugdzorg zijn flink gestegen (ook door stevige administratieve lasten).[2] In 2019 werd circa €1,9 mld. meer uitgegeven dan in 2015.[3] Dit is een stijging van zo'n 50%.[4]
- Landelijk is het aantal jongeren met jeugdzorg met 23% gestegen tussen 2015 en 2022.[5] Jeugdigen zitten langer in jeugdzorg.
- De gemiddelde trajectduur is in 2021 ten opzichte van 2015 met 35% gestegen bij jeugdhulp zonder verblijf.[6]
- We zien een stijging in vraag en aanbod van individuele ambulante hulp.
- Sinds 2015 zijn er 1.500 nieuwe jeugdhulpaanbieders bijgekomen.[7]
- Wachtlijsten groeien.

Die trends hebben we geanalyseerd. Voor een deel hangen deze samen met ontwikkelingen in de jeugdzorg zelf. Maar voor een groot deel hangen deze samen met veranderingen in de maatschappelijke context en in aanpalende domeinen als het onderwijs (mede in verband met de prestatiedruk), de volwassenenzorg, veiligheid en de sociale zekerheid. Deze constatering dient vertaling te krijgen in de aanpak.

Binnen de jeugdzorg is de marktwerking doorgeschoten, waardoor het zorglandschap niet meer overzichtelijk is en de noodzakelijke samenwerking moeilijker is geworden. Administratieve lasten zijn hoog. Tegelijkertijd schort het aan passende en beschikbare zorg voor de meest kwetsbare kinderen, bijvoorbeeld kinderen met een beschermingsmaatregel, met ernstige psychiatrische problematiek of met een beperking of chronische aandoening.

---

1 https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Het-groeiend-jeugdzorggebruik-Duiding-en-aanpak.pdf.

2 Volgens onderzoek van Berenschot op basis van uitgaven in 2018 wordt 29% van de totale middelen voor jeugdzorg besteed aan kosten gericht op het organiseren en coördineren van zorg. Dit betreft onder andere het organiseren van de toegang tot hulp en ondersteuning in het sociaal domein, het ontwikkelen van gemeentelijk beleid, inkoop en facturatie, monitoring en verantwoording, en huisvestings- en ICT-kosten van de medewerkers die deze taken uitvoeren.

3 Ook vóór 2015 heeft naar verwachting een stijging van de uitgaven plaatsgevonden, maar hier zijn geen cijfers van doordat de Jeugdwet toen onderdeel uitmaakte van verschillende wetten.

4 Stelsel in groei | Rapport | Rijksoverheid.nl.

5 CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2015, CBS Jaarrapport 2022.

6 CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2015, CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2021.

7 CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2021.

De uitgaven van de jeugdzorg zijn flink gestegen.[8] Daarmee is ook het beroep van de jeugdzorg op de krappe arbeidsmarkt gegroeid.

Wat is nu nodig om jeugdigen een goede start in het leven te geven en het jeugdstelsel tevens houdbaar te maken voor de toekomst? Met zoveel jongeren in een jeugdzorgtraject doen we kennelijk iets niet goed – als politiek, ouders, professionals, maar ook als media, scholen, bedrijfsleven en voorbeeldfiguren. We zullen ten principale een verandering moeten realiseren. Waar nu sprake is van een individuele focus (op het kind), moeten we de omslag maken naar een contextgerichte focus (de oplossing ligt in een goede pedagogische context in het onderwijs, in prestatiedruk, in bestaanszekerheid etc.). En dat vergt een geheel andere benadering.

De randvoorwaarden voor gezinnen rondom bestaanszekerheid, wonen, (passend) onderwijs, veiligheid, en geborgenheid zijn niet op orde en we leggen jeugdigen – bewust of onbewust – allerlei normen op waaraan ze moeten voldoen. We maken prestaties belangrijker dan relaties. Door tegenslag, wat bij het leven hoort, primair aan het individu op te hangen. De druk die dit veroorzaakt en de manier waarop we hiermee omgaan moet bespreekbaar gemaakt worden, zowel individueel als maatschappelijk. Zo wordt de veerkracht van jeugdigen en gezinnen in hun normale dagelijkse leven versterkt.

Doorgaan op dezelfde voet betekent vastlopen. We moeten samen aan de slag. De jeugdzorgsector met alle betrokken partijen, de politiek – zowel nationaal als lokaal – , en de samenleving als geheel. Dat vergt nadrukkelijk samenwerking over de grenzen van sectoren heen. De problematiek waarmee de jeugdzorg van doen heeft kent oorzaken die in verschillende domeinen liggen en dus vragen om een sterk samenhangende aanpak. Het vraagt om scherpe keuzes en een betere organisatie. Er zijn stevige aanpassingen nodig binnen en in aanvulling op het bestaande decentrale stelsel:

- Aanpassingen in wetgeving om de reikwijdte van de jeugdhulpplicht scherper af te bakenen (niet alle problemen van jeugdigen of ouders vallen onder de jeugdhulpplicht);
- Meer verbinding leggen tussen jeugdhulp en het onderwijs en kijken naar bredere aspecten in het leven van gezinnen ((jeugd)gezondheidszorg, schulden, ouders met ggz- of andere problematiek, vechtscheidingen) en het maken van afspraken over de rollen en verantwoordelijkheden van de andere sectoren in het adresseren van de vraag naar jeugdhulp;[9]
- Veel betere (brede) analyse[10] om te beoordelen mét een gezin en/of het kind wat het nodig heeft en waar hulp geboden kan worden (binnen of buiten jeugdhulp); hierbij is ‘matched care’ het uitgangspunt. Vervolgens wordt, als specialistische jeugdhulp nodig blijkt, deze zo snel als mogelijk weer afgeschaald;
- Door te onderzoeken en niet-vrijblijvende afspraken te maken over die inzet van hulp die van goede kwaliteit is en écht werkt en over hoe we van elkaar blijvend kunnen leren;
- Verplicht samen te werken binnen en buiten de jeugdzorg en in regionaal en nationaal verband, en hierdoor ook passende zorg in te kopen tegen minder administratieve lasten;
- Beter te monitoren of wat we doen ook in de afgesproken richting werkt, met betere data en door een beter financieringsmodel te ontwerpen.

De combinatie van een brede maatschappelijke aanpak én een verbetering van het jeugdhulpstelsel zelf moet ook leiden tot een besparing in personele en financiële zin. De weg naar steeds meer individuele jeugdhulp, waarbij tegelijkertijd veel kwetsbare jeugdigen te lang wachten op passende zorg, kan niet de route zijn die we in de toekomst blijven bewandelen. Dat moet anders – slimmer, efficiënter en met minder bureaucratie dan nu. Bovendien hebben we te maken met een krimpende arbeidsmarkt en het beroep dat de zorg op de samenleving doet is al groot. Het stelsel moet ook financieel houdbaar zijn voor de toekomst. De rekening moet immers ook gezamenlijk worden opgebracht.

---

[8] Volgens onderzoek van Berenschot op basis van uitgaven in 2018 wordt 29% van de totale middelen voor jeugdzorg besteed aan kosten gericht op het organiseren en coördineren van zorg. Dit betreft onder andere het organiseren van de toegang tot hulp en ondersteuning in het sociaal domein, het ontwikkelen van gemeentelijk beleid, inkoop en facturatie, monitoring en verantwoording, en huisvestings- en ICT-kosten van de medewerkers die deze taken uitvoeren.

[9] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/22/tk-bijlage-3-significant-public-rapportage-relatie-scheidingen-ggz-en-jeugdhulp.

[10] Onderdeel van een brede analyse: triage, verklarende analyse en verwijzing, zie 2.3.1 convenant ‘Stevige lokale teams’.

Na de decentralisatie in 2015 is hard gewerkt aan verbetering van de jeugdzorg (tegengaan van versnippering, betere toegang, inzet op vakmanschap). Dat gebeurde lokaal en regionaal alsook landelijk met bijvoorbeeld het programma 'Zorg voor de Jeugd'.[11] Het vond veelal plaats vanuit een benadering gericht op het individuele kind en minder op de context. Daarom zijn op dit moment verdergaande hervormingen in de jeugdzorg en in relatie met andere domeinen noodzakelijk om het stelsel van zorg en ondersteuning voor de jeugd meer in balans te brengen.

Jeugdzorg tot slot – en dat besef is bij alle gepresenteerde maatregelen essentieel – is en blijft relationeel mensenwerk. En dat **waarden gedreven mensenwerk** zal in de ondersteuning van jeugdigen altijd tot zijn recht moeten komen. Door het respecteren van hun stem en die van hun ouders, door het betrekken van ervaringsdeskundigen en door professionals de ruimte te geven.

Wie werkt er aan deze hervormingen?

De Hervormingsagenda is voorbereid door de zogeheten Vijfhoek, vanuit ieders verantwoordelijkheid:

- Cliëntenorganisaties en jongerenvertegenwoordigers (Ieder(in), MIND, NJR);
- Professionals (Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd (SBJ): NVvP, NIP, LVVP, NVO, BPSW, BVjong, AJN, V&VN, LHV, NVK, FVB);
- Aanbieders (Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ): Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse ggz en de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN));
- Gemeenten (vertegenwoordigd via de Vereniging van Gemeenten, VNG);
- Het Rijk (VWS, JenV, BZK, Financiën, SZW en OCW).

Daarnaast zijn tal van jeugdzorgexperts en andere organisaties direct of indirect betrokken geweest bij de totstandkoming van deze agenda (zoals onder meer de Associatie Wijkteams, SER, de Jeugdautoriteit, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en veel individuele gemeenten, aanbieders, jongeren en jeugdzorgprofessionals.

We hebben met elkaar een lang en intensief proces achter de rug om deze Hervormingsagenda op stellen. Dit is hoe ver we zijn gekomen; aan deze stevige opgave willen we ons verbinden. Nu is het zaak om samen de uitwerking en uitvoering van de Hervormingsagenda verder ter hand te nemen. Een ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, in samenwerking en met een gezamenlijk doel: passende en tijdige zorg voor iedere jeugdige die dat nodig heeft.

We gaan deze agenda met elkaar aan en houden elkaar gedurende het proces vast. Dat betekent een heldere verdeling van taken, rollen en verantwoordelijkheden op de verschillende onderdelen van de agenda en dat vraagt dat we elkaar aanspreken als een afspraak niet is nagekomen (goede governance en monitoring). We moeten anders gaan denken en handelen. Waar nodig helpen we elkaar, ook als het anders loopt dan verwacht. Het betekent ook elkaar niet loslaten als het (even) tegenzit. Net als in de jeugdzorg zelf gaat het ook hier om relatievorming en -behoud. In hoofdstuk 4 gaan we hier nader op in.[12]

De Hervormingsagenda is, zoals de naam al aangeeft, vormgegeven als een agenda. Elk thema bevat diverse maatregelen, die voor zover mogelijk zijn uitgewerkt in acties. De komende periode werken we dit, waar nodig, verder uit.

Om de beoogde doelen van de maatregelen te realiseren, en daarmee de agenda tot een succes te maken, is **lokale en regionale implementatie** noodzakelijk. Dit kan bijvoorbeeld door de aangepaste wet- en regelgeving of de opgestelde handreiking toe te passen in het regionale of lokale beleid, de uitvoering van zorg en de verdere lokale praktijk. Hoewel deze vertaalslag naar het lokale niveau niet overal in de Hervormingsagenda wordt gemaakt, is dit wel degelijk onderdeel van de agenda. Dit geldt ook voor acties die nu nog niet zijn voorzien en/of opgenomen, maar die via de partijen van de Hervormingsagenda en de daarbij horende implementatiestructuur worden vormgegeven. Hierbij is ook nadrukkelijk aandacht voor de eventuele ondersteuning van partijen op lokaal en regionaal niveau bij de implementatie. Van het papier af, de praktijk in.

Om zicht en grip te houden op de voortgang en effecten van de gemaakte afspraken in de Hervormingsagenda wordt vanaf 2023 een **jaarlijkse monitor** opgesteld op basis van reeds beschikbare en aanvullende data. Deze monitor wordt gaandeweg gezamenlijk doorontwikkeld. Om zicht en grip

[11] Voor een overzicht van de resultaten van het programma 'Zorg voor de Jeugd' klik hier.

[12] We hanteren hierbij de Code of Conduct die voor het programma 'Zorg voor de Jeugd' was opgesteld met dezelfde partijen.

te houden op de voortgang en effecten van de gemaakte afspraken in de Hervormingsagenda wordt vanaf 2023 een **jaarlijkse monitor** opgesteld op basis van reeds beschikbare en aanvullende data. Deze monitor wordt gaandeweg gezamenlijk doorontwikkeld. Een onafhankelijke partij ontwikkelt de monitor en voert deze uit. We moeten weten of we echt stappen in de goede richting zetten. De uitvoering van de Hervormingsagenda is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle partijen. De voortgang wordt besproken met alle betrokken partijen in de Vijfhoek, in een bestuurlijk overleg dat ten minste twee keer per jaar plaatsvindt. Daarbij hoort dat we elkaar bij de les houden en aanspreken op elkaars verantwoordelijkheden, en bijsturen indien nodig. In de Hervormingsagenda zijn de verantwoordelijkheden en daaruit volgende taken en rollen bij de uitwerking van de Hervormingsagenda zoveel mogelijk benoemd en expliciet gemaakt. De financiële afspraken betreffen afspraken tussen Rijk en de VNG, waar aanbieders, professionals en cliëntenorganisaties geen deelgenoot van zijn. Deze afspraken vormen het **financiële kader** van de Hervormingsagenda.

Leeswijzer

De opbouw van de Hervormingsagenda ziet er als volgt uit: in het vervolg van dit hoofdstuk staan we eerst stil bij de toekomst van de jeugdzorg: wat is in de kern ons wenkend perspectief voor jeugdigen en gezinnen? Daarna gaan we in op de aanleiding voor de Hervormingsagenda en de opgaven in de jeugdzorg met een beschrijving hoe wij aan de slag gaan met deze opgaven (de achterliggende, dragende visie op de agenda). Tot slot zetten we deze Hervormingsagenda in een breder perspectief van onder andere de arbeidsmarkt. In hoofdstuk 2 beschrijven we welke maatregelen en acties we inzetten of welke afspraken we maken om onze ambities te bereiken. De financiële afspraken van de Hervormingsagenda staan centraal in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 gaat in op de ‘Governance en implementatie van de Hervormingsagenda’, zodat deze afspraken op papier hun beslag krijgen in de praktijk.
Een begrippen- en afkortingenlijst zijn opgenomen in de bijlagen.

Concept

1.2 Wenkend perspectief voor jeugdigen en gezinnen

Hoe kijken we in de kern aan tegen toekomstige jeugdzorg? Wat is het wenkend perspectief voor jeugdigen en gezinnen? Onderstaande punten vatten onze visie samen[13]:

1. We gaan uit van een **inclusieve samenleving** waarin iedereen, ongeacht kwetsbaarheid of beperking, kan meedoen. Voor jeugdigen en gezinnen die dat nodig hebben, is passende en tijdige hulp en ondersteuning beschikbaar. Deze vindt zoveel mogelijk plaats binnen het eigen netwerk en de context waarin jeugdigen opgroeien met ouders, vrienden, familie, buren, sportcoaches, leerkrachten, kinderopvangmedewerkers, kinder- en jongerenwerkers, jeugdgezondheidszorg, informele steunfiguren. Deze dagelijkse contacten (formeel en informeel) worden alleen waar nodig aangevuld met extra expertise. Daarover voeren we een breed maatschappelijk gesprek;

2. Dat vraagt allereerst vertrouwen in en **versterking van de directe leefomgeving en sociale basis:** goed onderwijs, betaalbare kinderopvang en toegang tot (sport) verenigingen, jongerenwerk, bibliotheken, parken, speeltuinen en andere publieke voorzieningen. Een goede laagdrempelige publieke infrastructuur helpt jeugdigen en ouders om mee te doen, en hun vragen over opvoeden en opgroeien in de dagelijkse contacten bespreekbaar te maken. Zo worden die vragen over opvoeden en opgroeien zoveel mogelijk opgelost of hanteerbaar gemaakt in het dagelijks leven. Dit vraagt een gerichte en doordachte aanpak op preventie;
3. Sommige jeugdigen of hun ouders/opvoeders krijgen te maken met problemen die verder reiken dan vanuit het dagelijks netwerk opgelost kunnen worden. Voor hen is **passende ondersteuning** nodig. Daarvoor is in de wijk een laagdrempelig, kwalitatief goed, lokaal team beschikbaar (met stevige relaties met specialistische jeugdhulp voor als dat nodig blijkt) dat samen met jeugdigen en hun ouders goed beziet wat nodig is, verbindingen legt met het bestaande informele en formele netwerk rondom de jeugdigen, maar zelf ook hulp kan bieden. Een professional uit de specialistische jeugdhulp kijkt mee aan de voorkant, is in te zetten ter consultatie en om samen met het lokale team een goede brede analyse te doen. Om zo beter te bepalen wat nodig is: als problemen voortkomen uit andere domeinen dan wordt van daaruit in een adequate aanpak voorzien;

4. De geboden jeugdhulp is passend en zo 'thuis' en/of dichtbij mogelijk. Voor kinderen met lichte problematiek zijn lokaal vrij toegankelijke (jeugdhulp)voorzieningen beschikbaar die binnen een netwerk vallen van bestaande voorzieningen als scholen of gezondheidspraktijken, gericht op het hanteren van problemen in het dagelijkse leven. Voor kinderen met meervoudige en/of complexe problematiek die minder vaak voorkomt en in situaties waarin veiligheidsproblemen spelen, worden alle facetten van de hulpvraag in kaart gebracht (bijvoorbeeld met verklarende analyse) en is er snel passende hulp. **Passende zorg** houdt in: de juiste zorg op de juiste plek en op juiste moment door de juiste professional ('matched care'). Het is waarde gedreven: dat betekent dat zorg op de eerste plaats doelgericht moet zijn, voldoet aan de stand van wetenschap en praktijk, en meerwaarde heeft voor de jeugdige (en/of gezin), met daarnaast een doelmatige inzet van mensen en middelen. En passende zorg komt samen met, en gezamenlijk rondom, de jeugdige tot stand. Wanneer deze zorg effectief is gebleken, wordt vervolgens ook zo snel als mogelijk en wenselijk, de zorg of hulp weer afgeschaald;

5. Jeugdhulp, zowel voor lichte als voor zware problematiek, sluit altijd aan bij de **leefwereld van jeugdigen** en de omgeving waarin zij zich bevinden. Daarom is ook het betrekken van ervaringsdeskundigheid en informele netwerken van belang. En ligt de regie zoveel mogelijk bij de jeugdige en het gezin; zij zitten aan het stuur. Juist waar de hulpvraag meervoudig en/of complex is, is een levensbrede aanpak nodig, vanuit wonen, volwassenenzorg, onderwijs, werk en inkomen of andere domeinen. En voor jeugdigen met levensbrede én levenslange beperkingen moet ook langdurig passende hulp beschikbaar zijn.

[13] Hierbij hebben we ook gekeken naar het Kinderrechtenverdrag.

Het is belangrijk dat deze visie, dit wenkend perspectief, wel blijft passen bij de schaarste aan personeel, binnen het door het kabinet beschikbaar gestelde budget en het organiserend vermogen van de sector. Dat vergt **bewuste en scherpe keuzes.** Als we die keuzes niet maken, dan bepaalt de schaarste waar er gaten vallen en waar jeugdigen tussen wal en schip vallen. Dat moeten we voorkomen.

Concept

1.3 Achtergrond en opgaven Hervormingsagenda

In de aanloop naar de Hervormingsagenda zijn talrijke onderzoeken en rapporten verschenen waarin de knelpunten in de jeugdzorg zijn geanalyseerd en talrijke adviezen zijn opgesteld. Deze data en rapporten zijn onderliggend aan deze agenda.

De oorzaken voor de knelpunten die genoemd worden zijn divers en liggen onder meer in personeelstekort, hoge werkdruk, administratieve lastendruk, gebrek aan beschikbaarheid van zorg door tekortschietende inkoop op het juiste schaalniveau, organisatiewijze, voortschrijdende wetenschappelijke kennis en visies (lange tijd zijn de schadelijke effecten van uithuisplaatsingen onvoldoende onderkend) of het geven van individuele antwoorden die eigenlijk worden veroorzaakt door brede maatschappelijke vraagstukken.

In mei 2021 heeft de Commissie van Wijzen de financiële staat en stand van de jeugdzorg en het -stelsel beoordeeld. Het Rijk en VNG/gemeenten kregen het dringende advies een agenda op te stellen om de opgaven in de jeugdzorg aan te pakken met een pakket aan maatregelen en besparingen. Het advies van de Commissie van Wijzen is – naast de al genoemde adviezen om de jeugdhulp en het jeugdhulpstelsel te verbeteren – het vertrekpunt voor deze meerjarige Hervormingsagenda. Voor 2022 en 2023 zijn in dit kader al afspraken gemaakt tussen Rijk en VNG. In de zomer van 2021 heeft het Rijk bestuurlijke afspraken met de VNG en de andere partners in de Vijfhoek gemaakt om het traject van het opstellen van de Hervormingsagenda Jeugd te starten. In het najaar van 2021 is in negen werkgroepen door meer dan 120 betrokken experts onder leiding van onafhankelijke voorzitters vanuit verschillende perspectieven gewerkt aan bouwstenen voor deze agenda. Dit heeft een rijke oogst opgeleverd.

Na de totstandkoming van het coalitieakkoord in december 2021 waren enige maanden nodig om duidelijkheid te krijgen over de aanvullende besparingsopgave van het kabinet van €511 mln. in relatie tot de Hervormingsagenda.[14] In juni 2022 zijn we verder gegaan. Vanuit de bouwstenen van de werkgroepen hebben we de afgelopen periode inhoudelijke verbeteringen nader uitgewerkt in maatregelen en het financiële beeld waar nodig gecompleteerd om zodoende te komen tot een agenda waarmee we de jeugdzorg verbeteren binnen een houdbaar kader voor de toekomst.

Gebaseerd op al dit voorwerk zien wij **tien grote opgaven** die onze aandacht vragen om de jeugdhulp en het stelsel duurzaam te verbeteren. Zes hiervan richten zich op het verbeteren van jeugdhulp en vier op het verbeteren van het jeugdhulpstelsel en de uitvoering daarvan in de praktijk.

De jeugdzorg moet en kan beter:

1. We hebben met elkaar een **fundamenteel gesprek** te voeren over opvoeden en opgroeien en de ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het toenemende beroep op jeugdhulp. Dit betreft ten principale niet een stelsel-, organisatie-, bekostigings- of sturingsvraagstuk maar een politiek-maatschappelijk thema van enorme betekenis. De maatregelen die we nemen moeten gepaard gaan met het adresseren van de oorzaken van de groei die buiten de invloedssfeer van het jeugdstelsel liggen. Willen we slagen in de bedoeling van de agenda, dan is samenwerking met andere domeinen onontbeerlijk;
2. **Breed kijken:** wanneer kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben, is het van belang dat deze steeds wordt ingezet met oog voor de situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit: onderwijs, armoede, schulden, huisvestingsproblematiek, de druk van de prestatiemaatschappij en problematiek van ouders (zoals ggz, verslaving, relatie- en scheidingsproblemen). Dit alles is van invloed op de jeugdigen in het gezin en daarmee de vraag naar jeugdhulp. Het jeugddomein is dus onlosmakelijk verbonden met het gemeentelijke sociaal domein en het zorgstelsel in den brede. Om die reden *verbinden we de jeugdhulp steviger aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs, jeugdgezondheidszorg, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid* (zie paragraaf 2.2);

[14] Kamerstukken II 2021/22, 31 839, nr. 853.

3. Waar jeugdhulp nodig is, moet deze **toegankelijk en beschikbaar** zijn voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen. We zien dat deze groep nu onvoldoende passende en tijdige jeugdhulp ontvangt. Ombuiging hiervan vraagt een gerichte aanpak: naast de verbetering van de kwaliteit van de zorg, moet het voor jeugdigen en hun ouders helder zijn waarvoor ze in het kader van jeugdhulp bij de overheid terecht kunnen en waarvoor niet. Met beperkte mensen en middelen moeten scherpe keuzes gemaakt worden over wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp, waarbij de meest kwetsbaren altijd geholpen moeten worden. Het moet duidelijker worden wat binnen de huidige wettelijke kaders onder de jeugdhulpplicht valt. Eén op de 7,5 jeugdigen in een individueel maatwerktraject zet de beschikbaarheid en betaalbaarheid van zorg, zeker in de huidige context van een krappe arbeidsmarkt, onder druk. Daarom *bakenen we de reikwijdte van de jeugdhulpplicht af* (zie paragraaf 2.1) en doen we een aantal zaken niet meer onder jeugdhulp. Goede brede analyse helpt deze keuzes te maken;
4. Jeugdigen en hun ouders moeten voor jeugdhulp **laagdrempelig en dicht bij huis** terecht kunnen bij stevige lokale teams die waar nodig ook zelf passende en samenhangende basishulp bieden: zowel licht als zwaarder en zowel kort als langdurig (bijvoorbeeld ook langdurige lichtere hulp). Waar nodig wordt opgeschaald naar specialistische hulp. Voor het op- en afschalen van hulp is het nodig dat lokale teams worden versterkt met voldoende kennis van, en verbinding met, specialistische hulp. Hiervoor maken we een beweging naar de voorkant en versterken we *de lokale toegang met stevige lokale teams, waarin goed opgeleide professionals werken, die in goede verbinding staan met specialisten* (zie paragraaf 2.3);
5. We zorgen dat kinderen zoveel mogelijk thuis opgroeien, ook als zij hulp nodig hebben. Om die reden zetten we in op het **voorkomen en terugdringen van residentiële jeugdhulp.** Er vindt altijd een zorgvuldige afweging plaats welk type jeugdhulp passend is. Waar residentiële jeugdhulp toch nodig is, transformeren we deze verder naar woonvoorzieningen in een open, zo thuis mogelijke, kleinschalige vorm. We 'rapporteren' daarbij niet alleen meer over jeugdigen en hun ouders (met een externe hulproute als gevolg), maar staan hen bij vanuit de (vertrouwde) relaties die er al zijn. In het terugdringen van residentiële jeugdhulp willen we bereiken dat in 2025 *de gesloten jeugdhulp* kleinschalig werkt en dat we in 2030 zo dicht mogelijk bij nul gesloten plaatsingen zijn (zie paragraaf 2.4);
6. Jeugdigen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg die zij ontvangen, bijdraagt aan het realiseren van de doelstelling van de jeugdige en/of ouders/opvoeders (oftewel: effectief is).
   Er is veel kennis over wat werkt in de jeugdzorg, maar deze is versnipperd beschikbaar en wordt lang niet altijd en overal toegepast. Er zijn richtlijnen en kaders maar ook die sluiten niet altijd op elkaar aan. Bovenal vraagt kunnen werken met richtlijnen een grote hoeveelheid basiskennis en voor veel professionals werkbegeleiding. Dit vraagt om een **stevige kwaliteitsimpuls** in de sector en het creëren van een structuur om blijvend te kunnen leren en elkaar verder te kunnen helpen en te stoppen met wat niet effectief is. Daarom gaan we inzetten op *kwaliteits- en effectiviteitsverbetering en blijvend leren* (zie paragraaf 2.5).

Het jeugdhulp*stelsel* moet en kan beter:

7. In het bijzonder moeten kwetsbare jeugdigen kunnen rekenen op **tijdige en passende hulp.** De beschikbaarheid hiervan moet daarom echt verbeteren en hiervoor moet de samenwerking tussen gemeenten, tussen gemeenten en aanbieders, en die tussen gemeenten, aanbieders en andere domeinen worden versterkt. Dit vraagt om verplichte regionale samenwerking en landelijke contractering van hoogspecialistisch of schaars zorgaanbod omdat deze vragen niet op lokale schaal opgelost kunnen worden. Door deze aanpak ontstaat meer rust en stabiliteit, met ook meer duurzame contractverlening aan aanbieders en een beter voorspelbaar zorgaanbod voor jeugdigen. Daarom gaan we de *regionale organisatie en inkoop van specialistische jeugdzorg verbeteren* (zie paragraaf 2.6);

- De meeste tijd en aandacht moet uitgaan naar het daadwerkelijk verlenen van jeugdzorg. Hiervoor is het nodig dat de uitvoering en inkoop vereenvoudigd en gestandaardiseerd wordt, dat **administratieve lasten worden verlaagd** en negatieve effecten van marktwerking worden tegengegaan. Dit maakt de jeugdzorg ook doelmatiger. Het aanpakken van de bureaucratie in het systeem moet voelbaar zijn, juist voor professionals die nu te vaak hun werkplezier verliezen door regeldruk. Er moet oog zijn voor de lokale situatie, maar veel aspecten in de uitvoering vragen om uniforme taal en een centralere aanpak. We gaan werken in een waarden gedreven partnerschap tussen overheden en instellingen. Daarom zetten we in op *eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak van negatieve effecten van marktwerking* (zie paragraaf 2.7);

8. De huidige beschikbare data geven onvoldoende inzicht in het functioneren van het stelsel op de doelen kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid, en op de effecten van landelijk, regionaal en gemeentelijk beleid. Het is nodig de informatiebasis sterk te verbeteren, voor beter inzicht en overzicht, elke dag te leren en het stelsel vanuit daar verder te ontwikkelen. Dat is geen vrijblijvende exercitie. Dat vraagt een verbetering van de kwaliteit en **beschikbaarheid van data** en een gezamenlijke taal door bijvoorbeeld te werken met dezelfde productcodes. Alleen dan krijgen we beter inzicht in welke beleidsinterventies wel en niet werken. Daarom gaan we het *inzicht in het jeugdstelsel met uniforme data en monitoring verbeteren* (zie paragraaf 2.8);
9. Met de voortdurende kostenontwikkeling loopt het stelsel tegen de grenzen van zijn personele en financiële houdbaarheid aan.[15] Zonder maatregelen leidt dit tot een onhoudbaar stelsel.[16] We moeten met **minder middelen gerichter keuzes** maken. Om goed zicht én grip te houden op de voortgang van de afgesproken inspanningen op de maatregelen (en de hiermee gemoeide effecten) en de algemene ontwikkeling van de kosten van de jeugdzorg wordt vanaf 2023 een jaarlijkse monitor opgesteld. De financiële effecten volgen de verantwoordelijkheidsverdeling en de stappen die in de tijd moeten worden gezet.Daarnaast, en dat constateerde ook de Commissie van Wijzen, is de verdeling van verantwoordelijkheden en financiële risico's tussen Rijk en gemeenten niet goed genoeg georganiseerd. Daarom wordt voortvarend werk gemaakt van een beter passend en bestendig financieringsmodel, waarin de sturingsmogelijkheden, medebewind/beleidsvrijheid, financiële verantwoordelijkheden en de wijze van financieren in balans zijn. Het Rijk en VNG maken daarom afspraken over een meerjarig financieel kader en financieel bestuurlijke verhoudingen (zie hoofdstuk 3).

Deze tien opgaven staan centraal in de voorliggende Hervormingsagenda. Ze vragen inzet over een middellange periode en overstijgen deze kabinetsperiode. Daarom is dit een meerjarige agenda, die loopt tot en met 2028. Op deze manier is er ruimte om passende zorg te blijven bieden, terwijl we ondertussen werken aan structurele verbeteringen. Met de Hervormingsagenda gaat conform het advies van de Commissie van Wijzen een besparing gepaard, oplopend tot structureel €1 mld. vanaf 2027. Het Rijk draagt financieel bij aan de gestegen kosten van de jeugdzorg. Daartoe heeft het kabinet voor 2022 en voor 2023 reeds respectievelijk €1,6 mld. en €1,454 mld. extra bijgedragen. De extra middelen voor de jaren 2024 en 2025 worden met het sluiten van de Hervormingsagenda toegevoegd aan het gemeentefonds. De beschikbaarstelling van de gereserveerde structurele middelen bij het Rijk voor de jaren 2026 en verder vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. Net als voor de middelen voor 2024 en 2025 geldt dat deze worden toegevoegd aan het gemeentefonds met uitzondering van de investeringen waarvan is afgesproken deze centraal door het Rijk worden gedaan.

[15] Stelsel in groei | Rapport | Rijksoverheid.nl.

[16] WRR rapport 'Houdbare zorg' (2021).

1.4 De Hervormingsagenda in breder perspectief

Zoals vermeld strekken de opgaven in het jeugddomein verder en zijn zij breder dan wat wij met deze Hervormingsagenda kunnen aanpakken. De situatie van de jeugdige valt niet los te zien van de situatie van het gezin en de eventuele problemen die daar spelen.

Onze inzet richt zich hier primair op de beschikbaarheid, organisatie en houdbaarheid van de jeugdzorg en het jeugdhulpstelsel zelf, maar wordt in nauwe samenhang met drie andere landelijke trajecten uitgewerkt: (a) traject Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming; (b) aanpak van de arbeidsmarktproblematiek met programma 'Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn' (TAZ) en de Arbeidsmarktagenda Jeugdzorg; en (c) het versterken van mentaal welzijn van de jeugdigen. Deze trajecten sluiten aan bij de beweging die we maken met de Hervormingsagenda en vallen eveneens binnen het meerjarig financieel kader voor de jeugdzorg. In de afspraken in de Hervormingsagenda zullen bovendien directe verbindingen gelegd worden met andere zorgakkoorden, zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking'. Gezien het belang van een goede verbinding met aanpalende domeinen, zoals het (passend) onderwijs, is in hoofdstuk 2 een aparte paragraaf opgenomen met de opgave per domein en concrete afspraken.

a. Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Het huidige stelsel gericht op de bescherming van kinderen en volwassenen waar onveiligheid of een ontwikkelingsbedreiging van kinderen aan de orde is, is complex en knelt. Te vaak krijgen kinderen en volwassenen die dat nodig hebben geen passende, tijdige hulp en bescherming. Ook is er te weinig samenhang tussen zorg voor kinderen en volwassenen. Kinderen en gezinnen voelen zich onvoldoende gehoord, gezien en gesteund. Organisaties werken als het ware als een estafette waarbij het stokje steeds wordt doorgegeven of de ronde opnieuw een keer te veel wordt gelopen. Veel professionals ervaren deze complexiteit als belemmerend.

Om die reden is het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming ontwikkeld, waarin uitgegaan wordt van een nieuwe manier van werken tussen lokale wijkteams, Veilig Thuis, Gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming in samenwerking met aanbieders en ervaringsdeskundigen. In elf proeftuinen en regio's wordt deze werkwijze uitgetest met het doel toe te werken naar een nieuw stelsel waarin toezicht, wetgeving, financiering en sturing ten dienste staan van efficiëntere hulp en zorg voor kinderen en gezinnen. Het lokale wijkteam en een te vormen Regionaal Veiligheidsteam zijn onderdeel van het nieuwe stelsel.

Het Toekomstscenario werkt vanuit vier basisprincipes:

- Gezinsgericht;
- Rechtsbeschermend en transparant;
- Lerend stelsel;
- Eenvoudig.

Deze basisprincipes omvatten een programmatische aanpak met een aantal actielijnen om de gestelde doelen te behalen. Ervaringen van volwassenen met en zonder kinderen, jongeren en professionals ondersteunen de actielijnen. Een aantal acties vindt plaats in nauwe samenhang met de Hervormingsagenda, in het bijzonder het versterken van de toegang met expertise rondom veiligheid en bescherming. Uiteraard besteden we aandacht aan de samenhang tussen de keuzes en maatregelen uit hoofde van het Toekomstscenario en de Hervormingsagenda en vice versa, zowel beleids- en zorginhoudelijk als vanuit financieel perspectief. Want hoe logisch bijvoorbeeld een gezinsgerichte aanpak ook is, er zit een wereld achter waar schuldenproblematiek, huisvestingsproblematiek, armoedebeleid, zorg voor het gezin (bijvoorbeeld via volwassenen-ggz) en jeugdhulp bij elkaar moeten komen. Zo kan er in het geval van echtscheidingen sprake zijn van multiproblematiek, zoals problemen rond huisvesting,

schulden, náást de ggz-problematiek van de ouders als één van de problemen. In die gevallen vergt het conflict en de problematiek van de ouders gerichte vroegtijdige passende hulp.

b. Arbeidsmarkt jeugdzorg

De arbeidsmarkt is voor delen van de jeugdzorg krap (in het bijzonder de jeugdbescherming). Dat komt mede door groot personeelsverloop en hoog ziekteverzuim, factoren die bijdragen aan het niet altijd kunnen bieden van passende hulp aan jeugdigen. De verzuimcijfers van het Arbeidsmarktprogramma Zorg en Welzijn van het tweede kwartaal 2022 tonen aan dat het ziekteverzuim jeugdzorgbreed verder is gestegen ten opzichte van het voorafgaande jaar. Het verzuimcijfer bedraagt in het derde kwartaal van 2022 6,6%, ten opzichte van 6,2% in het derde kwartaal van 2021.[17] Professionals geven aan dat de werkdruk hoog is: in het voorjaar van 2022 ervaart 55% een hoge of veel te hoge werkdruk. In het voorjaar van 2021 was dat 50,5%.[18] Daarnaast ervaren professionals administratieve lasten in het algemeen en tijdschrijven in het bijzonder als frustraties.

Er staan veel vacatures open (800 vacatures in het derde kwartaal van 2022) en het krijgen en behouden van goed gekwalificeerd personeel, onder meer met specialistische kennis, is moeilijk. In de branche jeugdzorg zijn 33.200 mensen werkzaam (derde kwartaal van 2022), in het derde kwartaal van 2021 waren er 32.700 mensen werkzaam. Tussen eind tweede kwartaal 2021 en het eind tweede kwartaal 2022 zijn 1400 werknemers binnen de branche zelf van baan veranderd (zij zijn bij een andere jeugdzorgorganisatie gaan werken). Daarnaast zijn er 6680 mensen de jeugdzorg uitgestroomd en 7010 de jeugdzorg ingestroomd.[19]

Beschikbaarheid van personeel is een randvoorwaarde om de jeugdzorg inhoudelijk te verbeteren. Daarnaast vraagt de krapte op de (jeugdzorg)arbeidsmarkt meer dan ooit om hervormingen. Het Rijk heeft hierbij een stimulerende en faciliterende rol. Daarnaast hebben gemeenten een belangrijke verantwoordelijkheid bij de inkoop van zorg en het betalen van reële tarieven; werkgevers op het gebied van goed werkgeverschap, om ervoor te zorgen dat jeugdhulpprofessionals hun werk goed en met plezier kunnen uitvoeren.

De stip op de horizon is het anders, slimmer en innovatiever organiseren van het werk zodat het werken in de sector uitdagend en aantrekkelijk is en blijft.

De gezamenlijke ambitie/opgave van alle betrokken stakeholders in de jeugdzorg (professionals, werkgevers, gemeenten, branchevereningingen en sociale partners) is om een transitie in gang te zetten met gerichte maatregelen op het behoud van personeel, investeren in leren en ontwikkelen van personeel en ruimte voor innovatieve werkvormen. Hierbij bouwen partijen verder op de aanpak die in 2018 in gang is gezet door de ministeries van VWS en JenV, samen met partijen in de sector. Onder andere via projecten van de Arbeidsmarktagenda werken partijen aan het delen van goede voorbeelden en handreikingen op thema's als goed werkgeverschap en inwerken en begeleiden. De resultaten van de projecten worden breed gedeeld in de jeugdsector en werkgevers worden gefaciliteerd om de inzichten concreet toe te passen.

Op dit moment werkt één op de zes werknemers in Nederland in de zorg. Als we doorgaan zoals nu, zou in 2040 één op de vier werknemers in de zorg moeten werken. Dat is niet houdbaar. En dus is er een aanpak geïnitieerd om de arbeidsmarkt zorg en welzijn breed te hervormen. De minister voor Langdurige Zorg en Sport heeft op 30 september 2022 het programmaplan 'Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn' (TAZ) naar de Tweede Kamer gestuurd.[20] Het doel is ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte is voor innovatieve werkvormen en technieken, voor het behoud van medewerkers en voor leren en ontwikkelen, zodat de sector zorg en welzijn een fijne sector is om in te (blijven) werken. VWS pakt in het TAZ-programma, samen met de partijen in het veld, de uitdagingen op binnen de arbeidsmarkt zorg en welzijn. De aanpak, inclusief de bijbehorende financiële middelen, is bedoeld voor zorg en welzijn, inclusief de jeugdzorg. De middelen kunnen worden ingezet ten behoeve van innovatieve werkvormen, het behoud van medewerkers door goed opdrachtgeverschap en werkplezier en voor leren en ontwikkelen. Tot augustus

[17] Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (cbs.nl).

[18] StatLine - Werknemers; tevredenheid en psychosociale arbeidsbelasting (cbs.nl).

[19] AZWStatline.

[20] Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 29282, nr. 485.

2023 is er bovendien het huidige SectorplanPlus, dat financieringsmogelijkheden biedt voor opleidingstrajecten voor individuele zorgaanbieders.

Maatregelen uit deze Hervormingsagenda ter verbetering van het jeugdhulpstelsel, zoals het beperken van de reikwijdte en de vereenvoudiging van de uitvoering, zijn noodzakelijk om de knelpunten in de jeugdzorg aan te pakken en te zorgen voor een toekomstbestendige jeugdzorg arbeidsmarkt.

c. Mentale gezondheid jeugdigen

In juni 2021 heeft het Rijk de aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal' gelanceerd. De aanpak richt zich op alle inwoners van Nederland, met in het bijzonder aandacht voor onze jeugd. Vijf actielijnen (mentaal gezonde maatschappij, mentaal gezonde buurt, mentaal gezond onderwijs, mentaal gezond aan het werk, mentaal gezond online) hebben als doel via preventieve interventies het mentaal welzijn van inwoners te bevorderen. Doel is de aandacht voor mentale gezondheid in alle aspecten van beleid en samenleving beter te borgen (*mental health in all policies*). Deze beweging stimuleren we met een brede campagne richting inwoners, aanbieders, gemeenten en bedrijven om hun bijdrage te leveren. Een voorbeeld daarvan is het intensiveren van Welbevinden op School en hun samenwerking met de Gezonde School. Een ander voorbeeld is de samenwerking met Mind Us, een organisatie die zich inzet om de mentale gezondheid van onze jeugd te verbeteren onder andere door laagdrempelige en lichte hulp beter (online) vindbaar te maken. Deze beweging op mentale gezondheid sluit aan bij de bovengenoemde actielijn op reikwijdte in de Hervormingsagenda, waarin de focus ligt op het versterken van het dagelijkse leven.

d. IZA en GALA[21, 22]

Zowel het IZA als het GALA, beiden ondertekend door een veelheid aan partijen in de zorg, hebben net als de Hervormingsagenda het doel de toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van zorg te borgen. In alle akkoorden zit de beweging naar de voorkant van de zorg: met aandacht voor de verbinding tussen kind en volwassenen (ouders/opvoeders), de inzet op vroegsignalering, een goede koppeling met informele en formele zorg, de versterking van de sociale basis, en de koppeling tussen het medische en het sociale domein, en tussen delen van het sociaal domein (bestaanszekerheid, onderwijs, wonen, welzijn). Beide akkoorden bevatten ook extra middelen voor het sociale domein: in het IZA is €160 mln. beschikbaar vanuit het coalitieakkoord voor impactvolle transformaties in de volwassenen-ggz en €150 mln. voor gemeenten voor concrete plannen om de IZA-doelen te verwezenlijken en in het GALA is voor 2023-2025 ruim €180 mln. beschikbaar voor onder andere kansrijke start, gezonde leefstijl en mentale gezondheid, aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) en versterking van de sociale basis. Samen met de €110 mln. om de druk op Wmo voorzieningen te verminderen is er voor gemeenten de komende jaren financiële ruimte van €440 mln. voor de doelen uit IZA en GALA, waarvan een aanzienlijk deel structurele middelen betreft.

Waar nodig zoeken we steeds nauwe aansluiting op en samenwerking met partijen die betrokken zijn bij andere akkoorden, zie bijvoorbeeld onder 2.2.2. Die samenwerking behoeft uitwerking; zie hiervoor onder andere hoofdstuk 4. Hierbij wordt ook de integrale zorg voor somatische en psychische problemen voor kinderen vanuit de Jeugdwet en de Zorgverzekeringswet bedoeld.

[21] Het integraal Zorgakkoord: Samenwerken aan gezonde zorg (januari 2023).

[22] TK 2022/23, 32793, nr. 653.

2

Hervormingsagenda: wat gaan we doen?

In dit hoofdstuk presenteren wij onze beleids-maatregelen voor de periode 2023 – 2028

2.1 Reikwijdte: jeugdhulpplicht voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen

Opgave:

Jeugdhulp moet beschikbaar zijn voor jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties. We zien dat deze groep nu onvoldoende passende jeugdhulp ontvangt. Ombuiging hiervan vraagt een gerichte aanpak: naast de voortdurende verbetering van de kwaliteit van de zorg, moet het voor jeugdigen en hun ouders helder zijn waarvoor ze in het kader van jeugdhulp bij de overheid terecht kunnen en waarvoor niet (uitleg/duiding). En niet elke hulpvraag behoeft een zorgantwoord. Hierover is een stevige maatschappelijke dialoog nodig. Het moet daarnaast duidelijker worden wat jeugdhulp precies inhoudt en wat binnen de huidige wettelijke kaders onder jeugdhulp moet vallen en wat niet.[23] Als sprake is van achterliggende gezinsproblematiek is een andere interventie in de context van het gezin meer voor de hand liggend. Met beperkte hoeveelheid mensen en middelen moeten scherpe keuzes gemaakt worden wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp (goede brede analyse), waarbij de meest kwetsbaren altijd geholpen moeten worden.

We willen ervoor zorgen dat gegeven de beschikbare mensen en middelen:

- Jeugdigen en ouders met opvoed- en opgroeivragen op een laagdrempelige manier terecht kunnen. Dichtbij, in de wijk;
- De jeugdhulpplicht toeziet op jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties. Hiervoor is passende jeugdhulp beschikbaar;
- Jeugdigen en ouders in de meest kwetsbare situaties in beeld zijn en kunnen rekenen op een meer integrale aanpak voor hun (vaak complexe) problematiek. Dit vraagt om stevige verbindingen van de jeugdhulp met onder andere het onderwijs, volwassenenzorg en vraagstukken rond bestaanszekerheid (zie hiervoor ook paragraaf 2.2).

Daarvoor gaan we een aantal zaken beter doen.

[23] 2020 02 25 Expertiseteam (vng.nl).

2.1.1 We voeren een maatschappelijke dialoog over normaliseren en versterken van het gewone leven

Niet alle hulpvragen van jeugdigen of ouders hoeven met jeugdhulp beantwoord te worden. Daarbij is het niet wenselijk dat de overheid voor alle hulpvragen jeugdhulp inzet. Sommige vragen horen bij het gewone opvoeden en opgroeien of zijn vragen die beantwoord kunnen worden in de sociale context van gezinnen zoals hun sociale netwerk of horen beantwoord te worden binnen het brede maatschappelijke domein: wonen, bestaanszekerheid, leven in de wijk, onderwijs. Er is een maatschappelijke dialoog nodig over normaliseren en het versterken van kinderen, ouders/opvoeders en hun netwerk en hoe we samen een zorgzame samenleving kunnen vormen.

Afspraken:

- Het Rijk initieert in samenwerking met betrokken partijen vanaf 2023 een maatschappelijke dialoog over het normaliseren en versterken van het gewone leven. Gezond en veilig opgroeien betekent een (mentale) context creëren waarin onzekerheid en verschil er mag zijn, zoals ook geïllustreerd in de brief van Koningin Máxima.[24] Deze dialoog heeft daarmee nauwe samenhang met de in de inleiding genoemde aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'. De opbrengsten van deze dialoog worden verwerkt binnen het programma van de Hervormingsagenda, bij opleidingen en trainingen en binnen kwaliteitskaders en richtlijnen;
- Daarnaast komt de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving in de loop van 2023 met een gevraagd advies over hoe het 'gewone leven' van jeugdigen en de gezinnen/huishoudens waarin zij opgroeien kan worden versterkt. De aanbevelingen uit dit rapport worden door het Rijk en relevante partijen bij de dialoog betrokken.

2.1.2 Ouderschap versterken[25] en directe leefomgeving (de pedagogische basis[26]) lokaal inrichten

Het is van belang dat jeugdigen en gezinnen zoveel mogelijk toegerust zijn om (hulp)vragen gezamenlijk en in hun sociale context op te pakken en als dat niet lukt, antwoorden laagdrempelig weten te vinden. We leggen aan ouders beter uit waar ze terecht kunnen met hun vragen. Daarbij is lokaal een stevige pedagogische basis nodig, waarbij aandacht is voor ouderschap, de context van het gezin en het brede sociale domein. De pedagogische basis bestaat uit basisvoorzieningen voor jeugdigen en gezinnen zoals opvang, onderwijs, welzijn, jongerenwerk, sport en jeugdgezondheidszorg en lokale teams met laagdrempelige informatie voor ouders over opvoeden en opgroeien (ook online). We willen meer duidelijkheid geven aan de in de Jeugdwet aan gemeenten gegeven opdracht om het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang te versterken.

Afspraken:

- Het Rijk verduidelijkt de bestaande verplichting in de Jeugdwet dat gemeenten moeten zorgen voor een toereikend aanbod van basisvoorzieningen.[27] Doel is dat een gemeente werkzame vrij toegankelijke voorzieningen treft in wijken, buurten, scholen en kinderopvang et cetera, waar ouders/opvoeders terecht kunnen met vragen over de opvoeding en jongeren laagdrempelig naartoe kunnen (zie hiervoor ook versterking van de lokale teams in paragraaf 2.3). Wat namelijk begint met een zorgvraag, blijkt vaak geen zorgantwoord nodig te hebben. Het wetsvoorstel waarin aanpassingen gedaan worden ten aanzien van de reikwijdte wordt in 2024 aangeboden aan de Tweede Kamer;
- Het Nederlands Jeugdinstituut (NJi) heeft in 2022 een publicatie uitgebracht over de pedagogische basis en stelt ter ondersteuning van gemeenten in deze beweging in 2023 een handreiking op met goede voorbeelden, zodat gemeenten van elkaar kunnen leren

[24] Koningin steekt jongeren hart onder de riem: 'Niet elke dag hoeft een 10 te zijn'| AD.nl.

[25] Zie Mentale vooruitgang van gezinnen - De Argumentenfabriek.

[26] De pedagogische basis is het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De pedagogische basis wordt gevormd door contacten tussen mensen onderling, hun sociale relaties en de verbinding met wat er in hun leefomgevingen aanwezig is: a) Pedagogische sociale relaties bestaan tussen ouders, kinderen en jongeren, formele en informele medeopvoeders, die reageren, reflecteren en anticiperen op de ontwikkelbehoefte en opvoedrelatie van kinderen en jongeren, ouders en opvoeders. b) Pedagogische leefomgevingen, zowel fysiek als online, bestaan uit voorzieningen, diensten en plekken waar ouders, opvoeders, kinderen en jongeren gebruik van maken.

[27] Zie artikel 2.6, eerste lid, in verbinding met de artikelen 2.2 en 2.1 Jeugdwet.

(zie paragraaf 2.3) en de praktijk kunnen verbeteren.[28] VNG brengt deze handreiking bij gemeenten onder de aandacht, zodat gemeenten deze kunnen betrekken bij het zorgdragen voor de basisvoorzieningen en het inrichten van het preventiebeleid;

- De afspraken uit het GALA worden door Rijk, gemeenten, GGD en andere stakeholders benut: met het GALA wordt een integrale benadering van het preventiebeleid gestimuleerd en gefaciliteerd: preventie in brede zin, dus ook sociaal beleid en sport en bewegen. Het kabinet heeft in het regeerakkoord als doel omarmd dat in 2040 een gezonde generatie opgroeit, met een focus op jeugd door sport, voeding en bewegen van jongs af aan.[29] Want kinderen die ongezond opgroeien staan veelal op een achterstand.[30] De niet-vrijblijvende afspraken in het GALA over onder meer een kansrijke start in de eerste duizend dagen van een kind, een gezonde leefstijl en mentale gezondheid, de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) en versterking van de sociale basis zijn belangrijke onderdelen van preventiebeleid voor de jeugd. Deze aanpak zal met goede afspraken over de grenzen van sectoren heen het beroep op jeugdzorg omlaag kunnen brengen.

2.1.3 Problemen in de context van het gezin oppakken

Het is van belang dat problemen in de context van het gezin worden opgepakt. Niet altijd is jeugdhulp de meest passende hulp. Daarom is het versterken van de verbinding met domeinen zoals het onderwijs, bestaanszekerheid/ schulden en volwassenen-ggz noodzakelijk. Hoe we dat doen, beschrijven in de volgende paragraaf.

2.1.4 Jeugdhulpplicht scherper duiden, afbakenen en richten

De jeugdhulpplicht wordt beter geduid, afgebakend en gericht op jeugdigen en gezinnen die het meest kwetsbaar zijn of in de meest kwetsbare situaties. Het aantal niet-vrij toegankelijke voorzieningen van jeugdhulp zal hierdoor dalen.

Afspraken:

- Het Rijk past de Jeugdwet aan zodat de jeugdhulpplicht toeziet op jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties, namelijk: jeugdigen in onveilige situaties en/of jeugdigen met ernstige[31] gedragsproblematiek, een aandoening, stoornis of (chronische) beperking, waarbij de inzet van jeugdhulp noodzakelijk is gezien de aard en ernst van de hulpvraag.[32] Door het scherper duiden en afbakenen van de jeugdhulpplicht in de Jeugdwet is de verwachting dat lokaal duidelijker is wat minimaal door gemeenten aan voorzieningen beschikbaar moet zijn en van daaruit om inrichting vraagt. Het wetsvoorstel komt tot stand in nauw overleg met de betrokken partijen en wordt in 2024 aangeboden aan de Tweede Kamer;
- Het heeft uiteraard de voorkeur dat ook in het kader van de jeugdhulpplicht zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van oplossingen binnen het eigen netwerk, vrij toegankelijke voorzieningen of overige voorzieningen (zoals een woningaanpassing). Maar aangezien de jeugdhulpplicht toeziet op complexe zorgvragen zal het vaak de specialistische zorgvormen betreffen die regionaal dan wel landelijk georganiseerd zullen worden;
- Om gemeenten en professionals te ondersteunen bij het maken van de afweging in welke situaties er sprake is van een jeugdhulpplicht, initiëren het Rijk en de betrokken partijen de verdere uitwerking van het afwegingsproces om onder andere tot een nadere begripsdefiniëring te komen. Dit sluit aan bij de ontwikkeling van het kwaliteitskader brede analyse (triage/ verklarende analyse). Het Rijk ondersteunt dit afwegingsproces met wet- en regelgeving;
- Het Rijk en gemeenten brengen – vooruitlopend op de aangepaste Jeugdwet – in kaart wat de mogelijkheden tot afbakening en sturing zijn op basis van de huidige Jeugdwet, zowel landelijk als lokaal. Dit wordt verwerkt

[28] Opgroeien doe je samen | Nederlands Jeugdinstituut (nji.nl).

[29] www.gezondegeneratie.nl; Brief Initiatiefgroep preventieakkoord aan informateur, mei 2021.

[30] Coalitieakkoord dec 2021 "Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst", pagina 32.

[31] Er is sprake van ernstige problematiek wanneer de draaglast zwaarder weegt dan de draagkracht van ouders/opvoeders, waardoor zij onvoldoende in staat zijn adequaat in te spelen op de ontwikkelingsbehoeften van het betreffende kind. Dit is te beoordelen door een deskundige professional.

[32] Een afbakening op voorzieningenniveau is op dit moment niet te onderbouwen. Er is onvoldoende bekend om per voorkomende problematiek wel/niet toegestane zorg te definiëren. Met een beter beeld van de kwaliteit en welke hulp werkt, kan dit wel. Dit is daarmee een optie die we telkens zullen moeten wegen in de komende jaren.

in een handreiking begrenzing van de reikwijdte Jeugdwet in lokale regelgeving (verordening en beleidsregels). Deze handreiking zal na aanpassing van de wet herzien worden. Gemeenten maken daarbij transparant indien zij lokale keuzes maken aangaande jeugdhulp boven de verplichtingen in de aangepaste wet;
- Gezien de voorgestelde wijze van afbakening van de jeugdhulpplicht (er wordt namelijk aangegeven wat er wél onder de jeugdhulpplicht valt in plaats van wat er níet onder valt) is het van belang goed te monitoren welke effecten deze afbakening heeft. Zowel inhoudelijk als in relatie tot sturingsmogelijkheden van gemeenten en bijpassende financieringssystematiek vanuit het Rijk. Alleen zo kunnen we in kaart brengen of deze positieve invulling voldoende kaders biedt om de schaarste goed te verdelen.

2.1.5 Jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties zijn in het vizier van gemeenten en kunnen rekenen op een integrale aanpak

Afspraken:
- De beroepsverenigingen (inclusief huisartsen) en aanbieders starten in 2023 in afstemming met Rijk, gemeenten en Associatie Wijkteams met de ontwikkeling van een kwaliteitskader voor het doen van een brede analyse (triage/ verklarende analyse) zoals beschreven in het convenant 'Stevige lokale teams', paragraaf 2.3.1 en Kwaliteit 2.5;
- De huidige leidraad voor samenwerking tussen gemeenten en huisartsen wordt door VNG en LHV geactualiseerd. Zie paragraaf 2.3.3;
- Het Rijk werkt samen met gemeenten, GGD-GHOR en Actiz nader uit hoe de uitvoerders van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) worden ingezet bij preventieve interventies en signalering. Zie paragraaf 2.2;
- Als onderdeel van het convenant 'Stevige lokale teams' (zie paragraaf 2.3) ontwikkelt de VNG een kader voor domeinoverstijgend werken, speciaal gericht op jeugdproblematiek. Hierbij worden de mogelijkheden meegenomen die het wetsvoorstel 'Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein' zal bieden.

Dit betekent dat we een aantal zaken anders of niet meer doen:

2.1.6 Jeugdhulp niet overal meer ingezet

Niet-vrij toegankelijke jeugdhulp voorziening wordt *niet* ingezet wanneer een hulpvraag beantwoord kan worden binnen het eigen netwerk (eigen kracht en inzet informele steun), als er sprake is van gebruikelijke zorg of wanneer een passende vrij toegankelijke voorziening of overige voorziening beschikbaar is. De Jeugdwet heeft een breed en open karakter, zeker in vergelijking met wetten buiten het gemeentelijk domein. De ruime kaders geven vrijheid, maar zorgen ook voor discussie over grensgebieden omdat aanpalende wetten steviger zijn afgebakend dan de open Jeugdwet. Daarom verduidelijken we een aantal zaken.

Afspraken:
- Een gedeelde invulling van de begrippen 'gebruikelijke zorg' en 'eigen kracht' moeten bijdragen aan een betere afbakening van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht. Het Rijk neemt initiatief om deze begrippen in de aan te passen Jeugdwet nader te definiëren. Wanneer er sprake is van gebruikelijke zorg of eigen kracht, wordt er dus geen jeugdhulp ingezet. Het wetsvoorstel wordt in 2024 aangeboden aan de Tweede Kamer;
- Het Rijk versterkt informele steun(figuren) en de samenwerking informele en formele hulp (zie paragraaf 2.3.4);
- Het Rijk verscherpt in de Jeugdwet voorliggendheid: een beroep op een niet-vrij toegankelijke voorziening op grond van de Jeugdwet is niet mogelijk wanneer een passende vrij toegankelijke voorziening (bijvoorbeeld collectieve ondersteuning op school, (individuele) ondersteuning door stevig lokaal team etc.) of een overige voorziening (op het gebied van zorg, onderwijs, sport, cultuur, welzijn, basistakenpakket jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning of werk en inkomen) beschikbaar is.

2.1.7 (Lichte) ambulante hulp en ondersteuning wordt zoveel als mogelijk vormgegeven als (groepsgerichte) vrij toegankelijke voorziening (lichte toets, zonder beschikking)

Afspraken:

- Het heeft de voorkeur om veel voorkomende (lichte) ambulante hulp en ondersteuning zoveel als mogelijk vrij toegankelijk aan te bieden. Inzet van dit type ondersteuning is mogelijk op basis van een lichte toets maar er is geen beschikking voor nodig.[33] Deze zorg is zoveel mogelijk groepsgericht. Een veel geziene invulling hiervan is hulp en ondersteuning geboden door het lokale team. Het Rijk zal de beweging stimuleren door eerder genoemde afspraken over de toereikende basisvoorzieningen en het daarnaast op te nemen in de toelichting van het wetsvoorstel 'Reikwijdte';
- Gemeenten voeren periodiek overleg met samenwerkingspartners over de visie en opdracht aan de pedagogische basis, gerichte preventie en de inrichting van de vrij toegankelijke voorzieningen (waaronder een deel van de hulp geboden door stevige lokale teams). Het Rijk ondersteunt deze inzet door hiertoe een verplichting op te nemen in de Jeugdwet. Gemeenten voeren deze uit.

2.1.8 Jeugdhulp die niet werkt, wordt niet meer ingezet en we vergroten kennis over de effectiviteit van het aanbod

Afspraken:

- Jeugdhulp die aantoonbaar niet werkt, wordt niet meer ingezet en niet meer vergoed. Hulp moet van meerwaarde zijn voor de jeugdige. Dit betekent dat hulp aantoonbaar effectief is volgens de stand van wetenschap en praktijk. Bij de stand van wetenschap en praktijk wordt voor het aantonen van effectiviteit een weging gemaakt van wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en ervaringskennis. In het hoofdstuk over kwaliteit worden afspraken gemaakt over 'doen wat werkt'. Dit betekent ook dat er duidelijk moet worden welke jeugdhulp niet meer wordt ingezet: er wordt in 2023 een zogenaamde 'niet doen'-lijst opgesteld door het veld. Professionals, aanbieders en gemeenten passen de voortschrijdende kennis over kwaliteit en effectiviteit – waar mogelijk: direct – toe in de praktijk (Zie verder paragraaf over kwaliteit 2.5);
- Het is van belang de meest effectieve behandelduur mee te nemen in het kader van effectiviteit (kwaliteitskader en richtlijnen) maar ook in het kader van reikwijdte.[34] Een behandeling dient niet langer te duren dan effectief is. Als er onvoldoende kennis beschikbaar is over kwaliteit en effectiviteit, wordt onderzoek gedaan (Zie verder paragraaf over kwaliteit 2.5). Bewezen niet-effectieve hulp moet worden gestopt en niet meer worden betaald.

2.1.9 Sturen op de trajectduur

De gemiddelde trajectduur is in 2021 ten opzichte van 2015 gestegen met 35% bij jeugdhulp zonder verblijf en ook bij jeugdhulp met verblijf is een stijging te zien. Dit heeft diverse oorzaken. Het spreekt vanzelf dat de trajectduur niet langer (of korter) moet zijn dan noodzakelijk. Gemeenten voeren vanuit hun rol als opdrachtgever (zorginkoper) gesprekken met hun contractpartijen. Het is van belang dat gemeenten en aanbieders in deze gesprekken aandacht hebben voor trajectduur, hierover in gesprek blijven en hierover op geaggregeerd niveau afspraken maken, mede gebaseerd op beschikbare kwaliteitskaders en richtlijnen. Waarbij voorkomen moet worden dat dit leidt tot micromanagement op casusniveau of leidt tot onnodige administratieve lasten (zie ook paragraaf 2.7).

Afspraken:

- Gemeenten en aanbieders maken bij de contractering afspraken hoe zij tijdens de looptijd van een contract de gemiddelde trajectduur monitoren en maken afspraken over sturing. Dit vraagt van gemeenten dat ze meer inzicht krijgen in de gemiddelde (geaggregeerde) trajectduur per aanbieder. En een gezamenlijke duiding van de oorzaken van de verschillen. Bij dit gesprek tussen gemeenten en aanbieders, is de verwachting dat inhoudsdeskundige expertise rondom de betreffende zorg betrokken wordt als het gaat om de duiding en interpretatie van (geaggregeerde) gegevens rondom de trajectduur.

---

[33] De Memorie van Toelichting van de Jeugdwet zegt hierover: Bij de vrij toegankelijke vormen van ondersteuning is het overigens wel denkbaar dat door de gemeente verlangd wordt dat de aanvrager voldoet aan een beperkt aantal algemeen geformuleerde maatstaven.

[34] CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2015, CBS Jaarrapport Jeugdhulp 2021 en Rapportage Jeugdhulp 2021 | Jeugdmonitor (cbs.nl). Zie tabel 2.3.2 Gemiddelde duur verleende jeugdhulp.

2.2 Jeugdhulp steviger verbinden aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid

Opgave:

Zoals hiervoor aangegeven, is het van belang dat de problemen in de context van het gezin worden opgepakt. Niet altijd is jeugdhulp voor een kind de meest passende hulp, bijvoorbeeld omdat problemen worden veroorzaakt door stress of schulden van ouders. Geldzorgen, problematische schulden of leven rondom de armoedegrens zorgt in gezinnen voor veel leed en verdriet, eenzaamheid en uitsluiting. Hierdoor ontstaan ook hardnekkige achterstanden op andere gebieden, zoals mentale en fysieke gezondheid, onderwijs, werk, opvoeding en veiligheid. Bovendien wordt deze problematiek vaak doorgegeven aan volgende generaties.

Daarom is het van belang bestaans-, inkomens- en woonzekerheid te versterken, participatie te bevorderen en kansenongelijkheid tegen te gaan. Dit vraagt om ondersteuning van kind en gezin en investeringen in aanpalende domeinen zoals het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid zowel door het Rijk als door gemeenten. Dit vraagt ook om goede afspraken over de grenzen van domeinen heen over rollen en verantwoordelijkheden. Het is daarbij van belang dat de hulpvraag van de jeugdige en het gezin ook echt wordt gehoord en dat er mét hen een aanpak wordt ontwikkeld. Het betrekken van ervaringsdeskundigheid is hierbij cruciaal. Al deze maatregelen en investeringen zijn nodig voor het realiseren van een vermindering van het beroep op jeugdhulp. Wanneer blijkt dat benodigde verbeteringen en afspraken beter op hun plek zijn binnen andere akkoorden en domeinen, dienen deze daarbinnen wel als zodanig concreet te worden benoemd.

Gegeven bovenstaande opgave zijn in deze agenda afspraken opgenomen over het verbeteren van de verbinding met aanpalende domeinen, zoals het onderwijs, volwassenen-ggz (inclusief verslavingszorg) en bestaanszekerheid. Deze paragraaf sluit nauw aan bij paragraaf 2.1 '*Reikwijdte*'. Aan het slot van de paragraaf worden ook afspraken genoemd die soms ontstaan rond het volwassen worden van de jeugdigen: de 18-/18+ problematiek.

2.2.1 Problemen in de context van het gezin oppakken

Het is van belang dat problemen in de context van het gezin worden opgepakt. Niet altijd is jeugdhulp de meest passende hulp. Daarom is het versterken van de verbinding met domeinen zoals het onderwijs, bestaanszekerheid/schulden en volwassenen-ggz noodzakelijk. Hoe we dat doen, beschrijven in de volgende paragraaf.

Afspraak:

- Het Rijk bevordert met het wetsvoorstel 'Aanpak meervoudige problematiek sociaal domein' (Wams) – dat op 30 januari 2023 bij de Tweede Kamer is ingediend – gelijktijdige inzet van hulp uit andere domeinen in geval van ernstige meervoudige problematiek in de context van het kind en gezin.[35] Parallel aan jeugdhulp wordt hulp vanuit andere domeinen aangeboden (Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en domein wonen alsmede (volwassenen)zorg op basis van de Wmo 2015, Zvw of Wlz) om de problemen gelijktijdig, integraal en bij de bron aan te pakken. De gemeente wijst in dergelijke gevallen een coördinator aan. Het wetsvoorstel 'Wams' bevat een bepaling waarmee de Jeugdwet op dit punt wordt aangepast.

2.2.2 Onderwijs en kinderopvang

Onderwijs en kinderopvang zijn onderdeel van de sociale en pedagogische basis waarin kinderen opgroeien. Kinderen groeien op in de driehoek van thuis, school/opvang en straat (en online). Hoe sterker en inclusiever deze basis is, hoe beter en preventiever vragen en problemen die bij opgroeien horen, in het gewone leven kunnen worden opgepakt. De ambities en investeringen van het kabinet om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en de kinderopvang toegankelijker te maken voor meer kinderen van werkende ouders zijn daarom van groot belang om deze basis te versterken.

Voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte is het belangrijk dat eerst gekeken wordt wat er op school of op een opvanggroep kan worden gedaan of veranderd om in deze behoefte te voorzien. Het 'normaliseren' van gedrag, het bieden van een aangepast onderwijsprogramma of aanbod, extra inzet of aanbod vanuit passend onderwijs of een pedagogisch medewerker, die meekijkt met een leerkracht of op de groep en die tips geeft hoe om te gaan met gedragsproblemen, is in veel gevallen voldoende. Zeker in wijken of op scholen waar meer kinderen met intensieve of complexe zorgvragen zijn, biedt een *collectieve* inzet – een jongerenwerker, jeugdgezondheidszorgmedewerker of jeugdhulpmedewerker die beschikbaar is voor een groep kinderen die dit nodig hebben – veel voordelen. Ook in de kinderopvang is er steeds meer collectief aanbod in de vorm van plusopvang (Kamerbrief Onderzoeken Kinderopvang | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl). Dit is extra ondersteuning op de reguliere kinderopvang, vaak gefinancierd door gemeenten vanuit de Jeugdwet. Met een collectieve aanpak wordt zowel het onderwijs als de reguliere opvang inclusiever en kunnen meer kinderen met ondersteuningsbehoefte samen met andere kinderen in de buurt naar dezelfde opvang.

Afspraken:

- Het Rijk investeert in 2023 en de daaropvolgende jaren in de versterking van de onderwijskwaliteit (hiervoor is reeds vanaf 2022 en oplopend tot 2024 structureel €1 mld. beschikbaar gesteld vanuit het coalitieakkoord) en heeft de ambitie de ondersteuning op scholen te versterken en zo onder meer kansengelijkheid te bevorderen (voor het bevorderen van kansengelijkheid is vanaf 2022 en oplopend tot 2025 structureel €1 mld. beschikbaar gesteld vanuit het coalitieakkoord). Deze programma's moeten, samen met partijen, nog nader worden uitgewerkt. Hierbij wordt ingezet op:
  - De verbeteraanpak passend onderwijs en het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en zorg. Ook wordt ingezet op collectief aanbod van zorg en onderwijs. Daarover worden over de grenzen van de domeinen heen goede afspraken gemaakt;
  - Het Rijk werkt aan een landelijke norm voor de basisondersteuning in het kader van passend onderwijs. Deze landelijke norm geeft aan welke onderwijsondersteuning elke school minimaal moet kunnen bieden aan de leerling. Dit geeft meer duidelijkheid aan leerlingen, ouders, leraren en scholen over welke ondersteuning minimaal op school aanwezig moet zijn en wat daarvoor moet worden gedaan. De norm wordt ontwikkeld in verschillende stappen, waarbij de eerste een ontwikkeling op drie ondersteuningsgebieden is (lezen/spellen en dyslexie, meer- en hoogbegaafdheid, en leergedrag);

[35] TK 2022/23, 36295

- Tevens wordt door het Rijk gewerkt aan het programma 'School en omgeving', waarmee het kabinet investeert in een omgeving die kinderen en jongeren optimaal ondersteunt in hun ontwikkeling. Door extra activiteiten als cultuur, sport, techniek en huiswerkbegeleiding ontdekken leerlingen waar ze goed in zijn, wat ze leuk vinden, en doen ze extra vaardigheden op zoals samenwerken en creatief denken. Dit jaar is gestart op 127 plekken en in het voorjaar van 2023 komen de eerste resultaten van onderzoek en monitoring beschikbaar;
- Rijk, VNG en andere partijen gebruiken tevens goede ervaringen met brugfunctionarissen, zoals onder andere ingezet in Zaandam, Zutphen en Groningen, om de ondersteuning dicht bij ouders en leerlingen te versterken. Juist op school kan ondersteuning eraan bijdragen dat kleine problemen klein blijven, door vroeg te signaleren en lichte hulp dichtbij te hebben. Dit kan zijn in de vorm van schoolmaatschappelijk werk, welzijnswerk, jeugdhulp (bv. schoolpsychologen), of bredere ondersteuning op sociaal gebied. Dit ondersteunt tevens leraren en bijvoorbeeld intern begeleiders, en versterkt het contact tussen school en wijk.

• Gemeenten, onderwijs, opvang en zorg zorgen gezamenlijk voor een meer collectief aanbod van ondersteuning en zorg in het onderwijs en de opvang. Afspraken hierover worden nader uitgewerkt in de 'Verbindingsroute opvang, onderwijs en zorg' die in 2023 beschikbaar is:
  - In deze samenwerking wordt expliciet vastgesteld welke vragen in de collectieve ondersteuning worden beantwoord en op welk moment er individuele jeugdhulpvoorziening nodig is. De collectieve ondersteuning is hierbij voorliggend. Groepsgerichte voorzieningen hebben bovendien de voorkeur boven een individueel gerichte aanpak;
  - Op basis van het onderzoek 'Naar collectieve financiering van Zorg in Onderwijstijd' wordt uitgewerkt hoe zorg in onderwijstijd collectief in het onderwijscluster 3 en 4 wordt ingezet vanuit de Jeugdwet en de Wlz.[36] Tevens wordt zowel een scherpere definiëring en afbakening van zorg- en onderwijstaken beoogd als handelingsperspectieven voor de zorg-, jeugdhulp- en onderwijsprofessionals.[37] Indien aanpassingen in wet- en regelgeving nodig zijn, dan draagt het Rijk daarvoor zorg;
  - In deze werkagenda staan de acties die de komende jaren worden uitgevoerd om de samenwerking te verbeteren en hiervan te leren. Het gaat daarbij onder meer om niet-vrijblijvende afspraken over de samenwerking van verschillende professionals, organisaties en bestuurders, waaronder de hiervoor genoemde afspraken over collectief aanbod van ondersteuning en zorg, inclusief collectieve financiering. Daarnaast wordt aangesloten bij het experiment OZA, dat is gestart op 1 januari 2023 en als inbreng dient voor een wetswijziging gericht op betere samenwerking en organisatie van onderwijs en zorg op één locatie en bij het experiment Wlz-zorg in onderwijstijd. Ook wordt verbinding gelegd met bestaande (lerende) netwerken, zoals het Steunpunt Passend Onderwijs, Met Andere Ogen en de Gelijke Kansen Alliantie/School en Omgeving.

• Het financieringsstelsel van de kinderopvang wordt voor werkende ouders eenvoudiger en begrijpelijker. Daarbij wordt het voor ouders makkelijker om arbeid en zorg te combineren. Om de kosten de dekken is structureel €2,3 mld. beschikbaar gesteld (oplopend vanaf 2022). Hiermee wordt de ondersteuning en de sociale en pedagogische basis die de opvang biedt toegankelijker voor werkende ouders.

2.2.3 Volwassenen-ggz

In veel gezinnen waar jeugdhulp wordt ingezet, speelt ggz-problematiek, waaronder verslavingsproblematiek bij de ouders. Die problematiek is van invloed op de jongere en andersom. Het is daarom belangrijk voor de effectiviteit van de zorg voor het gehele gezin dat de samenwerking tussen de jeugdhulp en volwassenen-ggz goed verloopt. Om die reden zetten we in op het vergroten van mogelijkheden om beter samen te kunnen werken en samen te leren vanuit het brede sociaal domein en met de volwassenen-ggz en vice versa. We steunen daarbij op de afspraken zoals die zijn gemaakt in het Integraal Zorgakkoord (IZA) dat in september 2022 is getekend.

Afspraken:

• Rijk, VNG en betrokken partijen werken uit hoe betere samenwerking tussen de jeugdhulp en de volwassenen-ggz kan worden gerealiseerd, opdat in de gezinscontext vanuit een gedeelde visie integrale zorg kan worden geboden. Bij dit vraagstuk worden tevens de uitkomsten betrokken van het door ZonMw uit te voeren onderzoek naar (a) de vraag hoe de samenwerking tussen volwassenen-ggz en jeugdhulp te versterken is; (b) de

[36] TK 31497 nr. 444.

[37] TK 31497 nr. 448

proeftuinen vanuit het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en (c) de binnen de volwassenenzorg bestaande wachtlijsten die in het kader van IZA worden aangepakt;

- Rijk, VNG en betrokken partijen operationaliseren daarnaast de mogelijkheden die het IZA creëert. In het IZA is afgesproken:
  - Er komt een werkgroep 'Domeinoverstijgende bekostiging'. Deze werkgroep werkt in ieder geval oplossingen uit voor:
    i. Financieren van zowel betalingen als investeringen alsook het verdelen van baten die in een ander domein vallen in het algemeen;
    ii. Consultatie, multidisciplinair overleg, verkennend gesprek, coördinatie en medicatieadvies ggz;
    iii. Projectleiders samenwerkingsorganisaties en andere indirecte kosten;
    iv. Indirecte tijd door medewerkers van zorgaanbieders en welzijnsorganisaties in het bijzonder.
  - Per 2024 verhogen we het maximumaantal uren poh-ggz (+4 uur) per normpraktijk in segment 1 van de beleidsregel huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg ten behoeve van netwerkzorg en het inzetten van e-health modules, beide in het kader van huisartsgeneeskundige zorg;
  - Gemeenten en de ggz vinden het van belang de thema's voor de komende periode te benoemen en vast te leggen in een voorlopige werkagenda. Hiervoor wordt op korte termijn, maar uiterlijk in 2023, een werkagenda opgesteld, waarbij wordt aangesloten op de reeds bestaande ontwikkelagenda toegankelijkheid en wachttijden ggz. Ook in deze agenda is er aandacht voor rollen en verantwoordelijkheden;
  - In het IZA is € 160 mln. als specifieke investering geoormerkt voor transformaties in de volwassenen-ggz.

2.2.4 Bestaanszekerheid

Jeugdzorg kan niet los worden gezien van (de situatie van) het gezin waarin een jeugdige opgroeit. Ook niet van de situatie waarin een jongvolwassene terecht komt na jeugdzorg. Zo blijkt uit het CBS-dashboard 'Schuldenproblematiek in beeld'[38] dat huishoudens met problematische schulden vaker jeugdzorg hebben (5,8%) dan huishoudens zonder problematische schulden (2,8%) en dat zo'n 37% van alle huishoudens moeite heeft met rondkomen. Onder hen bevinden zich opvallend veel jongeren tot 35 jaar. De verwachting is dat deze percentages door de actualiteit met grote koopkrachtverliezen voor de lagere en middeninkomens verder zullen toenemen. Gelet op de cijfers van het CBS en de huidige ontwikkelingen is er alle reden om, ook vanuit het oogpunt van het voorkomen van een beroep op jeugdhulp, in te zetten op het voorkomen en tegengaan van geldzorgen, armoede en schulden, maar ook huisvestingsproblematiek. Dit vraagt een inspanning van het Rijk en gemeenten.

Afspraken:

- Het Rijk zet met de volgende programma's en investeringen in op verbeteringen. Ook deze programma's worden samen met partijen nog nader uitgewerkt. Het is daarom op voorhand niet te zeggen wat het precieze effect op de vraag naar jeugdhulp zal zijn. Wel zijn ook hier voldoende aanwijzingen dat positieve ontwikkelingen rondom bestaanszekerheid een positief effect hebben op de vraag naar jeugdzorg:
  1. Het programma **'Betaalbaar wonen'**[39]: wonen in een goed, duurzaam en betaalbaar huis in een leefbare wijk is een eerste levensbehoefte, onderdeel van de Nationale Woon- en Bouwagenda.[40] Veel Nederlanders kunnen op dit moment echter geen passende woning vinden. Het is de prioriteit van dit kabinet te zorgen voor een woning voor iedereen. Daarom wil het kabinet de woningbouw versnellen via genoemde agenda en programma. Concreet is de inzet tot 2030 900.000 nieuwe woningen te bouwen, waarvan tweederde in het betaalbaar segment. Voor deze nieuwe woningbouwimpuls wordt incidenteel €1 mld. uit het gemeentefonds genomen om over een periode van 10 jaar te verstrekken aan medeoverheden. Daarnaast worden stappen ondernomen om meer geschikte en betaalbare huisvesting voor jongeren beschikbaar te stellen;
  2. Het Programma **'Een thuis voor iedereen'**, onderdeel van de Nationale Woon- en Bouwagenda[41] richt zich op mensen die zich in een kwetsbare situatie bevinden, waaronder jongeren. Het gaat om mensen die hun

[38] Schuldenproblematiek in beeld - cbs.nl.
[39] Kamerstukken II 2021/2022, 32847, nr. 906.
[40] Kamerstukken II 2021/2022, 32847, nr. 878.
[41] Kamerstukken II 2021/2022, 32847, nr. 878.

leven (opnieuw) op moeten bouwen en vaak naast een sociale huurwoning extra zorg of begeleiding nodig hebben. Denk aan mensen die dakloos zijn, waaronder 5.000 jongeren onder de 18 jaar, die uitstromen uit een intramurale (zorg)instelling of detentie, statushouders en mensen met sociale of medische urgentie. Daarnaast gaat het om arbeidsmigranten, studenten en woonwagenbewoners. Het programma heeft als doel om te zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor al deze aandachtsgroepen, met een evenredige verdeling over gemeenten en met de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding. Om dit doel te realiseren maken Rijk, provincies, gemeenten en woningcorporaties afspraken over bouw, toewijzing van woningen en ondersteuning. Welke afspraken dit zijn, staat gedetailleerd omschreven in het programma.[42] Voor dit programma is tussen 2022-2024 een totaalbedrag van €100 mln. beschikbaar;

3. **Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid**[43]: Met dit programma worden de eerste stappen gezet voor een langjarige inzet van het Rijk om samen met gemeenten en andere lokale partijen de leefbaarheid en veiligheid in 20 stedelijke focusgebieden in 19 steden weer op orde te krijgen en de bewoners weer perspectief te bieden. Het Volkshuisvestingsfonds (totaal 4 x €150 mln. in 2023-2026) vormt voor dit programma een belangrijke bouwsteen. Bij de inzet van andere generieke Rijksmiddelen, zoals die op basis van het coalitieakkoord beschikbaar zijn, zal op basis van prioritering aanvullend geld al dan niet beschikbaar komen voor deze focusgebieden;

4. **Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden**[44]: Het Rijk ambieert de volgende doelstellingen met deze aanpak geldzorgen, armoede en schulden en zet daar ook middelen voor in:
   - Een halvering van het aantal mensen in armoede in 2030 (t.o.v. 2015);
   - Een halvering van het aantal kinderen dat in armoede opgroeit in 2025 (t.o.v. 2015);
   - Een halvering van het aantal huishoudens met problematische schulden in 2030. Dit draagt bij aan

[42] Een thuis voor iedereen | Rapport | Rijksoverheid.nl.
[43] Kamerstukken II 2021/2022 0000363503.
[44] Kamerstukken II 2021/2022, 24515, nr. 643.

de doelstelling om het aantal mensen in armoede te halveren.

- Gemeenten leggen betere verbindingen in de uitvoering van maatregelen in het brede sociaal domein, zodat deze ook maximaal effect sorteren in gezinnen. In de propositie 'De winst van het sociaal domein'[45] geven gemeenten aan dat het belangrijk is om het sociaal domein als investeringsmogelijkheid en niet als kostenpost te zien. Juist door zorg te voorkómen en de totale kosten van zorg en ondersteuning terug te brengen. En door de investeringen in andere domeinen terug te verdienen: een gezondere samenleving, een sterkere arbeidsmarkt en een aantrekkende economie (hefboomwerking van het sociaal domein);
- Als onderdeel van het convenant **'Stevige lokale teams'** (zie paragraaf 2.3.1) ontwikkelt de VNG een kader voor domeinoverstijgend werken, speciaal gericht op jeugdproblematiek. Bij de inrichting hiervan wordt gebruik gemaakt van c.q. aangesloten op de doorbraakmethode en andere succesvolle voorbeelden van domeinoverstijgend werken en de daarmee door gemeenten en relevante veldpartijen opgedane ervaringen en inzichten bij de toepassing hiervan. Het Rijk en de VNG maken als onderdeel van het bestuurlijk kader afspraken over de bekostiging. Hierbij wordt gekeken naar alternatieve bekostiging, zoals een revolverend fonds.

2.2.5 18-/18+ problematiek

Eerder is al verwezen naar de inzet van hulp uit andere domeinen (Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, vanuit het domein wonen alsmede somatische en (volwassenen)zorg op basis van de Wmo, Zvw of Wlz). Ook de overgang van de jeugdhulp naar de volwassenenzorg op 18-jarige leeftijd vraagt blijvende aandacht en verbetering.

Voor de groep jongeren die 18 wordt en niet langer inhoudelijk aangewezen is op zorg en ondersteuning vanuit de Jeugdwet geldt dat ze de jeugdhulp (veelal) moet verlaten. Het vroegtijdig aangaan van het gesprek over de toekomst, het zorgen voor een woning, voor werk of opleiding, voor inkomen, voor verdere begeleiding en zorg als dit nodig en gewenst is, maakt dat een jongere mét een toekomstperspectief de jeugdhulp kan verlaten. Dit voorkomt dat jongeren onnodig lang in de jeugdhulp blijven of dat ze dak- en thuisloos raken als gevolg van een gat in opvang en begeleiding. Alle bij de jongere betrokken partijen maken daarom samen tijdig afspraken over het vervolg en wat nodig is wanneer één van de randvoorwaarden nog niet gereed is. Voor jongeren die 18 worden en waar verlenging van de zorg en ondersteuning vanuit de Jeugdwet inhoudelijk noodzakelijk is, wordt inzet van verlengde jeugdhulp geregeld, zoals reeds opgenomen in de Jeugdwet.

Afspraken:

- Het Rijk zorgt dat de kennis die de afgelopen jaren is opgedaan over samenwerking en succesfactoren gebundeld en verspreid wordt om ervoor te zorgen dat deze jongeren een goede overgang maken;
- Het Rijk werkt onder andere concreet aan de hardvochtigheden in de Participatiewet, aan huisvesting voor jongeren die zich in een kwetsbare situatie bevinden (zie hiervoor), aan een agenda passend onderwijs MBO en aan een urgentieregeling voor woningtoewijzing. Daarnaast blijft de groep jongeren in een kwetsbare positie op de agenda van de betrokken ministeries in het sociaal domein en worden zo nodig aanvullende maatregelen getroffen;
- Jeugdhulpaanbieders en gemeenten committeren zich om voor en met deze jongeren tijdig een toekomstperspectief te formuleren, voordat zij de jeugdhulp op hun 18e verlaten. Concreet betekent dit dat elke jongere die jeugdhulp ontvangt een persoonlijk ontwikkel- of toekomstplan heeft met niet-vrijblijvende afspraken waarin de 'Big 5' (wonen, werk/school, inkomen, welzijn en support) leidend is. Het plan is van de jongere zelf, de eigen specifieke behoeften staan centraal. Het NJi heeft een handreiking opgesteld die bij deze gesprekken betrokken wordt en waarbij de 'Big 5' het uitgangspunt is. Ook krijgt dit onderwerp de aandacht bij de verdere uitwerking van kwaliteitskaders (paragraaf 2.5);
- Vanuit de Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' wordt in beeld gebracht welke knelpunten mensen met een licht verstandelijke beperking ervaren in de overgang van zorg naar ondersteuning tussen de verschillende wetten (Jeugdwet, Wmo, Wlz, Zvw en ook forensische zorg) en wordt op zoek gegaan naar oplossingen voor deze knelpunten. Hierbij is er bijzondere aandacht voor de knelpunten van jongeren die uitstromen uit behandeling vanuit de (tijdelijke) Wlz-indicatie.

[45] de-winst-van-het-sociaal-domein_def.pdf (vng.nl).

2.3 Stevige lokale teams en toegang

Opgave:

We zijn duidelijk in onze doelstelling: jeugdigen en hun ouders moeten voor jeugdhulp laagdrempelig en dicht bij huis terecht kunnen. We willen dit onder meer bereiken door in te zetten op stevige lokale teams met voldoende kennis en expertise en verbinding met specialistische hulp. Teams die met ouders en jeugdigen kijken naar wat echt nodig is. Die niet alleen toegang verlenen, maar zelf lichte hulp verstrekken, gericht op het versterken van het gewone leven en de veerkracht van gezinnen en jongeren.

Ze doen dit in goede verbinding met de lokale voorzieningen die beschikbaar zijn voor het brede sociaal domein; en verder in verbinding met welzijn, (kinder)opvang en onderwijs; daarnaast met volwassenen-ggz en ggz-ondersteuning, die bij voorkeur ook in de wijk aanspreekbaar en inzetbaar is. Het is hierbij tevens van belang goed na te denken over de bekostiging vanuit de gemeente van het stevige lokale team in relatie tot de aanvullende (specialistische) zorg. Dit om financiële beheersbaarheid te behouden. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de inrichting van hun teams en de bekostiging, op basis van in het bestuurlijk kader duidelijk omschreven functies (zie 2.3.1). Kortom: er blijft ruimte voor diversiteit in de wijze waarop gemeenten deze functies borgen in hun lokale infrastructuur.

Om te doen wat nodig is maken we de volgende afspraken over te nemen maatregelen.

2.3.1 Convenant stevige lokale teams

We zetten in op een beweging richting stevige lokale teams. Deze voldoen aan de volgende kenmerken. Lokale teams:

- Zijn multidisciplinaire teams met goed opgeleide professionals, met de juiste (in ieder geval ontwikkelingspsychologische) expertise, tijd, ruimte en mandaat;
- Staan dicht bij de inwoners, werken outreachend en signaleren vroegtijdig;
- Voeren samen met jeugdigen en ouders een brede analyse uit en stellen samen met hen een gezinsplan op;
- Bieden op basis van deze analyse zelf passende en samenhangende basishulp, zowel licht als zwaarder en zowel kort- als langdurig (bijvoorbeeld ook langdurige lichte hulp). Ze evalueren tijdig of ingezette hulp daadwerkelijk helpt en passen waar nodig hun inzet aan;
- Werken mee aan het met partners versterken van de sociale basis en collectieve oplossingen.
- Hebben een vast gezicht en ankerpunt voor het gezin totdat de balans is hersteld of om de balans duurzaam te ondersteunen om escalatie te voorkomen;
- Houden oog voor het uitgangspunt dat de regie over de eigen behandeling zoveel mogelijk bij de jeugdige en het gezin ligt, of komt en blijft liggen;
- Handelen met een brede blik op het gehele gezin en de context (participatie, wonen, armoede, scheiding, psychische problemen ouders en schoolklimaat);
- Hebben specialistische expertise dichtbij beschikbaar. Ze halen deze expertise ‘erbij’ om in te zetten ter consultatie of als daadwerkelijk hulptraject. Hierbij wordt samen met het lokale team opgetrokken om elkaars inzet te verrijken;
- Zijn ook te benaderen wanneer juist de specialistische zorgaanbieders merken dat er een bredere aanpak nodig is dan de zorg die een specialistische aanbieder inzet, bijvoorbeeld wanneer een jeugdige via de huisarts in zorg is gekomen;
- Werken samen met informele steunfiguren en ervaringsdeskundigen;
- Werken samen met onder andere huisartsen, jeugdartsen, jeugdgezondheidszorg, gecertificeerde instellingen (GI’s), kinderartsen, kinder- en jeugdpsychiaters en Veilig Thuis;
- Werken samen met netwerken integrale vroeghulp;
- Werken samen met onder andere jeugdbescherming;
- Leggen bij vastgelopen zorgvragen verbinding met het Regionale Expert Team in hun regio;
- Schakelen acute zorg en veiligheidsexpertise in, indien noodzakelijk;
- Doen dit alles vanuit een gezamenlijke visie met relevante partners.

Afspraken:

- De VNG ontwikkelt een bestuurlijk kader in de vorm van een convenant 'Stevige lokale teams', gericht op zowel Jeugd als Wmo. Hierin zal ook de transitie richting stevige lokale teams inzichtelijk gemaakt worden. Het convenant wordt ontwikkeld in nauwe afstemming met onder andere de gemeenten, de Associatie Wijkteams, de SBJ, cliënt- en brancheorganisaties, VWS en partijen uit de brede sociale basis. Het streven is dit convenant in 2023 te ondertekenen door VNG en VWS, mogelijk aangevuld met bovengenoemde partijen;
- Leidraad zijn de al eerder vastgestelde vijf basisfuncties voor lokale (wijk)teams (2019)[46], die al in de Norm voor Opdrachtgeverschap waren opgenomen, aangevuld met de zeven uitgangspunten uit het Verbetertraject Toegang;[47]
- Bij de ontwikkeling van het kader zal de handreiking 'De juiste professional op de juiste plek in het lokale team'[48], waaronder ook de richtlijn 'Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp'[49], alsook het zogeheten 'Kwaliteitskader werken aan veiligheid'[50] worden betrokken. Tevens komt er een verbinding naar het genoemde Toekomstscenario kind- en gezins-bescherming en wordt expliciet aandacht besteed aan de doelgroep jeugdigen met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening;
- Verder zal het kader de samenwerking tussen stevige lokale teams en gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders nader uitwerken (zie 2.3.2. over opdrachtgever- en opdrachtnemerschap) en ook het kader voor domeinoverstijgend werken speciaal gericht op jeugdproblematiek (zie 2.2);
- Daarnaast bevat het kader de vereiste kennis en deskundigheid van in het lokale team werkzame professionals. Als onderdeel hiervan starten de beroepsverenigingen en aanbieders in afstemming met het Rijk, de gemeenten en Associatie Wijkteams in 2023 met de ontwikkeling van een kwaliteitskader met criteria voor het doen van een brede analyse, waar triage, een verklarende analyse en verwijzing een onderdeel van zijn (zie ook 2.1.4 reikwijdte). Dit kader is branche-overstijgend en wordt opgesteld vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid met een op hoofdlijnen gedeelde visie (beroepsgroep overstijgend) voor alle verwijzers als geheel (de toegang). Te zijner tijd wordt nader uitgewerkt hoe we toewerken naar toepassing van het kader;
- Tenslotte zal de beweging richting stevige lokale teams en de toepassing van de genoemde kaders, als onderdeel van het convenant 'Stevige lokale teams', worden gemonitord. Monitoring maakt waar mogelijk gebruik van bestaande informatiestromen zoals die van Movisie voor de sociale wijkteams. Verder is een eerste verkenning gedaan naar de impact van stevige lokale teams[51] en komt er naar verwachting een verdiepend vervolgonderzoek naar werkzame elementen. Tenslotte is het voor de beleidsinformatie rondom de beweging richting stevige lokale teams van belang dat er goede data worden aangeleverd bij het CBS door zowel de wijkteams als jeugdhulpaanbieders. Hiervoor wordt het informatieprotocol Beleidsinformatie Jeugd in de loop van 2024 mogelijk aangepast.

2.3.2 Versterking opdrachtnemerschap (aanbieders) en opdrachtgeverschap (gemeenten): betrekken (specialistische) expertise bij lokale teams

De versterking van lokale teams heeft gevolgen voor de opdracht aan gespecialiseerde aanbieders, Veilig Thuis, GI's en Jeugdgezondheidszorg (JGZ). Zo wordt er van gespecialiseerde aanbieders gevraagd dat zij, indien nodig, kortdurend expertise kunnen toevoegen bij lokale teams om een goede analyse te doen en zo beter te kunnen bepalen wat nodig is, zonder het geheel over te nemen. Eenzelfde rol heeft de JGZ aan de voorkant. Dit vraagt doorontwikkeling van de samenwerkingswijze tussen lokale teams, gespecialiseerde aanbieders en de JGZ, alsook nadere invulling van zowel het opdrachtgever- als het opdrachtnemerschap.

[46] De vijf basisfuncties: veilige leefomgeving, tijdig signaleren van de vraag, vindbare en toegankelijke hulp, handelen met een brede blik en leren en verbeteren. Voor meer info zie rapport (voetnoot 14). Zie ook https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/actueel/nieuws/2019/11/19/basisfuncties-voor-lokale-teams-in-kaart.

[47] Infographic-Verbetertraject-Toegang.pdf (movisie.nl).

[48] Bijlage handreiking De juiste professional op de juiste plek in het lokale team | Publicatie | voor Jeugd & Gezin (voordejeugdenhetgezin.nl).

[49] Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp - Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.

[50] Kwaliteitskader Werken aan veiligheid wijkteams: infobox | VNG.

[51] Verkenning (financiële) potentie van stevige lokale teams

Afspraken:

- Concreet vullen gemeenten en jeugdhulpaanbieders hun opdrachtgever- en opdrachtnemerschap zo in dat specialistische expertise en die van de JGZ dicht bij de lokale teams is gepositioneerd. Onderdeel hiervan vormen heldere afspraken over de financiering van deze consultatiefunctie. Dit maakt deel uit van het convenant 'Stevige lokale teams' (zie 2.3.1) en de Norm van Opdrachtnemerschap (zie 2.7.9). De VNG en de brancheorganisaties jeugd ondersteunen gemeenten en aanbieders hierin.

2.3.3 Verbinding huisarts

Naast de stevige lokale teams (en jeugdartsen, kinderartsen en GI's) zijn huisartsen een belangrijk toegangskanaal voor jeugdhulp. Het is van belang dat de samenwerking tussen de huisarts, de jeugdgezondheidszorg en een lokaal team sterk is, zodat zij elkaar eenvoudig kunnen vinden en een goede analyse mogelijk is of ondersteuning of hulp nodig is en in welke vorm deze passend is. Hiervoor zijn vaste contactpersonen voor de huisarts binnen het lokale team onmisbaar.[52] Veel gemeenten en huisartsenpraktijken hebben er inmiddels gezamenlijk voor gekozen om een praktijkondersteuner Jeugd[53] in te zetten in de huisartsenpraktijk, zodat deze direct lichte hulp kan bieden en een apart traject in veel gevallen niet meer nodig is.

Daarbij is het van belang dat er duidelijke afspraken gemaakt worden over wie verantwoordelijk is voor de zorg/hulp die een praktijkondersteuner Jeugd biedt en hoe dit wordt gefinancierd.

Uit veel pilots blijkt dat jeugdigen en volwassenen tevreden zijn over de geboden hulp en dat dit besparingen oplevert. Gemeenten hebben, naast algemene financiële middelen hiervoor, in 2021 €10 mln. vanuit het Rijk ontvangen, specifiek ten behoeve van ondersteuning jeugd bij de huisarts.[54] Huisartsen worden aangemoedigd om te kiezen of ze met een jeugdconsulent vanuit de gemeente willen werken. Waarbij opgemerkt wordt dat er ook op het gebied van de poh-ggz (eventueel met aandachtsgebied jeugd) schaarste speelt.

Afspraken:

Om de samenwerking tussen huisartsen en lokale teams te verstevigen zetten:

- VNG en LHV in op de aanwezigheid van vaste contactpersonen voor huisartsen bij lokale teams en vice versa;
- VNG en VWS in op een bredere inzet van jeugdconsulenten bij huisartsen, middels onder andere het actief verspreiden van praktijkvoorbeelden. Hiertoe voeren VNG en VWS overleg met de LHV;
- VNG en LHV in 2023 in op een actualisatie van de leidraad samenwerken huisartsen en gemeenten rond jeugd.[55] Hierin wordt ook ingegaan op de bekostigingsmogelijkheden. Deze leidraad wordt door LHV en VNG actief onder de aandacht gebracht van gemeenten en huisartsen;
- Verder spreken VNG, LHV en VWS af de samenwerking tussen huisartsen en lokale teams gezamenlijk te monitoren en de aanpak zo nodig te intensiveren. Hierover worden in 2023 (monitorings)afspraken gemaakt tussen LHV, VNG en VWS.

2.3.4 Versterken samenwerking met informele steun(figuren)

Om vanuit bestaande relaties en vanuit het versterken van het gewone leven jeugdigen te ondersteunen is het belangrijk om informele steun(figuren) meer te betrekken.[56] Dit zal een belangrijk aandachtspunt worden voor professionals (onder andere van stevige lokale teams), voor de gespecialiseerde zorgaanbieders en voor gemeenten. Er is al een goede beweging gaande, maar er zijn zeker nog kansen om het potentieel van informele steun(figuren) beter te benutten.[57]

---

52 Een mooi voorbeeld van deze verbinding tussen de huisarts en het sociaal domein gericht op volwassenen is "Waar is Wally" in Deventer.

53 Er zijn verschillende vormen en namen in omloop rond de 'praktijkondersteuner Jeugd'. De jeugdconsulent biedt jeugdhulp, maar houdt indien gewenst en mogelijk fysiek spreekuur in de huisartsenpraktijk. De jeugdconsulent is voor de huisarts het vaste aanspreekpunt van het lokale team, werkt onder verantwoordelijkheid van de gemeente en kan een verbinder zijn tussen huisartsenzorg en de gemeente. Huisartsen en hun poh-ggz (evt. met aandachtsgebied jeugd) bieden alleen huisartsenzorg voor de jeugd. Voor meer informatie over het onderscheid: https://www.lhv.nl/product/lhv-keuzehulp-poh-jeugd/.

54 Dit moet uiteindelijk een structurele besparing opleveren van €88 mln.

55 leidraad-samenwerking_20181102.pdf (vng.nl).

56 Informele steun(figuren) in de vorm van bijvoorbeeld Jouw Ingebrachte Mentor (JIM), buurtgezinnen, Eigen Kracht Centrale, home-start, meeleefgezinnen, burgervoogd, Steunouders, enzovoort.

57 Voor meer informatie over de acties en producten zie: Best passende zorg | Thema's | voor Jeugd & Gezin (voordejeugdenhetgezin.nl).

Afspraken:

- VNG en VWS zullen gedurende de looptijd van de Hervormingsagenda samen met BGZJ en de SBJ de uitvoeringspraktijk hierop versterken, onder meer door de waarde ervan onder de aandacht te brengen en positieve praktijkvoorbeelden te verspreiden;
- Ook wordt door bovenstaande partijen ingezet op het vergroten van de vakbekwaamheid van professionals om samen te werken met informele steun(figuren) en het creëren van de juiste randvoorwaarden voor professionals vanuit werkgevers en/of opdrachtgevers. In 2023 worden hiertoe afspraken gemaakt;
- Informele steunfiguren uit het eigen netwerk kunnen eveneens helpen om residentieel verblijf te voorkomen, door vooral te kijken naar de mogelijkheden in het eigen netwerk (zie paragraaf 2.4).

2.3.5 Verwijzing gecontracteerd aanbod

Uitgangspunt in de Jeugdwet is dat gemeenten, behoudens enkele uitzonderingen[58], niet gehouden zijn om jeugdzorg te financieren die geen onderdeel uitmaakt van het gecontracteerd aanbod.

Afspraken:

- VNG en gemeenten zetten in op de verwijzing naar gecontracteerd aanbod. Zoals in de Jeugdwet is opgenomen, maken ze daartoe afspraken met huisartsen, de medisch specialisten, de jeugdartsen (artikel 2.7, vierde lid) en de GI's (artikel 3.5, eerste lid). Het maken van afspraken vraagt zowel het initiatief van de gemeenten als de medewerking van huisartsen, de medische specialisten, de jeugdartsen en de GI's;
- Ook met de Raad voor de Kinderbescherming worden afspraken gemaakt over de onderlinge samenwerking (artikel 3.1, vijfde lid). Onderdeel van die afspraken kan zijn dat de Raad, indien er redenen zijn om in een advies over in te zetten jeugdhulp in het strafrechtelijk kader af te wijken van het gecontracteerd aanbod, voorafgaand aan het geven van het advies met de gemeente overlegt.

2.3.6 Inzetten op vijf verbeteracties – Waarborgen voor jeugdigen met een levenslange en levensbrede beperking

Specifieke aandacht gaat uit naar de doelgroep jeugdigen met een levenslange, levensloop en levensbrede beperking/aandoening (Triple L), die gedurende hun gehele levensloop ondersteuning nodig heeft.

Afspraken:

Gemeenten spannen zich in om de kwaliteit van leven van deze groep te vergroten; om deze jeugdigen zich naar vermogen te kunnen laten ontwikkelen en participeren in de maatschappij; en om hun gezinnen te ondersteunen, zodat hun draagkracht behouden blijft en de impact op het gezin, waar mogelijk, verkleind wordt. Dit doen gemeenten door met name in 2023 en 2024, met een uitloop naar 2025 en verder in te zetten op de volgende 5 verbeteracties. Verbeteracties bij thema's die in samenhang worden ontwikkeld met andere regelingen:

- Het vergroten van de kennis en expertise van medewerkers van stevige lokale teams, toegangsmedewerkers en de overige verwijzers naar jeugdhulp over de doelgroep en hun specifieke behoeften;
- Het vergroten van de regie van de jeugdige en het gezin en de samenwerking tussen professionals, de jeugdige en het gezin. Onderdeel van deze regie is de keuzevrijheid in zorgverleners en financieringsvorm (zorg in natura en persoonsgebonden budget);
- Het mogelijk maken van meer passende beschikkingen (duur, aard en omvang);
- Het realiseren en implementeren van een toekomstgericht perspectiefplan dat meegroeit met de jeugdige en het gezin;
- Het realiseren en daadwerkelijk beschikbaar maken van logeeropvang en respijtzorg. VWS en VNG zijn met de cliëntorganisaties in gesprek over hoe ze deze beweging bij gemeenten het best kunnen faciliteren.

[58] Bijvoorbeeld indien niet-gecontracteerde jeugdhulp is opgenomen in een vonnis van de kinderrechter in een strafzaak.

2.4 Terugdringen residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk

Opgave:

We zetten in op het voorkomen van residentiële jeugdhulp om te zorgen dat jeugdigen die jeugdhulp nodig hebben ook dan zo thuis mogelijk kunnen opgroeien. Waar residentiële jeugdhulp toch nodig is gaan we deze verder transformeren naar een zo thuis mogelijke, regionaal georganiseerde kleinschalige vorm. Want kleinschaligheid biedt meer kans op een veilig en positief leefklimaat, maatwerk en onvoorwaardelijk wonen.[59]

Terugdringen en transformeren van residentiële jeugdhulp vergt tijd en investeringen. De opbrengsten zijn weliswaar veelbelovend, maar de omvang en het tempo onzeker. Dit vereist landelijke regie, een adaptieve veranderstrategie met partners en de bereidheid op basis van de realisatie het plan bij te stellen. We zetten een eerste stap met de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp; later in 2023 volgt een aanpak voor het transformeren van de overige vormen van residentiële jeugdhulp.

Om te doen wat nodig is, maken we de volgende bestuurlijke afspraken over te nemen maatregelen.[60]

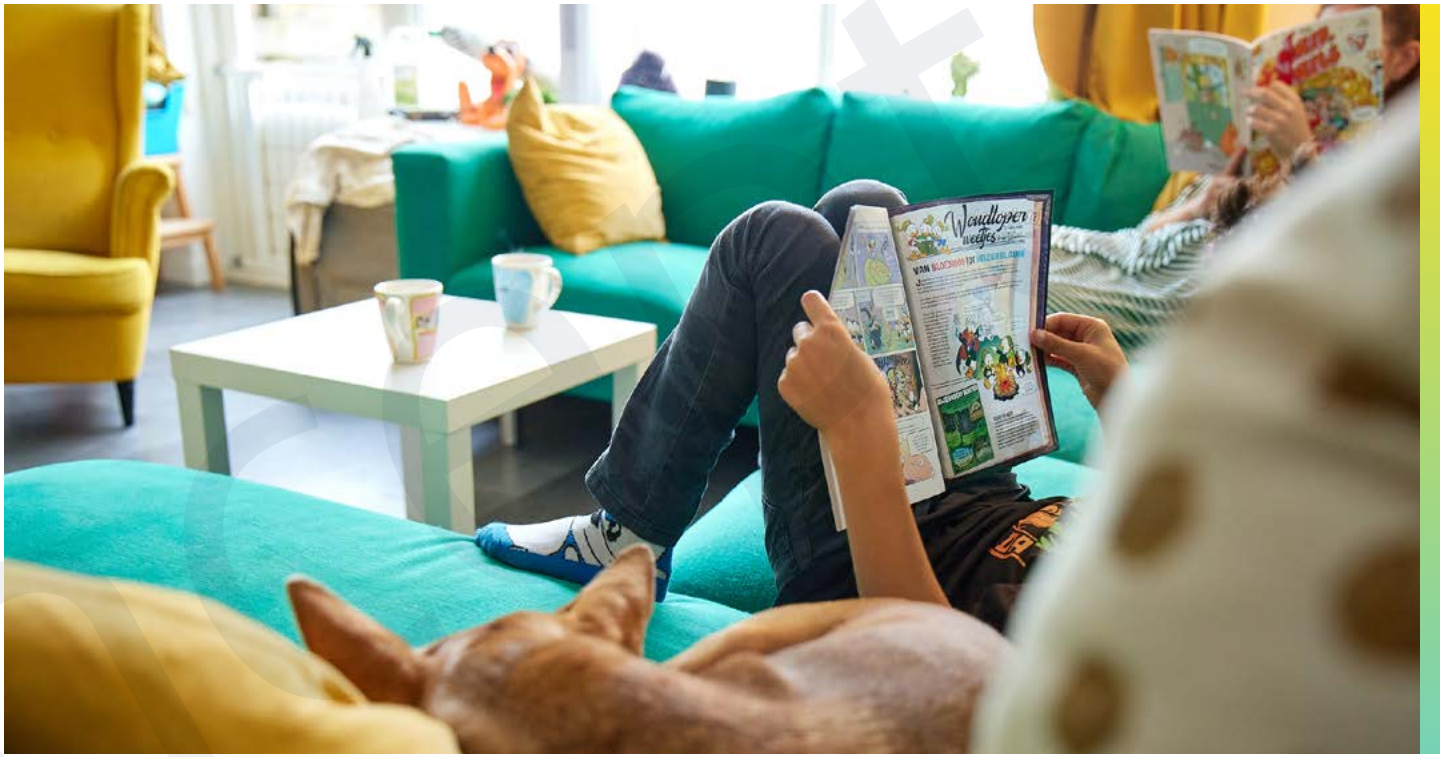
---

[59] Waarom kiezen voor kleinschalig verblijf? | Nederlands Jeugdinstituut (nji.nl).

[60] Voor de helderheid: als we spreken over de afbouw van residentiële voorzieningen, dan wordt hier alle residentiële jeugdhulp mee bedoeld. Alleen waar specifiek wordt gesproken over gesloten jeugdhulp (welke onderdeel is van de bredere residentiële jeugdhulp) wordt dat zo benoemd.

2.4.1 Uitvoeringsplan af- en ombouw gesloten jeugdhulp

Voor de gesloten jeugdhulp hebben we vooruitlopend op deze Hervormingsagenda een begin gemaakt met de residentiële transformatie door de uitvoering van de specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp[61] (bestemd voor zowel de gesloten jeugdhulp, als voor open driemilieuvoorzieningen) en de Kamerbrief Passende hulp voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben.[62] Onze ambitie is dat alle gesloten jeugdhulp in 2025 kleinschalig en regionaal georganiseerd is en dat we in 2030 zo dichtbij mogelijk nul gesloten plaatsingen zijn. Om die ambitie te realiseren, hebben Rijk en VNG samen met aanbieders van gesloten jeugdhulp een uitvoeringsplan opgesteld dat in februari 2023 aan de Tweede Kamer is aangeboden.[63] Met dit uitvoeringsplan nemen Rijk, VNG en Jeugdzorg Nederland landelijke regie op de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheid.

Afspraken:

- De kern van de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp en de opbouw van alternatieven vindt plaats in de regio, in interactie tussen gemeenten, aanbieders, professionals, jongeren(-vertegenwoordigers) en andere betrokken partijen. De 11 coördinerende gemeenten gesloten jeugdhulp updaten halfjaarlijks hun bovenregionale plannen waarin ze de af-, om- en opbouw vorm geven;
- Rijk, VNG en gemeenten vragen de Jeugdautoriteit om een periodieke monitor op te zetten met daarin kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de ontwikkeling van capaciteit en bezetting van gesloten jeugdhulp en de alternatieven voor de vraag naar deze intensieve jeugdhulp;
- VNG en Rijk nemen in samenwerking met Jeugdzorg Nederland het initiatief om de bovenregionale plannen ten minste halfjaarlijks naast elkaar te leggen om te monitoren of de plannen een landelijk dekkend zorgaanbod blijven bieden. Wanneer hier problemen dreigen te ontstaan, faciliteren VNG, Rijk en Jeugdzorg Nederland verdiepende regionale gesprekken en/of

[61] Staatscourant 2021, 43111 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl).

[62] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/08/kamerbrief-passende-zorg-voor-jeugdigen-die-bescherming-en-veiligheid-nodig-hebben.

[63] TK 2022/23, 31839, nr. 924

bespreken zij dit in bestuurlijk overleg;
- Rijk (VWS en OCW), VNG en Jeugdzorg Nederland richten in 2023 samen met professionals, jongeren(-vertegenwoordigers) en andere betrokken partijen een landelijke programmaorganisatie in die zich richt op de belangrijkste randvoorwaarden van een goede af- en ombouw: monitoring, financiën, kwaliteit, residentieel onderwijs en het omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen.

2.4.2 Financiën transitie onder landelijke regie

In de afgelopen jaren hebben Rijk, gemeenten en aanbieders al veel geïnvesteerd in de af- en ombouw van residentiële jeugdhulp en het creëren van alternatieven. De kern van de financiële keuzes ligt in afspraken tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en aanbieders in de regio's. Tegelijkertijd zien we dat landelijke regie nodig is, omdat de keuzes in een regio of bij een aanbieder effect hebben op andere gebieden in Nederland. Een zorgvuldige af- en ombouw vereist een bekostiging die rekening houdt met de kosten voor vastgoed-ombouw, leegstand, personeelsontwikkeling en tegenvallers. Door landelijke sturing wordt dit een voorspelbaar en zorgvuldig traject, zodat er geen kinderen tussen de wal en het schip vallen doordat cruciale organisaties omvallen of doordat personeel door te grote onzekerheden vertrekt. Parallel daaraan is transformatie in flankerende domeinen nodig, met name onderwijs, volwassenen-ggz en woonbeleid.

Afspraken:
- Rijk en gemeenten maken een afspraak over de financiële gevolgen van de transformatie en de frictiekosten, zodat ze de continuïteit van zorg kunnen borgen en de gemeenten en instellingen in staat stellen om de transformatie daadwerkelijk te maken. Deze afspraken maken deel uit van het financieel kader van de Hervormingsagenda;
- Het gaat hierbij niet alleen om de incidentele frictiekosten die gepaard gaan met het terugbrengen of transformeren van de residentiële capaciteit, maar ook de structurele meer- en minderkosten die gepaard gaan met het voorkomen van residentiële jeugdhulp en de zorg binnen (kleinschalige) alternatieven;
- Gemeenten en instellingen werken op basis van de uitgangspunten van de in voorbereiding zijnde algemene maatregel van bestuur (amvb) 'Reële prijzen Jeugdwet' (zie 2.7.6) aan afspraken over passende tarieven voor de kleinschalige voorzieningen;
- Het Rijk geeft in afstemming met VNG en Jeugdzorg Nederland opdracht tot een onafhankelijk verdiepend onderzoek naar de frictiekosten van af- en ombouw van gesloten jeugdhulp op locatieniveau en een raming van de structurele kosten van alternatieven. De drie partijen streven ernaar dit onderzoek voor eind 2023 af te ronden. Mocht dit onderzoek tot nieuwe inzichten leiden dan zullen de uitkomsten hiervan bestuurlijk worden besproken.

2.4.3 Investeren in alternatieve zorg mede ter voorkoming van uithuisplaatsing van jeugdigen

Afspraken:
- Alle accounthoudende jeugdregio's en gemeenten investeren met de jeugdhulppartners, waaronder de GI's, in alternatieve vormen van zorg/hulp om inzet van residentieel verblijf te voorkomen en een succesvolle terugkeer naar huis te bevorderen (zie ook 2.3);
- Hierbij valt ook te denken aan de zelfgekozen steunfiguur waarvan de ervaring in een aantal regio's heeft geleerd dat dit 25% van de uithuisplaatsingen kan afwenden. Om dit te stimuleren gaat het Rijk in 2023 aan de slag met het voorstel van zeven grote aanbieders van residentiële jeugdhulp om met de inzet van de informele steunfiguur het aantal uithuisplaatsingen (naar residentiële jeugd-hulp) substantieel terug te dringen;
- De eerder genoemde informele steunfiguur kan ook optreden als voogd voor jeugdigen die onder voogdij zijn gesteld. In Nederland zijn 12.000 jeugdigen tussen 0-18 jaar onder voogdij gesteld. Vooral jongeren die een voogdijmaatregel hebben (en die tot hun 18e jaar dat houden), hebben een professional van een GI als hun voogd. Veel vaker dan nu kan voogdij over die jongeren belegd worden bij een informeel steunfiguur als in ieder geval twee knelpunten opgelost worden. Het Rijk verkent in 2023 met VNG hoe dit kan:
  - Een collectieve WA-verzekering (omdat de jongere niet woonachtig is bij de burgervoogd en deze nu niet kan afsluiten). In overleg met de VNG en de Alliantie Burgervoogdij wordt bekeken hoe we dit punt kunnen oplossen;
  - Dekking van bijzondere kosten, omdat deze jongeren dat nodig hebben, de GI dan niet meer bijspringt, maar de burgervoogd dat moet bekostigen.

concept

2.5 Kwaliteitsverbetering en blijvend leren

Opgave:

Jeugdigen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg die zij ontvangen passend is en hen daadwerkelijk helpt. Er is steeds meer kennis over wat werkt in de jeugdhulp, maar ze is versnipperd beschikbaar en we passen haar lang niet altijd toe. Er zijn ook veel richtlijnen en kaders maar ook die sluiten niet altijd op elkaar aan en worden niet door iedereen onderschreven. Dit vraagt om een stevige kwaliteitsimpuls in de sector en het creëren van randvoorwaarden om blijvend te kunnen leren en elkaar blijvend verder te kunnen helpen om de noodzakelijke hervormingen tot stand te brengen.

De toetssteen van kwaliteit is de hulpvraag van een jeugdige en/of diens ouders/opvoeders. Bij hulp wordt altijd de context meegenomen, zoals het gezin, de school en de wijk. Effectiviteit betekent: ‘alleen hulp bieden die daadwerkelijk bijdraagt aan het realiseren van de doelstelling die de jeugdige en/of opvoeder met de professional vaststelt’.

Het is de ambitie dat in 2028:

a. de jeugdhulp kan bouwen op een stevige gezamenlijke structuur en cultuur waarin voortdurend leren en veranderen vanzelfsprekend is;
b. van een substantieel deel van de jeugdhulp is vastgesteld wat aantoonbaar werkt en dit aantoonbaar in de praktijk wordt toegepast, en dat hetgeen dat aantoonbaar *niet* werkt aantoonbaar *niet* wordt toegepast;
c. voor belangrijke delen van de jeugdhulp kwaliteitskaders bestaan.

Om te doen wat nodig is maken we de volgende bestuurlijke afspraken over te nemen maatregelen.

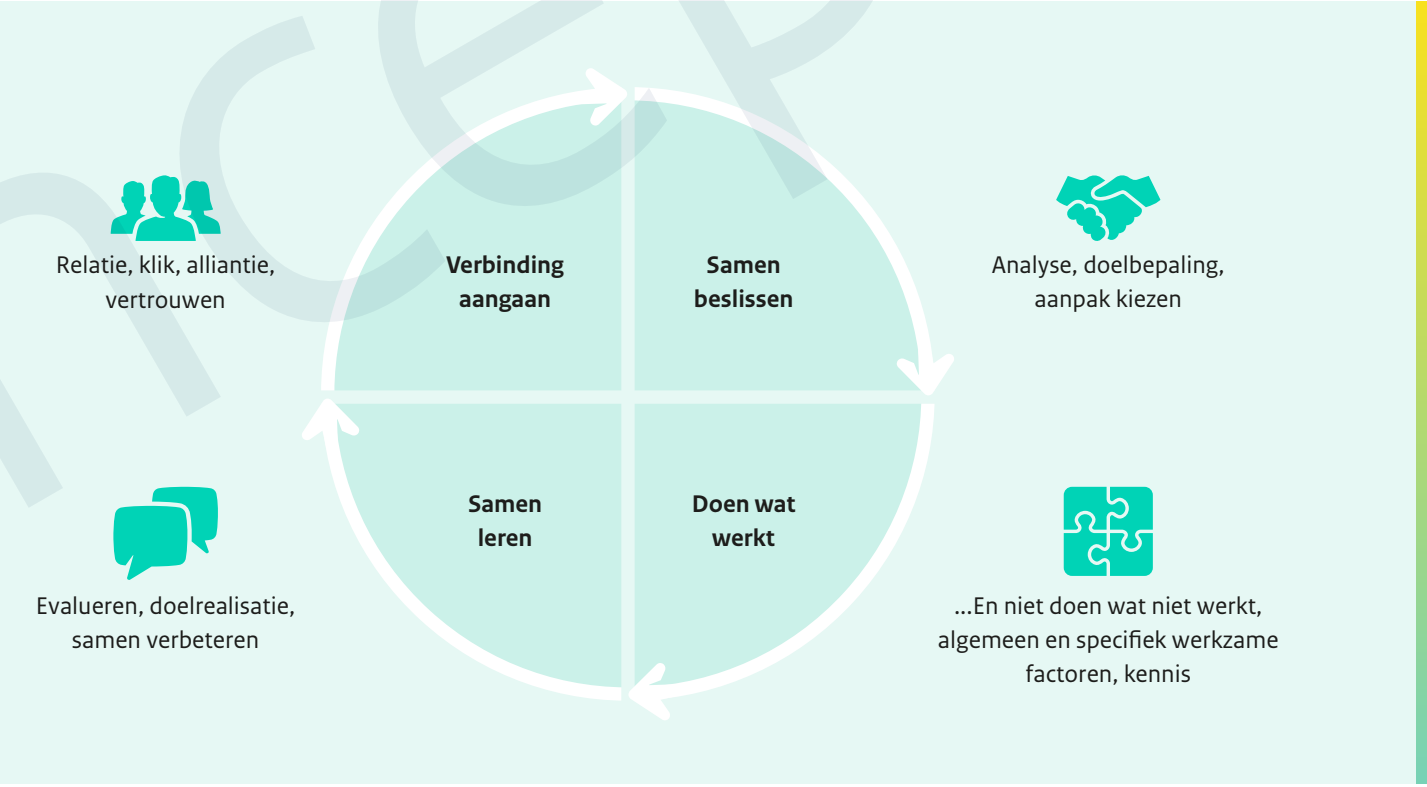
2.5.1 Een praktijk van kwaliteit in 2028: onderschrijven van de principes

De ambitie is dat aan het eind van de implementatie van de Hervormingsagenda in 2028 de jeugdhulp een stevige structuur en cultuur kent van kennisontwikkeling en -toepassing. Alle partijen bij de Hervormingsagenda hebben een verantwoordelijkheid in de kwaliteitsverbetering. De afspraken zijn gebaseerd op de adviezen van de werkgroepen 'Kwaliteit & Effectiviteit' en 'Leren, Ontwikkelen & Kennisinfrastructuur' zoals opgeleverd in december 2021. Kern is dat het advies van de Kwartiermaker 'Kwaliteit en blijvend leren in de jeugdhulp, van praten naar doen' van november 2022, wordt opgevolgd. Hieronder volgen de belangrijkste afspraken uit dit advies:

Afspraken over de leidende principes:

- Alle partijen werken vanuit onderstaande leercyclus van vier leidende principes waardoor leren en verbeteren vanzelfsprekend wordt.
  1. Het werkelijk samen verbinden aan de opgave;
  2. Het maken van een gezamenlijke analyse, doelbepaling en aanpak;
  3. Gebruik maken van de kennis over wat wel en wat niet werkt;
  4. Meten om te verbeteren in het kader van de maatschappelijke opgave.

  Gedurende de looptijd van de Hervormingsagenda doorlopen betrokken partijen gezamenlijk op verschillende onderwerpen en thema's deze cyclus. Dit gebeurt aan de hand van een in 2023 op te stellen meerjarige implementatie- en onderzoeksagenda.
- Alle betrokken partijen hebben een verantwoordelijkheid bij het werken aan kwaliteit en effectiviteit. Bovendien gebeurt het leren niet op één plaats of moment: dat vraagt voortdurende inzet van allerlei betrokkenen en een duidelijke verantwoordelijkheid van partijen uit de Vijfhoek:
  - Jeugdigen en ouders vormen een toetssteen voor kwaliteit: wanneer voegt de hulp waarde toe in hun leefwereld?
  - Professionals bieden hulp door de verbinding aan te gaan met de jeugdige en het gezin, te analyseren wat er aan de hand is en wat het doel is van de hulp. Ze kiezen een aanpak en handelen volgens de professionele standaard (beroepscode, richtlijnen, veldnormen);
  - Werkgevers/aanbieders borgen de kwaliteit die hun professionals leveren en bieden hiervoor de benodigde randvoorwaarden;

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bieden van een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp en waarborgen de kwaliteit van de uitvoering van de jeugdhulp onder andere door hierover passende afspraken te maken bij inkoop, inclusief de benodigde randvoorwaarden;
- Het Rijk is verantwoordelijk voor de werking van het stelsel en de maatschappelijke uitkomsten.

• Professionals, aanbieders en gemeenten 'doen wat werkt'. Ze passen kennis over kwaliteit en effectiviteit toe in de praktijk, rekening houdend met de context; de leefwereld van een gezin en wijk, gemeente of regio. De optimale behandelduur is een onderdeel van effectiviteit. Als er onvoldoende kennis beschikbaar is, wordt onderzoek gedaan.

2.5.2 Kwartiermaker, onderzoeksagenda en kennisinfrastructuur

Essentieel voor het slagen van de ambitie is dat de huidige vrijblijvendheid rond kennisontwikkeling en -toepassing verdwijnt. Daarom zijn afspraken over werkwijzen, besluitvorming, commitment en aantoonbare implementatie in de praktijk randvoorwaardelijk. De ambitie om kwaliteit en effectiviteit te versterken vraagt een structurele en continue investering in tijd en geld.

Afspraken:

• Het advies van de Kwartiermaker '*Kwaliteit en blijvend leren in de jeugdhulp, van praten naar doen*' van november 2022 beschrijft een werkstructuur die het fundament is waarop de sector kan steunen bij het werken aan kwaliteit, die borgt dat de huidige vrijblijvendheid verdwijnt en die een cultuur van blijvend leren stimuleert. Partijen onderschrijven de opzet van deze werkstructuur:
- Het gaat om een blijvende inrichting en governance voor het borgen en doorontwikkelen van kwaliteit en effectiviteit in de jeugdzorg. Deze werkstructuur staat los van de in te richten governancestructuur gericht op implementatie van de afspraken van de Hervormingsagenda, maar zal hieraan wel rapporteren;
- Er wordt een werkorganisatie ingericht waarin inhoudsdeskundigen van de partijen van de Vijfhoek gezamenlijk werken aan kwaliteit. Deze mensen zijn voor 50% van hun tijd werkzaam in de werkorganisatie en voor 50% van de werkweek bij hun thuisorganisatie. In de werkorganisatie worden gezamenlijk besluiten genomen. Ook vanuit kennisinstituten worden mensen ingezet in de werkorganisatie en er wordt een programmaleider benoemd;
- Besluiten die niet in de werkorganisatie kunnen worden genomen en die belangrijk zijn voor het vasthouden aan en het uitwerken van de afgesproken koers, worden genomen door de bestuurlijke portefeuillehouders kwaliteit van betrokken organisaties. Zij geven op inhoud sturing en dragen gezamenlijk bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelstellingen en aantoonbare implementatie;
- Er wordt een Adviesraad opgericht. Deze Adviesraad heeft een agenderende functie binnen de leerbeweging. De Adviesraad representeert de belangrijkste wetenschappelijke disciplines, ervaringsdeskundige ouders en jongeren en professionals die hun praktijkwerk combineren met onderzoek. De Adviesraad agendeert opgaven op basis van maatschappelijke thematiek.

• De afspraak is dat deze werkstructuur in de loop van 2023 operationeel wordt. De werkorganisatie gaat in 2023 aan de slag met het volgende:
- Een voorstel voor een gezamenlijke set gedragen kwaliteitskaders voor de jeugdhulp op basis van de bestaande kaders voor kwaliteit waar de partijen zich aan committeren. Daarbij wordt inzichtelijk gemaakt wat nodig is voor toepassing in de praktijk en inkoop/contractering, bijvoorbeeld implementeren, de-implementeren, doorontwikkelen etc. Partijen committeren zich aan acties die moeten worden ondernomen. De uitvoering van de afspraken worden gemonitord zodat na verloop van tijd geëvalueerd en geleerd kan worden;
- Professionals bieden hulp. In hun werk is tijd en ruimte nodig om te leren. De werkorganisatie doet voorstellen voor aanpassingen in de praktijk die hieraan bijdragen en biedt daarvoor zo nodig ondersteuning;
- De werkorganisatie maakt in 2023 een meerjarige implementatie- en onderzoeksagenda. Implementatie van bestaande kennis staat hierbij voorop. Innovatie is een onderdeel van de implementatieagenda. De implementatieagenda beschrijft welke kennis de komende jaren met de grootste urgentie geïmplementeerd gaat worden. Er staan werkwijzen, interventies of methoden in waarvan is afgesproken dat die toegepast worden omdat we weten dat het werkt en omgekeerd, wat niet meer wordt toegepast omdat het niet werkt.

2.6 Verbeteren van de organisatie en inkoop van specialistische jeugdzorg

Opgave:

Voor een groot aantal jeugdigen en gezinnen zijn (hoog)specialistische jeugdzorgvormen onvoldoende of niet tijdig beschikbaar. Dergelijke zorg kan het beste op regionaal niveau of waar nodig op landelijk niveau worden georganiseerd en ingekocht. In de praktijk zien we dat de inkoop op regionaal niveau nu te vrijblijvend is georganiseerd. Het gevolg daarvan is dat het zicht op de beschikbaarheid van (hoog)gespecialiseerde jeugdzorgvormen onvoldoende is en er bij problemen met de beschikbaarheid onvoldoende instrumenten zijn om in te grijpen. Bovendien worden jeugdhulpaanbieders die voor meerdere gemeenten werken geconfronteerd met veel verschillende inkoopprocedures en contractvoorwaarden. Dat leidt tot zeer hoge uitvoeringslasten. Daarnaast is onvoldoende zicht op de te verwachten en benodigde ontwikkelingen in vraag en aanbod van (hoog)specialistische jeugdzorg en transformatie ervan. Hierdoor is het niet goed mogelijk adequaat op die ontwikkelingen en noodzakelijke transformatie in te springen.

Kwetsbare jeugdigen die (hoog)specialistische hulp nodig hebben moeten kunnen rekenen op tijdige en passende hulp. Voor het significant verbeteren van de beschikbaarheid van deze hulp moet het stelsel worden hervormd en versterkt. Daarom zijn maatregelen nodig die zien op verplichte regionale samenwerking en regionaal contracteren, landelijk contracteren en het verminderen van uitvoeringslasten van zowel gemeenten als jeugdzorgaanbieders (jeugdhulpaanbieders en GI's). Het cliëntperspectief wordt meegenomen om te komen tot passende hulp.

Hiervoor maken we bestuurlijke afspraken over de volgende vijf samenhangende bouwstenen:
1. Versterken van de regio's;
2. Standaardiseren van inkoop, kwaliteit en administratie;
3. Inkopen op landelijke schaal;
4. Regievoeren op regio-overstijgende transformatie;
5. Onderzoek naar verevenen van risico's (tussen gemeenten onderling).

Deze bouwstenen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en kunnen niet 'onderling worden vervangen'. Essentieel is de inhoud van het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' en bijbehorende ministeriële regeling waarin wordt vastgelegd welke zorgvormen regionaal of landelijk worden ingekocht.
We realiseren ons dat de hiernavolgende maatregelen veel vragen van gemeenten en jeugdhulpaanbieders. Gemeenten moeten bijvoorbeeld taken beleggen bij een regionale entiteit en jeugdhulpaanbieders moeten zich anders gaan verhouden tot de jeugdregio's. Dit is noodzakelijk voor een goede beschikbaarheid van jeugdhulp. Deze maatregelen zijn een grote operatie en hangen nauw samen met het effectueren van standaardisatie van inkoop, kwaliteit en administratie (paragraaf 2.7).

2.6.1 Versterken van de regio's

De eerste bouwsteen betreft het versterken van de regio's. Het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' is het vertrekpunt voor de voorstellen over regionalisering in de Hervormingsagenda. Het wetsvoorstel bestaat uit twee onderdelen:
1. Sterkere samenwerkingsverplichtingen voor gemeenten;
2. Governance-bepalingen voor jeugdhulpaanbieders en GI's.

Wat betreft regionalisering volgen uit de huidige versie van het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' reeds de volgende maatregelen:
- In 2023 wordt een ministeriële regeling voorbereid waarin wordt vastgelegd welke gemeenten samenwerken in welke jeugdregio;
- Nadat het wetsvoorstel in werking is getreden stelt iedere gemeente (in overleg met de andere gemeenten in de betreffende regio) een regiovisie vast, waarin zij opneemt hoe zij met andere gemeenten samenwerkt teneinde te bewerkstellingen dat (hoog)specialistische jeugdhulp voldoende beschikbaar is;
- Nadat het wetsvoorstel in werking is getreden treffen gemeenten voor de organisatie van specialistische jeugdhulp een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Op grond van die gemeenschappelijke regeling richten gemeenten een bedrijfsvoeringsorganisatie of een openbaar lichaam op of wijzen een centrumgemeente aan die wordt belast met de regionale inkoop. Deze regionale entiteit wordt 'Jeugdregio' genoemd;
- De vormen van jeugdhulp die regionaal moeten worden ingekocht, worden bij of krachtens amvb bepaald (ministeriële regeling). Dit wordt in 2023 voorbereid.

Indien uit signalen blijkt dat een gemeente of een Jeugdregio haar taken niet naar behoren uitvoert, dan zal de bewindspersoon van VWS dan wel de bewindspersoon voor Rechtsbescherming via het interbestuurlijk toezicht optreden.

Daarnaast is aan de Raad van State advies gevraagd over een wetsvoorstel 'Wet taken zorgautoriteit op Jeugdwet-terrein'. In dit wetsvoorstel krijgt de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) de navolgende taken op het gebied van de Jeugdwet:
- Stelselonderzoek naar de beschikbaarheid van jeugdzorg;
- Vroegsignalering van risico's gericht op de beschikbaarheid;
- Toezicht op de verplichtingen rondom de openbare jaarverantwoording en transparante bedrijfsvoering van jeugdhulpaanbieders en GI's.

Omdat de voorstellen in het laatstgenoemde wetsvoorstel thematisch verbonden zijn aan die in het eerstgenoemde, is het voornemen het laatstgenoemde wetsvoorstel op te laten gaan in het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'.

Afspraken:
- Bij amvb worden inclusiecriteria (d.w.z. kenmerken van een regionaal in te kopen functie) vastgelegd op basis waarvan bepaald wordt welke zorgvormen regionaal worden ingekocht. De zorgvormen worden opgenomen in een ministeriële regeling. Bij de uitwerking daarvan wordt onder andere gekeken naar zorg met een acuut karakter (7x24 uur crisisdienst), onvrijwillige zorg, (hoog) complexe zorg, zorg voor kinderen met meervoudige problematiek, waarvan het volume laag is of waarvoor multidisciplinaire en vaak schaarse expertise nodig is. Het gaat daarbij niet per definitie om intramurale zorg, maar het kan bijvoorbeeld ook specialistische ambulante behandeling betreffen. Er is al veel werk verricht en er liggen goede bijdragen van de verschillende partijen om deze amvb en ministeriële regeling invulling te geven.

Dit geeft het vertrouwen dat deze regelgeving voor het einde van het jaar in gezamenlijkheid afgerond kan worden en met het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer voorgehangen kan worden;
- Aanvullend op het wetsvoorstel in zijn huidige vorm wordt tevens wettelijk geregeld dat alle administratieve processen in de regio voor tenminste regionaal in te kopen zorgvormen geharmoniseerd worden en door de Jeugdregio ten behoeve van de gemeenten in de regio afgehandeld worden;
- Het is van belang dat de regio's waarbinnen de zorg regionaal wordt ingekocht en georganiseerd voldoende robuust zijn. In 2023 worden er in samenspraak met gemeenten en jeugdhulpaanbieders criteria opgesteld op grond waarvan kan worden besloten of regio's aan deze 'robuustheidseisen' voldoen om als regio te opereren. Samen met de gemeenten toetsen we de oorspronkelijke 42 jeugdregio's aan de hand van die criteria op robuustheid;
- Indien hieruit blijkt dat regio's niet voldoende robuust zijn, respectievelijk een traject van in beginsel zes maanden om voldoende robuust te kunnen worden onvoldoende slaagt, kan de verantwoordelijke bewindspersoon van VWS besluiten om de regio-indeling aan te passen. Het resultaat van dit toetsingsproces leidt tot een regio-indeling die in de ministeriële regeling wordt opgenomen. De robuustheid van het vastgestelde aantal regio's wordt na twee jaar geëvalueerd. Indien blijkt dat aanpassingen nodig zijn, zal de verantwoordelijke bewindspersoon van VWS besluiten de regio-indeling aan te passen;
- Het Rijk zal jeugdhulpaanbieders en gemeenten betrekken bij het aanpassen van het wetsvoorstel en bij het opstellen van de amvb en de ministeriële regeling. De contouren van de amvb en de contouren van de zorgvormen in de ministeriële regeling zijn na de zomer van 2023 gereed;
- Regionale inkoop wordt door gemeenten en jeugdhulpaanbieders voorzien van een passende bekostigingssystematiek, waarbij zij tenminste voor een aantal afgebakende zorgvormen een vorm van beschikbaarheidsbekostiging hanteren.

Het streven is het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' inclusief het gedeelte waarmee de NZa nieuwe taken krijgt, in 2023 in te dienen bij de Tweede Kamer.

2.6.2 Standaardiseren van inkoop, kwaliteit en administratie

De beschikbaarheid van (hoog)specialistische zorg voor jeugdigen wordt verder verbeterd door over te gaan tot standaardisering van inkoop, kwaliteit en administratie. Zo worden gemeenten, professionals en jeugdhulpaanbieders op een aantal taken ontlast en kunnen zij zich richten op het leveren van voldoende jeugdhulp en het versnellen van de transformatie. Standaardisering van inkoop, kwaliteit en administratie vormt daarom de tweede bouwsteen voor het verbeteren van de beschikbaarheid van (hoog)specialistische jeugdzorgvormen. Deze standaardisatie geldt voor alle vormen van zorg voor jeugdigen die gemeenten onder het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' op regionaal of landelijk niveau moeten inkopen en organiseren. Deze afspraken zijn opgenomen in paragraaf 2.7.1.

2.6.3 Inkopen op landelijke schaal

De huidige problemen met betrekking tot de beschikbaarheid en continuïteit van zorg en gebrek aan regie op de transformatie van het zorglandschap spelen vooral bij zorgvormen die op regionale schaal moeten worden ingekocht. Daar ligt de grootste opgave voor verbetering van organisatie en inkoop. De vijf bouwstenen uit de Hervormingsagenda richten zich daarom vooral op deze regionale schaal en de ten minste regionaal in te kopen vormen van jeugdzorg. Deze worden opgenomen in de ministeriële regeling onder het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' (zie vorige paragraaf), alsmede de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Gemeenten zijn gebonden aan de regionale samenwerking. De samenwerking wordt geformaliseerd volgens de Wet gemeenschappelijke Regelingen, waarin per 1 juli 2022 de democratische controle op de samenwerkingsverbanden is versterkt. Door de krachten te bundelen krijgen gemeenten meer grip op de organisatie van zorg, ontstaat er meer aandacht voor kwaliteit en kunnen de administratieve lasten omlaag.

Een beperkt aantal zorgvormen vraagt om organisatie op landelijke schaal, omdat deze zorg hoogspecialistisch is en weinig voorkomt. De derde bouwsteen in het kader van het verbeteren van de beschikbaarheid van (hoog)specialistische jeugdhulp betreft daarom landelijke inkoop. De landelijke inkoop van zorgvormen heeft een dynamisch karakter en dient in nauwe samenhang met de ordening van de zorg op regionaal en lokaal niveau te worden bezien. Landelijke inkoop vormt het hoogste schaalniveau in de samenwerking tussen gemeenten. Het is belangrijk dat gemeenten hieraan ook gebonden zijn.

Afspraken:

- Het primaire doel van landelijke inkoop is het borgen van de beschikbaarheid en continuïteit van een aantal hoogspecialistische en weinig voorkomende vormen van jeugdzorg. De omvang van de landelijke zorgvormen blijft beperkt.
- De huidige selectiecriteria voor de landelijke inkoop (prevalentie, uniciteit en kennis) blijven leidend. Het betreft dus met name hoogspecialistische en weinig voorkomende zorg, bijvoorbeeld een deel van de hoogspecialistische anorexiazorg, maar ook jeugdhulp in strafrechtelijk kader[64] op basis van een vonnis wordt hieraan toegevoegd. Dit bevordert de regie en vermindert de lasten.
- Rijk, gemeenten en aanbieders richten een zorglandschapstafel in. Deze tafel doet suggesties voor onderwerpen van het stelselonderzoek door de NZa en geeft aan Rijk en VNG advies over de inrichting van het zorglandschap met een focus op de zorgvormen die om landelijke inkoop vragen. De tafel betrekt bij dit laatste ook uitdrukkelijk de adviezen van de Jeugdautoriteit (en later: de NZa) en de uitkomsten van het stelselonderzoek. Het eerste advies van de zorglandschapstafel is voor het einde van 2023 gereed.
- Het Rijk (vanuit haar stelselverantwoordelijkheid) en gemeenten (vanuit hun inkooprol) bespreken deze adviezen en komen binnen 6 maanden tot overeenstemming in het Bestuurlijk Overleg Rijk-VNG. Op basis van deze bestuurlijke afspraken bepalen gemeenten (bijv. in de ALV VNG) of zij akkoord gaan met deze lijst van landelijk in te kopen vormen van jeugdzorg. Het collectief van gemeenten blijft daarmee zeggenschap houden over de omvang van de landelijke inkoop en de wijze waarop de landelijke inkoop georganiseerd wordt. In een beleidsbrief aan het parlement legt de staatssecretaris verantwoording af over zijn stelselverantwoordelijkheid op dit punt.
- Gemeenten dragen de inkoop van deze zorgvormen op aan een door hen in stand te houden, landelijk werkende instantie. De naam van het de huidige landelijke inkoop (LTA) wordt gewijzigd in 'Landelijke Inkoop Jeugdhulp' en de uitvoering van de landelijke inkoop wordt uitgebreid met beleidsontwikkeling en leveranciersmanagement van de zorg die op landelijk niveau wordt ingekocht.
- Gemeenten betalen vanuit hun eigen budget de inzet van jeugdzorg vanuit de landelijke inkoop. Gemeenten en jeugdzorgaanbieders voorzien deze zorgvormen van een passende bekostigingssystematiek, waarbij voor een aantal afgebakende zorgvormen een vorm van beschikbaarheidsbekostiging gaat gelden. Dit vraagt om binding van gemeenten en inzet van rijk en gemeenten om tot beschikbaarheidsfinanciering te komen.
- De JA c.q. NZa monitort de ontwikkelingen ten aanzien van de beschikbaarheid van zorg in het zorglandschap (stelselonderzoek), heeft in dat kader ook aandacht voor de ontwikkeling van landelijke inkoop, en heeft een signalerende rol richting Rijk. Wanneer gemeenten of regio's in gebreke blijven bij het borgen van de beschikbaarheid zet het Rijk stappen op de escalatieladder van het interbestuurlijk toezicht.
- Om invulling te geven aan de stelselverantwoordelijkheid van het Rijk m.b.t. het totale zorglandschap wordt in het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' de mogelijkheid opgenomen om bij ministeriële regeling de landelijk in te kopen zorgvormen aan te kunnen aanwijzen (een zogenoemde kan-bepaling). Tevens wordt in het wetsvoorstel de mogelijkheid opgenomen dat gemeenten de inkoop van deze zorgvormen opdragen aan een door hen in stand te houden, landelijk werkende instantie.
- Bij het toepassen van deze kan-bepaling wegen gemeenten het effect van de aanwijzing op de interbestuurlijke verhoudingen en de consequenties voor de uitvoering. Deze kan-bepaling stelt het Rijk in de gelegenheid zijn stelselverantwoordelijkheid nemen voor alle vormen van jeugdhulp: naast lokaal en regionaal nu ook zorg die landelijk wordt ingekocht.
- Van deze mogelijkheid in de wet- en regelgeving zal gebruik worden gemaakt indien het bestuurlijk overleg tussen Rijk en VNG over landelijk in te kopen zorgvormen en/of de uitvoering van bestuurlijke afspraken hierover onvoldoende soelaas biedt.

2.6.4 Regievoeren op regio-overstijgende transformatie

De vierde bouwsteen voor het verbeteren van de beschikbaarheid van (hoog)specialistische vormen van jeugdhulp betreft het realiseren van landelijke regie op de transformatie van bepaalde jeugdzorgvormen. Dit gaat om de transformatie van voorzieningen als gevolg van landelijk gedragen inhoudelijke uitgangspunten en maatschappelijke

[64] Jeugdhulp in strafrechtelijk kader betreft jeugdhulp die expliciet als voorwaarde is opgenomen in een strafrechtelijke beslissing binnen het jeugdstrafrecht. Deze jeugdhulp wordt geleverd door specialistische forensische aanbieders en is met name gericht op het voorkomen van recidive.

opvattingen over de jeugdhulp. Denk hierbij aan de afbouw en/of ombouw van de gesloten jeugdhulp en driemilieuvoorzieningen. Dit zijn ontwikkelingen waar alle jeugdregio's en alle betrokken jeugdhulpaanbieders mee te maken hebben. Voor een deel van het aanbod van de (hoog) specialistische jeugdzorgvormen ligt het voor de hand om de transformatie meer in samenhang op te pakken en dit op landelijke schaal te regisseren.

Afspraken:

- Het voeren van regie op regio-overstijgende transformatie is een gezamenlijke opgave van het Rijk, de jeugdhulpaanbieders en de VNG. Zij maken afspraken over ieders rol en taak in deze gezamenlijke opgave en richten in 2023 een structuur in die het mogelijk maakt om bepaalde zorgvormen onder landelijke regie te brengen. Hierbij moet ook aandacht zijn voor de functies van de jeugdbescherming, jeugdreclassering en de Bovenregionale Expertisenetwerken;
- Het Rijk, de VNG en de vertegenwoordigers van jeugdhulpaanbieders richten hiertoe in 2023 een landelijke projectorganisatie in met als taak:
  - Het opstellen van een inhoudelijke transformatie-agenda;
  - Het opstellen van een businesscase voor (hoog) specialistische jeugdzorgvormen die in aanmerking komen voor landelijke regie op de transformatie;
  - Landelijke regie voeren op een gebiedsgerichte transformatiebeweging van de desbetreffende vormen van jeugdhulp (afbouw/ombouw/opbouw) als aanvulling op de regionale inzet;
  - Deze transformatie gebiedsgericht ondersteunen met financiële middelen voor bijvoorbeeld het dekken van frictiekosten;
  - Het voorbereiden van besluiten over het sluiten/afstoten van organisatieonderdelen ten behoeve van de gebiedsgerichte transformatie, indien gemeenten en jeugdhulpaanbieders onderling niet tot besluitvorming kunnen komen.
- Er wordt vastgelegd hoe de benodigde middelen voor de projectorganisatie bij de projectorganisatie en jeugdhulpaanbieders terecht komen.

2.6.5 Onderzoek naar verevenen van risico's (tussen gemeenten onderling)

De vijfde bouwsteen voor het verbeteren van de beschikbaarheid van (hoog)specialistische jeugdzorgvormen betreft een onderzoek naar de mogelijkheden van verevenen van risico's (tussen gemeenten onderling). Een belangrijk deel van de kosten in de jeugdhulp gaat op aan een zeer kleine groep kinderen en gezinnen in de meest kwetsbare (geëscaleerde) omstandigheden. Bij deze bouwsteen voor het verbeteren van de beschikbaarheid van (hoog)specialistische jeugdzorgvormen gaan gemeenten na of er verevening dient plaats te vinden als onderdeel van onderlinge solidariteit bij buitengewoon hoge kosten. Dit heeft hoofdzakelijk tot doel om te bezien of de kleinere gemeenten zijn te beschermen tegen financiële schokken als gevolg van de inzet van de veelal zeer kostbare (hoog) specialistische jeugdzorgvormen.

Afspraak:

- Gemeenten nemen het initiatief voor het uitvoeren van een onderzoek of het nuttig of nodig is vormen van verevening toe te passen bij cliënten met uitzonderlijk hoge kosten. Dit onderzoek zal uiterlijk in 2025 zijn afgerond en hangt samen met ontwikkelingen op het gebied van de financiering van jeugdzorg.

concept

2.7 Eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking

Opgave:

Tijd en aandacht van professionals moeten primair uitgaan naar het daadwerkelijk verlenen van jeugdzorg. Hiervoor is het nodig dat de uitvoering en inkoop worden vereenvoudigd en negatieve effecten van marktwerking worden aangepakt. Natuurlijk moet er oog zijn voor de lokale situatie, maar heel veel aspecten in de uitvoering staan uniforme taal en aanpak in de regio of zelfs in het land toe conform de landelijk overeengekomen standaarden. We werken daarom toe naar vormen van contractering en partnerschap die in lijn liggen met de doelen en waarden uit de Jeugdwet en deze agenda. Wij noemen deze beweging het wenkend perspectief van waardegericht contracteren en partnerschap. Door de waarden en doelen vanuit breed maatschappelijk landelijk perspectief te benaderen en meer te verbinden met de wijze van contractering en partnerschap zullen er andere keuzes worden gemaakt. Keuzes als het gaat over registratie, over de duur van contracten, over de inzet van bekostigingsvarianten, over de uitwerking van het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, over kaders en handelingsruimte voor professionals, tariefdiscussies, etc. We zien namelijk in de praktijk dat een grote versnippering is ontstaan die niet helpend is om de doelen van de Jeugdwet te realiseren.

We gaan de inkoop van jeugdzorg verdergaand vereenvoudigen. Daarnaast zetten we in op een landelijke, niet-vrijblijvende en vèrgaande standaardisatie van contracten, contractmanagement en verantwoordingswijze. De prioriteit zal daarbij liggen bij jeugdzorg die straks verplicht regionaal en landelijk zal worden ingekocht, omdat daar sprake is van meerdere gemeenten en meerdere aanbieders en het negatieve effect van de versnippering daar het grootst is. Zodoende willen we bijdragen aan de beschikbaarheid van hulp aan kinderen die in (zeer) kwetsbare situaties verkeren. We nemen tot slot maatregelen om de negatieve kanten van de marktwerking te verminderen door onder meer zwaardere eisen te stellen aan de governance en financiële bedrijfsvoering van aanbieders en met de amvb ‘Reële prijzen Jeugdwet’ wordt bijgedragen aan tariefdifferentiatie.De aanpak van bovenstaande opgave zal veel vragen van gemeenten, instellingen en professionals en vergt de nodige (doorloop)tijd voordat de daadwerkelijk beoogde eenvoud is bereikt. Dit komt onder meer omdat vanaf

2015 op verschillende plekken in het land de contracten naar eigen inzicht vorm werden gegeven en daar nu de geldende praktijk uit voort is gekomen. Bovendien kennen diverse contracten een lange doorlooptijd die zal moeten worden gerespecteerd. En tenslotte vraagt dit stevige vormen van instrumentatie en ondersteuning. Met de agenda willen we enerzijds de ruimte voor innovatie (ook op het terrein van duurzaamheid en digitalisering) en maatwerk op de inhoud en de verbinding naar het brede sociaal domein zoveel mogelijk in stand houden, en anderzijds zorgen dat tijd en aandacht primair uitgaan naar het daadwerkelijk verlenen van jeugdzorg. We realiseren ons dat dit het zoeken van een optimum inhoudt.

Bij afspraak 2.7.1. zetten we uiteen hoe dit perspectief eruit ziet. Deze inzet sluit naadloos aan op de afspraken over regionale organisatie van zorg en landelijke contractering van specialistische zorg. Omdat dit de nodige (doorloop) tijd kent, nemen we daar waar mogelijk in de tussentijd al diverse maatregelen om te komen tot meer eenvoud en minder administratieve lasten. Deze maatregelen worden vanaf de ondertekening van de agenda reeds opgepakt en zijn uitgewerkt vanaf afspraak 2.7.2.

2.7.1 Standaardisatie van regionale en landelijke inkoop

Gemeenten, aanbieders en het Rijk gaan de uitvoering van de regionale en landelijke inkoop optimaliseren door de maatregelen uit paragraaf 2.6 aan te vullen met afspraken over standaardisatie van inkoop, administratie, uitvoering en verantwoording van jeugdzorg. Deze standaardisatie geldt voor alle vormen van zorg voor jeugdigen die gemeenten op grond van de (nog vast te stellen) ministeriële regeling onder het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' op regionaal of landelijk niveau zullen inkopen. Over deze regeling en het moment van inwerkingtreding worden in een volgende fase (2023) afspraken gemaakt met gemeenten en aanbieders. Aansluitend op de regeling stellen gemeenten, aanbieders en het Rijk in 2023 een meerjarig projectplan op met streefdata voor de nadere uitwerking en implementatie van onderstaande afspraken. Daarbinnen is te borgen dat gemeenten voldoende tijd hebben om te migreren naar de gewenste situatie en ruimte houden voor de verbinding van de jeugdhulp met het brede sociaal domein.

Afspraken:

a. VNG en vertegenwoordigers van jeugdhulpaanbieders stellen allereerst samen met het Rijk in een ministeriële regeling uniforme product- en dienstomschrijvingen vast voor de zorgvormen die op regionaal en landelijk niveau zullen moeten worden ingekocht. Inzet daarbij is een minimalisatie van het aantal productcodes. De ervaringen en inhoudelijke deskundigheid van professionals worden hierbij gebruikt om voorstellen aan te toetsen als ware een 'professional-toets';
b. VNG en vertegenwoordigers van jeugdhulpaanbieders maken parallel aan de vorige stap met het Rijk een landelijk geldende uniforme en standaardwijze van inkoop, contractering, administratieve afhandeling en verantwoordingseisen ten aanzien van de producten en diensten die op grond van de ministeriële regeling met zorgvormen op regionaal of landelijk niveau zullen moeten worden ingekocht. Voor de jeugdzorgvormen die landelijk ingekocht worden geldt uiteraard dat VNG, aanbieders en het Rijk deze standaardisatie landelijk uitwerken;
c. Partijen die betrokken zijn bij de werkstructuur in 2.5.2 (zie paragraaf 2.5) stellen minimale kwaliteitscriteria voor de zorg op. Deze kwaliteitscriteria zijn van toepassing op de zorgvormen die in de ministeriële regeling zijn opgenomen. Het organisatieonderdeel van de aanbieder dat de betreffende zorg biedt moet voldoen aan deze kwaliteitscriteria. In het verlengde hiervan onderzoeken VNG, jeugdhulpaanbieders en het Rijk of het in de rede ligt om waar mogelijk aan te sluiten bij het systeem dat geldt voor de aanbieders van Zvw- en Wlz-zorg (vergunningsplicht op grond van de Wet toetreding zorgaanbieders en plicht om aan kwaliteitstandaarden te voldoen op grond van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg);
d. Nadat de productomschrijvingen, dienstomschrijvingen en kwaliteitscriteria onder b en c zijn opgesteld, gaat een onafhankelijke landelijke organisatie mede op basis daarvan landelijke tarieven uitwerken. Dit maakt het mogelijk dat gemeenten op termijn geen tarieven meer stellen, maar dat aanbieders inschrijven voor welk tarief zij de zorg kunnen leveren, met het landelijke tarief als maximum. Daarop vooruitlopend zal de amvb 'Reële prijzen Jeugdwet' stimuleren dat gemeenten en aanbieders hun prijzen opbouwen met gebruik van de in de amvb bepaalde kostprijselementen en zodoende bijdragen aan tariefdifferentiatie. Gemeenten en jeugdzorgaanbieders spreken af dat de tarieven worden geïndexeerd zoals afgesproken in de contractstandaarden Jeugd. Gemeenten en jeugdzorgaanbieders gaan gezamenlijk onderzoeken of er tot de tijd dat er maximumtarieven zijn vastgesteld een vereenvoudiging kan plaatsvinden van kostprijsonderzoeken zodat de administratieve lasten voor gemeenten en jeugdzorgaanbieders worden verminderd; Hierbij wordt actief ingezet op tariefdifferentiatie.
e. In samenhang met de kwaliteitscriteria onder c worden

triage- en verwijscriteria ontwikkeld voor producten en diensten onder b. Op grond van deze criteria kunnen verwijzers bepalen in welke situatie zij een zorgvorm inzetten. Hierbij is de inbreng van professionals leidend en worden ook ervaringsdeskundigen betrokken (zie paragraaf 2.3 over lokale teams en toegang).

Ter ondersteuning en/of invulling van de bovengenoemde vijf lijnen – die gepaard gaan met een zorgvuldig ingroeipad en ruimte bieden voor maatwerk en de verbinding naar het sociaal domein – gaan we ook aan de slag met onderstaande maatregelen.

2.7.2 Verdergaande standaardisatie van contracten en contractmanagement

De genoemde standaardisatie onder 2.7.1. geven we in de komende jaren onder andere invulling door landelijk de volgende stappen te zetten die zich niet beperken tot de regionaal en landelijk ingekochte jeugdhulp, maar ook deels lokaal ingekochte jeugdhulp kunnen omvatten:

a. Voor de zogeheten niet-kernbedingen in contracten, zoals geschiktheids- en certificeringseisen en bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering, zijn landelijke standaarden in ontwikkeling en door de VNG in haar ALV van 2 december 2022 vastgesteld. Gemeenten en aanbieders committeren zich aan het gebruik van deze standaarden, zowel voor het jeugddomein als voor maatschappelijke ondersteuning;
b. Nu de niet-kernbedingen zijn gestandaardiseerd maken gemeenten en aanbieders met ondersteuning van het Rijk stap voor stap werk van het landelijk standaardiseren van de zogeheten kernbedingen in contracten. Prioriteit is het harmoniseren van verantwoordingseisen waarbij er tevens op wordt ingezet dat deze van afdoende abstractieniveau zijn (geen microsturing op casusniveau) om de administratieve lasten maximaal te verminderen;
c. Dit moet gebeuren in samenhang met een fundamentele minimalisatie van het huidige aantal van 3.800 productcodes. Partijen spreken af tot het landelijk vaststellen van een set aan productcodes;
d. Het Rijk legt vervolgens de (reeds) ontwikkelde contractstandaarden vast in wetgeving;
e. De implementatie van deze standaarden door gemeenten wordt vanaf 2023 gemonitord door het Ketenbureau, in opdracht van de stuurgroep i-Sociaal Domein waar het Rijk, VNG en zorgaanbieders lid van zijn. Voor de onder a) genoemde standaarden inzake niet-kernbedingen is hiervoor reeds een dashboard ontwikkeld. Dit dashboard wordt uitgebreid naarmate de standaarden zich verder ontwikkelen. Het Ketenbureau speelt een actieve rol in het implementeren van deze standaarden onder gemeenten en rapporteert aan de stuurgroep i-Sociaal Domein over de voortgang. Indien standaardisatie is vastgelegd in wetgeving en deze niet na het expireren van bestaande overeenkomst wordt opgevolgd zal het Rijk gemeenten of Jeugdregio's aanspreken in het kader van interbestuurlijk toezicht. Wat betreft contractering van jeugdzorg blijft de inzet van gemeenten en aanbieders dat wordt gestreefd naar langjarige contracten en partnerschap met aanbieders die in staat zijn de vernieuwing te realiseren die met de agenda wordt nagestreefd.

2.7.3 Verminderen administratieve lasten voor professionals: Tijdschrijven en microsturing stoppen

Professionals zijn veel uren per week kwijt aan verantwoordingsadministratie en dit is niet acceptabel.

- Om die reden hebben het Rijk, VNG, Jeugdzorg Nederland, de FNV en het CNV in juni 2020 het convenant 'Stoppen met tijdschrijven voor jeugd en opvoedhulp, jeugdbescherming en reclassering' ondertekend. De afspraken uit het convenant moeten vanaf 2023 landen in nieuwe contracten die gemeenten met aanbieders afsluiten. Als contractpartners daartoe wederzijds bereid zijn, kunnen zij ook bestaande contracten aanpassen;
- Bovengenoemde afspraken over vèrgaande standaardisatie gaan ook helpen om het vermijdbaar tijdschrijven terug te dringen. Professionals worden door gemeenten, aanbieders en het Rijk bij de uitwerking van deze afspraken betrokken;
- Zowel gemeenten als aanbieders onderschrijven het belang microsturing ten algemene te vermijden. Zeker waar het gaat op casusniveau: de beschikking dient de rechtspositie van de cliënt te beschermen en is geen financieel sturingsinstrument.

2.7.4 Vereenvoudiging inkoop door te blijven investeren in kennis en leren en ontwikkelen

Gemeenten, aanbieders en het Rijk investeren in het verbeteren van partnerschap tussen gemeenten en aanbieders bij de inkoop van jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. De totstandkoming van een goede en op vertrouwen gebaseerde dialoog over de regiovisie, het benodigde zorglandschap, kwaliteit, continuïteit en (financiële) verantwoording is cruciaal voor de inperking van uitvoeringslasten. We spreken af dat het Ketenbureau gedurende de looptijd van de Hervormingsagenda dit proces blijft ondersteunen via het delen van kennis, expertise en waar nodig bemiddeling.

2.7.5 Verdergaand onderzoek naar merites van de taakgerichte variant

Van de drie uitvoeringsvarianten voor de inkoop van jeugdzorg lijkt de taakgerichte variant naar huidig inzicht gepaard te gaan met de laagste administratieve lasten (mits standaarden gelden voor contracten tussen hoofd- en onderaannemers en administratieve afhandeling). Ook biedt deze variant op het oog meer mogelijkheden voor een lange-termijnpartnerschap tussen gemeenten en aanbieders, waarbij wordt aangenomen dat gemeenten beter kunnen sturen op kwaliteit en zorggebruik. Aan de basis van de taakgerichte variant liggen vooraf overeengekomen afspraken over budget en bekostiging ten grondslag, gekoppeld aan outcome-gerichte verantwoording. Er zijn echter ook vragen over hoe het hoofd- en onderaannemerschap wordt vormgegeven en de effecten van deze variant op de vrijgevestigde professionals alsmede hoe in deze variant de rechtsbescherming van de cliënt (afgeven beschikking) goed wordt geborgd. Omdat de potentiële meerwaarde van deze variant sterk afhankelijk is van de manier van toepassen, onderzoeken gemeenten, aanbieders en het Rijk de merites van de taakgerichte variant door in 2023 een business case te laten opstellen en de uitkomsten daarvan te wegen ten opzichte van de andere varianten. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van de ervaringen met taakgericht werken van zowel gemeenten als aanbieders. Expliciete aandacht voor vrijgevestigde aanbieders is hierbij van belang. Dit alles laat onverlet dat gemeenten gebruik kunnen maken van de twee andere varianten.

2.7.6 Naleving

De jeugdzorg – zeker voor de meest kwetsbare groepen – moet beter worden georganiseerd en beschikbaarheid ervan moet beter geborgd worden. Dit is primair de verantwoordelijkheid van (netwerken van) zorgaanbieders, (samenwerkende) gemeenten en het Rijk vanuit haar stelselverantwoordelijkheid. Hierbij geldt het motto: lokaal wat kan en ten minste regionaal wat moet. Daartoe maken aanbieders en gemeenten in goed overleg samenwerkingsafspraken in de regio, waaraan individuele partijen over en weer gebonden zijn. De vrijblijvendheid voorbij. Daarbij maken partijen gebruik van de administratieve standaarden zoals beschreven in paragrafen 2.7.1, 2.7.2 en 2.7.7. De opvolging van de afspraken in voornoemde paragrafen maakt deel uit van de brede voortgangsmonitoring van de Hervormingsagenda.

Geschillencommissie sociaal domein

Gemeenten en aanbieders kunnen voor geschillen over de inkoop van jeugdzorg terecht bij de geschillencommissie Sociaal Domein.[65] Deze is bij uitstek bedoeld om in geval van individuele geschillen uitspraak te doen zodat een gang naar de rechter niet nodig is. De commissie baseert haar uitspraak op bestaande wet- en regelgeving. Partijen moeten aantonen contact te hebben gehad om te komen tot een minnelijke schikking voordat zij een geschil aanhangig maken. De leden van de commissie worden benoemd door de VNG en brancheorganisaties (Jeugd en Wmo), met ondersteuning van Stichting de geschillencommissie.[66] De commissie doet bindende uitspraken en publiceert deze geanonimiseerd op haar website. De geschillencommissie is gestart op 17 april 2023.

Jeugdautoriteit (JA)/Nederlandse Zorgautoriteit (NZa)

Stelselonderzoek: Het stelselonderzoek is breed van opzet en signaleert trends, ontwikkelingen en kenmerken in het jeugdstelsel, die effect hebben op de beschikbaarheid van verschillende vormen van jeugdzorg. Dan gaat het met name om de ontwikkelingen in het aanbod van en vraag naar jeugdzorg, de aansluiting van het aanbod op de vraag en de wijze van totstandkoming van overeenkomsten, uitgaande van de (toekomstige) wet- en regelgeving (zoals bepalingen omtrent regionale samenwerking en contractstandaarden alsook de amvb reële prijzen). Daarbij zal de NZa ook aandacht besteden aan (regionale) verschillen en waaraan de verschillen zijn toe te schrijven. De resultaten van het stelselonderzoek zijn openbaar en kunnen op die wijze bijdragen aan een goed inkoopproces en de beschikbaarheid van jeugdzorg. Aanbieders en gemeenten (inclusief gemeenteraden) kunnen deze gebruiken bij oplossen van inkoopgeschillen en voor het bepalen van de landelijk in te kopen zorgvormen. Indien in het kader van het stelselonderzoek zorgen ontstaan over de wijze waarop een gemeente of Jeugdregio invulling geeft aan haar verplichtingen op grond van de Jeugdwet, kan de NZa daarover een signaal afgeven aan het ministerie van VWS en/of JenV, waarna de bewindspersonen interbestuurlijk toezicht kunnen inzetten.

[65] Informatiepagina Sociaal Domein - De Geschillencommissie Zorg. Dit is een afspraak uit het convenant 'Continuïteit jeugdzorg' dat VNG, BGZJ en Rijk in juli 2021 hebben ondertekend.

[66] De Geschillencommissie - De Geschillencommissie

Vroegsignalering: Als risico's ontstaan ten aanzien van de continuïteit van gespecialiseerde jeugdzorg, bijvoorbeeld als gevolg van een gebrekkige capaciteit en samenwerking, het niet hanteren van contractstandaarden of reële tarieven, dan kan in het kader van vroegsignalering de hulp van de Jeugdautoriteit/NZa worden ingeroepen. Om haar taak van vroegsignalering waar te maken, breidt de NZa het bestaande meldpunt uit, zodat ook zorgen over de beschikbaarheid van jeugdzorg kunnen worden gemeld. Een ieder kan een melding bij de NZa doen. De NZa stelt vervolgens vast of de melding valt onder de reikwijdte van de vroegsignaleringstaak. De JA/NZa kan in geval van continuïteitsrisico's bemiddelen en partijen stimuleren tot afspraken te komen. Als het risico voor de beschikbaarheid blijft bestaan, geeft de NZa zo nodig een signaal af aan het Rijk, waarbij aandacht wordt besteed aan de rol van de (samenwerkende)gemeenten en aanbieder(s).

Totdat de 'Wet Verbetering Beschikbaarheid' is ingevoerd, voert de Jeugdautoriteit (JA) stelselonderzoek uit en voert in het kader van vroegsignalering een landelijk dekkend Early Warning System in. Hierin werkt de JA al nauw samen met de NZa. Daarnaast gaat de NZa toezicht houden op de transparante financiële bedrijfsvoering en openbare jaarverantwoording bij aanbieders en gecertificeerde instellingen. Ook dit draagt bij aan de continuïteit van jeugdzorg.

Toezicht Rijk

Indien gemeenten of regio's in gebreke blijven bij het realiseren van toereikend specialistisch aanbod, zet het Rijk stappen op de escalatieladder van het interbestuurlijk toezicht. Dat kan aangrijpen op regioniveau of individuele gemeenten.

2.7.7 Handreiking over tarieven en amvb 'Reële prijzen Jeugdwet'

- In het kader van het convenant 'Bevorderen continuïteit jeugdhulp' hebben VNG, BGZJ, VWS, JenV en de Jeugdautoriteit in juli 2021 de 'Handreiking goede gesprek over tarieven' opgesteld. Convenantpartijen roepen aanbieders en gemeenten op om voldoende ruimte te bieden om het goede gesprek met elkaar te voeren over de opbouw en totstandkoming van tarieven. In de handreiking staan onder andere aandachtspunten die betrekking hebben op de mogelijkheid en mate van tariefdifferentiatie, oftewel dat aanbieders conform zwaarte van zorg worden betaald. Voor de verfijning van de handreiking en de ontwikkeling van andere handvatten voor tarieven wordt op dit moment een kennis- en informatiepunt ingericht;
- Het Rijk wil dat gemeenten en aanbieders prijzen transparanter maken door het werken met kostprijselementen voor te schrijven. Op deze manier dragen we ook bij aan tariefdifferentiatie. Daartoe dient het Rijk in 2023 de amvb 'Reële prijzen Jeugdwet' in bij de Tweede Kamer.

2.7.8 Verdergaande vereenvoudiging aanbesteding en beperking inkoopmethode 'open house'

Het Rijk verkent in 2023-2024 of en hoe de EU-aanbestedingsregelgeving aangepast dan wel zo ingeregeld kan worden dat het aanbesteden van zorg zo eenvoudig mogelijk kan. Rijk en VNG stimuleren in de tussentijd gemeenten het gebruik van de handreiking SAS zonder EMVI. Sinds de invoering van de wet 'Maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet' en de Wmo 2015 kunnen gemeenten bij het aanbesteden van jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning

gemakkelijker gebruikmaken van het zogenoemde 'verlichte regime'. Door het veelvuldig gebruik van 'open house' als inkoopmethode is het aantal aanbieders fors gestegen en is het zorglandschap minder overzichtelijk geworden. Op basis van een nadere analyse gaat het Rijk na of het (mede gelet op het bepaalde in 2.7.9) opportuun is deze methode uitsluitend onder voorwaarden respectievelijk in bijzondere omstandigheden toe te passen en de wettelijke mogelijkheden daartoe te verkennen (gereed in 2024).

2.7.9 Versterking governance van het stelsel en bedrijfsvoering van aanbieders

In de praktijk zien we een groei van het aantal aanbieders waarbij gemeenten moeite hebben te sturen op het zorgaanbod en de borging van de kwaliteit. Ook zijn er signalen dat verdere professionalisering in de bedrijfsvoering van aanbieders nodig is. Onderstaande moeten bijdragen om deze negatieve effecten van marktwerking aan te pakken.

Afspraken:

a. Norm voor Opdrachtnemerschap
Gemeenten hebben in 2020 een Norm voor opdrachtgeverschap opgesteld. Gemeenten erkennen hiermee dat op onderdelen regionale en bovenregionale samenwerking essentieel is voor:

- De beschikbaarheid van de benodigde zorgfuncties;
- Een zorgvuldige transformatie van het zorglandschap, en
- Verminderde bureaucratie.

Aanbieders stellen aansluitend hieraan in 2023 een Norm voor Opdrachtnemerschap op. Hierin staat onder meer dat aanbieders zich verplicht conformeren aan de Governance Code Zorg. Ook is hierin aandacht voor uitvoeringslasten die aanbieders zelf creëren en adequate archivering.
De rol van aanbieders ten aanzien van regio's wordt versterkt en verduidelijkt en er is aandacht voor de wijze waarop gemeenten en aanbieders hun opdrachtgever- en opdrachtnemerschap zodanig invullen dat specialistische expertise en die van de JGZ dichtbij de lokale teams is gepositioneerd (zie 2.3.2). In samenwerking met aanbieders verkennen gemeenten en het Rijk in 2023 hoe zij aanbieders kunnen ondersteunen bij de implementatie van deze Norm voor Opdrachtnemerschap.

b. Versterking financiële bedrijfsvoering jeugdhulp-aanbieders en gecertificeerde instellingen (GI's)
Het Rijk heeft in het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' verplichtingen opgenomen ten aanzien van de bestuursstructuur en de financiële bedrijfsvoering van jeugdhulpaanbieders en GI's.

Om meer inzicht te krijgen in de werking van het stelsel en collectief en lokaal te kunnen sturen op de beschikbaarheid van zorg voor jeugdigen bestaat bovendien behoefte aan een onafhankelijke autoriteit die:

- Inzicht heeft in de ontwikkeling van de beschikbaarheid van zorg op het gehele terrein van jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering door het doen van stelselonderzoek;
- Risico's voor de beschikbaarheid van specialistische zorg voor jeugdigen eerder signaleert;
- Toezicht houdt op de naleving van de verplichtingen die gaan gelden voor jeugdhulpaanbieders en GI's tot het voeren van een transparante financiële bedrijfsvoering en tot het realiseren van een openbare jaarverantwoording.

Het Rijk zal deze taken positioneren bij de NZa. Dit wordt geregeld met het wetsvoorstel 'Wet taken zorgautoriteit op Jeugdwet-terrein' dat zal worden samengevoegd met het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' en in 2023 door het Rijk zal worden ingediend bij de Tweede Kamer.

c. Aanpak niet integere jeugdhulpaanbieders en voorwaarden winstuitkeringen
Met het wetsvoorstel 'Wet integere bedrijfsvoering zorg- en jeugdhulpaanbieders' introduceert het Rijk normen om niet integer gedrag bij jeugdhulpaanbieders te voorkomen en worden voorwaarden gesteld aan het uitkeren van winst door jeugdhulpaanbieders. Dit wetsvoorstel is op 21 oktober 2022 gepubliceerd voor internetconsultatie en zal naar verwachting in 2023 worden ingediend bij de Tweede Kamer. Ambitie is om het wetsvoorstel per 1 juli 2025 van kracht te laten zijn.

d. Rechtmatige uitvoering door aanbieders
Landelijk organiseert de VNG in 2023-2024 samen met het Rijk en aanbieders een ondersteuningsaanbod om gemeenten te helpen om in hun selectie, contractering en verantwoording te kunnen sturen op een rechtmatige uitvoering door aanbieders. Dit sluit aan op de wettelijke initiatieven die hierboven zijn genoemd en moet bijdragen aan het terugdringen van het verkeerd uitvoeren van de contractuele afspraken. Dit varieert van onbewuste fouten tot aan fraude waarbij met opzet de zorg tegen te hoge kosten niet of met een te lage kwaliteit wordt uitgevoerd.

2.8 Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring

Opgave:

Voor tijdig (bij)sturen en leren binnen het jeugdstelsel is het essentieel goed zicht te hebben op de ontwikkelingen binnen het stelsel en de inhoudelijke, kwantitatieve en financiële effecten van beleid en *best practices*. Het is ook belangrijk om te snappen wát er aan jeugdzorg wordt geleverd en aan wíe er jeugdzorg wordt geleverd om politiek en maatschappelijk het gesprek te voeren over wat jeugdzorg moet zijn. Er zijn op dit moment onvoldoende beschikbare, goede en tijdige data en informatie. In de huidige situatie wordt vanuit meerdere bronnen centrale data over het functioneren van het jeugdstelsel ontsloten. Door knelpunten in enerzijds de zeggingskracht, beschikbaarheid en toegankelijkheid van data(bronnen) en anderzijds het gebruik van data en monitoring, kan echter geen optimaal gebruik worden gemaakt van deze beschikbare data. Zo zijn landelijk dekkende bronnen over aantallen en uitgaven moeilijk te koppelen, onder meer door gebrek aan uniformiteit in gehanteerde indelingen en definities, worden verschillende bronnen niet centraal geanalyseerd en is de herkenbaarheid voor gemeenten in landelijke data onvoldoende.

De ambitie is te komen tot betere kwaliteit en beschikbaarheid van data en een betere landelijke integrale monitoring, die inzicht genereert in de werking van het jeugdstelsel over de jaren heen. De monitoring heeft als doel het functioneren van het stelsel in beeld te brengen op de doelen kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid. Daarnaast is het bedoeld om beter zicht te krijgen op de effecten van landelijk, regionaal en gemeentelijk beleid, zodat we op basis van feiten keuzes kunnen maken, we van onszelf en elkaar kunnen leren, beter kunnen bijsturen waar nodig en het stelsel beter beheersbaar kunnen maken. Gezien de verschillende doelen die aan de monitoring worden gesteld, moet worden bekeken of dit met één of meerdere instrumenten te realiseren is. Het gaat bijvoorbeeld zowel om leren als verantwoorden. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van data die reeds verzameld worden of met minimale administratieve lasten kunnen worden gegenereerd. De monitoring zal ook recht moeten doen aan de verschillende taken en verantwoordelijkheden van bijvoorbeeld Rijk (stelsel) en gemeenten (uitvoering).

Mede op basis van een behoefte-inventarisatie onder de verschillende partijen in het jeugdveld komen we tot de volgende bestuurlijke afspraken over te nemen maatregelen:

2.8.1 Landelijke monitor

Het Rijk committeert zich aan het verbeteren van de landelijke monitoring. Hiertoe verkent het Rijk in 2023 het beleggen van de landelijke monitoring bij een onafhankelijke partij.

2.8.2 Vaststellen indicatoren

Het Rijk en VNG committeren zich aan de vaststelling van een set indicatoren die nodig is voor adequate monitoring van het jeugdstelsel. De al in beeld gebrachte indicatoren door de werkgroep 'Data & Monitoring' zijn hiervoor de basis. Verder wordt wat betreft kwaliteit aansluiting gezocht met de werkorganisatie zoals beschreven in 2.4.2. De set indicatoren wordt begin 2023 in de coördinerende werkgroep (zie hoofdstuk 4 'governance en implementatie) verder uitgewerkt en vastgesteld. Doorontwikkeling van de indicatoren vindt vervolgens continu plaats.

2.8.3 Verbeterde beschikbaarheid van financiële data met een verfijnde Iv3-indeling

Een eerste stap in het verbeteren van het inzicht in het functioneren van het stelsel is de aanpassing van de indeling van de financiële informatie van gemeenten (Iv3), waaronder de uitgaven aan jeugdzorg, die onlangs is doorgevoerd. Met deze aanpassing is vanaf 2023 voor de jeugdzorg inzicht in twaalf categorieën (taakvelden) in plaats van twee (zie box 1). VWS en BZK zijn in 2022 gestart met het bieden van een structuur om gemeenten te ondersteunen in de overgang naar de nieuwe taakvelden. Zo blijkt de aanpassing in de Iv3-indeling niet voor alle gemeenten even gemakkelijk hanteerbaar (met name voor gemeenten die taakgericht financieren). BZK, VWS en VNG evalueren in 2023 de eerste uitvraag op basis van de nieuwe indeling om desgewenst te komen tot aanpassingen in de Iv3-indeling in 2024.

Box 1: Huidige aanpassing Iv3-indeling

Oud	Nieuw
6.2 wijkteams*	6.2 toegang en eerstelijnsvoorzieningen*
6.72 maatwerkdienstverlening 18-	6.72a jeugdhulp begeleiding
	6.72b jeugdhulp behandeling
	6.72c jeugdhulp dagbesteding
	6.72d jeugdhulp zonder verblijf overig
	6.73a pleegzorg
	6.73b gezinsgericht
	6.73c jeugdhulp met verblijf overig
	6.74a jeugdhulp behandeling ggz zonder verblijf
	6.74b jeugdhulp crisis / LTA / ggz-verblijf
	6.74c gesloten plaatsing
6.82 geëscaleerde zorg 18-	6.82a jeugdbescherming
	6.82b jeugdreclassering

* Niet alleen jeugd maar ook Wmo.

2.8.4 Verbinden van databronnen over aantallen en kosten

Het Rijk en VNG werken samen aan de verbinding van databronnen die in samenhang moeten worden bezien.

- Een eerste verbinding is tussen het Berichtenverkeer en de Beleidsinformatie Jeugd. VWS start in 2023 met de voorbereiding van de wetswijziging voor de wettelijke grondslag om de data uit het Berichtenverkeer centraal te ontsluiten voor het CBS, om hiermee het gebruik van het Berichtenverkeer voor de Beleidsinformatie Jeugd op termijn mogelijk te maken. Het gebruiken van het Berichtenverkeer, in eerste instantie in aanvulling op de huidige uitvraag van de Beleidsinformatie Jeugd bij zorgaanbieders, zal tot een meer gedetailleerd inzicht op landelijk niveau leiden omtrent aantallen en kosten, waardoor meer verdiepende analyses mogelijk zijn. Op termijn zal dit bovendien leiden tot een verlaging van lastendruk bij aanbieders, doordat het CBS bepaalde data dan niet meer bij aanbieders hoeft op te vragen. Door de verbinding van deze twee databronnen neemt ook de herkenbaarheid van landelijke data voor gemeenten en aanbieders toe;
- Tegelijkertijd committeren VNG en aanbieders zich aan de vereiste inspanningen ter verbetering van de kwaliteit van de data uit het Berichtenverkeer, hetgeen een voorwaarde is voor het centraal ontsluiten van deze data.

Op ieder van de knelpunten ten aanzien van de kwaliteit van data, zoals met onderzoek door het CBS in kaart gebracht[67], dienen stappen te worden gezet om deze weg te nemen, zoals bijvoorbeeld het uniformeren van productcodes voor zorg.[68] Hierbij zal door VNG en aanbieders ook worden nagedacht over tussenoplossingen als problemen niet meteen kunnen worden weggenomen (bijvoorbeeld door uitfaseren bestaande afspraken als gevolg van meerjarige contracten);

- Een tweede verbinding is de aansluiting van de Beleidsinformatie Jeugd en Iv3, ofwel het jeugdhulpgebruik dat aanbieders registreren en de kosten hiervoor die gemeenten registreren. Hiertoe verkent het Rijk in 2023, samen met het CBS en de VNG, de mogelijkheden voor een detaillering van de gehanteerde categorieën in de Beleidsinformatie Jeugd. De aansluiting van de twee databronnen vraagt verder om samenhang met de mogelijke aanpassingen in de Iv3-indeling die volgt uit de evaluatie;
- Door de indeling van zorgsoorten (de zorgvormen vs. de taakvelden) in beide databronnen beter op elkaar aan te sluiten kunnen de verschillende bronnen worden vergeleken en kan op termijn de datakwaliteit van beide bronnen worden verbeterd. Daarnaast biedt een detaillering van gehanteerde categorieën in de Beleidsinformatie jeugd meer herkenbaarheid van de data voor gemeenten en aanbieders.

2.8.5 Centrale en integrale data-infrastructuur en een gelijk speelveld

- Het Rijk en VNG borgen een centrale, integrale data-infrastructuur voor het technisch en operationeel kunnen verbinden van landelijk dekkende databronnen met data op persoonsniveau in de jeugdzorg aan databronnen met gegevens over aanpalende domeinen en aan databronnen in de jeugdzorg op lokaal en regionaal niveau. Dit wordt gedaan ten behoeve van een rijker en integraal perspectief op landelijk en regionaal niveau. Thans wordt deze rol vervuld door het CBS;
- Rijk en VNG bespreken in 2023 met het CBS in welke mate het CBS in deze behoeften kan voorzien;
- Daarnaast verkent de VNG in 2023 de behoefte en mogelijkheden voor het faciliteren van gelijke toegang tot microdata en maatwerkverzoeken van het CBS voor alle gemeenten. Dit gebeurt ten behoeve van een gelijk speelveld voor gemeenten en aanbieders, ongeacht grootte en financiële positie van individuele gemeenten.

2.8.6 Een datagedreven stelsel

VNG en gemeenten committeren zich aan het versterken van expertise en kennis voor *datagedreven* werken en *datagedreven* leren bij gemeenten en aanbieders – het duiden en toepassen van data – met als doel een beter inzicht in wat werkt in het jeugdbeleid. Hierbij wordt aangesloten bij de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS), de ophanden zijnde VNG Datastrategie en VNG Verenigingsstrategie 2030.

Zo veel mogelijk worden de acties om meer *datagedreven* te gaan werken vanuit deze programma's ingezet, om de complexiteit van de opgave het hoofd te bieden en dataverantwoord in te zetten. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van reeds bestaande wijzen van dataverzameling om de administratieve lastendruk niet te verhogen. Hierbij wordt gedacht aan het efficiënt gebruik en hergebruik van data met betrekking tot bijvoorbeeld wachttijden en zorgpaden, maar ook het ondersteunen van gemeenten hoe de data te gebruiken voor het maken en evalueren van beleid(sinterventies). Afspraken en voorzieningen voor het uitwisselen en ontsluiten van data worden op termijn ondergebracht in het federatief datastelsel, zoals genoemd in de IBDS.

[67] Knelpunten liggen bij het koppelen van berichten uit het Berichtenverkeer, de vele landelijke en regionale productcodes, het niet gebruiken van bepaalde soorten berichten uit het Berichtenverkeer en de onvolledigheid van het Berichtenverkeer; niet alle jongeren met jeugdzorg worden hierin vastgelegd.

[68] Vooronderzoek gebruik iJW-berichten voor statistiek (cbs.nl)

3

Financiële afspraken Hervormingsagenda

- In dit hoofdstuk en de bijbehorende bijlagen staan de financiële afspraken die het Rijk en gemeenten over de Hervormingsagenda hebben gemaakt. Rijk en gemeenten bepalen de financiële kaders voor de maatregelen uit de Hervormingsagenda vanuit hun specifieke taak en verantwoordelijkheid in het stelsel;
- Rijk en gemeenten zijn, vanuit te onderscheiden rollen maar in een gedeelde verantwoordelijkheid, gecommitteerd aan het realiseren van een goed werkend, beter beheersbaar en financieel houdbaar jeugdzorgstelsel;
- De voorliggende Hervormingsagenda met voornemens en maatregelen tot en met 2028 vormt daarvoor de basis;
- Beide partijen erkennen dat dit een bijzonder grote opgave is die veel van hen en van andere bij de uitvoering betrokken partijen vraagt, ook in de context van de maatschappelijke en economische actualiteit.

Een structureel beter financieringsmodel voor de jeugd

- Rijk en gemeenten zijn beiden van mening dat de huidige financieringssystematiek voor het jeugddomein niet houdbaar is en niet goed past bij de interbestuurlijke verhoudingen in het jeugddomein. Daarom gaan we samen voortvarend aan de slag met een beter passend en bestendig financieringsmodel, waarin sturingsmogelijkheden, medebewind/beleidsvrijheid, financiële verantwoordelijkheden en de wijze van financieren in balans zijn;
- Een nieuw financieringsmodel moet meer duidelijkheid en voorspelbaarheid voor beide partijen bieden, een passende verdeling van risico's weerspiegelen, en voorkomen dat financiële discussies de inhoudelijke domineren. Ook moet rekening worden gehouden met de toekomstige (en bijbehorende) bekostiging van de jeugdbescherming, zoals deze wordt uitgewerkt in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming;
- Uitgangspunt is dat de financieringssystematiek ondersteunend is aan de inhoudelijke beweging van de Hervormingsagenda die Rijk en gemeenten gezamenlijk beogen. Er wordt lering getrokken uit andere modellen, we maken gebruik van de nieuwe ramingsmethodiek van het CPB en werken slagvaardig aan de verdere opbouw van goede en tijdige datavoorziening op macro- en microniveau;
- Dit nieuwe model wordt uitgewerkt in samenhang met de voorgenomen vernieuwing van het financieel en interbestuurlijke instrumentarium zoals aangekondigd in het coalitieakkoord. De contourennota van 11 juli 2022 beschrijft de stappen die het huidige kabinet wil zetten om te komen tot een nieuwe financieringssystematiek, op korte en langere termijn, en schetst een aantal vertrekpunten hiervoor. Centraal hierbij staat een goede balans tussen financiën voor medeoverheden en de taken waar zij voor staan, met meerjarige stabiliteit en helderheid over hun meerjarig financieel kader. Daarnaast dient het financieel en interbestuurlijk instrumentarium, specifiek het uitkeringsstelsel richting medeoverheden, beter aan te sluiten op taken en de wettelijke kaders van waaruit die taken worden toebedeeld.

Maatregelen Hervormingsagenda gericht op verbetering jeugdzorg en financiële beheersbaarheid van de uitgaven

- Vertrekpunt voor de Hervormingsagenda is het advies van de Commissie van Wijzen. De hierin opgenomen structurele besparing van €1 mld. vanaf 2027 vormt de financiële doelstelling;
- De maatregelen zoals opgenomen in deze gezamenlijke agenda zijn zo goed als mogelijk kwantitatief gevalideerd (zie bijlage 2). Voor een deel van de maatregelen (ruim €650 mln.) is overeenstemming over de mogelijke haalbaarheid van deze maatregelen. Voor de overige circa €380 mln. is de raming van een aantal voornemens en maatregelen met meer onzekerheden omgeven met betrekking tot de opbrengst en uitharding daarvan. Specifiek geldt dat er overeenstemming is dat het Rijk met ondersteuning van gemeenten een nadere afbakening van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht vaststelt, wat in belangrijke mate dit laatste deel van de besparing moet realiseren. We nemen de invulling hiervan voortvarend ter hand;
- Beide partijen spannen zich volledig en gezamenlijk in om de afgesproken voornemens en maatregelen in de Hervormingsagenda in gang te zetten en uit te voeren en ook anderszins beleid te voeren om de financiële doelstelling van de agenda te realiseren;
- Met de uitvoering van de agenda zijn transitiekosten en investeringen voor de uitvoering van maatregelen gemoeid. Deze maken onderdeel uit van het totale meerjarige financiële kader dat is afgesproken. Voor een deel van deze transitiekosten en investeringen verloopt financiering via het gemeentefonds en voor een deel via begroting VWS. In bijlage 2 staat de verdeling hiervan;
- Voor 2024 en 2025 stelt het Rijk respectievelijk €89 mln. en €196 mln. extra beschikbaar ten opzichte van het advies van de Commissie van Wijzen. De extra tijd die het sluiten van dit akkoord heeft gekost en de aanpassing van regelgeving die nodig is zijn mede de aanleiding hiervoor. Met deze extra middelen wordt het ingroeipad van de besparingsreeks verzacht;
- De in het coalitieakkoord opgenomen aanvullende

besparing in het kader van de Jeugdwet van structureel €511 mln. is voor rekening en risico Rijk en valt buiten de Hervormingsagenda. Gemeenten zullen hun medewerking verlenen waar dat nodig is, aan de uitvoering van de betreffende maatregelen. Deze zijn anders dan en in aanvulling op de voornemens en maatregelen in de Hervormingsagenda. Ook dienen de maatregelen tijdig duidelijk en uitvoerbaar te zijn. Vinden de maatregelen geen of onvoldoende doorgang, en worden de kosten voor gemeenten daardoor niet lager, dan worden gemeenten daarvoor via het gemeentefonds gecompenseerd;

- Hierover wordt duidelijkheid gegeven uiterlijk in het voorjaar van T-1 van het jaar waarin de aanvullende besparingen zijn opgenomen. Omdat provincies de wettelijke toezichtstaak vervullen zal het ministerie van BZK gaan overleggen met de provinciale toezichthouders om een werkbare afspraak te maken over de gemeentelijke begroting en de aanvullende besparingen uit het coalitieakkoord. Concreet zal het ministerie van BZK de afspraak voorleggen aan de provinciale toezichthouders dat gemeenten in de meerjarenraming van de begroting rekening mogen houden met een besparing van €500 mln. in 2025, €500 mln. in 2026 en vanaf 2027 €511 mln. structureel als gevolg van maatregelen die het Rijk zal uitwerken. Onderbouwing hiervoor is dat het realiseren van de aanvullende besparing van structureel €511 mln. een Rijksverantwoordelijkheid is. Het Rijk draagt het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.

Monitoring van de Hervormingsagenda (verkeerslicht/vangrail)

- De financiële maatregelen dienen te worden voorzien van een implementatieplan op basis van de taakverdeling in de Hervormingsagenda. Op basis hiervan wordt de monitor ingericht;
- Om gaandeweg zicht en grip te houden op voortgang en effecten van de gemaakte afspraken in de Hervormingsagenda wordt vanaf 2023 een jaarlijkse monitor opgesteld op basis van beschikbare en aanvullende data die wordt verzameld. Deze monitor wordt gaandeweg doorontwikkeld;
- De voortgang wordt jaarlijks bestuurlijk besproken. Wijkt de voortgang van de inspanningen dan wel de financiële effecten significant af van wat is afgesproken, dan wordt bestuurlijk besloten over uit te voeren beheersmaatregelen. Deze maatregelen moeten uitvoerbaar zijn en er moet rekening gehouden worden met effecten op andere terreinen. Er kunnen diverse oorzaken zijn voor afwijkingen zoals niet geleverde inspanningen, gebrekkige keuzes dan wel uitvoering, aangescherpte of nieuwe ramingsinzichten en autonome ontwikkelingen. De monitor dient ook om van te leren en bij te sturen waar nodig en mogelijk;
- Met deze afspraken over monitoring wordt zo goed mogelijk voorkomen dat een risico resteert naar de toekomst toe en problematiek wordt doorgeschoven. Eventuele tegenvallers moeten tijdig inzichtelijk worden gemaakt, zodat beide partijen direct noodzakelijke maatregelen kunnen nemen. Bij het bijsturen wegen het Rijk en gemeenten telkens zowel het belang van de kwaliteit van zorg als het belang van de beheersbaarheid mee;
- De ontwikkeling en de uitvoering van de monitor Hervormingsagenda en de bijbehorende periodieke rapportages worden bij een onafhankelijke partij belegd en de monitor dient ook als input voor de deskundigencommissie. Op basis van het doel, de kaders en de te zetten stappen is een taakopdracht voor een nader te bepalen onafhankelijke partij opgesteld. Aan deze taakopdracht wordt een basisset indicatoren toegevoegd waarmee de voortgang van de afspraken in de Hervormingsagenda inzichtelijk wordt gemaakt. Zie bijlage 3 voor de randvoorwaarden van de indicatoren en voorbehouden bij de basisset.

Deskundigencommissie en inspanningen van beide partijen

- Conform het advies van de Commissie van Wijzen wordt een commissie van deskundigen ingesteld die een zwaarwegend advies zal geven aan het bestuurlijk overleg ten aanzien van de uitvoering van de maatregelen en de gepleegde inspanningen, mede in relatie tot de uitgavenontwikkeling (‘mid-term review’);
- De commissie wordt gevraagd in januari 2025 en januari 2028 een advies te formuleren, in aanvulling op de jaarlijkse bestuurlijke overleggen op basis van de monitor;
- De commissie adviseert ten aanzien van de uitvoering van de Hervormingsagenda 2023-2028 op het volgende:
  - Beoordeelt of de beweging in het stelsel die partijen met elkaar willen maken door de uitvoering van de voornemens en maatregelen wordt gerealiseerd. Het gaat hierbij enerzijds om een beweging naar een inhoudelijke verbetering van (de uitvoering van) het stelsel en anderzijds een beweging naar een financieel houdbaar stelsel;

- Beoordeelt gegeven de afspraken in de Hervormingsagenda de inspanningen van Rijk en gemeenten en de bijbehorende (structurele) opbrengsten, zowel landelijk, regionaal als voor een representatieve steekproef van gemeenten. Daarbij besteedt de commissie ook aandacht aan mogelijke knelpunten en de inspanningen van andere partijen die van belang zijn voor de uitvoering van de Hervormingsagenda;
- Signaleert tevens relevante ontwikkelingen die van belang zijn voor de ontwikkeling (van de uitvoering en kosten) van het jeugdhulpstelsel. Daarbij gaat het onder meer om maatschappelijke en economische ontwikkelingen zoals toenemende druk op bestaanszekerheid en het mentale welzijn van jeugdigen;

• Alle voornemens en maatregelen samen hebben invloed op de feitelijke uitgavenontwikkelingen; de effecten van de afzonderlijke voornemens en maatregelen zijn gaandeweg moeilijk te onderscheiden op de totale uitgavenontwikkeling. Daarom beziet de commissie vooral de ontwikkeling van de totale uitgaven ten opzichte van het meerjarig financieel kader (zie bijlage 1);
• Daarnaast past de commissie de volgende principes toe:
  - Gemeenten en Rijk zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen waarop zij kunnen sturen conform hetgeen daarover is afgesproken in de Hervormingsagenda. Indien zij dit niet of niet geheel doen dan ligt het financiële risico naar rato van geleverde inspanning hiervoor bij henzelf;
  - Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet;
  - Gemeenten dragen de financiële verantwoordelijkheid voor bovenwettelijke initiatieven;
  - Onvoorziene omstandigheden en autonome groei vallen onder verantwoordelijkheid van het Rijk.
• Brengt op basis van hierboven genoemde kader advies uit over hoe om te gaan met een uitgavenontwikkeling die afwijkt van het overeengekomen meerjarig financieel kader. Het kan hierbij gaan om voorstellen voor bijsturing of anderszins te treffen maatregelen en/of wie verantwoordelijk is voor het dekken van eventueel ontstane tekorten, conform artikel 108 van de Gemeentewet.
  De commissie betrekt bij dit advies nadrukkelijk:
  - De door het CPB op te leveren middellange termijn raming voor de uitgaven aan het jeugdstelsel;
  - De mate waarin aanpassing van de (verdere oploop naar de) structurele reeks aan de orde is;
  - De eventuele compensatie voor de jaren waarop het advies betrekking heeft (vanaf 2023);
  - De staat van de gemeentefinanciën en de impact van het jeugddossier op de bredere gemeentelijke dienstverlening.

concept

4

Governance en implementatie

De opgaven in deze Hervormingsagenda vereisen structurele aanpassingen in het stelsel en diepgaande veranderingen in doen en laten in de praktijk, alsmede in de relatie tot andere domeinen als het onderwijs, de volwassenenzorg en de bestaanszekerheid. Beide zijn van gelijk belang en bij de implementatie van de afspraken moeten ze hand in hand gaan.

De essentie van de verandering die de Hervormingsagenda teweeg moet brengen gaat over blijvend leren en ontwikkelen. Deze agenda is noch het begin – want we zijn al aan de slag – noch het eindpunt; het is een stevig pad dat we met elkaar ontwerpen. We hebben samen een grote transitie door te maken. De Hervormingsagenda versnelt, verspreidt en verdiept dit pad en geeft bovenal ruimte aan het vakmanschap van professionals, gemeenten, jeugdzorgaanbieders en de jeugdhulpregio's. Om dat te kunnen doen moet in de praktijk aandacht, tijd en ruimte zijn om op een nieuwe manier te leren en wat geleerd is toe te passen. Dit vraagt iets van alle betrokken partijen, vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Daarbij is ook van belang dat de opgaven lokaal, regionaal en landelijk in onderlinge samenhang worden opgepakt.

Deze agenda kent een veelomvattend overzicht aan maatregelen en initiatieven met onderlinge afhankelijkheden en een relatie naar andere domeinen. Veel maatregelen grijpen diep op de bestaande praktijk in en vragen om fundamentele veranderingen. Daarmee is terdege rekening te houden. De in de agenda opgenomen initiatieven betreffen beleidsintenties en behoeven na vaststelling van de agenda verdere uitwerking, ook met betrokkenheid van partijen buiten de Vijfhoek. Duidelijk is dat dit een enorme opgave is. Om die reden is er bewust gekozen voor een agenda met een looptijd tot 2028.

In dit hoofdstuk staat hoe we tot aan 2028 aan de slag gaan. We bouwen daarbij voort op ervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan met onder andere het programma 'Zorg voor de Jeugd'. Zo brengen we focus aan om resultaten te boeken en tegelijkertijd de samenhang te bewaken. We hebben daarnaast geleerd dat het noodzakelijk is een heldere taak- en rolverdeling tussen de spelers vast te stellen en elkaar ook op die verantwoordelijkheden aan te spreken, waarbij voor het jeugdveld geldt dat een aantal partijen hierbij vooralsnog ondersteund moet worden om hun taak en rol die volgt vanuit de opgave in het kader van de Hervormingsagenda goed te kunnen invullen. In dit hoofdstuk gaan we in op hoe we de eerste stappen voor de implementatie van de maatregelen en de bijbehorende governancestructuur op hoofdlijnen vorm willen geven. We sluiten af met enkele woorden over proces, planning en monitoring.

concept

4.1 Veranderstrategie

Om de beoogde veranderingen te kunnen realiseren zetten partijen de komende jaren in op ‘anders denken’ en ‘anders doen’. Het is belangrijk dat we jeugdigen (en hun gezin en naasten) nog meer centraal zetten in alles wat we doen. Dat we nog beter luisteren naar en aansluiten bij hun behoeften. Dat we zorgen voor een meer integrale aanpak, waarbij we niet alleen kijken naar de jeugdige zelf, maar ook de gezinssituatie en eventuele problematiek op bijvoorbeeld het terrein van het onderwijs, de bestaanszekerheid en wonen. Dat we hulp bieden op basis van de meest recente inzichten. En dat we alleen (jeugd)hulp bieden als dit de meest effectieve en passende oplossing is.

Deze andere manier van denken moet ook leiden tot een andere manier van doen. Dit vraagt iets van alle betrokken partijen, ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Het is aan de branche-/koepelorganisaties om hun leden/achterban hierin mee te nemen. Bijvoorbeeld met trainingen en handreikingen. Het is aan overheden om te zorgen voor passende wet- en regelgeving en heldere financiële afspraken. Per thema stellen we een plan op met een verander-aanpak en hoe we deze uitvoeren. In het traject ‘Kwaliteit en blijvend leren’ wordt de verbinding gelegd. Daar werken partijen samen aan een cyclus waarin leren en verbeteren vanzelfsprekend wordt. In deze plannen nemen we ook de fasering tot 2028 nadrukkelijk mee.

Een andere manier van denken en doen is niet van deze op de andere dag geregeld. Het vraagt bovendien om een continue investering.

concept

4.2 Belangrijke rol voor jeugdigen, hun gezin en naasten

De implementatie van de Hervormingsagenda kan alleen maar slagen als alle partijen samenwerken aan een gemeenschappelijke opgave en hun verantwoordelijkheid hierin pakken. Hierin is een belangrijke rol weggelegd voor jeugdigen, het gezin en naasten. Voor hen moet het merkbaar beter worden. Jongeren moeten sneller de juiste zorg op de juiste plek ontvangen.

Het is belangrijk dat jongeren, ouders en naasten volwaardig meedoen in dit traject en dat we hun perspectief meenemen in de uitwerking van de maatregelen in de Hervormingsagenda. Dat doen we op verschillende manieren:

- Vertegenwoordigers van jeugdigen, ouders en naasten sluiten aan bij landelijke overleggen in het kader van de Hervormingsagenda en delen hun praktijkervaring;
- Het OZJ ontwikkelt samen met jeugdigen, ouders en naasten een zogenoemde leefwereldtoets die partijen op lokaal en regionaal niveau kunnen gebruiken. Hiermee willen we ervaringen van jeugdigen en ouders ophalen én toetsen of de maatregelen leiden tot zichtbare verbeteringen in hun leefwereld. Deze (kwantitatieve en kwalitatieve) informatie verzamelen we periodiek op een systematische manier en bespreken deze in ieder geval op landelijk en regionaal niveau;
- In de leefwereldtoets krijgen de 'Big 5' een plek. Zo toetsen we of ondersteuning en zorg goed aansluiten op de leefwereld van jeugdigen, ouders en naasten.[69] We willen de leefwereldtoets kunnen gebruiken voor verschillende doelgroepen, zoals jeugdigen met beperkingen/chronische aandoeningen en jeugdigen met mentale problemen;
- We nemen de resultaten van de leefwereldtoets serieus. Tijdens het ontwikkelen van de leefwereldtoets maken we dit concreet en bepalen we welke consequenties aan de uitkomsten van de leefwereldtoets zouden moeten worden verbonden;
- De cliëntervaringsonderzoeken die gemeenten en aanbieders uitvoeren geven een beeld van de door jeugdigen en hun ouders ervaren kwaliteit van hulp op regionaal en gemeentelijk niveau. Deze informatie verrijkt landelijke data en draagt bij aan leren, verbeteren en indien nodig bijstellen van beleid;[70]
- De verzamelde informatie dient tevens als input voor de deskundigencommissie.

[69] De 'Big 5' zijn: (1) support, (2) wonen, (3) school en werk, (4) inkomen, (5) welzijn. Zie voor een nadere toelichting De Big 5 voor een stevige basis – Stichting ExpEx.

[70] Op de samenstelling van deze onderzoeken kunnen ervaringsdeskundigen meedenken.

concept

4.3 Implementatielijnen Hervormingsagenda

Uit hoofdstuk 2 destilleren we zes implementatielijnen waarin de afspraken in samenhang worden uitgewerkt en uitgevoerd.

Deze implementatielijnen zijn geen projecten van dezelfde grootte; er zijn verschillende partijen bij betrokken en de aanpak en uitvoering zullen verschillend zijn. Per implementatielijn ontwikkelen we – voor zover deze nog niet beschikbaar is – een plan van aanpak waarin we rekening houden met benodigde voorbereidings- en implementatietijd, de benodigde capaciteit, de haalbaarheid in de uitvoeringspraktijk en prioriteitsstelling en fasering, zie boven. Waar mogelijk zetten we de implementatie met kracht voort (denk aan afbouw residentiële zorg). Navolgend een eerste nog globaal overzicht van de onderscheiden implementatiethema's en de eerste uitwerkingsinitiatieven. Na vaststelling van de agenda vormt dit vertrekpunt voor de verdere uitwerking.

Opgave 1
Afbakenen en verduidelijken wat jeugdzorg is (paragraaf 2.1)

Wie	Eerste stappen
A. Het Rijk bakent de reikwijdte van de jeugdhulpplicht af in de wet en scherpt de wettelijke verplichting ten aanzien van de pedagogische basis en basisvoorzieningen aan. Deze wetgeving wordt lokaal geïmplementeerd. Rijk en VNG voorzien vooruitlopend hierop in een handreiking begrenzing van de reikwijdte Jeugdwet in lokale regelgeving (verordening en beleidsregels) zodat gemeenten dit reeds lokaal kunnen implementeren. **B.** VNG, Rijk en NJi werken samen aan de ondersteuning van gemeenten bij het versterken van de pedagogische basis en het voeren van een preventief jeugdbeleid. Inclusief de inzet van JGZ-uitvoerders en de wijze van het overleg met samenwerkingspartners hierover. **C.** Het Rijk initieert de maatschappelijke dialoog en verbindt deze met andere relevante initiatieven. Zij werkt daarbij samen met VNG/gemeenten, aanbieders, professionals en cliënten, maar ook met organisaties als RvS, SER en (andere) experts op dit terrein.	**A.** Het Rijk bereidt een wetsvoorstel voor, dat in het najaar van 2024 wordt ingediend bij de Tweede Kamer. **B.** NJi stelt een handreiking op over de pedagogische basis in de eerste helft van 2023 en er wordt tijdens de looptijd van de HA kennisuitwisseling met en tussen gemeenten georganiseerd. **C.** Deze maatschappelijke dialoog loopt gedurende de looptijd van de Hervormingsagenda. Het Rijk brengt in beeld welke initiatieven reeds lopen en hoe deze initiatieven elkaar kunnen versterken. Het Rijk geeft opdracht voor het opstellen van een plan van aanpak voor het voeren van de maatschappelijke dialoog, dat in de zomer van 2023 gereed moet zijn. Er wordt een begeleidingsgroep ingericht met diverse experts die meedenken in het traject met betrekking tot de maatschappelijke dialoog.

concept

Opgave 2
Stevige lokale teams (incl. een steviger verbinding aan aanpalende domeinen) en toegang (paragraaf 2.2 en 2.3)

Wie	Eerste stappen
I. Stevige lokale teams VNG/gemeenten is/zijn trekker van deze opgave (onder andere convenant 'Stevige lokale teams', inrichten van een implementatie- en ondersteuningsprogramma en monitoring). Zij werkt voor deze opgave nauw samen met partijen als Associatie Wijkteams, gemeenten, het Samenwerkingsplatform Sociaal Domein, SBJ, cliënt- en brancheorganisaties, het ministerie van VWS, kennisinstituten en partijen uit de brede sociale basis. Tevens komt er een verbinding met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. **II. Verbinding met aanpalende domeinen** Waar mogelijk, sluiten we aan bij reeds gemaakte afspraken, bijvoorbeeld in het kader van akkoorden. Daar waar nog geen (niet-vrijblijvende) afspraken zijn, maken we die. **A.** De gemeente wijst een coördinator aan in die gevallen waarin parallel aan jeugdhulp hulp vanuit andere domeinen aangeboden wordt (Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en domein wonen alsmede (volwassenen)zorg op basis van de Wmo 2015, Zvw of Wlz) om de problemen gelijktijdig, integraal en bij de bron aan te pakken. Het Rijk past zo nodig de Jeugdwet aan om de aanwijzing van een coördinator te verduidelijken. **B.** Rijk, VNG en betrokken partijen werken uit hoe betere samenwerking tussen de jeugdhulp en de volwassenen-ggz kan worden gerealiseerd. Daarbij wordt waar mogelijk aangesloten bij en voortgebouwd op hetgeen in IZA is afgesproken. **C.** Het Rijk werkt aan een landelijke norm voor de basisondersteuning in het kader van Passend onderwijs. Deze landelijke norm geeft aan welke onderwijsondersteuning elke school minimaal moet kunnen bieden aan de leerling. **D.** Het Rijk werkt aan het programma 'School en omgeving' voor kansengelijkheid. **E.** Gemeenten, onderwijs, opvang en zorg zorgen gezamenlijk voor een meer collectief aanbod van ondersteuning en zorg in het onderwijs en de opvang. Het Rijk zorgt ervoor dat de noodzakelijke aanpassingen in wet- en regelgeving worden gerealiseerd. **F.** Het Rijk zet met verschillende programma's en investeringen in op verbeteringen van bestaanszekerheid. Gemeenten leggen betere verbindingen in de uitvoering van maatregelen in het brede sociaal domein, zodat deze ook maximaal effect sorteren in gezinnen.	**I. Stevige lokale teams** De VNG richt in 2023 een implementatie- en ondersteuningsprogramma in dat is gericht op het sociaal domein (jeugd en volwassenen). Tegelijkertijd en in samenhang werkt zij aan de ontwikkeling van het convenant 'Stevige lokale teams' (zie 2.3.1). Onderdeel hiervan is een kader voor domein-overstijgend werken, speciaal gericht op jeugd- en gezinsproblematiek. Verder zal het kader ook de samenwerking tussen stevige lokale teams en gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders nader uitwerken (onderdeel van de norm van opdrachtgeverschap). Het voortouw hiervoor ligt bij de BGZJ. Daarnaast wordt een kwaliteitskader voor het doen van een brede analyse ontwikkeld. Het voortouw hiervoor ligt bij BGZJ en de SBJ. Met beide trajecten wordt gestart in 2023. VNG en LHV zetten in op sterkere samenwerking. VNG en VWS zetten in op bredere inzet van jeugdconsulenten bij de huisarts. Daarnaast gaan de VNG en het Rijk samen met BGZJ en SBJ in 2023 verder met het versterken van de uitvoeringspraktijk gericht op het versterken van de samenwerking met informele steunfiguren. Verder zetten de VNG en gemeenten in op de verwijzing naar gecontracteerd aanbod. Tenslotte wordt ingezet door de VNG/ gemeenten (samen met VWS en cliëntorganisaties) in 2023 en 2024 (met uitloop naar 2025) op verbeteracties gericht op ondersteuning van jeugdigen met een levenslange en levensbrede beperking. **II. Verbinding met aanpalende domeinen** **A.** Het Rijk heeft op 30 januari 2023 het wetsvoorstel 'Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein' (Wams) bij de Tweede Kamer ingediend. **B.** Rijk, VNG en betrokken partijen werken uit hoe betere samenwerking tussen de jeugdhulp en de volwassenen-ggz kan worden gerealiseerd, opdat in de gezinscontext vanuit een gedeelde visie integrale zorg kan worden geboden. **C.** De norm wordt ontwikkeld in verschillende stappen, waarbij de eerste een ontwikkeling op drie ondersteuningsgebieden is (lezen/spellen en dyslexie, meer- en hoogbegaafdheid, en leergedrag). **D.** Dit jaar is gestart op 127 plekken, de komende drie jaar wordt het programma uitgebreid en in het voorjaar van 2023 komen de eerste resultaten van onderzoek en monitoring beschikbaar. **E.** Afspraken hierover worden nader uitgewerkt in de verbindingsroute opvang, onderwijs en zorg die in 2023 beschikbaar is. **F.** Bij de inrichting van het kader voor domeinoverstijgend werken wordt door gemeenten gebruik gemaakt van c.q. aangesloten op de doorbraakmethode en andere succesvolle voorbeelden van domeinoverstijgend werken. Het Rijk en de VNG maken als onderdeel van het bestuurlijke kader afspraken over de bekostiging. Hierbij wordt gekeken naar alternatieve bekostiging, zoals een revolverend fonds.

Opgave 3
Terugdringen residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk (paragraaf 2.4)

Wie	Eerste stappen
Rijk, VNG/gemeenten en aanbieders nemen in dit traject het voortouw, ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid.	Zoals in paragraaf 2.4 staat, is met de uitvoering van brief 'Passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben' al een begin gemaakt met de implementatie van deze maatregel. Het gaat dan om de transformatie van de gesloten jeugdhulp, waarvan in december 2022 het ministerie van VWS, de coördinerende gemeenten en aanbieders gesloten jeugdhulp in een bestuurlijk overleg ingestemd hebben met het Uitvoeringsplan. Dit bepaalt de richting van de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp en opbouw van alternatieven voor de komende 2 jaar (tot 1 januari 2025). Op een nog te bepalen moment komen we met een aanpak voor het afbouwen van de overige vormen van residentiële zorg.

Opgave 4
Kwaliteitsverbetering en blijvend leren (paragraaf 2.5)

Wie	Eerste stappen
Aanbieders, professionals en cliënten zijn primair aan zet en trekken hierin samen op met VNG/gemeenten en Rijk. NJi heeft – in navolging op de kwartiermakersrol – de opdracht gekregen het plan verder uit te werken. Partijen gaan werken volgens de werkstructuur die is beschreven in het advies 'Kwaliteit en blijvend leren in de jeugdhulp, van praten naar doen'.	De werkorganisatie maakt in 2023 op basis van de bestaande kaders voor kwaliteit een voorstel voor een gezamenlijke set gedragen kwaliteitskaders voor de jeugdhulp. De werkorganisatie maakt voorstellen voor aanpassingen in de praktijk van professionals die er aan bijdraagt dat professionals tijd en ruimte kunnen nemen om te leren en biedt daarvoor zo nodig ondersteuning. Ook maakt de werkorganisatie een meerjarige implementatie- en onderzoeksagenda. De beroepsverenigingen en aanbieders ontwikkelen in afstemming met Rijk, gemeenten en Associatie Wijkteams een kwaliteitskader voor het doen van een brede analyse (triage/verklarende analyse).

concept

Opgave 5
Regionale en landelijke inkoop en organisatie van de specialistische zorg (paragraaf 2.6 en 2.7)

Wie	Eerste stappen
Rijk en VNG/gemeenten nemen het voortouw om met aanbieders dit traject vorm te geven. De expertise van het Ketenbureau en stuurgroep i-Sociaal Domein wordt hierbij betrokken. VNG/gemeenten zijn primair aan zet voor de vereenvoudiging van productcodes (2.7.1a). Rijk en VNG/gemeenten nemen samen het voortouw bij het thema standaardisatie van de uitvoering (2.7.1b t/m 2.7.5). De afspraken in paragraaf 2.7 aangaande verdere standaardisatie van bijvoorbeeld de taakgerichte uitvoeringsvariant en de harmonisatie van verantwoordingseisen worden onder regie van VNG/gemeenten in samenspraak met branches/aanbieders door het Ketenbureau ISD uitgewerkt en vastgesteld in de stuurgroep i-Sociaal Domein (2.7.2 t/m 2.7.5). Het Rijk en VNG/gemeenten zijn samen primair aan zet om tariefdifferentiatie mogelijk te maken. (2.7.7). VNG/gemeenten nemen het voortouw bij verbetering van de selectie en contractering. Aanbieders faciliteren met een Norm voor Opdrachtnemerschap. Het Rijk faciliteert met voorgenomen wetgeving: het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' en het wetsvoorstel 'Wet Integere bedrijfsvoering zorg- en jeugdhulpaanbieders' (2.7.9).	Het voornemen is in 2023 het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' bij de Tweede Kamer in te dienen. Eind 2023 zijn de bijbehorende amvb en de ministeriële regelingen gereed. Rijk, gemeenten en jeugdhulpaanbieders richten een zorglandschapstafel in. Deze tafel doet suggesties voor onderwerpen van het stelselonderzoek door de NZa en geeft aan Rijk en VNG advies over de inrichting van het zorglandschap met een focus op de zorgvormen die om landelijke inkoop vragen (zie 2.6.3). Het voeren van regie op regio-overstijgende transformatie is een gezamenlijke opgave van het Rijk, de jeugdhulpaanbieders en de VNG. Hiertoe wordt een projectorganisatie ingericht (zie 2.6.4). Tot slot worden tussen Rijk, gemeenten en aanbieders de afspraken uitgewerkt met betrekking tot uniforme en standaardwijze van inkoop, contractering en administratieve afhandeling en verantwoordingseisen voor de producten en diensten die op regionaal of landelijk niveau moeten worden ingekocht (zie 2.7.1). Bij de uitwerking van al deze afspraken zal gekeken worden naar de inrichting van een samenhangende governance en sturing.

Opgave 6
Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring (paragraaf 2.8)

Wie	Eerste stappen
De regie ligt bij het Rijk als stelselverantwoordelijke. Zij werkt hierin nauw samen met VNG/gemeenten. Ook betrekt zij nader te bepalen partijen vanuit praktijk en uitvoering. De verantwoordelijkheidsverdeling zoals beschreven per maatregel in 2.8 is in deze leidend.	Om raakvlakken en samenhang tussen de verschillende onderwerpen op het terrein van (de ontwikkeling van) data en monitoring te bewaken, richten het Rijk en de VNG een coördinerende werkgroep in. Deze werkgroep bestaat uit vertegenwoordigingen vanuit de inhoudelijk betrokken ministeries, de VNG en partijen vanuit de praktijk en uitvoering. Wanneer nodig worden inhoudelijke experts betrokken. Allereerst coördineert de werkgroep de uitwerking en uitvoering van de acties zoals genoemd in paragraaf 2.8, gegeven de verantwoordelijkheidsverdeling zoals per maatregel beschreven. Per jaar stelt de werkgroep, gegeven de behoeften, een geprioriteerd plan vast met de acties die moeten worden ondernomen ter verbetering van data en monitoring.

NB: Deze tabel geeft de verantwoordelijkheidsverdeling per (sub)thema weer. Het bevat geen allesomvattend overzicht van de afspraken uit de Hervormingsagenda en de te nemen acties.
De verantwoordelijkheidsverdeling op maatregelenniveau is omschreven in de betreffende paragrafen.

concept

Wet- en regelgeving in het kader van de Hervormingsagenda

De Hervormingsagenda bevat diverse maatregelen die om wet- en regelgeving vragen. Onderstaand overzicht geeft een beeld van de wet- en regelgeving waaraan wordt gewerkt en de bijbehorende planning. De uitwerking van wet- en regelgeving vraagt regelmatig om bijstelling. Ondergaande is hoe we het nu voor ons zien.

Thema: Reikwijdte

Wat	Via	Planning
• Bevorderen gelijktijdige inzet van hulp vanuit andere domeinen.	Wetsvoorstel 'Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein' (Wams) en zo nodig aanpassing Jeugdwet en bijbehorende regelgeving	Eerste kwartaal 2023 ingediend bij Tweede Kamer (Wams)
• Afbakening van de reikwijdte van de jeugdhulpplicht (criteria, afwegingsproces en de begrippen gebruikelijke zorg en eigen kracht), verduidelijken van de verplichting om te zorgen voor een toereikend aanbod aan basisvoorzieningen en expliciteren voorliggendheid vrij toegankelijke voorzieningen. • Verplichting tot overleg tussen gemeenten en samenwerkingspartners over de visie op de pedagogische basis, gerichte preventie en de inrichting van de vrij toegankelijke voorzieningen.	Aanpassing Jeugdwet en bijbehorende regelgeving	In 2024 indiening Tweede Kamer

Thema: Regionale organisatie van zorg, inkoop en vermindering administratieve lasten

Wat	Via	Planning
• Dit wetsvoorstel strekt tot verplichte regionale samenwerking tussen gemeenten bij de inkoop en organisatie van bepaalde vormen van (specialistische) jeugdzorg. • Bij amvb zullen criteria worden opgenomen op grond waarvan de zorgvormen ten minste regionaal worden ingekocht. • De ten minste regionaal in te kopen zorgvormen zullen worden opgenomen in een ministeriële regeling. • De regio's worden opgenomen in een ministeriële regeling. Ook worden in samenwerking met de VNG en jeugdhulp-aanbieders in een ministeriële regeling verantwoordingseisen, contractstandaarden en productcodes vastgelegd voor zorgvormen die op grond van het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen' en de ministeriële regeling zorgvormen op regionaal of landelijk niveau moeten worden ingekocht. Daarnaast worden in de komende jaren in samenwerking met de VNG en jeugdhulpaanbieders (reeds) ontwikkelde contractstandaarden vastgelegd in wetgeving die zich niet beperkt tot de regionaal en landelijk ingekochte jeugdzorg, maar ook deels lokaal ingekochte jeugdhulp kan omvatten.	Wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'	2023 indiening Tweede Kamer
• Gemeenten en aanbieders verplichten om bij de inkoop van jeugdhulp hun prijzen op te bouwen met gebruik van bij amvb bepaalde kostprijselementen.	amvb 'Reële prijzen Jeugdwet'	2023 voorhangen bij beide Kamers

Wat	Via	Planning
• Jeugdhulpaanbieders en GI's verplichten tot het hebben van een intern toezichthouder, het voeren van een transparante financiële bedrijfsvoering en tot het realiseren van een openbare jaarverantwoording.	Wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'	2023 indiening Tweede Kamer
• Vastleggen dat de NZa de taak krijgt onderzoek te doen naar verschillende aspecten die verband houden met de beschikbaarheid van zorg voor jeugdigen en naar signalen over risico's ten aanzien van de beschikbaarheid van specialistische zorg voor jeugdigen, alsmede de taak krijgt om toezicht op jeugdhulpaanbieders en GI's te houden voor zover het gaat om de nakoming van hun plichten tot het hebben van een transparante financiële bedrijfsvoering en het opstellen en openbaar maken van hun jaarverantwoording.	Wetsvoorstel 'Wet taken zorgautoriteit op Jeugdwetterrein', dat voor indiening bij de Tweede Kamer zal worden samengevoegd met het wetsvoorstel 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen'	2023 indiening Tweede Kamer
• Normen introduceren om niet integer gedrag bij jeugdhulpaanbieders te voorkomen en stellen van voorwaarden aan het uitkeren van winst door jeugdhulpaanbieders.	Wetsvoorstel 'Wet integere bedrijfsvoering zorg- en jeugdhulpaan-bieders'	2023 indiening Tweede Kamer

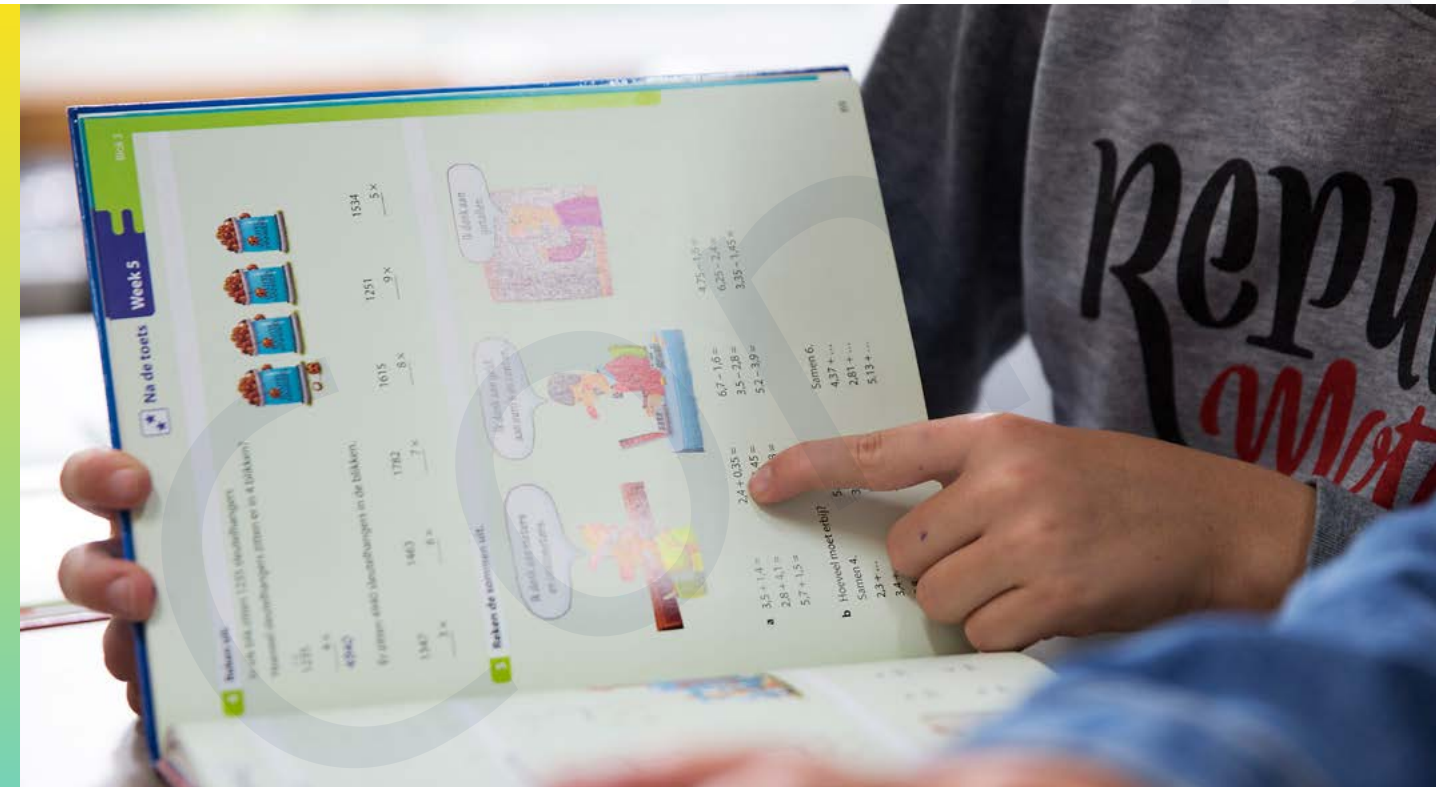
Thema: Verbeteren inzicht in functioneren stelsel

Wat	Via	Planning
• Wettelijke grondslag creëren om de data uit het Berichtenverkeer centraal te ontsluiten voor het CBS. • Beleggen van onderzoekstaken bij een onafhankelijke instantie.	Nog nader te bepalen	Nog nader te bepalen

concept

4.4 Governance

De governance biedt ondersteuning bij de realisatie van de Hervormingsagenda en doelstellingen. Dit zal uiteindelijk ook leiden tot een stevigere (reguliere) governancestructuur; ook buiten de Hervormingsagenda verhouden partijen zich op een bepaalde manier tot elkaar. Met de governancestructuur willen we recht doen aan het gedecentraliseerde stelsel; we zetten lokale en (boven)regionale partijen in hun kracht om te zorgen voor merkbaar betere jeugdhulp voor jeugdigen, ouders en naasten.

Het is belangrijk rollen, taken en verantwoordelijkheden van partijen en hun onderlinge verhoudingen helder te definiëren. In paragraaf 4.3 is de trekker(s) per opgave aangewezen. Trekkers zijn verantwoordelijk voor de uitwerking en (het aanjagen van) de implementatie, het realiseren van de gewenste resultaten, het zoeken van de verbinding naar en synergie met andere relevante vraagstukken en partijen, en periodieke informatievoorziening aan relevante partijen (waaronder de stuurgroep en het bestuurlijk overleg). Zij werken de komende periode, samen met betrokken partijen, de rollen, taken en verantwoordelijkheden van partijen binnen het thema verder uit. Daarbij kiezen we voor maatwerk, primair vanwege de grote verschillen tussen de opgaven. Partijen zijn aanspreekbaar op hun rol, input en bijdragen aan de doelstellingen en resultaten van de Hervormingsagenda. Die rollen, taken en verantwoordelijkheden kunnen al naar gelang positie en opgave variëren maar de relatie tussen deelnemers kenmerkt zich door gelijkwaardigheid.

Met partijen vindt op ambtelijk (stuurgroep) en bestuurlijk niveau (Bestuurlijk Overleg, BO) tenminste tweemaal per jaar overleg plaats over de voortgang op de Hervormingsagenda als zodanig, tussentijdse resultaten en de relatie naar de andere relevante landelijke trajecten zoals het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (samenhang). Naast een ‘BO Jeugd’ waar de voortgang van de Hervormingsagenda wordt besproken met betrokken partijen, is er een BO Rijk – VNG, waarin met name de voortgang ten aanzien van de (financiële) afspraken zoals beschreven in hoofdstuk 3 worden besproken. Dit overleg vindt tenminste eenmaal per jaar plaats.

4.5 Tot besluit

De Hervormingsagenda kent een flink pakket aan maatregelen en initiatieven die met elkaar bijdragen aan het verbeteren van de hulp voor kwetsbare kinderen en gezinnen en beheersing van de desbetreffende kosten. Bij die implementatie wordt rekening gehouden met lopende en flankerende initiatieven alsmede het absorptievermogen van de sector.

Onze jeugd is en heeft de toekomst. Deze Hervormingsagenda moet ervoor zorgen dat de juiste hulp op de juiste plaats komt, zeker waar het gaat om de meest kwetsbare jeugdigen. De agenda beschrijft een brede maatschappelijke aanpak én een verbetering van het jeugdhulpstelsel en dit in combinatie met een besparingsopgave om het stelsel voor de langetermijn houdbaar te maken. Zeker is dat de tien beschreven opgaven geen gemakkelijke zijn. Tijdens de uitvoering krijgen we ongetwijfeld te maken met ontwikkelingen die ervoor zorgen dat we onze plannen moeten bijstellen en dat we iets anders moeten gaan doen dan dat we van tevoren hadden bedacht. Dat is niet erg, dat hoort bij veranderen. We gaan met volle overtuiging aan de slag om zo snel mogelijk de benodigde omslag te maken waar jeugdigen, hun gezin, naasten en professionals écht baat bij hebben.

Slot en ondertekening

Concept

Bijlage 1
Meerjarig financieel kader HA

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1) Middelen beschikbaar gesteld door het Rijk vanuit AU en IU (prijspeil 2022)	6.235	6.092	4.639	4.639	4.583	4.583	4.583
2) Aanvullende middelen			1.454	954	367	300	300
2a) Reeks Commissie van Wijzen			1.828	1.828	1.828	1.828	1.828
2b) Maatregelen Hervormingsagenda	-214	-374	-374	-374	-961	-1.017	-1.017
2c) Maatregelen coalitieakkoord			0	-500	-500	-511	-511
3) Indexatie (volume-accres)		196	405	574	232	232	232
4) Indexatie (LPO)	2022 is verwerkt in reeks AU en IU. LPO-indexatie voor de jaren na 2022 wordt jaarlijks verwerkt.						
Budgetreeks HA (1, 2, 3)[71]	6.235	6.288	6.497	6.167	5.182	5.115	5.155
Waarvan:							
Uitvoeringskosten	9	9	9	9	9	9	9
Investeringen[72]		87	198	235	246	243	197

[71] Door afrondingsverschillen tellen de bedragen niet altijd exact op tot de totaalreeks. De totaalreeks is de optelsom van de middelen AU+IU, aanvullende middelen en indexatie.

[72] In bijlage 3 worden de investeringen verder toegelicht.

Concept

Voor de opbouw van het meerjarig financieel kader zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Het meerjarig financieel kader heeft als basis de 'individuele maatwerkvoorzieningen' en de 'meerkosten voorliggend veld', waarbij we ervan uitgaan dat de uitgaven aan deze meerkosten voorliggend veld betrouwbaar in beeld zijn te brengen.[73] Dat is nu nog niet het geval. Met deze basis wordt aangesloten bij de systematiek die ook in 'Stelsel in groei' is gehanteerd en de basis vormde van het advies van de Commissie van Wijzen. Indien meerkosten niet op betrouwbare wijze in beeld zijn te brengen wordt bestuurlijk bezien op welke wijze het voorliggend veld al dan niet wordt meegenomen in de financiële afspraken;
- Voor de budgetreeks in het meerjarig financieel kader is de begrotingsstand het uitgangspunt, dat wil zeggen de som van alle jeugdhulpmiddelen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. De budgetreeks is gebaseerd op de mutaties op jeugd die hebben plaatsgevonden in de Algemene Uitkering en de Integratie-Uitkering. De bedragen in bovenstaande tabel zijn gebaseerd op deze mutaties en de standen in de Voorjaarsnota 2022; Decentralisatie-uitkeringen (DU's) en Specifieke Uitkeringen (SPUK's) zijn niet meegenomen in de budgetreeks.[74] Mutaties op jeugd die plaatsvinden in de AU en IU na de Voorjaarsnota 2022 dienen later nog verwerkt te worden in de budgetreeks om tot de op dat moment meest actuele stand te komen;
- De aanvullende middelen betreft de reeks zoals vastgesteld door de Commissie van Wijzen, gecorrigeerd voor de besparing die aanvullend is opgenomen in het coalitieakkoord[75] (€511 mln. structureel). Daarbij is de verzachting van het ingroeipad verwerkt voor de jaren 2024 en 2025 (respectievelijk €89 en €196 mln.), evenals de €100 mln. besparing in 2024 vanuit de €511 mln. die teruggeboekt wordt. Bij de hoogte van de aanvullende middelen is rekening gehouden dat er een besparingsopbrengst met maatregelen wordt gerealiseerd ter hoogte van de bedragen in deze tabel. In bijlage 2 is de maatregelenreeks verder uitgewerkt.
  Voorts:
  - Voor 2022 en 2023 zijn de aanvullende middelen al toegevoegd aan de algemene uitkering. Daarmee zitten ze al in de budgetreeks.
  - De extra middelen voor de jaren 2024 en 2025 worden na het sluiten van de Hervormingsagenda toegevoegd aan het gemeentefonds (met uitzondering van investeringen waarvan is afgesproken deze centraal door het Rijk worden gedaan, deze worden overgemaakt naar de VWS-begroting).
  - Op de Aanvullende Post zijn middelen gereserveerd voor jeugdzorg voor 2026 e.v. De toevoeging aan het gemeentefonds van deze middelen vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. Voor deze middelen geldt net als voor de eerdere jaren dat dit met uitzondering is van de investeringen waarvan is afgesproken ze centraal te laten lopen. Deze worden overgemaakt naar de VWS-begroting.
- Indexatie (loon, prijs, volume): voor het meerjarig financieel kader wordt aangesloten bij de bestaande systematiek van indexatie t/m 2025 en afspraken die hierover nog gemaakt worden voor na 2025 in het bredere traject inzake de financiering decentrale overheden. Dit betekent het volgende voor de indexatieafspraken (loon-, prijs- en volumegroei):
  - Hervormingsagendaperiode (2023 t/m 2028): indexatie vindt plaats conform de indexatie-systematiek in het gemeentefonds via het accres.[76] Tot en met 2025 betreft dit de normeringssystematiek.
    - Het accres t/m 2022 is toegerekend op basis van het genoemde percentage in de bijbehorende Voorjaarsnota's en is al opgenomen in de budgetreeks bij de stand 2022. Daarmee is de budgetreeks in prijspeil 2022;
    - Vanaf 2022 bestaat het accres uit een volumedeel en een deel voor loon- en prijsontwikkeling (LPO). Het volume-accres staat conform de afspraak met

[73] Het nog lopende onderzoek naar uitgaven en inkomsten 2020 en 2021 zal inzicht geven in de betrouwbaarheid waarmee deze uitgaven in beeld zijn te brengen.

[74] Deze zijn in het uitgavenonderzoek van AEF niet meegenomen en daardoor ook niet meegenomen in de tekortenreeks van de Commissie van Wijzen.

[75] De besparing uit het coalitieakkoord is expliciet een Rijksverantwoordelijkheid. Gemeenten zullen waar dat nodig is hier in hun beleid rekening mee houden en hun medewerking verlenen aan de uitvoering van deze maatregelen. Vinden de maatregelen geen of onvoldoende doorgang, en worden de kosten voor gemeenten daardoor niet lager, dan worden gemeenten daarvoor via het gemeentefonds gecompenseerd (zoals voor 2024 gebeurt en is verwerkt in deze reeks). Hierover wordt uiterlijk in het voorjaar van T-1 duidelijkheid gegeven over de aanvullende besparingen voor jaar T.

[76] Het accres is vrij inzetbaar. Gemeenten zijn niet verplicht om dit accres in te zetten voor jeugdzorg. Qua verwerking van het accres op de budgettaire reeks uit het coalitieakkoord vraagt de Commissie van Wijzen de bedragen te vermenigvuldigen met het accrespercentage. Daarbij staat het gemeenten echter ook vrij om meer dan dit percentage te besteden aan jeugdzorg, bijvoorbeeld wanneer de zorgkosten met meer toenemen dan de gemiddelde kosten van een gemeente.

de VNG over de periode 2022 – 2025 en daarna conform het coalitieakkoord vast. Voor de tranches 2023 en verder is het volume-accres toegerekend en toegevoegd in de tabel met de budgetreeks. De LPO-tranches 2023 en verder worden in het lopende jaar toegerekend aan de reeks AU, op basis van de actuele inzichten over de loon- en prijsontwikkeling;
  - In de periode 2023 t/m 2025 zijn de middelen voor de woningbouwimpuls en het volkshuisvestingsfonds onttrokken aan het accres (respectievelijk €100 en €150 mln. per jaar). Het accres valt hiermee lager uit, waarmee het accresdeel voor jeugd ook lager is. Dit is verwerkt in de budgetreeks.
- Nieuwe, structurele situatie: Op basis van de verdere uitwerking van de Hervormingsagenda wordt in de toekomst mogelijk ook budget via een andere bekostigingsvorm dan het gemeentefonds beschikbaar gesteld (zie paragraaf structureel beter financieringsmodel). In een dergelijk geval zal eventuele indexatie apart worden uitgewerkt. Indien de jeugdzorg in de AU blijft, wordt hiervoor aangesloten bij de afspraken die hierover gemaakt worden in het bredere traject inzake de financiering decentrale overheden;
  - Daarnaast komen we tot een betere groeiraming jeugd. Hiervoor doet het Rijk een verzoek aan het CPB. Deze groeiraming kan betrokken worden bij de ontwikkeling van een nieuwe financieringssystematiek voor de jeugdzorg en bij het advies van de deskundigencommissie. Hierbij lopen we niet vooruit op, maar sluiten we aan bij de afspraken en oplossingen in het bredere traject van het Rijk en VNG over een nieuwe financieringssystematiek voor decentrale overheden.
- Ook voor autonome groei geldt dat hiervoor wordt aangesloten bij de bestaande systematiek van indexatie t/m 2025 en afspraken die hierover nog gemaakt worden in het bredere traject inzake de financiering decentrale overheden. Dit valt buiten de scope van de Hervormingsagenda. Dit laat onverlet dat een adequate groeicompensatie van belang is en meegenomen dient te worden in het bredere traject inzake financiering van decentrale overheden en het vervolg dat daaraan gegeven wordt in termen van financiële instrumentalisering (jeugd). Daar waar relevant wordt het meerjarig financieel kader aangepast op de uitkomsten Voorjaarsnota 2023.
- Gedurende de uitvoering van de Hervormingsagenda zullen zowel de verschillende monitors (structurele monitor en monitor Hervormingsagenda) als het door partijen beoogde uitgavenonderzoek Jeugd nieuw inzicht verschaffen in de uitgaven aan Jeugdzorg door gemeenten. Deze inzichten worden bij de jaarlijkse bespreking van de stand van zaken en bij de afgesproken vaste evaluatiemomenten door de deskundigencommissie betrokken.

Concept

Bijlage 2

Maatregelentabel en verantwoordelijkheidsverdeling Hervormingsagenda

										1 mrd besparingsdoelstelling	
	Verantwoordelijk-heidsverdeling Rijk en VNG*	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2030**	**Structureel**	**Raming met meer onzeker-heden omgeven**	**Maatregel haalbaar**
Versterken normale leven/veerkracht jeugdigen en hun omgeving (B16)	Rijk en VNG	-	-24	-49	-73	-97	-121	-121	-121	-60	-61
Afbakening reikwijdte (B2)	Rijk en VNG	-67	-67	-67	-210	-210	-210	-210	-210	-210	
Invoeren doorbraakmethode (B15)	VNG	-101	-101	-101	-101	-101	-101	-101	-101	-75	-26
Brede invoering poh-jeugd ggz (AEF rapport, bijlage E, 1)	VNG	-75	-75	-75	-88	-88	-88	-88	-88		-88
Beperking verwijzingen naar ongecontracteerd aanbod (B12)	VNG	-49	-49	-49	-49	-49	-49	-49	-49		-49
Regionalisering (B3)	Rijk en VNG	+13	+13	+13	+11	+4	-6	-6	-6		-6
Voorkomen en verkorten residentiële zorg (B17)	Rijk en VNG	+15	+6	-7	-32	-67	-74	-74	-74	-37	-37
Frictiekosten voorkomen en verkorten residentiële zorg (B17)		+23	+47	+72	+60	+65	+28	-	-		
Normaliseren voogdijondersteuning (B18)	Rijk en VNG	-6	-6	-6	-26	-26	-26	-26	-26		-26
Selectie en contractering (B5) (gecorrigeerd voor interferentie B6)	VNG	+1	-28	-62	-79	-72	-73	-73	-73		-73
Tariefdifferentiatie (B6)	Rijk en VNG	-12	-14	-16	-17	-24	-24	-24	-24		-24
Standaardisatie uitvoering (B23)	Rijk en VNG	-112	-112	-112	-224	-224	-224	-224	-224		-224
Vereenvoudiging productcodes (BV)	VNG	+1	-3	-6	-7	-7	-7	-7	-7		-7
Correctie begrotingsstand		-37	-37	-37	-37	-37	-37	-37	-37		-37
Investering kwaliteitsagenda en kwaliteitscyclus	Rijk en VNG	+4	+7	+9	+12	+13	+13	+22	+22		
Kasschuif		+28	+69	+119	-101	-97	-18	-	-		
Totaal incl. investeringen en technische mutaties		**-374**	**-374**	**-374**	**-961**	**-1017**	**-1017**	**-1018**	**-1018**	**-382**	**-658**

* Bij de uitvoering van deze maatregelen zijn uiteraard ook andere partijen noodzakelijk. Dit geldt in het bijzonder voor huisartsen en zorgaanbieders die bij verwijzing een rol spelen. Deze tabel focust alleen op verantwoordelijkheidsverdeling Rijk en VNG.

Bijlage 3
Investeringstabel

Onderstaande tabel geeft weer van welke investeringen uit is gegaan onderliggend aan de verschillende maatregelen die zijn afgesproken in de Hervormingsagenda. Deze investeringen zijn onderdeel van de reeks uit het meerjarig financieel kader en van de inschattingen van de besparingsopbrengsten per maatregel (zie bijlage 2). Ze zijn dus niet aanvullend op de financiële afspraken. De keus voor gemeentefonds of VWS-begroting is gemaakt op basis van de huidige inschatting van de uitvoering. De investeringen die gemaakt worden uit het gemeentefonds lopen mee in de reguliere verdelingssystematiek van het gemeentefonds. De middelen vanuit de VWS-begroting worden via nader te bepalen instrumenten vanuit de VWS-begroting ingezet (subsidies, opdrachten, etc.). De investeringsreeksen zijn een zo goed mogelijke inschatting van de investeringen die nodig zijn om de maatregelen lokaal en regionaal uit te voeren, maar in de praktijk kunnen de uitgaven, net als de besparingen, anders uitvallen. Het is aan gemeenten om hier zo goed mogelijk mee om te gaan en het zo in te zetten dat dit ten goede komt aan de lokale en regionale ontwikkeling binnen de beweging die we met elkaar willen maken zoals geschetst in deze Hervormingsagenda. Dit geldt uiteraard ook voor VWS en de VNG voor de landelijke impulsen.

Verder is het van belang op te merken dat voor de maatregel ‘Versterken normale leven/veerkracht jeugdigen en hun omgeving’ (zie paragraaf 2.3 en hieronder B16) geen investeringen zijn opgenomen vanuit de Jeugdmiddelen. Voor nadere toelichting op deze maatregel zie de tekst van de Hervormingsagenda. Daartegenover staat dat het kabinet op verschillende terreinen zoals onderwijs, bestaanszekerheid en domeinoverstijgende samenwerking (IZA) investeert.

NB: naast deze investeringstabel is er jaarlijks ook €9 mln. beschikbaar voor de uitvoering van de Hervormingsagenda. Deze wordt ingezet om de overkoepelende activiteiten uit de Hervormingsagenda uit te voeren zoals dataverzameling, monitoring en ook ondersteunende werkzaamheden, projecten en onderzoeken worden hieruit gefinancierd. Deze middelen zijn/worden vanuit het gemeentefonds overgeheveld naar de VWS-begroting.

Concept

Tabel[77, 78]

Maatregelen Hervormingsagenda	Investering uit	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2030	Structureel
Versterken bestaanszekerheid (B15)	Gemeentefonds	+11	+11	+11	+11	+11	+11	+11	+11
Brede invoering Praktijkondersteuner jeugd bij de huisarts(AEF rapport, bijlage E, 1)	Gemeentefonds	+21	+21	+21	+21	+21	+21	+21	+21
Regionalisering I (B3) en Standaardisatie uitvoering (B6)	Gemeentefonds	+12	+10	+11	+14	+8			
Regionalisering II - Aanpak wachttijden en Standaardisatie uitvoering (B6)	Centraal	+1	+5	+5	+2	+2			
Voorkomen en verkorten residentieel (B17) - Meerkosten kleinschalige voorzieningen	Gemeentefonds	+34	+55	+72	+78	+74	+74	+74	+74
Voorkomen en verkorten residentieel (B17) - Frictiekosten en coordinatie	Centraal	-	+70	+72	+60	+65	+28	-	-
Normaliseren voogdijondersteuning (B18)	Gemeentefonds	+4	+4	+4	+4	+4	+4	+4	+4
Selectie en contractering (B5) (gecorrigeerd voor interferentie B6)	Gemeentefonds	-	+15	+30	+44	+45	+46	+47	+47
Investering kwaliteitsagenda en kwaliteitscyclus*	Centraal	+4	+7	+9	+12	+13	+13	+22	+22
Totaal benodigde investeringen		**+87**	**+198**	**+235**	**+246**	**+243**	**+197**	**+179**	**+179**
Gemeentefonds		+87	+116	+149	+172	+163	+156	+157	+157
Centraal			+82	+86	+74	+80	+41	+22	+22

[77] Voor de maatregel 'Voorkomen en verkorten residentieel (B17)' vindt dit jaar nog onderzoek plaats dat meer inzicht moet geven in de (meer)kosten van kleinschalig(werkende) voorzieningen en frictiekosten van de gesloten jeugdzorg. Mocht dit onderzoek tot nieuwe inzichten leiden dan zullen de uitkomsten hiervan bestuurlijk worden besproken. In navolging van dit onderzoek zijn we voornemens te zijner tijd een vergelijkbaar onderzoek op te stellen voor de af- en ombouw van de overige residentiële jeugdhulp, ook hiervan zullen de uitkomsten bestuurlijk worden besproken als de uitkomsten van het onderzoek daar aanleiding toe geven.

[78] De investeringen die voor 2023 voor de maatregel 'Voorkomen en verkorten residentieel (B17)' frictiekosten en coördinatie noodzakelijk zijn worden met terugwerkende kracht in 2024 beschikbaar gesteld. Daarmee worden deze middelen ook pas in 2024 uit het gemeentefonds naar de VWS-begroting getrokken.

concept

Toelichting per maatregel

- **Versterken bestaanszekerheid**
  Brede invoering van domeinoverstijgend werken via de Doorbraakmethode, via maatwerkbudgetten en/of andere succesvolle voorbeelden van domeinoverstijgend werken;
- **Brede invoering praktijkondersteuner jeugd bij de huisarts**
  Voor het invoeren van een praktijkondersteuner jeugd bij de huisarts zullen er ook investeringen gedaan moeten worden. De opgave uit de Hervormingsagenda laat zien wat er netto bespaard kan worden, maar hier staat ook een investering tegenover;
- **Regionalisering**
  Deze investering wordt gedaan om de regionalisering te versterken en hier valt zowel het standaardiseren van de uitvoering onder als het robuust maken van regio's;
- **Regionalisering II – Aanpak wachttijden**
  De investeringen worden ingezet voor de aanpak van wachttijden (uitgevoerd door het OZJ). Het betreft een concrete regionale aanpak (via data, een systemische veranderopgave en directe concrete impact op micro-niveau) met een landelijke leernetwerk om de opgedane kennis en inzichten te delen en te borgen. De inzet komt volledig ten goede aan de deelnemende regio's;
- **Voorkomen en verkorten residentieel – Meerkosten kleinschalige voorzieningen**
  De verwachting is dat kleinschalige voorzieningen per plaats structureel hogere kosten kennen dan de huidige grootschalige gesloten jeugdhulp. Om de ombouw en opbouw van kleinschalige voorzieningen te financieren kan de besparing worden benut die wordt gerealiseerd door de afbouw van grootschalige capaciteit als minder jongeren uithuisgeplaatst worden in (gesloten) residentiële voorzieningen;
- **Voorkomen en verkorten residentieel – Frictiekosten en coördinatie**
  Af- en ombouw vereist een bekostiging die rekening houdt met de tijdelijke kosten voor vastgoedombouw, leegstand, personeelsontwikkeling en tegenvallers. Landelijke sturing/coördinatie zorgt voor een voorspelbaar en zorgvuldig traject;
- **Normaliseren voogdijondersteuning**
  Normaliseren van het beleggen van voogdij over jongeren bij een informeel steunfiguur. Daarbij is een investering nodig voor het opschalen van de werving/koppeling/ondersteuning, voor een collectieve WA-verzekering en voor het dekken van bijzondere kosten;
- **Selectie en contractering**
  Om besparingen te realiseren op het terrein van onrechtmatig gebruik van jeugdhulp door aanbieders zal door gemeenten ook ingezet moeten worden door een selectie aan de voorkant van aanbieders. Dit vraagt relatief grote investeringen bij gemeenten om hier beter op toe te kunnen zien;
- **Investering kwaliteitsagenda en kwaliteitscyclus**
  Om een stevige kwaliteitsimpuls in de sector te bewerkstelligen en het creëren van een structuur om blijvend te kunnen leren en elkaar verder te kunnen helpen en te stoppen met wat niet effectief is wordt er geïnvesteerd in kwaliteit;

concept

Bijlage 4

Randvoorwaarden indicatoren monitor Hervormingsagenda en voorbehouden basisset

Voor de monitor van de Hervormingsagenda gelden de volgende randvoorwaarden:

- De indicatoren dienen op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau een representatief beeld te geven zowel van de beoogde en gerealiseerde effecten als van de geleverde inspanningen;
- De indicatoren dienen op het niveau van de afspraken uit de Hervormingsagenda en op de implementatie daarvan te meten in welke mate partijen zich aan de afspraken hebben gehouden om de financiële en inhoudelijke resultaten te behalen en in hoeverre het ook daadwerkelijk is gerealiseerd. De financiële effecten zijn naar verwachting lastig/niet op maatregelenniveau te meten. In dat geval wordt gekeken naar een hoger abstractieniveau;
- De monitoring dient in ieder geval inzicht te geven in de inhoudelijke voortgang van de afspraken die gekoppeld zijn aan de financiële afspraken;
- De indicatoren meten de inspanning die door de verantwoordelijke partij(en) geleverd dient te worden/wordt op het niveau van de afspraken uit de Hervormingsagenda en op de implementatie daarvan;
- De indicatoren geven weer op welke manier de geleverde inspanningen (potentieel) hebben bijgedragen aan het beoogde effect (zowel inhoudelijk als financieel);
- De indicatoren geven weer wat de impact is geweest van de inspanningen/maatregelen op de uitgavenontwikkeling van de Hervormingsagenda;
- Rijk en VNG borgen de noodzakelijke aanlevering van data voor de monitoring, waarbij gemeenten uiteraard ook data zullen moeten opvragen bij zorgaanbieders.

Er is parallel aan de totstandkoming van de Hervormingsagenda door een onafhankelijke partij een basisset aan indicatoren opgesteld. Deze basisset wordt in principe overgenomen en als bijlage aan de uit te zetten taakopdracht toegevoegd. Met daarbij de volgende voorbehouden:

- Rijk en VNG maken aanpassingen aan de basisset om er voor te zorgen dat deze in lijn is met de gemaakte financiële en inhoudelijke afspraken in de Hervormingsagenda, voordat deze set aan de uitvoerende partij wordt verstrekt. Deze kunnen worden doorgevoerd wanneer Rijk en VNG daarover overeenstemming hebben;
- De uitvoerende partij kan in het kader van uitvoerbaarheid of inhoudelijk gemotiveerd, gegeven de gemaakte afspraken in de Hervormingsagenda over het doel en de randvoorwaarden van de monitor, voorstellen doen voor aanpassingen op de basisset. Deze kunnen worden doorgevoerd wanneer Rijk en VNG daarover overeenstemming hebben;
- De monitor is een doorontwikkelingsmodel, wat betekent dat verbeteringen in de basisset na overleg tussen Rijk, VNG en uitvoerende partij worden doorgevoerd;
- De nadere uitwerking van de verschillende thema's en het overkoepelende implementatieplan van de Hervormingsagenda dienen waar relevant ook terug te komen in aanvullende indicatoren voor de monitor;
- De deskundigencommissie kan voorstellen voor het verzamelen van aanvullende informatie/indicatoren doen. Deze kunnen worden doorgevoerd wanneer Rijk en VNG daarover overeenstemming hebben.

De taakopdracht wordt in 2023 uitgezet. De monitor dient jaarlijks voor de jaren 2023 t/m 2028 plaats te vinden. De uitvoerende partij stelt jaarlijks een rapportage op, die is bedoeld om aan Rijk en VNG informatie te verstrekken over de voortgang van de Hervormingsagenda en ter ondersteuning van de deskundigencommissie.

concept

Bijlage 5
Afkortingenlijst

AEF	Andersson Elffers Felix (onderzoeksbureau)
AJN	Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland)
ALV	Algemene Ledenvergadering
amvb	Algemene Maatregel van Bestuur
AU	Algemene Uitkering
AZW	Arbeidsmarktprogramma Zorg en Welzijn
BGZJ	Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd
BO	Bestuurlijk Overleg
BPSW	Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk
BVjong	Beroepsvereniging voor kinder- en jongerenwerkers in Nederland
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CPB	Centraal Planbureau
DU	Decentralisatie-uitkeringen
EMVI	Economisch Meest Voordelige Inschrijving
ExpEx	Experienced Experts
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FVB	Federatie Vaktherapeutische Beroepen
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst.
GGD-GHOR	Gemeentelijke Gezondheidsdiensten en Geneeskundige Hulpverleningsorganisaties in de regio
ggz	Geestelijke gezondheidszorg
GI's	Gecertificeerde Instellingen
HA	Hervormingsagenda
IBDS	Interbestuurlijke Datastrategie
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IU	IntegratieUitkering (in het gemeentefonds)
IZA	Integraal Zorgakkoord
JA	Jeugdautoriteit
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LHV	Landelijke Huisartsenvereniging
LPO	Loon- en prijsbijstelling
LTA	Landelijk Transitie Arrangement Landelijke Inkoop Jeugdhulp
LVVP	Landelijke vereniging van vrijgevestigde psychologen & psychotherapeuten
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
mld.	miljard
mln.	miljoen
NIP	Nederlands Instituut van Psychologen
NJi	Nederlands Jeugdinstituut
NJR	Nationale JeugdRaad
NVK	Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde
NvO	Norm voor Opdrachtgeverschap
NVO	Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen
NVvP	Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OKO	Opgroeien in een Kansrijke Omgeving
OZA	Onderwijszorgarrangement
OZJ	Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd
poh-ggz	Praktijkondersteuner Huisarts - Geestelijke Gezondheidszorg
RET	Regionaal Expert Team
RvS	Raad van State
SAS	Specifieke activiteiten schaal
SBJ	Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd
SER	Sociaal-Economische Raad
SPUK	Specifieke Uitkering
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TAZ	Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn
VGN	Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
VNG	Vereniging van Gemeenten
V&VN	Beroepsvereniging Verzorgenden Verpleegkundigen
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WA-verzekering	Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
Wams	Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein
Wgr	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo 2015	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
ZonMw	ZorgOnderzoek Nederland (Zon) Medische wetenschappen (Mw)
Zvw	Zorgverzekeringswet

Concept

Bijlage 6
Begrippenlijst

Begrip	Toelichting
Bovenregionale expertisenetwerken	Het bovenregionaal expertisenetwerk ondersteunt de jeugdhulpregio's en de regionale expertteams om samen met jeugdigen, ouders, hulpverleners en gemeenten een oplossing te vinden in geval van complexe hulpvragen. (bron: vng.nl)
Convenant	Een convenant is een document waarin afspraken tussen partijen zijn vastgelegd, bijvoorbeeld over het realiseren van bepaalde (beleids-)doelstellingen.
Driemilieuvoorziening	Een locatie waar verblijf, scholing/werk en vrijetijdsbesteding op één terrein aangeboden worden.
Gecertificeerde instellingen	Rechtspersoon die in het bezit is van een (voorlopig) certificaat als bedoeld in artikel 3.4 van de Jeugdwet en die een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering uitvoert
Gezin	Een gezin bestaat uit een ouder(paar) met één of meer kinderen. Het kan gaan om een gehuwd of ongehuwd ouderpaar, of een alleenstaande ouder. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) omschrijft gezinnen als huishoudens waar volwassenen met kinderen samenwonen, waarmee ze een ouder-kind relatie hebben. (bron: NJi)
Jeugdbescherming	Het uitvoeren van kinderbeschermingsmaatregelen. Onder kinderbeschermingsmaatregelen wordt verstaan: ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing (titel 14, afdeling 4 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW), voorlopige voogdij (artikel 1:241 BW) voogdij (titel 14, afdeling 6 van Boek 1 BW) en de gezag beëindigende maatregel (titel 14, afdeling 5 van Boek 1 BW)
Jeugdhulp	Hulp zoals omschreven in artikel 1.1 van de Jeugdwet. Kortgezegd gaat het om hulp bij psychische problemen, een verstandelijke beperking en/of opvoedproblemen. Jeugdhulp is bedoeld voor kinderen en jongeren tot 18 jaar en in sommige gevallen tot 23 jaar.
Jeugdhulpplicht	De plicht van gemeenten om jeugdhulp te organiseren indien naar het oordeel van het college een jeugdige of een ouder jeugdhulp nodig heeft in verband met opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen en voor zover de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen ontoereikend zijn.
Jeugdhulpaanbieder	• de natuurlijke persoon die, het verband van natuurlijke personen dat of de rechtspersoon die bedrijfsmatig jeugdhulp doet verlenen onder verantwoordelijkheid van het college; • solistisch werkende jeugdhulpverlener onder verantwoordelijkheid van het college.
Jeugdreclassering	Reclasseringswerkzaamheden en begeleiding, zoals genoemd in het wetboek van strafrecht, het begeleiden van en toezicht houden op jeugdigen die deel nemen aan een scholings- en trainingsprogramma en het geven van aanwijzingen als bedoeld in de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen of de overige taken die bij of krachtens de wet aan de gecertificeerde instellingen zijn opgedragen.
Jeugdzorg	Verzamelterm voor jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.
Jeugdzorgaanbieders	Verzamelterm voor jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen.
Normaliseren	Werkdefinitie uit het Leernetwerk Haaglanden (regionale kenniswerkplaats): 'Normaliseren kan op basis van de tot nu toe beschreven literatuur en visies als werkdefinitie worden omschreven als het reduceren van de zorgvraag door middel van het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid van jeugdigen, opvoeders en het sociale netwerk en tevens het waken voor onnodig diagnosticeren of problematiseren van incidenten en afwijkingen van het gemiddelde, ook wel 'de norm'. Hierin dient benadrukt te worden dat jeugdigen en opvoeders met hulpvragen waarbij jeugdhulp noodzakelijk is wel aanspraak moeten kunnen blijven maken op de juiste ondersteuning.

Begrip	Toelichting
poh-ggz en ondersteuner jeugd/ jeugdconsulent	poh-ggz (evt. met aandachtsgebied jeugd, de poh-jeugd) Praktijkondersteuner huisartsen voor geestelijke gezondheidszorg. De poh-ggz biedt vraagverheldering, diagnostiek, kortdurende behandeling of (langer durende) ondersteuning en begeleiding aan personen met psychische, psychosomatische en psychosociale problematiek (bron: trimbos-instituut). De poh-ggz valt onder verantwoordelijkheid van de huisarts en wordt bekostigd uit de Zorgverzekeringswet. Ondersteuner jeugd/jeugdconsulent professional die hulp aan biedt jeugdigen en gezinnen bij ondersteuningsvragen, werkt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente in het kader van de Jeugdwet.
Residentiële jeugdhulp	Residentiële jeugdhulp is een vorm van hulpverlening waarbij jeugdigen (tijdelijk) dag en nacht buiten hun eigen gezin of netwerk verblijven, onder meer in leefgroepen en behandelgroepen.
Sociale steun: Informele steun(figuren), informele netwerken, vrijwilligers	De termen sociale steun, informele steun, steunfiguren, informele netwerken en vrijwilligers worden veelvuldig door elkaar gebruikt. Hier zitten nuances in betreffende: vrijwilliger/uit het eigen netwerk, georganiseerd/ongeorganiseerd, binnen/buiten jeugdhulp, en 'soort' hulp. Wanneer we het hebben over informele ondersteuning gaat het over steun geboden vanuit vrijwilligersorganisaties bijv. via maatjesprogramma's, maar ook gezinsondersteuning zoals HomeStart, steungezin, etc. Wanneer we het hebben over een zelfgekozen informeel steunfiguur uit het eigen netwerk dan gaat het over iemand uit het EIGEN netwerk.
Vrij toegankelijke voorziening en niet-vrij toegankelijke voorzieningen	Voor een vrij toegankelijke voorziening is geen beschikking van de gemeente nodig. Bij vrij toegankelijke voorzieningen is de vorm niet relevant. Ze kunnen zowel collectief als individueel zijn.
(en niet individuele en collectieve voorziening!)	Voor de niet-vrij toegankelijke voorzieningen is wel een beschikking van de gemeente nodig.
Vijfhoek	De Hervormingsagenda jeugd is voorbereid door de samenwerkende partijen vanuit vijf perspectieven: • Cliëntorganisaties en jongerenvertegenwoordigers (Ieder(in), MIND, NJR) • Professionals (Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd (SBJ) namens NVvP, NIP, LVVP, NVO, BPSW, BVjong, AJN, V&VN, LHV, NVK, FVB) • Aanbieders (Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ) namens Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse ggz en de VGN) • Gemeenten (vertegenwoordigd via VNG); • Het Rijk (VWS, BZK, JenV, Financiën, SZW en OCW)
Triple L doelgroep	Triple L = Levensbreed, levensloop, levenslang. Het kan gaan om kinderen met een beperking, stoornis of chronische (progressieve) ziekte die dagelijks extra ondersteuning en/of zorg vragen. Vanwege de effecten van aandoeningen of gebeurtenissen bij deze groep, zien sommige gezinnen zich genoodzaakt hun leven lang structureel of herhaaldelijk beroep te doen op zorg en ondersteuning, zeker als er meerdere problematieken bij een persoon of in een gezin spelen.

concept

7c. Stand van zaken bestuurlijke afspraken klimaat en energie

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: 'Uitnodiging ALV 14 juni 2023'

Samenvatting
Het kabinet heeft de ambities in het Klimaatakkoord voor CO2-reductie (49% in 2030 ten opzichte van 1990) verhoogd. Dat vraagt een forse extra inzet. In de ALV informeert het bestuur de leden over de invulling van de randvoorwaarden op basis waarvan gemeenten extra taken kunnen uitvoeren die aanvullend zijn op de huidige afspraken in het Klimaatakkoord. Op basis daarvan zal de VNG het gesprek voeren met het rijk. Over de uitkomsten van dit gesprek zal het bestuur de leden, afhankelijk van de ontwikkelingen, in de Najaars ALV van 2023 opnieuw informeren of een voorstel voorleggen.

Inleiding
Vorig jaar in mei hebben VNG, IPO en Unie van Waterschappen de afspraken uit het Klimaatakkoord verder uitgewerkt in bestuurlijke afspraken met het rijk. Het betreft naast overkoepelende afspraken over de uitvoeringsmiddelen, de governance en de monitoring ook sectorale afspraken voor elk van de vijf sectoren uit het Klimaatakkoord (gebouwde omgeving, energie/infra, industrie, mobiliteit en landbouw en landgebruik).

In deze afspraken heeft VNG vastgehouden aan het Klimaatakkoord en de drie randvoorwaarden die de ALV ons heeft meegegeven:

1. Gemeenten krijgen de **uitvoeringslasten vergoed**;
2. Gemeenten beschikken over de **juiste bevoegdheden**;
3. De energietransitie is **haalbaar en betaalbaar** voor de samenleving.

Een aanvullende randvoorwaarde is dat overheden 'schouder aan schouder' gezamenlijk werken aan de klimaatopgave. Gebaseerd op deze randvoorwaarden hebben wij vorig jaar aan het rijk aangegeven positief te zijn over de overeengekomen bestuurlijke afspraken. Inmiddels heeft het kabinet de klimaatambitie opgehoogd en aanvullende maatregelen gepresenteerd. In deze notitie lichten we de stand van zaken toe van de overkoepelende en sectorale bestuurlijke afspraken, en welke impact de verhoging van de CO_2 doelen hierop heeft. Verder schetsen we hoe we de leden hierover willen raadplegen. In de ALV in december zullen we dan de resultaten van onze bevindingen presenteren.

Aanscherping klimaatambitie kabinet vs bestuurlijke afspraken
Het kabinet heeft de ambities voor CO_2-reductie verhoogd van -49% (Klimaatakkoord) naar -55% in 2030 tov 1990. Om zeker te stellen dat dit doel worden gehaald, richt het kabinet het beleid op een reductie van 60 % in 2030. Dat vraagt een forse extra inzet van beleidsmaatregelen. Een jaar geleden heeft het kabinet in het Coalitieakkoord al extra maatregelen vastgelegd. Uit de Klimaat en Energieverkenning (KEV) 2022 blijkt echter dat Nederland de nationale klimaatdoelen ook hiermee niet haalt. Daarom heeft het kabinet bij de Voorjaarsnota een pakket van 120 aanvullende klimaatmaatregelen gepresenteerd. Het pakket bestaat uit normerende, beprijzende en subsidie maatregelen. In totaal wordt er € 28 miljard uitgetrokken voor de maatregelen, waarvoor wordt geput uit het Klimaatfonds van € 35 miljard.

In de bestuurlijke afspraken van vorig jaar onderschrijven gemeenten nogmaals de doelstelling uit het Klimaatakkoord van 49% CO_2 reductie in 2030, maar verbinden zich niet aan de verhoogde kabinetsambities. Deze zijn immers niet in samenspraak met gemeenten overeengekomen en daarbij is de doelstelling van 49% is al zeer ambitieus. De inzet van gemeenten en ook de randvoorwaarden zijn gericht op het halen van de 49% CO_2 reductie. Ook de uitvoeringsmiddelen voor de periode 2023-2025 zijn gebaseerd op de taken die nodig zijn om de 49% te halen.

Impact extra taken op gemeenten
Op dit moment voeren gemeenten al verschillende taken uit die niet voorzien waren in het Klimaatakkoord. Dit betreft deels taken die het gevolg zijn van maatschappelijke ontwikkelingen zoals netcongestie en de energiecrisis. Daarnaast betreft het taken die voortkomen uit aanvullend rijksbeleid zoals de aanpak energiearmoede en de lokale aanpak van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP). De middelen voor energiearmoede worden direct aan alle gemeenten uitgekeerd, terwijl de NIP gelden moeten worden aangevraagd en daarmee dus optioneel zijn. Hoewel beide aanpakken voor een klein deel voorzien in uitvoeringskosten, leiden de extra taken tot aanzienlijke extra uitvoeringslasten. Over middelen voor de extra taken als gevolg van netcongestie zijn IPO en VNG nu in gesprek met het rijk. De rijksambities op groen gas zullen vanaf 2025 tot extra taken leiden; ook hierover zijn IPO en VNG in gesprek met het rijk.

Van de aanvullende 120 maatregelen uit de voorjaarsbesluitvorming zullen in ieder geval de volgende tot extra taken voor gemeenten leiden:

- Versneld verduurzamen slechtst geïsoleerde woningen
- Extra geld voor huizen in wijken met veel energiearmoede
- Forse inzet op extra laadpalen
- Aanscherping energiebesparingsplicht voor bedrijven

Met het rijk is afgesproken dat er een uitvoeringstoets voor gemeenten wordt gedaan naar het pakket aan maatregelen uit de voorjaarsbesluitvorming. Ook zullen de extra maatregelen worden meegenomen in de herijking van de uitvoeringsmiddelen.

Herijking
In de bestuurlijke afspraken is opgenomen dat er een herijking komt van het ROB onderzoek naar de uitvoeringsmiddelen. Deze herijking moet leiden tot het opnieuw afstemmen van de uitvoeringsmiddelen op de taken van decentrale overheden voor de periode 2025-2030. De herijking moet in Q1 2024 gereed zijn zodat op basis daarvan voor de zomer van 2024 bestuurlijke afspraken worden gemaakt met het oog op de begroting 2025 en verder. In deze herijking zullen ook de extra taken voor gemeenten als gevolg van de aanscherping naar 55% worden meegenomen. Indien uit de herijking blijkt dat gemeenten meer uitvoeringsmiddelen nodig hebben, zal in de bestuurlijke afspraken worden besproken hoe gemeenten hier de komende jaren voor kunnen worden gecompenseerd.

In de herijking worden ook de investeringskosten in kaart gebracht die gemeenten moeten maken voor de energietransitie zoals voor de aanleg van warmtenetten, laadinfrastructuur en de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Stand van zaken randvoorwaarden Klimaatakkoord
Hieronder geven we een overzicht van de mate waarin de randvoorwaarden die VNG bij het klimaatakkoord heeft gesteld zijn ingevuld.

1. *Uitvoeringslasten zijn toereikend en geborgd*
   Het rijk komt nagenoeg volledig tegemoet aan het ROB-advies. In het coalitieakkoord is voor 2023 tot en met 2030 € 5,38 miljard gereserveerd voor de uitvoeringskosten van gemeenten en provincies. Voor de periode 2023 tot en met 2025 wordt hiervan € 1,04 miljard uitgekeerd. Gemeenten hebben hiervoor in april 2023 een eenmalige aanvraag gedaan voor het totale bedrag voor deze periode. De betaling vindt uiterlijk plaats in mei 2023, januari 2024 en januari 2025. Voor de jaren 2026 t/m 2030 wordt een nieuwe regeling opengesteld.

   Het gebruik van een brede doeluitkering (een uitkering voor energie en klimaat; geen verzameling specifieke uitkeringen) betekent voor gemeenten lage administratieve lasten in combinatie met veel ruimte om middelen naar eigen inzicht aan klimaat te besteden. Mocht er aanvullend beleid uitgevoerd worden dat leidt tot extra taken voor gemeenten, dan stelt het rijk waar nodig aanvullende middelen beschikbaar. Zoals hierboven geschetst zal in Q1 2024 de herijking van het ROB-advies worden afgerond waarin dit wordt onderzocht.

   Gemeenten kunnen met de verstrekte uitvoeringsmiddelen voortvarend aan de slag met het uitbreiden van de uitvoeringscapaciteit. De krappe arbeidsmarkt is daarbij een uitdaging. VNG spant zich langs verschillende lijnen in om deze uitdaging het hoofd te bieden. Zo onderzoekt VNG welke maatregelen op het gebied van organisatie- en innovatiekracht, aantrekkelijk werkgeverschap en imago, pooling en opleiden gemeenten kunnen helpen.

2. *Bevoegdheden op orde*
   In de bestuurlijke afspraken is opgenomen dat het rijk streeft naar het in werking laten treden van de wetten WCW (Wet collectieve warmtevoorziening) en Wgiw (Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie) in 2024. Voor de Wgiw lijkt dit te lukken. Als de WCW zoals verwacht, na de zomer naar de RvS wordt gestuurd, zou dit voor de WCW ook kunnen lukken. Minister Jetten heeft besloten publieke marktordening op te nemen in de WCW. Dit zou gemeenten bij de ontwikkeling van warmtenetten de regierol geven die zij verlangen. Met de Wgiw krijgen gemeenten de aanwijsbevoegdheid om aardgaslevering door netbeheerders te beëindigen.

3. *Haalbaar en betaalbaar*
   Het rijk werkt, in samenwerking met VNG en gemeenten, de begrippen betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit uit in een gezamenlijke ‘Handreiking uitwerking betaalbaarheid’. Doel is dat gemeenten hier bij de startwijken mee kunnen werken. Deze uitwerking, die in 2023 zal worden afgerond, beoogt een uniforme uitleg te formuleren hoe met betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit kan worden omgegaan.

4. *Schouder aan schouder samenwerken*
   Het rijk en de decentrale overheden gaan schouder aan schouder samenwerken. Zij richten daarvoor een meerlaagse en interbestuurlijke overlegstructuur in. Door de samenwerking te intensiveren kunnen de overheden de uitdagingen die de klimaatopgave met zich meebrengt aan. De 'schouder aan schouder' -lijn wordt ook nadrukkelijk gecommuniceerd in de nieuwe publiekscampagne van het rijk die rond de zomer zal starten.

Stand van zaken sectorale afspraken

Gebouwde Omgeving

De VNG en het rijk hebben onder andere afspraken gemaakt over de haalbaarheid en betaalbaarheid voor de samenleving (energietransitie moet betaalbaar zijn voor burgers), juridische en financiële randvoorwaarden voor gemeenten en brede ondersteuning van gemeenten) in de warmtetransitie. Wanneer uit de gemeentelijke uitvoeringspraktijk blijkt dat betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit onvoldoende zijn gewaarborgd en dit belemmerend werkt voor de warmtetransitie maken rijk en gemeenten afspraken over aanvullende maatregelen die een oplossing moeten bieden.

Ter ondersteuning van gemeenten is in 2023 het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) van start gegaan en zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de regionale ondersteuningsstructuur. Het rijk streeft naar het in werking laten treden van de wetten WCW en Wgiw in 2024. Voor de Wgiw lijkt dit lukken, voor de WCW is dit nog de vraag. Voor het afdekken van de onrendabele top voor warmtenette wordt dit jaar €150 miljoen beschikbaar gesteld via de Warmtenetten Investeringssubsidie (WIS). De 'handreiking betaalbaarheid' zal binnenkort worden gepubliceerd, maar vraagt nog een aanvullende concretiseringsslag ten aanzien van het definiëren van betaalbaarheid bij het inzetten van de aanwijsbevoegdheid. Ook het in gezamenlijkheid communiceren over het einddoel in de gebouwde omgeving en de wijze waarop we daar naar toewerken vraagt nog extra aandacht.

Landbouw en Landgebruik

Dit onderdeel is, met uitzondering van glastuinbouw, uit het klimaatakkoord gehaald en ondergebracht bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Aandachtspunten zijn de afstemming tussen het klimaatakkoord en het NPLG, de positie van de glastuinbouw in het klimaatakkoord en de verbetering van de samenwerking tussen koepels en LNV. Zorgpunt bij het NPLG is het effect van de gecombineerde maatregelen op de leefbaarheid van het platteland.

Mobiliteit

De VNG, IPO en het rijk hebben in de bestuurlijke afspraken vastgelegd dat de Regionale Mobiliteitsprogramma's zonder directe en coördinerende steun lastig van de grond komen. Daarom verkennen rijk, IPO en VNG gezamenlijk hoe de gemeenten ondersteund kunnen worden.
Eind 2023 worden door het rijk nieuwe bestuursovereenkomsten gesloten (met de NAL-regio's) voor het doorzetten van de regionale samenwerking om gemeenten te ondersteunen bij de uitrol van laadinfrastructuur tot 2030.

Over het onderwerp Betalen naar Gebruik is nog geen overeenstemming. Bestuurlijk is afgesproken dat IPO en VNG een alternatief uitwerken voor een heffing naar plaats en tijd (als aanvulling op de vlakke heffing).

Rondom de woningbouwopgave is bestuurlijk afgesproken dat rijk, IPO en VNG zich inspannen om te zorgen dat de verduurzaming van mobiliteit bij alle bestuurlijke besluitvorming onderdeel is van de woningbouwopgave en de ruimtelijke inrichting. Verder zijn er afspraken opgenomen over ZE-zones, werkgeversaanpak en deelmobiliteit die de reeds bestaande afspraken bevestigen.

Energie-infrastructuur en elektriciteit

Projecten voor duurzame energie, woningbouw, bedrijvigheid en mobiliteit lopen aan tegen de capaciteit van de energie-infrastructuur. Daarom is bestuurlijk afgesproken dat er meer overheidsregie

komt om de realisatie van nieuwe infrastructuur te versnellen, om bestaande infrastructuur slimmer te gebruiken en om beter te prioriteren en programmeren. Dat gebeurt door betere afstemming, actievere rolinvulling, meer samenhangende kaders en passende bevoegdheden en wet- en regelgeving. De VNG pakt in het kader van het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) diverse acties ten aanzien van sneller bouwen van infrastructuur op.

Voor versnelling van de aanleg van energie-infrastructuur werken Rijk en medeoverheden aan het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). Onlangs is in een ministeriële regeling vastgelegd dat er in de investeringsplannen van de netbeheerders meer prioriteit wordt gegeven aan de energie infra projecten uit de MIEKs Voor einde jaar 2023 is bekend hoe en wanneer dit in de Energiewet gaat landen.

Het MIEK was tot nog toe alleen gericht op verduurzaming van de industrie. Waar nodig en mogelijk wordt het nationaal-MIEK verbreed met Gebouwde Omgeving en Mobiliteit. Ook op lager niveau wordt de integraliteit met andere thema's zoals RES, CES, NAL en RMP versterkt incl. een goede samenhang met het nationale niveau. De provincies hebben dit voorjaar de provinciale MIEK's gepubliceerd die de infra vraag van de regionale industrie ondersteunen. Aandachtspunt voor de tweede iteratie van de pMIEKs, die begin 2025 moet zijn afgerond, is het betrekken van gemeenten. Dit is in veel provincies nu nog niet goed gelukt.

Ruimtelijke inpassing is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van rijk en decentrale overheden. De inzet is gericht op een integrale aanpak tussen het energiesysteem, de ruimtelijke ordening en de ondergrond. Er zijn kansen voor versnelling, waarbij lagere overheden vroegtijdig en goed zijn betrokken en het Rijk, provincies, netbeheerders en partners intensief samenwerken en langjarig vooruit plannen. In overleg kunnen gemeenten/provincies de inpassing doen van zonneprojecten van 50-100 MW waarvoor de bevoegdheid nu nog bij het rijk ligt.

De Regionale Energiestrategieën (RES) zijn essentieel voor het doel van 35 TWh duurzame elektriciteit in 2030. Om dat doel te bereiken, blijven rijk en medeoverheden samen optrekken op thema's als netcapaciteit, MER, milieunormen, regelgeving, subsidies en communicatie. Hier is ook in het rapport van Greetje Bos over het eventueel ophogen van de RES-doelen bij stil gestaan. Die verhoging van de doelen zal er niet komen, het verbeteren van de interbestuurlijke samenwerking op alle schaalniveaus is wél nodig.

<u>Industrie</u>
Het rijk en medeoverheden trekken samen op voor de verduurzaming van de industrie. Het Klimaatakkoord en het Coalitieakkoord zijn daarvoor de basis. Om de CO_2 doelstelling voor 2030 te halen zal verduurzaming van de industrie en de daarmee samenhangende grootschalige energie-infrastructuur versneld gerealiseerd moeten worden.

Recent is het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI) gestart. Dit programma is gericht op het wegnemen van onzekerheid over het aanbod van groene elektriciteit en waterstof voor de industrie. Daarnaast richt het programma zich op strategische planvorming voor 2030. Op korte termijn zal hiervoor de Routekaart worden gepubliceerd. Een ander onderdeel van het NPVI zijn de maatwerkafspraken met de 10-20 grootste uitstoters. Met een aantal bedrijven zijn inmiddels uitgangspunten vastgelegd in 'expression of principles'.

Sinds dit jaar is de verbrede energiebesparingsplicht van bedrijven van kracht. Het rijk heeft extra budget beschikbaar gesteld voor toezicht en de handhaving door decentrale overheden.

In gesprek met leden
VNG wil de komende maanden met de leden in gesprek gaan over de stand van zaken van de uitvoering van de taken op het gebied van klimaat en energie. Nu gemeenten steeds meer in de fase van uitvoering komen, wordt ook steeds duidelijker wat gemeenten daarvoor nodig hebben van het rijk. Het gesprek richt zich zowel op de taken uit het klimaatakkoord als op de aanvullende taken die het gevolg zijn van de aangescherpte klimaatambities van het kabinet en maatschappelijk ontwikkelingen zoals de energiecrisis, netcongestie en de tekorten op de arbeidsmarkt. Wij willen hiermee een beeld krijgen van waar gemeenten tegenaan lopen bij het uitvoeren van de lokale beleidsplannen en wat zij nog nodig hebben. Ook willen we bezien of de randvoorwaarden nog zijn ingevuld en of die toereikend zijn voor de rol die gemeenten moeten gaan vervullen in de energietransitie.

De raadpleging willen we op de volgende wijze vormgeven zodat we een zo breed mogelijk beeld krijgen:

- Organiseren van een aantal ambtelijke en bestuurlijke oploopjes
- Agenderen in de ambtelijke meedenkgroepen
- Uitsturen van een enquête naar alle leden over huidige aanpak en beeld van nieuwe doelstellingen kabinet

Op de Najaars ALV van 2023 zullen we over onze bevindingen rapporteren.

7d. Actualiteit asielzaken

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Ontwikkelingen asiel en migratie

Prognoses opvang en huisvesting

Het kabinet heeft op vrijdag 28 april bekendgemaakt dat er de komende periode wederom grote aantallen asielzoekers worden verwacht. Dit betekent dat de opgaven op het gebied van opvang, huisvesting en integratie nog groter worden. Dat baart de VNG zorgen, temeer omdat dit naast de opvang van ontheemden uit Oekraïne komt. Meer informatie over de verwachte impact op gemeenten vindt u in de ledenbrief van 4 mei jl.

Middelen LVV (opvang ongedocumenteerden)

In de recent gepresenteerde Voorjaarsnota waren geen middelen opgenomen voor de Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) voor 2024 en verder. Dit leidde tot onbegrip onder gemeenten. Op 9 mei is het kabinet teruggekomen op het besluit. Dat betekent dat de inhoudelijke gesprekken over de landelijke uitrol van de LVV worden voortgezet. Het streven is daarbij om te komen tot een landelijk dekkend netwerk voor opvang van ongedocumenteerden met structurele financiering.

Spreidingswet

De VNG is voorstander van een duidelijke, uitlegbare en uitvoerbare Spreidingswet die zo snel mogelijk in gaat. Een wet die het doel heeft het aantal asiel-opvangplekken eerlijk over gemeenten te verdelen, solidariteit onder gemeenten te vergroten, integratie van nieuwkomers te bevorderen en gemeenten die meer doen dan hun opgave daar niet voor te straffen. Met het wetsvoorstel dat door de staatssecretaris van JenV naar de Tweede Kamer is gestuurd voor behandeling, worden deze doelstellingen in onze ogen niet behaald. Op 25 mei is er in de Tweede Kamer een rondetafelgesprek over de Spreidingswet, waarvoor VNG en G40 zijn uitgenodigd. In een gezamenlijk position paper lichten wij onze bezwaren toe met een voorstel voor verbetering van de verdeelsystematiek. Dit voorstel is geaccordeerd door het VNG-bestuur. Op dit dossier werken we nauw samen met het IPO. Ook zijn er goede contacten met het COA, Veiligheidsberaad en Vluchtelingenwerk.

8. Verantwoording over uitvoering moties Najaars ALV 2 december 2022

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: "Uitnodiging ALV 14 juni 2023"

Samenvatting
Hierbij legt het VNG bestuur verantwoording af aan de leden over de uitvoering van zes moties die zijn aangenomen in de ALV van 2 december 2022 en over twee moties die in deze ALV zijn aangehouden. Bij iedere motie is aangegeven of het bestuur voorstelt om de motie af te doen of langer aan te houden. Uitgangspunt is dat moties worden afgedaan, waarbij de oproep in de motie integraal onderdeel wordt van de VNG-inzet op betreffende onderwerp. Bij uitzondering kan het bestuur om politiek-strategische of meer inhoudelijke overwegingen voorstellen om moties aan te houden.

Voorstel aan de leden
Bestuur stelt de leden voor om in te stemmen met de verantwoording van het bestuur over de uitvoering van moties, inclusief de voorstellen om de betreffende moties als afgedaan te beschouwen dan wel aan te houden.

NB) zie ook de bijlage "Naar een andere manier om ruimte te geven aan moties en signalen in de ALV"

Inhoudsopgave verantwoording uitvoering moties

Aangehouden moties:
- Motie Terneuzen "Uitvoerbaarheid op het gebied van de transities van klimaat, energie en stikstof"
- Motie Almere en Tilburg "Een uitvoerbaar en betaalbaar inburgeringsstelsel, anders niet acceptabel voor gemeenten deel II"

Aangenomen moties:
- Motie Gorinchem "Behoud streekziekenhuizen"
- Motie Vlaardingen "Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming"
- Motie Noardeast-Fryslân "Integraal en structureel aanpakken bestaanszekerheid"
- Motie Deventer "Eigen bijdrage (abonnementstarief) Wmo 2015"
- Motie Krimpenerwaard "Hervormingsagenda Jeugd"
- Motie Eindhoven en Tilburg "Inwerking treden Omgevingswet"

Klimaat en energie

Onderwerp:	Transities klimaat, energie en stikstof”
Motie en indiener:	Motie Terneuzen “Uitvoerbaarheid op het gebied van de transities van klimaat, energie en stikstof” (aangehouden motie)
Inhoud/oproep: (samengevat)	De motie constateert dat grote maatschappelijk opgaven/transities waar gemeenten voor staan op het gebied van klimaat, energie, stikstof en wonen een groot beslag leggen op de bestaande personele capaciteit én vraagt om uitbreiding. Uitbreiding van personele capaciteit is volgens de Vereniging lastig te realiseren door de complexiteit van opgaven, de voorbereidingen die getroffen moeten worden op verschillende (bestuurs)niveaus én de krapte op de arbeidsmarkt. De motie roept de VNG daarom op ‘zich in te spannen om gemeenten in staat te stellen voldoende capaciteit in te kunnen zetten voor de bemensing van deze projecten.’
Verantwoording:	De zorg over de krappe arbeidsmarkt, en wat dat betekent voor de capaciteit van gemeenten, wordt breed gedragen binnen de vereniging. Binnen de mogelijkheden die er zijn, spant de VNG zich langs verschillende lijnen in om gemeenten hierin te steunen. Enerzijds onderzoekt de VNG hoe gemeenten kunnen worden ondersteund bij slimmere en duurzame inzet van (schaarse) medewerkers. Anderzijds agendeert de VNG nadrukkelijker de capaciteitsvraag op bestuurlijk niveau bij het rijk. Het arbeidsmarktvraagstuk speelt binnen de gehele organisatie van gemeenten. VNG oriënteert zich op maatregelen op het gebied van organisatie- en innovatiekracht, aantrekkelijk werkgeverschap en imago, pooling en opleiden. Deze ideeën worden bestuurlijk getoetst tijdens de bestuurderconferentie deze herfst, die VNG samen met het A&O fonds organiseert. In de loop van het jaar komt capaciteit beschikbaar om deze ideeën verder uit te werken. Specifiek is er bijvoorbeeld op het ‘woondomein’ de provinciale flexpool regeling voor gemeenten en zijn er expertteams woningbouw. Inzet van de VNG bij BZK is om deze initiatieven voor nog meer gemeenten toegankelijk te maken.

Onderwerp:	Transities klimaat, energie en stikstof”
	Ook wordt gewerkt aan een regeling ten behoeve van bevoorschotting van uitvoeringskosten van gemeenten als het gaat het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG). Dit ziet ook uitdrukkelijk op het capaciteitsvraagstuk. Tegelijkertijd is er op dit moment een zogenaamd artikel 2 onderzoek gaande ten behoeve van de hele looptijd van het NPLG waar ook expliciet arbeidskrapte een belangrijk gegeven is om van antwoord te voorzien richting gemeenten. Juist gemeenten spelen samen met provincies in de vele gebiedsprocessen een belangrijke rol bij het realiseren van doelen zoals opgenomen in het NPLG inzake klimaat, water en natuur in samenhang met het bieden van voldoende toekomstperspectief. Voor de uitvoering van het klimaatakkoord zijn vanaf dit jaar forse uitvoeringsmiddelen beschikbaar voor 2023, 2024 en 2025 (de CDOKE-regeling). Met deze middelen worden gemeenten in staat gesteld langdurig te investeren in personeelscapaciteit (in plaats van kortdurende contracten of adviesbureaus te moeten inhuren). Dit jaar wordt verder verkend hoe deze middelen in ieder geval tot 2030 kunnen worden geborgd. Ook publiceert de VNG voor de zomer vier essays van deskundigen over gemeentelijke uitvoeringskracht in de energietransitie. Deze essays benutten wij om het gesprek aan te gaan met gemeenten en andere stakeholders (zoals het onderwijs) over mogelijkheden voor ondersteuning van gemeenten en samenwerking met partners om de uitvoeringskracht van gemeenten te versterken.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Inburgering

Onderwerp:	Inburgering
Motie en indiener:	Motie Almere en Tilburg “Een uitvoerbaar en betaalbaar inburgeringsstelsel, anders niet acceptabel voor gemeenten deel II” (aangehouden motie)
Inhoud/oproep: (samengevat)	Draagt het bestuur op: - Zich te blijven inzetten voor een betaalbaar en uitvoerbaar inburgeringsstelsel voor gemeenten - Ervoor te zorgen dat het Rijk zijn verantwoordelijkheid neemt om samen met de gemeenten de gesignaleerde knelpunten, ten aanzien van structurele passende financiën, sturingsmogelijkheden, (ICT)systemen, privacy en verantwoording, aan te pakken en op te lossen, anders wordt de regiefunctie voor gemeenten onuitvoerbaar - Ervoor te zorgen dat gemeenten kunnen leren van (praktijk)ervaringen. Het inburgeringstraject is gebaat bij een adaptief systeem, dat qua wet- en regelgeving aan kan sluiten op nieuwe inzichten en ervaringen uit de praktijk.
Verantwoording:	De uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van het inburgeringsstelsel vraagt nog steeds inzet van de VNG. De VNG is hierover structureel in gesprek met het rijk. De VNG zal de uitgaven voor onder andere de uitvoeringskosten en de onderwijsroute blijven monitoren. De motie ondersteunt die gesprekken en onderschrijft de inburgeringswet als adaptief en lerend stelsel. De Communities of Practice (CoP’s) geven daarbij inzicht op de uitvoeringskwesties van gemeenten en samenwerkingspartners.
Voorstel:	De motie aanhouden

Zorg

Onderwerp:	Behoud streekziekenhuizen
Motie en indiener:	Motie Gorinchem “Behoud streekziekenhuizen”
Inhoud/oproep: (samengevat)	In de motie spreekt de gemeente de zorg uit dat met de afspraken in het Integraal Zorgakkoord (IZA) de nabijheid en bereikbaarheid van streekziekenhuizen en de spoedeisende eerste hulp (SEH) in de regio onder druk komen te staan. Dit heeft gevolgen voor de leefbaarheid in de regio en kan leiden tot een ongewenste toename in gezondheidsverschillen. De motie draagt het bestuur op deze zorg publiekelijk te uiten, het ministerie van VWS er toe te bewegen de gevolgen van de maatregelen in beeld te brengen en via de regio te zorgen dat de bereikbaarheid en toegankelijkheid van zorg en SEH zoveel mogelijk in stand blijft. De motie onderschrijft overigens de gedachte achter het IZA dat een stevige inzet op preventie en een gezonde leefstijl, en een verbinding met het sociaal domein van belang zijn.
Verantwoording:	Door deelname aan het IZA is de VNG direct betrokken bij de gesprekken over zowel de inrichting en organisatie van de acute zorg, als de concentratie en spreiding van medisch specialistische zorg. In deze gesprekken vragen wij aandacht voor het signaal in de motie met betrekking tot de leefbaarheid in de regio en de gevolgen daarvan voor de gezondheidsverschillen. Het Uitvoeringsbesluit WKKGZ (ook wel: Amvb acute zorg) dat vorig jaar is ingegaan draagt o.a. ziekenhuizen, huisartsenposten en acute ggz-instellingen op om colleges van B&W en de voorzitter van de veiligheidsregio te betrekken bij de besluitvorming over gedeeltelijke of gehele sluiting van acuut zorgaanbod. Doordat GHOR en GGD vertegenwoordigd zijn in de Regionale overleggen acute zorgketen (ROAZ) en worden ook de directeuren publieke gezondheid (DPG-en) betrokken. Daarnaast is in het IZA afgesproken dat alle 10 ROAZ-en plannen opstellen met afspraken over de knelpunten in de toegankelijkheid en de kwaliteit van acute zorg. Hierbij wordt ook het inwonersperspectief meegenomen. Tot slot wil de minister een alternatief voor de 45-minutennorm. Hij informeert de Kamer binnenkort over proces en tijdspad hiervoor. Toegezegd is dat in dit proces ook het perspectief van inwoners en van gemeenten zorgvuldig wordt betrokken.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Onderwerp:	Kind- en gezinsbescherming
Motie en indiener:	Motie Vlaardingen “Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming”
Inhoud/oproep: (samengevat)	Een inzet van het VNG-bestuur om te zorgen dat het toekomstscenario Kind en -Gezinsbescherming voortvarend wordt uitgevoerd om zo de problemen in de jeugdbeschermingsteken structureel aan te pakken.
Verantwoording:	De VNG is samen met de ministeries van VWS en JenV opdrachtgever van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Doel van het toekomstscenario is verbetering van de hulp aan gezinnen en huishoudens waar de (huiselijke) veiligheid in het geding is. Het Toekomstscenario beperkt zich dus niet tot jeugdigen, maar richt zich op inwoners van alle leeftijden. Het Toekomstscenario vraagt om een andere manier van werken maar ook om verandering van het stelsel. De VNG zet stevig in op deze ontwikkeling en streeft naar de benodigde ruimte om de nieuwe manier van werken te kunnen beproeven in de praktijk. Parallel werken de opdrachtgevers aan maatregelen, om de acute problematiek in de jeugdbescherming aan te pakken. Ook bij deze maatregelen houden we de koers richting het Toekomstscenario scherp in het vizier. Het programmateam ondersteunt regio’s en gemeenten bij de implementatie van het Toekomstscenario. Geleerde lessen uit de praktijk worden door het team geïnventariseerd en breed gedeeld en benut. Omdat de lokale teams een cruciale rol spelen in de andere manier van werken, is het belangrijk dat zij bijtijds aan de slag gaan met de nieuwe manier van werken. Hiervoor komt vanuit het programmateam een samenhangend ondersteuningsaanbod beschikbaar in de zomer 2023 dat zich richt op gemeenten t.b.v. actieve lokale teams die zelf hulp verlenen en kunnen werken met gezinnen en huishoudens (0-100) waar de veiligheid in het geding is.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Onderwerp:	Bestaanszekerheid
Motie en indiener:	Motie Noardeast-Fryslân “Integraal en structureel aanpakken bestaanszekerheid”
Inhoud/oproep: (samengevat)	Het bevorderen van een integrale en structurele aanpak van de armoedeproblematiek.
Verantwoording:	De motie sluit naadloos aan bij de bestaande lijn die het bestuur volgt en is onderdeel van het structureel borgen van bestaanszekerheid. De VNG heeft recent een essay naar buiten gebracht met de visie voor de lange termijn aanpak. De genoemde punten zijn hier een integraal onderdeel van. De VNG ziet de oproep dan ook als een oproep om verder werk te maken van de structurele aanpak van het borgen van bestaanszekerheid op de korte, middellange en lange termijn. En om hier een werkagenda van te maken met haar leden.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Onderwerp:	Abonnementstarief
Motie en indiener:	Motie Deventer “Eigen bijdrage (abonnementstarief) Wmo 2015”
Inhoud/oproep: (samengevat)	Er wordt inzet van het VNG-bestuur gevraagd om te zorgen dat de verantwoordelijk staatssecretaris het wetsvoorstel ‘passende bijdrage hulp bij het huishouden Wmo’ zodanig wijzigt dat in principe alle gebruikers van de ondersteuning in de Wmo een eigen bijdrage zijn verschuldigd: dat meerpersoonshuishoudens/niet AOW gerechtigden niet meer bij wet worden uitgezonderd van het betalen van een eigen bijdrage Wmo en dat het bestuur dit onderwerp ook onder de aandacht brengt bij de leden van de Eerste en Tweede Kamer.
Verantwoording:	In de ambtelijke en bestuurlijke overleggen én in de internetconsultatie bij het wetsvoorstel passen bijdrage hulp bij het huishouden, is dit expliciet besproken met VWS en de staatssecretaris. Dit heeft helaas niet geleid tot een wijzing op dit punt van het wetsvoorstel passende bijdrage hulp bij het huishouden en ook niet voor het abonnementstarief Wmo. De VNG zal het ook onder de aandacht brengen bij de Tweede Kamer tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel. De oproep in de motie blijft integraal onderdeel uitmaken van het VNG-standpunt op dit thema en vormt ook in de toekomst de basis voor onze inzet.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Onderwerp:	**Hervormingsagenda Jeugd**
Motie en indiener:	Motie Krimpenerwaard “Hervormingsagenda Jeugd”
Inhoud/oproep: (samengevat)	Gemeenten weten zich verantwoordelijk voor het bieden van adequate hulp aan kwetsbare gezinnen en zien urgentie voor het zetten van majeure verbeterstappen. Daarvoor moeten gemeenten wel kunnen vertrouwen op een rijksoverheid die zich onverkort houdt aan de uitspraak van de Commissie van Wijzen. Ondertekenen van de Hervormingsagenda jeugd kan alleen met de volgende kaders: • Gemeenten worden altijd gecompenseerd voor de feitelijke uitgaven in het kader van Jeugdwet, mits ze zich voldoende inspannen bij de uitvoering van de agenda; • De financiële taakstelling is voldoende onderbouwd en er is sprake van een uitvoerbare agenda, waarbij rekenschap wordt gegeven van het effect op de hulpverlening aan kwetsbare kinderen. Dit vraagt om een aanpassing van de reeks die het rijk al heeft ingeboekt. • De uitvoering van de agenda wordt gemonitord door een onafhankelijke commissie die zwaarwegend advies geeft over de compensatie van gemeenten als zich na ondertekening van de agenda tekorten voordoen.
Verantwoording:	In de onderhandelingen die met het kabinet zijn gevoerd, (ook) na de ALV van 2 december jl. is steeds de inzet geweest tenminste te voldoen aan de vier criteria uit de motie. Op 21 april jl. is een principeakkoord bereikt met het kabinet. Dit voldoet aan de strekking van de motie en de daarin geformuleerde criteria.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

Omgevingswet

Onderwerp:	Inwerkingtreding Omgevingswet
Motie en indiener:	Motie Eindhoven en Tilburg “Inwerking treden Omgevingswet”
Inhoud/oproep: (samengevat)	De motie roept het bestuur op om: 1. Er bij de minister op aan te dringen de Eerste en Tweede Kamer te adviseren om onder voorbehoud van een positieve uitkomst van het debat in de Eerste Kamer, uiterlijk in Q1 2023 een Koninklijk Besluit te slaan met een datum inwerkingtreden van 1 januari 2024. 2. Indien er op basis van het debat in de Eerste Kamer opnieuw tot uitstel besloten wordt, om dan aan de besluitvorming rond het KB altijd de voorwaarde te verbinden dat de wet pas minimaal 6 maanden na het slaan van het KB in kan gaan. (waarbij altijd een datum van 1 januari of 1 juli als ingangsdatum zal gelden).
Verantwoording:	De Eerste Kamer heeft inmiddels ingestemd met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024. Hiermee is er duidelijkheid gekomen over de invoeringsdatum en ook geborgd dat gemeenten voldoende voorbereidingstijd hebben.
Voorstel:	De motie als afgedaan te beschouwen

10. VNG Verenigingsstrategie 2030

Bijlage bij ledenbrief 17 mei 2023: “Uitnodiging ALV 14 juni 2023”

Gevraagd besluit
Wij stellen u voor in te stemmen met de VNG Verenigingsstrategie 2030.

Traject VNG Verenigingsstrategie 2030
Er komt veel op gemeenten af. Landelijke en mondiale vraagstukken grijpen in elkaar en komen samen in gemeenten. Of het nu gaat om klimaat en energie, de stikstofproblematiek, de opvang en huisvesting van asielzoekers, woningnood, bestaanszekerheid of de schaarste aan arbeid, ruimte en grondstoffen. Hoe komen we als overheid uit de crisistand en in de topvorm die nodig is om de transities te sturen? Welke rol past gemeenten? En wat betekent dat voor de strategie van de VNG?

De afgelopen periode hebben we het gesprek hierover gevoerd op verschillende plekken in de vereniging: met de provinciale afdelingen en diverse netwerken van gemeenten en binnen het bestuur en de commissies. Het doel is te komen tot een gedragen en stevige verenigingsstrategie.

In bijgaande notitie: **‘Verenigingsstrategie VNG 2030, stap naar voren’**, kiezen we een richting voor de vereniging op weg naar 2030. Er staan voorstellen in om gemeenten individueel en als collectief te versterken, meer samen op te trekken, de onderlinge banden te versterken en een scherpere focus te kiezen. Samen vormen 342 gemeenten Nederland. Samen kunnen gemeenten bijdragen aan een beter bestuur en een samenleving die er is voor iedereen.

We kunnen als gemeenten een stap naar voren zetten, vanuit een langetermijnvisie. We zoeken daarbij naar manieren om de stem van gemeenten nog beter te laten doorklinken. We kijken als gemeenten en als vereniging ook naar ons eigen functioneren. Wat zijn verbeterpunten, wat kunnen we van elkaar leren en hoe kunnen we nog beter samenwerken?

Het VNG–bestuur heeft de ‘Verenigingsstrategie VNG 2030, stap naar voren’ vastgesteld in haar vergadering van 21 april en heeft deze reeds met de ledenbrief van 26 april jl. aan u voorgelegd, zodat er voldoende tijd is deze te bespreken in uw gemeente.

Verenigingsstrategie VNG 2030

Stap naar voren

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Samenvatting Stap naar voren 4

1 De stand van het land 7

1.1 De samenleving 8
1.2 De rijksoverheid 8
1.3 Gemeenten 8
1.4 Samenspel 9
1.5 De Vereniging van Nederlandse Gemeenten 10

2 Andere tijden, nieuwe wegen 11

2.1 De noodzaak tot verandering 12
2.2 Het idee van de omkering 12
2.3 Een stap naar voren 14
2.4 Omkeringsthema's 14
2.5 Meerwaarde 15
2.6 Veranderingen 16

3 De vervolgstappen 17

3.1 Gemeenten ontwikkelen zich tot één sterke bestuurslaag 19
3.2 Gemeenten investeren in het leren van elkaar om hun bestuurskracht en de kwaliteit van de uitvoering te versterken 20
3.3 De VNG ontwikkelt zich verder als knooppunt van netwerken 22
3.4 De VNG ontwikkelt zich ook tot de vereniging van gemeenten die samenwerken in regio's 23
3.5 We versterken de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming en de kwaliteit daarvan, alsmede het bijbehorende mandaat van de VNG naar het rijk 25

Voorwoord

De 342 Nederlandse gemeenten vormen samen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Gezamenlijk geven zij invulling aan een krachtige lokale overheid. En die is meer dan ooit nodig.

Er is sprake van spanningen in de samenleving. Grote groepen van inwoners ervaren problemen op het gebied van de bestaanszekerheid en voelen zich te vaak niet gezien of gehoord. Het vertrouwen in de politiek neemt in een snel tempo af, mede als gevolg van een reeks aan uitvoeringsproblemen. Inwoners, gemeenten en uitvoeringsorganisaties willen perspectief en duidelijkheid.

Gemeenten kunnen de komende jaren het verschil maken en bijdragen aan de kwaliteit van de samenleving en haar leefbaarheid. Dagelijks werken circa 11.000 gemeentebestuurders en 170.000 gemeenteambtenaren samen aan de publieke zaak. Daarmee dragen zij bij aan het functioneren van de overheid en het vertrouwen daarin van de inwoners.

Om het verschil te kunnen maken is een verandering in de positionering van gemeenten wenselijk en zijn eisen te stellen aan onze professionaliteit. Met de verenigingsstrategie 'Stap naar voren' geven we de komende jaren gezamenlijk invulling aan die andere positionering en professionaliteit. Dat is hard nodig. Er spelen grote vraagstukken in de samenleving. Dan spreek ik over het klimaat, energie, wonen, de ruimtelijke ontwikkeling, het vluchtelingenvraagstuk en de bestaanszekerheid. Onderwerpen die stuk voor stuk een stevige gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid vereisen. En die vragen om een grotere zichtbaarheid en meer zelfbewustzijn van gemeenten. Alleen zo kunnen wij een solide bondgenoot zijn voor onze inwoners en het kabinet, en een unieke bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de samenleving. Dat stelt eisen aan ons functioneren. En vraagt om steviger vormen van samenwerking en onderling vertrouwen. 'Stap naar voren' geeft daarvoor een aanzet in de vorm van diverse initiatieven.

'Stap naar voren' is het resultaat van een gezamenlijk proces dat circa anderhalf jaar heeft beslagen. In een grote reeks aan gesprekken en bijeenkomsten met burgemeesters, wethouders, griffiers, raadsleden en secretarissen hebben we de dialoog gevoerd over de stand in het land, de noodzaak en urgentie van verandering en de rol die gemeenten daarin kunnen spelen. Ondanks verschillen tussen gemeenten en regio's is er sprake van een eenduidig beeld als het gaat om de gemeentelijke ambitie en datgene dat we gezamenlijk kunnen bijdragen aan de samenleving. In de bijeenkomsten hebben we ervaren dat er veel energie en enthousiasme is om een 'Stap naar voren' te zetten en verantwoordelijkheid te nemen voor de grote vraagstukken die in de samenleving spelen. Met elkaar geven we daaraan de komende tijd vorm. Want samen zijn wij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en staan wij voor onze inwoners en een krachtige lokale overheid.

Namens het bestuur van de VNG,
Sharon Dijksma
(Vice) voorzitter

Samenvatting Stap naar voren

De stand in het land

Nederland scoort hoog op verschillende lijsten die welvaart, welzijn of geluk in internationaal perspectief bezien. Tegelijkertijd hebben we te maken met grote vraagstukken die zorgen baren: het klimaat en de energietransitie, de stikstofcrisis, de woningnood, de schaarste aan arbeid, ruimte en grondstoffen en de gestegen prijzen.
De urgente grote opgaven vragen actie van de overheid. Maar de slagvaardigheid laat te wensen over. Voor veel opgaven geldt dat het rijk zichzelf heeft vastgelopen en naar de gemeenten kijkt om de problemen op te lossen.
Gevraagd en ongevraagd is het takenpakket van gemeenten in de 21e eeuw fors uitgebreid. Veel taken zijn gedecentraliseerd en daarnaast raken lokaal en internationaal beleid in toenemende mate met elkaar vervlochten. In alle gemeenten is er een gevoel van urgentie voor het aanpakken van de grote vraagstukken.
De situatie waarin we verkeren vraagt gezamenlijk bewustzijn en actie van alle overheidslagen om een manier van werken te vinden waarbij de opgaven voorop staan en niet de bestaande bureaucratische ordening.
Om de transities op lokaal niveau in goede banen te leiden zijn sterke gemeenten en een sterke lokale bestuurslaag belangrijk. De VNG zet zich ervoor in om de randvoorwaarden voor elkaar te krijgen en om gemeenten maximaal te ondersteunen. Dankzij hun collectieve kracht hebben gemeenten een sterke stem.

Andere tijden, nieuwe wegen

Er is sprake van spanningen in de samenleving. De overheid belooft veel, maar levert niet, of niet snel genoeg of onvoldoende. Uitvoeringsproblemen stapelen zich verder op. En in de interbestuurlijke verhoudingen gaat het er vaak moeizaam aan toe. Het politiek-bestuurlijk klimaat is aan verandering toe. Er is behoefte aan een langetermijnvisie en een samenhangende aanpak voor de grote vraagstukken. Gemeenten kunnen daarbij het verschil maken omdat ze de leefwereld van hun inwoners en de uitvoering kennen. Het is tijd voor een andere benadering. Het is tijd om een Stap naar voren te zetten.
Gemeenten kunnen als eerste overheid het beste de thema's oppakken die het meest de leefwereld van inwoners raken. Dat noemen we omkering. Het is een omgekeerde vorm van medebewind, naast de gangbare besturingsmodellen. Gemeenten signaleren maatschappelijke opgaven en dragen daarvoor zelf oplossingen aan. Rijk en gemeenten maken samen beleid waarvoor het rijk de randvoorwaarden invult voor de uitvoering door gemeenten.
Met omkering is aanzienlijk meer maatschappelijk resultaat te behalen. Beleid, wetgeving en uitvoering worden afgestemd op de mogelijkheden en behoeften. Binnen het beleid wordt de samenhang geborgd. Daar waar nuttig of nodig wordt maatwerk geleverd. Zo is het mogelijk capaciteit en middelen op een effectievere en eerlijker manier in te zetten.
Met het opnieuw 'sluiten' van de cyclus van beleid en uitvoering wordt het mogelijk een aanzienlijke versnelling te bewerkstelligen in de aanpak van grote en taaie vraagstukken. Tenslotte draagt omkering bij aan een versterking van de democratische legitimatie en kan dit een flinke impuls inluiden in het herstel van het vertrouwen van inwoners in de overheid.
Omkeren gaat uit van samenwerken van de drie overheden: rijk, provincie en gemeenten. En van gemeenten onderling. Die samenwerking is niet een vrijblijvende. Het vraagt om gedeeld eigenaarschap en commitment. Het vraagt er ook om dat gemeenten over de benodigde instrumentatie beschikken. Het is aan het rijk om in hun behoeften te voorzien met (landelijke) wet- en regelgeving en voldoende middelen.

De vervolgstappen

Gemeenten willen met een Stap naar voren de komende jaren het verschil maken en bijdragen aan de kwaliteit van de samenleving en haar leefbaarheid. Dat vraagt om een andere rol en professionaliteit. Gemeenten moeten zich (verder) ontwikkelen. Stap naar voren identificeert een vijftal ontwikkelthema's voor gemeenten en de VNG als organisatie.

1 Gemeenten ontwikkelen zich tot één sterke bestuurslaag

Belangrijk is dat gemeenten zich als collectief versterken. Dat vraagt erom dat gemeenten hun samenwerking intensiveren en het instrumentarium voor gezamenlijke uitvoering wordt uitgebreid en verdiept. Daarmee kunnen gemeenten fungeren als een sterke bestuurslaag die op een zelfbewuste, gelijkwaardige en taakvolwassen wijze samen met het rijk de koers uitzet en krachtig sturing en lading geven aan de grote maatschappelijke opgaven.

2 Gemeenten investeren in het leren van elkaar om hun bestuurskracht en de kwaliteit van de uitvoering te versterken

De bestuurs- en uitvoeringskracht zijn de komende jaren systematisch te versterken. Met elkaar moeten we de komende tijd een cultuur scheppen waarin (collectief) leren en ontwikkelen, met de bijbehorende vormen van reflectie, het vertrekpunt is voor de vernieuwing die we als vereniging nastreven. Elementen in die cultuur zijn mobiliseren, stimuleren en faciliteren, maar ook aanspreken als prestaties duurzaam afwijken van het streefbeeld. Vanzelfsprekend op een wijze die het leren positief ondersteunt.

3 De VNG ontwikkelt zich verder als knooppunt van netwerken

De VNG is de vertegenwoordigende organisatie van 342 gemeenten in Nederland. Het gegeven dat alle gemeenten zijn aangesloten, stelt haar in staat op een krachtige wijze de belangen van die gemeenten te behartigen. Parallel daaraan is de afgelopen periode een keur aan gemeentelijke netwerken ontstaan. Dat is te koesteren want het draagt bij aan de bestuurskracht van de gemeenten. Tegelijkertijd is te zoeken naar maximale synergie met het oog op de almaar complexere gemeentelijke taken. Via een regierol van de VNG is de gezamenlijke meerwaarde te vergroten.

4 De VNG ontwikkelt zich ook tot de vereniging van gemeenten die samenwerken in regio's

Regionalisering is een niet meer weg te denken fenomeen binnen het functioneren van het bestuurlijke stelsel. De VNG is inmiddels mede te zien als een vereniging van gemeenten die zich steeds meer (moeten) organiseren in regionale verbanden. Gemeenten en daarmee de VNG hebben zich daartoe op een goede wijze te verhouden.
Naast professionalisering en verbreding van de dienstverlening, is het van belang binnen de VNG een visie op het vraagstuk van regionalisering te ontwikkelen opdat het collectief van gemeenten ook op dit vlak meer richting kan geven aan het debat met het rijk en de door deze te maken afwegingen.

5 We versterken de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming en de kwaliteit daarvan, alsmede het bijbehorende mandaat van de VNG naar het rijk

Op het gebied van de governance werken we de komende tijd aan een verbetering van de betrokkenheid van de leden, een versterking van het gemeentelijk mandaat en het vergroten van de slagvaardigheid en uitvoeringskracht van gemeenten. Daarmee is de positie van de gemeenten in de relatie naar het Kabinet te versterken. Voor grote vraagstukken die in de samenleving spelen, wendt het kabinet zich primair tot de VNG. Deze is met de benutting van de kennis en inzichten uit de gehele gemeentelijke uitvoeringspraktijk bij uitstek geëquipeerd om alle betrokken belangen goed te behartigen.

1
De stand van het land

1.1 De samenleving

De samenleving kan door veel verschillende lenzen worden bekeken. Van een afstand ziet veel er goed uit. Nederland scoort hoog op verschillende lijsten die welvaart, welzijn of geluk in internationaal perspectief bezien. Ook vanuit historisch perspectief is er op veel gebieden de afgelopen decennia flinke vooruitgang geboekt. Tegelijkertijd hebben we te maken met grote vraagstukken die iedereen raken: het klimaat en de energietransitie, de stikstofcrisis, de woningnood, de schaarste aan arbeid, ruimte en grondstoffen en de gestegen prijzen. Voor veel inwoners staat hun bestaanszekerheid op het spel. Dat alles leidt tot onzekerheid en oplopende spanning in de samenleving en een afnemend vertrouwen in de overheid.

1.2 De rijksoverheid

Er bestaat veel vertrouwen in de democratie, maar het vertrouwen in het kabinet neemt zienderogen af. Dat hangt mede samen met de slechte prestaties van de overheid. Een van de oorzaken daarvan is dat beleid en uitvoering elkaar niet beïnvloeden. Signalen uit de samenleving en van de werkvloer leiden niet tot adequate actie bij beleidsmakers en bestuurders. Daarnaast weegt de waan van de dag vaak zwaarder dan praktijkervaringen of wetenschappelijke inzichten. Andere tekenen van een kwetsbare overheid zijn de verkokering en kortetermijnpolitiek.
Wereldwijde problemen hebben een grote weerslag op het werk van de overheid. De coronacrisis legde sociale en economische problemen in de samenleving bloot die urgent moeten worden aangepakt. De Russische invasie in Oekraïne versterkt de urgentie van de energietransitie en ook de kwetsbaarheid van inwoners die de prijsstijgingen van energie en andere basisbehoeften niet kunnen opvangen. Daarnaast leiden veranderende geopolitieke verhoudingen tot gevolgen die we nog niet goed kunnen overzien.
De urgente grote opgaven vragen actie van de overheid. Maar de slagvaardigheid laat te wensen over. Het rijk slaagt er niet in grote problemen in onderlinge samenhang aan te pakken. Tegelijk komen er grote pakketten wet- en regelgeving uit 'Brussel' met ingrijpende gevolgen voor de overheid en inwoners.
Het presteren van de rijksoverheid baart grote zorgen. De gevolgen van de gaswinning in Groningen, de Toeslagenaffaire, de stikstofcrisis en de crisis in de opvang en huisvesting van asielzoekers spreken boekdelen. Voor veel van deze opgaven geldt dat het rijk zichzelf heeft vastgelopen en naar de gemeenten kijkt om de problemen op te lossen.

1.3 Gemeenten

Rol en ambities

Gemeenten dienen de publieke zaak. Circa 170.000 gemeenteambtenaren en 11.000 gemeentebestuurders zetten zich er dagelijks voor in. Gemeenten maken verschil in het leven van inwoners. Ze zorgen ook voor een gunstig ondernemersklimaat en voor leefbare buurten en wijken. Ze staan daarnaast klaar in tijden van crisis. Bij mondiale crises, zoals de coronacrisis of de opvang van duizenden vluchtelingen uit de Oekraïne, of plaatselijk, zoals bij een uitslaande brand of een gezinscrisis.
De ambitie van de lokale besturen ligt hoog. Gemeentebesturen spreken zich in de coalitieakkoorden krachtig uit over het lokaal goed vormgeven van de energietransitie, ze kijken vooruit naar de gevolgen van de vergrijzing, naar de toekomstbestendige ruimtelijke inrichting van Nederland en het zorglandschap. In alle gemeenten is er een gevoel van urgentie voor het aanpakken van de grote vraagstukken.

Uitgangssituatie

Het duizenddingendoekje van de overheid. Dat zou een typering kunnen zijn van gemeenten in de afgelopen periode. Gevraagd en ongevraagd is het takenpakket van gemeenten in de 21e eeuw fors uitgebreid. Veel taken zijn gedecentraliseerd, maar de randvoorwaarden zijn niet altijd op orde. De beloftes van de decentralisaties zijn daardoor niet waargemaakt.
Daarnaast raken lokaal en internationaal beleid in toenemende mate met elkaar vervlochten. Daarmee krijgen steeds meer gemeentelijk beleidsterreinen internationale dimensies.

Gemeenten vangen de grotere en complexere taken deels op door regionaal samen te werken, al dan niet verplicht door het rijk. Dit leidt tot de zogenoemde Decentralisatie-paradox. Dat wil zeggen dat gemeenten taken krijgen vanwege de nabijheid tot inwoners, en die vervolgens via getrapte regionale samenwerking (moeten) uitvoeren, op grote afstand van diezelfde inwoners en van de democratische controle.
Gemeenten hebben dezelfde wettelijke taken maar ze zijn heel verschillend. In omvang, geografische kenmerken, politieke kleur en inhoudelijke opgaven en uitdagingen. Lokale autonomie is belangrijk om te kunnen doen wat lokaal nodig is. Diversiteit is een kracht van gemeenten om te kunnen inspelen op de verschillen in Nederland.
De democratische legitimiteit van gemeentebesturen staat onder druk. De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen is flink gezakt. Het werk van raadsleden is moeilijker geworden door de uitbreiding van taken en door de uitvoering van taken in regionale samenwerkingsconstructies. Politieke partijen kunnen niet gemakkelijk geschikte kandidaatraadsleden vinden.

De opgave van de gemeenten

Gemeenten staan aan de lat voor klimaatadaptatie en voor het uitvoeren van de energietransitie. Ook moet de puzzel gelegd worden om de verschillende claims op de ruimte te wegen en een plek te geven. Van wonen, mobiliteit en economie tot landbouw en natuur. Bij alle veranderopgaven zijn innovatie, technologie en digitalisering cruciaal.
Demografische ontwikkelingen en het oplopende beroep op zorg hebben eveneens effecten op gemeenten. Vergrijzing en het sterk groeiende middelenbeslag maken het noodzakelijk om de zorg voor jeugdigen en ouderen anders te organiseren.
In het VNG-onderzoek 'Hoe sterk zijn onze schouders' (2020) naar de uitvoering bij gemeenten, worden gemeenten getypeerd als krachtig maar kwetsbaar. Krachtig omdat zij in staat zijn om in de specifieke lokale context taken in onderlinge samenhang uit te voeren en maatwerk te leveren, dichtbij inwoners. Tegelijk zetten de stapeling van taken, jarenlange financiële tekorten en oplopende personeelstekorten de gemeentelijke organisaties onder druk. Ook worden gemeenten gehinderd door de knip tussen beleid en uitvoering op rijksniveau en vormen van verkokering in het beleid. Niet zelden is de bedoeling van de ene wet strijdig met de bedoeling van de andere. De afhankelijkheid van het gemeentefonds waarop gemeenten geen invloed hebben, dwingt tot beheersmaatregelen die op de langere termijn schadelijk zijn. De schaarste op de arbeidsmarkt beperkt het strategisch vermogen van gemeenten. Zij kunnen hun kracht niet ten volle te benutten.

1.4 Samenspel

De verschillende crises en transities vragen een ingewikkeld samenspel van verschillende overheidslagen en uitvoeringsorganisaties, marktpartijen, maatschappelijke organisaties en inwoners. Dit gaat niet vanzelf, het vraagt voortdurend aandacht. Daarbij veranderen de verhoudingen. De rijksoverheid ontwikkelt zich tot een middenbestuur door het toenemend belang van de besluitvorming in Europa. En heeft de afgelopen jaren veel taken gedecentraliseerd. De situatie waarin we verkeren vraagt

gezamenlijke bewustzijn en actie bij alle overheidslagen en betrokken uitvoeringsorganisaties om adequate manieren van werken te vinden waarbij de opgaven voorop staan en niet de bestaande bureaucratische ordening.

1.5 De Vereniging van Nederlandse Gemeenten

In de VNG-geschiedenis zijn er drie vaste waarden: belangenbehartiging, dienstverlening en kennisdeling. In de afgelopen vijftien jaar kwam er meer aandacht voor uitvoering. In de belangenbehartiging werd de toon van de VNG de laatste jaren scherper. De verhoudingen verslechterden doordat het rijk zich niet aan interbestuurlijke afspraken houdt, en door het ontbreken van toereikende financiële en bestuurlijke middelen om gemeentelijke taken uit te voeren. Het onderstreept het belang van een sterk collectief.

De opgaven voor de VNG liggen in het verlengde van de opgaven voor gemeenten. Om de transities op lokaal niveau in goede banen te leiden zijn sterke gemeenten en een sterke lokale bestuurslaag belangrijk. De VNG moet aansluiten op de uitdagingen van de toekomst. De prioriteiten voor strategie, lobby en ondersteuning worden gesteld op basis van behoeften van de leden. We moeten scherpe keuzes maken om te worden gehoord in Den Haag en Brussel. De ontwikkelingen in Europa hebben serieuze gevolgen voor de gemeenten.

Het belang van de uitvoering wordt ook op nationaal niveau steeds meer onderkend, ook omdat uitvoeringsorganisaties van het rijk in de knel komen. Maar de randvoorwaarden voor een goede uitvoering ontbreken dikwijls. De VNG zet zich ervoor in om die randvoorwaarden voor elkaar te krijgen en om gemeenten maximaal te ondersteunen.

De schaarste aan mensen en middelen maakt het noodzakelijk nieuwe creatieve verbanden te ontwikkelen. Gemeenten kunnen nog meer dan nu samenwerken en van elkaar leren. Dankzij hun collectieve kracht hebben gemeenten een sterke stem. Het vraagt verdere bewustwording en discussie binnen de VNG hoe we leden en relevante netwerken sterker kunnen betrekken bij de besluitvorming. Binnen de vereniging is er een permanente dialoog nodig om met voldoende kennis en draagvlak te komen tot besluitvorming. Zo versterken we de kracht van het collectief naar het rijk. De VNG beweegt mee met de veranderingen in de politieke samenstelling van de gemeentebesturen en heeft meer vertegenwoordigers van lokale politieke partijen een plaats gegeven in de VNG governance.

2
Andere tijden, nieuwe wegen

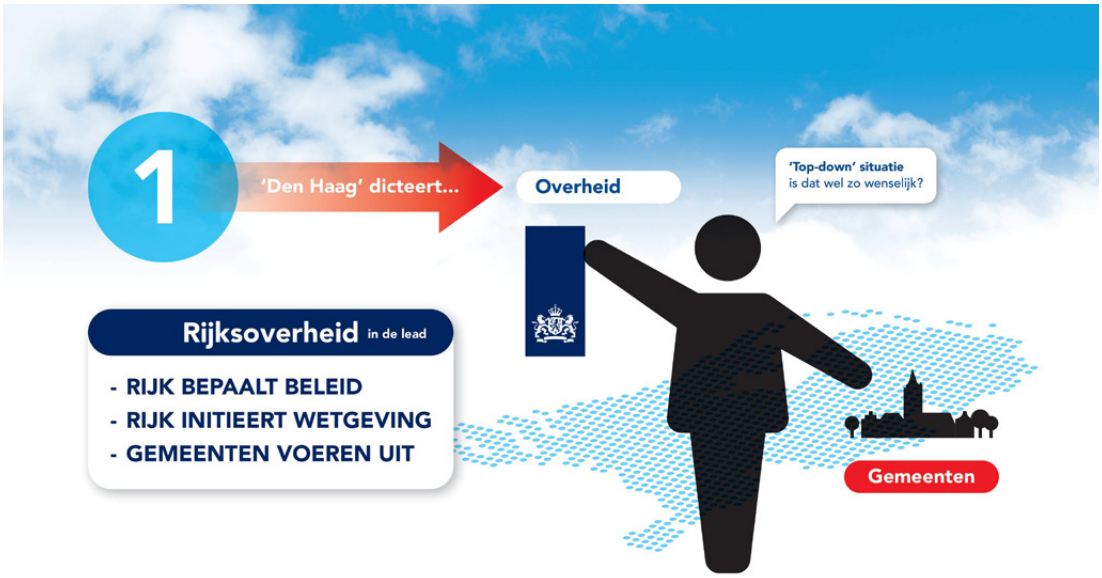
2.1 Noodzaak tot verandering

Er is sprake van spanningen in de samenleving. De overheid belooft veel, maar levert niet, of niet snel genoeg of onvoldoende. Uitvoeringsproblemen stapelen zich verder op. En in de interbestuurlijke verhoudingen gaat het er vaak moeizaam aan toe. Grote groepen van inwoners ervaren problemen op het gebied van de bestaanszekerheid en voelen zich niet gezien en gehoord. Het vertrouwen in de overheid neemt in een snel tempo af.
Het politiek-bestuurlijk klimaat is aan verandering toe. Lange tijd stond in het openbaar bestuur het marktdenken centraal. Met een grote nadruk op individuele verantwoordelijkheid, het streven naar een kleinere overheid en privatisering van publieke diensten. Het grote verhaal was uit de tijd. Het ging om politiek op basis van het criterium: wat werkt voor deze situatie nu het beste? Deze pragmatische zienswijze loopt op zijn eind.
Er is behoefte aan een langetermijnvisie en een samenhangende aanpak voor de grote vraagstukken. Inwoners, overheden en uitvoeringsorganisaties willen perspectief en duidelijkheid. Op welke waarden is het overheidshandelen gebaseerd? Wat is de richting? Het gaat om de leefwereld van mensen, en niet om technische oplossingen voor afzonderlijke knelpunten. Gemeenten kunnen daarbij veel verschil maken omdat ze de leefwereld en de uitvoering kennen. Dat heeft de afgelopen periode genoegzaam aangetoond. Het is tijd voor een andere benadering.

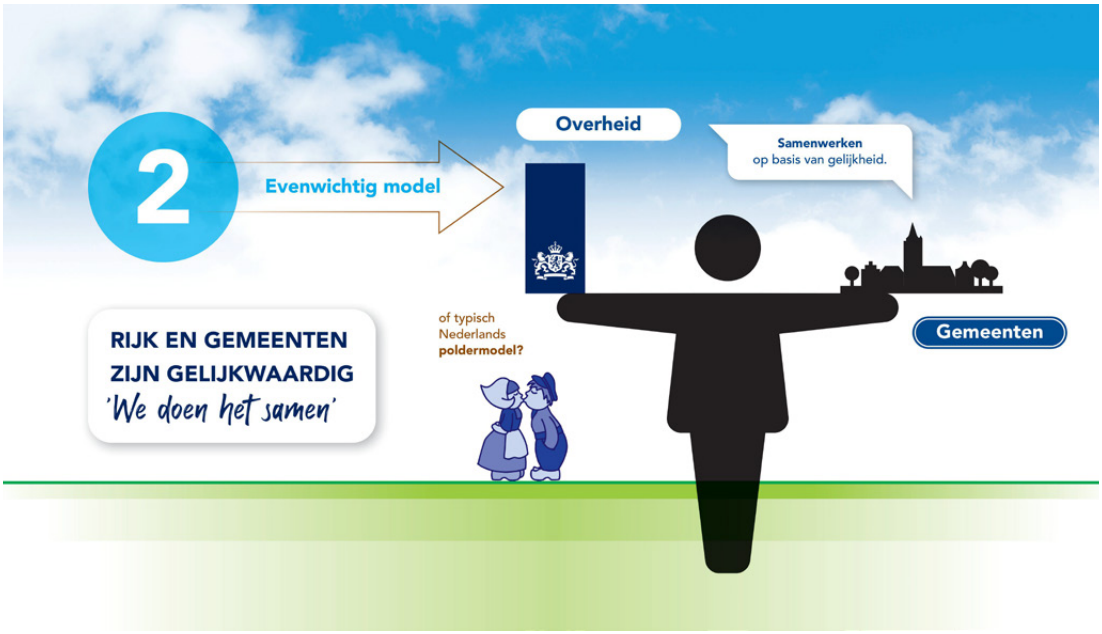
2.2 Het idee van de omkering

Twee besturingsmodellen

In de bestaande verhouding tussen rijk en gemeenten zijn er twee modellen van interbestuurlijke samenwerking. In het eerste model bepaalt het rijk de wetten en regels en voeren de gemeenten die uit. Dit werkt goed voor de GBA en het afgeven van rijbewijzen, situaties waarin lokale verschillen ongewenst zijn.

In het tweede model is er partnerschap tussen rijk, provincie en gemeenten. De overheden geven samen invulling aan het beleid, bijvoorbeeld bij de grote RO-opgaven. Elke overheidslaag draagt vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid bij aan het geheel.

Derde model

Gemeenten kunnen als eerste overheid het beste de thema's oppakken die het meest de leefwereld van inwoners raken. Ze kennen hun inwoners en weten het meest van de uitvoering. Het idee van omkering betreft dit derde model. Het is een omgekeerde vorm van medebewind. Gemeenten signaleren maatschappelijke opgaven en dragen daarvoor zelf oplossingen aan. Rijk en gemeenten maken samen beleid waarvoor het rijk de randvoorwaarden invult voor de uitvoering door gemeenten.

Gelijkwaardige rol

In het idee van omkering zijn gemeenten een gelijkwaardige bestuurslaag die samen met rijk en provincies de koers uitzet, en op basis van een collectieve visie sturing geeft aan de grote opgaven. Omkering gaat er vanuit dat gemeenten en provincies meebeslissen en verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van beleid (of wet- en regelgeving) als het nodig is. Rijk, provincies en gemeenten zijn complementair in dit model en fungeren als één overheid.

2.3 Een stap naar voren

In het model van de omkering zetten gemeenten een stap naar voren. Nu komt het beleid van twaalf ministeries en in totaal negenentwintig bewindspersonen samen bij gemeenten. Geregeld zijn wetten en regels tegenstrijdig aan elkaar. Het beleid is verkokerd met alle gevolgen van dien. Gemeenten zien hoe beleid in de leefwereld uitpakt. Zij zijn wendbaar en kunnen regels beargumenteerd tegen elkaar afwegen. Zo kunnen ze verschil maken voor (kwetsbare) inwoners. Dit zijn de pijlers onder het idee van de omkering:

- Werken vanuit een langetermijnvisie (uit de crisisstand).
- De leefwereld van mensen staat centraal (niet het systeem).
- Samenhang (geen verkokering).
- Sluiten van de cyclus tussen beleid en uitvoering.
- Resultaat staat voorop, leren van casuïstiek.
- Samenwerking tussen alle overheden, uitvoeringsorganisaties, inwoners en (markt)partijen.

Omkering betreft meer dan een andere verhouding tussen het rijk en de gemeenten, provincies en waterschappen. Omkering biedt ook perspectief aan de (grote) uitvoeringsorganisaties, zoals de Belastingdienst, het UWV, de SVB en het CJIB. Ook deze ervaren (vergelijkbare en soms dezelfde) knelpunten in het huidig functioneren van het rijk.

Het is niet nieuw dat gemeenten hun invloed gebruiken voor maatschappelijke verbeteringen. Denk aan het aanleggen van rioleringen, het opzetten van water- en gasbedrijven en meer recent de aandachtswijken en een voorbeeld als HVC. Dit door gemeenten geïnitieerd bedrijf heeft zich omgevormd van een restafvalverbrander tot een duurzaam energiebedrijf. Zo geven de betrokken gemeenten vorm aan de energietransitie.

2.4 Omkeringsthema's

Hoe dichter bij de voordeur, hoe meer een maatschappelijk onderwerp is gediend bij omkering. In samenspraak met het rijk, de provincies en waterschappen maken we hierin keuzes. Het betreft vraagstukken waar we de meeste waarde kunnen toevoegen, zoals:

- Bestaanszekerheid.
- Kansengelijkheid/jeugd.
- Vergrijzing/gezond leven.
- Klimaat en energie.
- Ruimtelijke puzzel van opgaven in de leefomgeving.

Dit zijn stuk voor stuk opgaven met een enorme betekenis voor de samenleving en inwoners. Het zijn tegelijkertijd vraagstukken die met de klassieke aanpak niet uit de verf komen. Met omkering is daaraan een impuls te geven. Via een goed samenspel is aanzienlijk meer maatschappelijk resultaat voor inwoners te behalen. Overigens is daarmee niet gezegd dat omkering voor alle vraagstukken de oplossing is.

Omkeringsthema's

2.5 Meerwaarde

Omkering leidt ertoe dat we (kunnen) breken met een knelpuntgedomineerde, crisis-achtige aanpak. Beleid, wetgeving en uitvoering worden door de betrokken overheden afgestemd op de mogelijkheden en behoeften van inwoners, uitvoeringsorganisaties, instellingen en bedrijven. Dit creëert bovendien ruimte voor (nieuwe) maatschappelijke (burger-) initiatieven. Binnen het beleid wordt de samenhang geborgd en uitgesloten dat sprake is van concurrerende doelen. Daar waar nuttig of nodig wordt maatwerk geleverd. Daarmee is recht te doen aan de positie van kwetsbare groepen in onze samenleving en is de kracht van de samenleving te versterken.

Met omkering is het bovendien mogelijk capaciteit en middelen op een effectievere en zelfs eerlijker manier, afgestemd op de behoeften en aansluitend op de lokale omstandigheden, in te zetten. Het primaat is te situeren op de terreinen waar de inzet het meest nodig is en deze het grootste maatschappelijke effect sorteert.

Met het opnieuw 'sluiten' van de cyclus van beleid en uitvoering wordt het mogelijk een aanzienlijke versnelling te bewerkstelligen in de aanpak van grote en taaie vraagstukken. Sluimerende knelpunten zijn vroegtijdig te signaleren en op te lossen zonder dat deze uitmonden in onbeheersbare vraagstukken. Tenslotte draagt omkering bij aan een versterking van de democratische legitimatie van de besluitvorming en kan dit een flinke impuls inluiden in het herstel van het vertrouwen van inwoners in de overheid.

De hiervoor geschetste meerwaarde beperkt zich niet tot de inwoners en gemeenten, maar strekt zich vanzelfsprekend tevens uit over het rijk, de provincies, waterschappen en de grote uitvoeringsorganisaties, zoals de Belastingdienst, het UWV, de SVB en het CJIB. Met elkaar kunnen zij vorm geven aan een integrale aanpak van de grote maatschappelijke opgaven. Daarbij is ook gebruik te maken van de Global Goals die door de lidstaten van de Verenigde Naties, waaronder Nederland, zijn aangenomen[1].

1 Zie: Global Goals voor Gemeenten | VNG

2.6 Veranderingen

Met omkering is een trendbreuk te realiseren in het functioneren van de overheid. Tegelijkertijd vergt het concept om een aantal veranderingen.
Omkeren gaat uit van samenwerken. Primair om het samenwerken van de drie overheden: rijk, provincie en gemeenten. En van gemeenten onderling, maar ook met de grote uitvoerings-organisaties. Die samenwerking is niet een vrijblijvende. Het vraagt om gedeeld eigenaarschap en commitment.
Gemeenten zijn alleen in staat hun verantwoordelijkheid waar te maken als zij over de benodigde instrumentatie beschikken. Het is aan het rijk om op hun voorspraak in hun behoeften te voorzien met (landelijke) wet- en regelgeving en voldoende middelen. Daarnaast zal het rijk ook moeten 'loslaten'.
Met omkering zijn taaie problemen aan te pakken, maar dat vergt voor gemeenten – naast een goed samenspel met het rijk - ruimte, tijd en vertrouwen om daarmee aan de slag te gaan en zich goed te positioneren, maar ook om zich te professionaliseren.
Rijk en gemeenten zoeken samen steeds naar een optimum op het continuüm:

- Leefbaarheid versus betaalbaarheid.
- Het schaalniveau van samenwerken versus het belang van nabijheid, autonomie en de *couleur locale*.
- Standaardisatie versus diversiteit en maatwerk.
- Maatwerk versus het belang van gelijkheid en voorspelbaarheid.
- Snelheid en uitvoeringskracht versus de meerwaarde van een (meer) participatieve benadering met aandacht voor draagvlak.

Binnen die afweging is door de betrokken overheden steeds zorgvuldig vast te stellen welke organisatievorm en schaalniveau het meest geëigend zijn om een vraagstuk aan te pakken.

3
De vervolgstappen

Ontwikkelthema's

Investeren in verbetering en vernieuwing

Gemeenten willen de komende jaren het verschil maken en bijdragen aan de kwaliteit van de samen-leving en haar leefbaarheid. Daarmee dragen zij bij aan het functioneren van de overheid en het vertrouwen daarin van de inwoners.
Met omkering breiden we het bestaande bestuurlijke arsenaal uit en introduceren we het model van het omgekeerd medebewind, naast de twee gangbare modellen; die van het (dominante) klassieke medebewind en het meer recente model samenwerken als één overheid.
In het concept van omkering signaleren gemeenten maatschappelijke problemen en dragen zij daarvoor op basis van hun specifieke inzichten en kennis oplossingen aan en is het aan het rijk om te voorzien in de benodigde randvoorwaarden. Met omkering zetten gemeenten een stap naar voren.

De actuele lokale vraagstukken en ook omkering vergen van gemeenten in een aantal opzichten een andere rol en professionaliteit. Gemeenten moeten zich (verder) ontwikkelen. Daartoe dienen de vervolgstappen. We onderscheiden als onderdeel van de verenigingsstrategie een vijftal ontwikkelthema's voor gemeenten en de VNG als organisatie. Dat zijn:

1. Gemeenten ontwikkelen zich tot één sterke bestuurslaag.
2. Gemeenten investeren in het leren van elkaar om hun bestuurskracht en de kwaliteit van de uitvoering te versterken.
3. De VNG ontwikkelt zich verder als knooppunt van netwerken.
4. De VNG ontwikkelt zich ook tot de vereniging van gemeenten die samenwerken in regio's.
5. We versterken de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming en de kwaliteit daarvan, alsmede het bijbehorende mandaat van de VNG naar het rijk.

Navolgend lichten we de thema's nader toe.

3.1 Gemeenten ontwikkelen zich tot één sterke bestuurslaag

De vraagstukken waarmee gemeenten zich bezig houden hebben de afgelopen tijd een enorme complexiteitssprong gekend. Daarnaast speelt dat zij van doen hebben met schaarste aan gekwalificeerd personeel.
In een recent advies van de SER van medio februari 2023 stelt het adviesorgaan dat drastische maatregelen en gericht beleid nodig zijn omdat de krapte een structureel probleem is en deze zelfs verder zal toenemen vanwege de effecten van vergrijzing. Een intensivering van de samenwerking tussen gemeenten kan daarin goed voorzien.

Gemeenten werken al langer nauw met elkaar samen. Dat doen zijn onder meer onder de noemer GGU (Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering). Belangrijke initiatieven betreffen het Ketenbureau i-Sociaal Domein, het Servicecentrum Gemeenten, de ondersteuning op het Digitaal Stelsel Omgevingswetten en de Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten.
De gezamenlijke beleidsbepaling vindt plaats door de Algemene Ledenvergadering van de VNG. Momenteel wordt 0,01% van de totale gemeenschappelijke uitgaven gemeenschappelijk beheerd. Dat betreft in totaal een bedrag ad €60 miljoen.

Streefbeeld

Belangrijke ambitie en bouwsteen in de verenigingsstrategie is dat gemeenten zich als collectief versterken. Er zijn hogere eisen te stellen aan de bestuurs- en uitvoeringskracht van gemeenten, op alle te onderscheiden niveaus.
Dat vraagt erom dat gemeenten hun samenwerking intensiveren en het instrumentarium voor gezamenlijke uitvoering wordt uitgebreid en verdiept. Bij de invulling daarvan wordt steeds recht gedaan aan de diversiteit binnen de lokale overheid en de borging van de democratische legitimatie.

Ons streefbeeld voor 2030 is dat het samenstel aan gemeenten wordt gezien als een sterke bestuurslaag die op een zelfbewuste, gelijkwaardige en taakvolwassen wijze samen met het rijk en de provincies de koers uitzet en krachtig sturing en lading weet te geven aan de grote maatschappelijke opgaven.

Initiatieven

Ter ondersteuning van het streefbeeld onderscheiden we een tweetal (hoofd-) initiatieven:
1. Een gezamenlijke aanpak van de personeels- c.q. arbeidsmarkttekorten.
2. Uitbreiding van de uitvoeringstaken die gemeenten gemeenschappelijk via het GGU uitvoeren.

Gezamenlijke aanpak personeelstekorten
Gemeenten en VNG gaan samen voortvarend aan de slag om de schaarste aan gekwalificeerd personeel op te vangen. Binnen het initiatief zijn de volgende (hoofd-) sporen te onderscheiden:

1. Versterking van de aantrekkingskracht van de lokale overheid als sector en als werkgever.
2. Bevorderen van de effectieve inzet van personele capaciteit via vormen van standaardisatie, optimalisatie en innovatie.
3. Ontwikkeling van gemeenschappelijke producten (het doen van handreikingen, het inzichtelijk maken van best practices e.d.).
4. Het stelselmatig doen (uitvoeren) van onderzoek naar behoeften, knelpunten en nieuwe oplossingsrichtingen opdat gericht sturing aan de opgave is te geven.

De verschillende sporen krijgen hun invulling via een nauwe samenwerking van gemeenten en de VNG.

Uitbreiding collectief uit te voeren taken
Er worden reeds de nodige taken succesvol en naar tevredenheid uitgevoerd binnen het verband van het GGU. Met een uitbreiding daarvan kan een impuls worden gegeven aan het versterken van de bestuurskracht. Daarmee is de opgave van (individuele) gemeenten danig te verlichten en zijn aanzienlijke kostenvoordelen te realiseren.

De ervaring wijst uit dat er de afgelopen jaren substantiële incidentele subsidiestromen zijn verstrekt aan de VNG om een impuls te geven aan de uitvoering van landelijke wetgeving in het fysiek en sociaal domein. In voorkomende gevallen kan dit leiden tot de wens de hiermee gerealiseerde ondersteuning langjarig voor gemeenten beschikbaar te houden. In die gevallen kan het bestuur de leden via de ALV voorstellen om deze ondersteuning vanuit het GGU te bestendigen.

Na vaststelling van de strategie vindt onderzoek plaats naar de vraag welke (extra) meerwaarde voor gemeenten is te realiseren met een uitbreiding van het huidige Fonds GGU en welke randvoorwaarden daarbij in acht zijn te nemen. We sluiten daarbij aan bij de oorspronkelijke uitgangspunten:

- Ruimte voor lokaal maatwerk en autonomie.
- Bundelen van schaarse kennis en expertise.
- Samen sterk in gesprek met rijk, ketenpartners en markt.
- Realiseren van efficiencyvoordelen.

Op basis van gemeentelijke behoeftenonderzoek en data-analyse worden de voornaamste kansen voor een collectieve benadering gedefinieerd. Voor de onderwerpen waar significante voordelen worden voorzien, wordt (per onderwerp) een propositie opgesteld die de meerwaarde van gezamenlijk optrekken inzichtelijk maakt, evenals de wijze waarop deze is te realiseren. Tevens worden de risico's daarvan in kaart worden gebracht. In de businesscases is er aandacht voor het gemeentelijk eigenaarschap, situaties waarin differentiatie of maatwerk nodig is en de democratische legitimatie van gemeenten.
De desbetreffende voorstellen worden voorgelegd aan de ALV.

Het onderzoek spitst zich primair toe op niet politiek gevoelig liggende gemeentelijke vraagstukken en kan onder meer de uitgaven van gemeenten betreffen voor:

- Generieke bedrijfsvoeringsvraagstukken.
- ICT (hard- en software, standaarden).
- Expertise ter ondersteuning van diverse uitvoeringsdomeinen (juridisch advies, accountancy, cybersecurity e.d.).
- Overige opgaven die zich lenen voor gezamenlijke uitvoering.

3.2 Gemeenten investeren in het leren van elkaar om hun bestuurskracht en de kwaliteit van de uitvoering te versterken

Elke gemeente heeft, los van haar schaalgrootte, sterke punten en kan op andere fronten weer leren van andere gemeenten. De gemeentelijke praktijkvariatie zien we als een rijk potentieel. Door relevant onderzoek te initiëren, bevindingen uit adviezen en onderzoek onderling te delen, ervaringen en inzichten uit de praktijk uit te wisselen, actief op zoek te gaan naar best practices en bovenal een open attitude kunnen gemeenten meer van elkaar leren en zich verder ontwikkelen. De eigen identiteit is daarin steeds uitgangspunt.
Er vinden al jarenlang tal van gewaardeerde initiatieven plaats, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. Maar daarin benutten we beslist niet alle mogelijkheden. Bovendien vraagt de actuele opgave om een intensivering en een meer systematische aanpak.

Streefbeeld

De opgaven waarvoor gemeenten zich geplaatst weten zijn complex. De bestuurs- en uitvoeringskracht zijn de komende jaren systematisch te versterken. Dat is geen vrijblijvende opgave. Met elkaar moeten we de komende tijd een cultuur scheppen waarin (collectief) leren en ontwikkelen, met de bijbehorende vormen van reflectie, het vertrekpunt is voor de vernieuwing die we als vereniging nastreven. Elementen in die cultuur zijn mobiliseren, stimuleren en faciliteren, maar ook aanspreken als prestaties duurzaam afwijken van het streefbeeld. Vanzelfsprekend vindt dat plaats op een wijze die het leren positief ondersteunt en vermijdt dat er een sfeer van 'afrekenen' ontstaat.

Ons streefbeeld voor 2030 is drieledig. Ten eerste zien we graag dat de bestuurs- en uitvoeringskracht van gemeenten volledig aansluiten bij de opgaven van de lokale overheid. Ten tweede dat gemeenten als collectief dan een cultuur hebben gecreëerd waarin (van en met elkaar) leren en ontwikkelen, op alle niveaus, centraal staat en daarin actief wordt geïnvesteerd. Laatste onderdeel van het streefbeeld is dat in 2030 sprake is van een robuuste gemeentelijke kennisinfrastructuur die ondersteunend is aan de visie-, beleidsontwikkeling, sturing en uitvoering en deze wordt gevoed door gemeenten, medeoverheden en kennisinstellingen.

Initiatieven

We onderscheiden op weg naar het streefbeeld de volgende (hoofd-) initiatieven:
1. Kennisontwikkeling en -deling.
2. Informatiepositie versterken.

Kennisontwikkeling en -deling
Kennisinstellingen (o.a. universiteiten, hogescholen, planbureaus en adviesraden) hebben veel inhoudelijke expertise en kennis op de thema's die voor gemeenten relevant zijn. De VNG ondersteunt gemeenten op bestuurlijk en ambtelijk niveau bij de ontsluiting van die kennis (de functie van kennishub). Op de onderwerpen waar de noodzakelijke kennis ontbreekt, draagt de VNG zorg voor vraagarticulatie en stimuleert zij de verdere opvolging daarvan.
Niet alleen kennis uit onderzoek wordt gedeeld. Er vinden eveneens doorlopend initiatieven plaats om praktijkkennis en inzichten op bestuurlijk en ambtelijk niveau te delen. Als onderdeel daarvan wordt tevens het 'leren in netwerken' gefaciliteerd. Tevens wordt het aanbod aan opleidingen en trainingen verder toegesneden op de grote vraagstukken waarmee gemeenten van doen hebben. Tenslotte wordt in samenwerking met de relevante beroepsverenigingen voorzien in een aanbod aan intervisie resp. *peer to peer* gesprekken.

Versterken van de gemeentelijke informatiepositie
We willen de gemeentelijke informatiepositie versterken, als inherent onderdeel van een robuuste kennisinfrastructuur. We onderscheiden als onderdeel van dit initiatief vier sporen:

- Ontsluiten van best practices.
- Uitvoeren van visitaties.
- Benchmarking.
- Bevorderen van datagedreven werken.

Ontsluiten van best practices
Gemeenten maken verschillende keuzes, ingegeven door hun uitgangssituatie en spelende vragen. Onderdeel van het (gezamenlijk) leren en ontwikkelen is dat de 'beste voorbeelden' worden ontsloten. Deze voorbeelden zijn niet te zien als een *one size fits all* maar kunnen als inspiratiebron fungeren om de eigen praktijk te optimaliseren.

Uitvoeren van visitaties
Voor nader te bepalen onderwerpen worden door een onafhankelijk forum met deelname van (inhoudelijke) experts en gemeentelijke bestuurders visitaties uitgevoerd. Daarin worden de door gemeenten gemaakte (beleids-) keuzes gewogen en de consequenties daarvan in de uitvoeringspraktijk getoetst. De bevindingen dienen om te leren en om het kennisniveau van het geheel van gemeenten te versterken.

Benchmarking
We monitoren de uitvoeringspraktijk, mede met gebruikmaking van beschikbare data en de uitkomsten van de visitaties. Daarnaast doen we periodiek onderzoek naar de stand van zaken op belangrijke gemeentelijke dossiers. Met die inzichten zijn we in staat gemeenten van benchmarkinformatie te voorzien. Ook deze inzichten zijn door gemeenten als inspiratiebron te benutten bij het optimaliseren van de eigen praktijk.

Bevorderen datagedreven werken
We zetten in op opgavegericht en verantwoord datagedreven werken. We ondersteunen gemeenten om de eigen informatiepositie te versterken om zo de maatschappelijke opgaven beter het hoofd te bieden, aansluitend bij omkering. Met een sterke collectieve informatiepositie is het datagedreven werken tevens te benutten om de belangenbehartiging te verbeteren. Om deze sterke informatiepositie te ondersteunen realiseren we een stevig datafundament dat gemeenten helpt om verantwoord te versnellen binnen passende kaders. We geven invulling aan deze ambities via de VNG datastrategie.

3.3 De VNG ontwikkelt zich verder als knooppunt van netwerken

De VNG is de vertegenwoordigende organisatie van 342 gemeenten in Nederland. Het gegeven dat alle gemeenten zijn aangesloten, stelt haar in staat op een krachtige wijze de belangen van die gemeenten te behartigen, in de meest brede zin. Een nauwe betrokkenheid van de leden bij de spelende vraagstukken is daarin essentieel. Deze moeten zich steeds herkennen in de visie, de standpunten van de VNG en haar 'geluid' en zich gezien en gehoord voelen.
De positie van de 342 gemeenten loopt logischerwijs sterk uiteen. Dat betreft niet alleen een sterke variatie in hun schaalomvang, maar ook hun ligging en spelende specifieke lokale vraagstukken.

De afgelopen periode is een keur aan netwerken ontstaan waarin gemeenten zich op basis van hun schaal of spelende inhoudelijke en/of geografische en andere karakteristieken hebben georganiseerd. Daarnaast zijn er meer taakgerichte samenwerkingsvormen. En vanzelfsprekend zijn er de provinciale afdelingen. Tenslotte kennen we, naast de gemeentelijke netwerken, vakverenigingen en beroepsgroepen.
Het staat buiten kijf dat deze wijze van organiseren in netwerken een meerwaarde heeft voor de gemeenten die deelnemen in de desbetreffende netwerken en voor de bestuurders die participeren in de vakverenigingen. Ook in die netwerken is expertise uit te wisselen en is van elkaar te leren. En daarvan hebben de gemeenten profijt. Dat alles is zeer te koesteren want het draagt bij aan de bestuurskracht. Tegelijkertijd wordt op momenten de wederzijdse verbinding gemist en wordt niet ten volle geprofiteerd van de synergiemogelijkheden tussen de desbetreffende netwerken en de VNG. En in een enkel geval doet zich spanning voor op de desbetreffende as. Dat geeft het risico van suboptimale uitkomsten en is te vermijden.

Streefbeeld

Ons streefbeeld is dat de binnen de VNG vertegenwoordigde gemeenten en de netwerken zich zodanig tot elkaar verhouden dat sprake is van maximale synergie en zij elkaar over en weer versterken met het oog op de almaar complexere gemeentelijke taken. Dat gaat uit van de wederzijdse erkenning van de meerwaarde van elkaars positie en opgave en het collectieve belang om gezamenlijk op te trekken. Ook transparantie, zeker als belangen niet geheel op een lijn lijken te liggen, is daarbij randvoorwaardelijk.
Binnen de netwerken is unieke expertise beschikbaar. Door deze te delen kunnen ook andere gemeenten of specifieke geledingen daarvan profiteren. Daar ligt nadrukkelijk een regierol voor de VNG. Zij zal voorzien in goede vormen van afstemming om optimaal gebruik te kunnen maken van deze meerwaarde en om interferentie te voorkomen. Daartoe wordt een aantal malen per jaar overleg gevoerd met de betrokken netwerken. Daar waar belangen niet congruent zijn, is afstemming te zoeken via het bestuur.

Met het bijeenbrengen van de netwerken en het collectief aan gemeenten zijn de volgende doelen gemoeid:

1. Versterking van de informatie- en kennispositie.
2. Versterking van de kwaliteit van de beleids- en standpuntbepaling en lobby.
3. Uitsluiten van risico's op interferentie.

Initiatieven

Wij willen inzetten op de volgende initiatieven:

1. We maken samen met de betrokken gremia het totale bestaande netwerk inzichtelijk: de betrokken partijen, hun opgave, doelstellingen en agenda, alsmede hun representatie.
2. Met de inventarisatie als vertrekpunt maken wij samen met de betrokkenen en met in acht name van de strategie een analyse van denkbare lacunes. Daarbij kijken we ook naar de meerwaarde van een verbinding naar het maatschappelijk middenveld.
3. Nadat het overzicht compleet is maken wij samen met de betrokken partijen inzichtelijk hoe we de doelstellingen sub 1-3 kunnen realiseren. Daarbij betrekken we ook de initiatieven die worden gestart ter uitwerking van overige relevante ontwikkelthema's.
4. We richten een overlegstructuur in ten behoeve van de netwerken en de VNG die actief stuurt op te realiseren meerwaarde.
5. Bij het zich voordoen van mutaties in het bestuur of commissies resp. bij de nieuwe samenstelling daarvan wegen we op basis van het voorgaande steeds af of de netwerken ook op dat niveau goed zijn vertegenwoordigd.

3.4 De VNG ontwikkelt zich ook tot de vereniging van gemeenten die samenwerken in regio's

In toenemende mate werken gemeenten intensief samen in regionale (samenwerkings)verbanden. De grondslag waarop dat plaats heeft is divers. Samenwerking kan voortvloeien uit eigen initiatief en samenhangen met overwegingen die de eigen culturele identiteit of economische structuur betreffen. Samenwerking kan ook zijn ingegeven door keuzes van het rijk. Samenwerking kan daarnaast beleidsinhoudelijk gedreven zijn, maar ook worden gedomineerd door afwegingen die primair zien op een doelmatige uitvoering van taken. Voornaamste rationale lijkt het zwaarder wordende takenpakket van gemeenten dat steeds hogere eisen stelt aan de uitvoeringskracht, expertise en competenties.

Analyses wijzen uit dat een gemiddelde gemeente in maar liefst 33 samenwerkingsverbanden deelneemt en dit geheel aan verbanden in 2018 circa 20% van het totale gemeentelijk budget vertegenwoordigde. Voor kleinere gemeenten liep dat toen al op tot 40%. Deze beweging is daarna niet gestopt. En naar verwachting zet deze zich ook de komende tijd verder voort. De VNG is daarmee een vereniging van gemeenten die zich steeds meer organiseren in regionale verbanden.

Deze betrekkelijk organisch tot stand gekomen praktijk is niet zonder knelpunten. Eerder onderzoek door het Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) noemt er vier:

Druk op het bestuurlijk vermogen van gemeenten
In toenemende mate verplicht het Rijk gemeenten tot samenwerking. Aangezien elke maatschappelijke opgave diens eigen 'optimale' bestuurlijke schaal kent en keuzes daarin veelal worden gemaakt door de vakdepartementen, heeft deze beweging geresulteerd in een lappendeken van regio-indelingen. Dit bemoeilijkt de integrale bestuurlijke afwegingen en sturing op lokaal niveau.

Druk op de politieke zeggenschap
Gemeenten nemen gemiddeld deel in 33 samenwerkingsverbanden. Dit legt druk op het bestuurlijk vermogen en creëert bovendien spanning op de gemeentelijke organisatie.

Regio's ontberen een heldere democratische legitimatie
Afwegingen over beleid en de daaraan verbonden financiële consequenties worden steeds meer op een andere plek gemaakt dan binnen de eigen gemeenteraad. Daarmee dreigt het risico dat politiek en beleidsvorming in twee afzonderlijke arena's terecht komen, terwijl de gemeenten wel de volledige inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid blijven dragen.

Missen van een centrale visie bij het rijk
Er mist binnen het rijk een centrale visie op regiovorming. Dat leidt in de praktijk tot een disbalans tussen opgaven en taken, schaal en bevoegdheden.
Ook het recent verschenen adviesrapport Elke regio telt van het ROB, de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving en de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur benoemt een aantal knelpunten.

Streefbeeld

Regionalisering is een niet meer weg te denken fenomeen binnen het functioneren van het bestuurlijke stelsel. De VNG is inmiddels mede te zien als een vereniging van gemeenten die zich steeds meer (moeten) organiseren in regionale verbanden. Gemeenten en daarmee de VNG hebben zich daartoe op een goede wijze te verhouden.

Het bijbehorend streefbeeld is tweeledig.
Daar waar gemeenten zelf ervoor opteren taken en verantwoordelijkheden in regionaal verband te adresseren, zijn zij vrij eigen afwegingen te maken. Vrijwillige samenwerking in de regio is uiterst waardevol. Belangrijk is dat dit zodanig plaats vindt dat alle betrokken belangen en mogelijkheden evenwichtig in de besluitvorming en het fungeren worden betrokken.
Dit stelt eisen aan de professionaliteit van het bestuur en ambtelijk apparaat. Deze is te versterken en daarin zijn zij door de VNG te ondersteunen met expertise, analyses, tools en onderzoek zodat steeds de beste keuze is te maken.

Daarnaast worden door het rijk keuzes gemaakt die gemeenten verplichten tot samenwerking. Zowel rijk als gemeenten hebben geen expliciete visie op het vraagstuk van regionalisering en evenmin een toetsingskader om te bepalen of voorgestelde keuzes geëigend zijn. Met een te ontwikkelen visie op het vraagstuk van regionalisering is door het collectief aan gemeenten meer richting te

geven aan het debat met het rijk en de door deze te maken afwegingen. Bovendien ontstaat daarmee ruimte om de door het ROB gesignaleerde knelpunten te articuleren en te investeren in een nieuw perspectief. Tenslotte geeft de visie verdere lading aan de ambitie die met het concept van omkering wordt voorgestaan.

Initiatieven

We onderscheiden twee initiatieven:
1. Onderzoek naar de mogelijkheden tot versterking van de dienstverlening aan gemeenten door de VNG.
2. Het ontwikkelen van een gemeentelijke visie op het vraagstuk van regionale samenwerking tussen gemeenten, inclusief een bijbehorend toetsingskader.

Onderzoek dienstverlening
Na vaststelling van de verenigingsstrategie wordt onderzoek gedaan naar de vraag hoe de VNG de gemeenten (beter) kan ondersteunen bij hun behoefte aan samenwerking tussen gemeenten in de regio's. Dit onderzoek geeft inzicht in:

- De aard van de gemeentelijke vraag (spelende thema's, verschillen tussen gemeenten, spectrum aan behoeften) en daarin in de fase tot 2030 te verwachten ontwikkelingen.
- De omvang van de gemeentelijke vraag en de extra inzet die het vergt om deze te adresseren (expertise, competenties, producten en diensten).
- Het denkbare (extra) aanbod aan diensten.
- De wijze waarop dit aanbod is te verzorgen (organisatie, capaciteit en voorwaarden).

Visieontwikkeling
Er wordt een proces van visieontwikkeling gestart, na vaststelling van de verenigingsstrategie. De leden worden nauw betrokken. Alle in het traject te zetten stappen doen recht aan de verscheidenheid aan opvattingen die binnen de vereniging figureren.
Het traject richt zich op de wijze waarop gemeenten zich kunnen verhouden tot de denkbare vormen van regionale samenwerking, waaronder die door het rijk worden geïnitieerd resp. opgelegd. Daarbinnen is ook aandacht te besteden aan de uitkomsten van het adviesrapport Elke regio telt (maart 2023). Dit traject resulteert tevens in een toetsingskader dat is te hanteren in het overleg met het rijk.

3.5 We versterken de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming en de kwaliteit daarvan, alsmede het bijbehorende mandaat van de VNG naar het rijk

Binnen de huidige governance van de VNG onderscheiden we:
- De ALV als hoogste orgaan
- Het bestuur
- Commissies die zijn gekoppeld aan beleidsterreinen

Daarnaast fungeren er provinciale afdelingen en een Klankbordgroep en is sprake van een keur aan netwerken waarmee relaties worden onderhouden.
In deze governance ligt het zwaartepunt in de besluitvorming materieel bij het bestuur. Binnen de kaderstelling van de jaarlijkse ALV geeft het bestuur uitvoering aan de strategie, daarin steeds geadviseerd door de commissies. Bij de samenstelling daarvan wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met het belang van representativiteit, zowel op de dimensies geografie, schaal als politieke kleur. Daarnaast vinden er met regelmaat raadplegingen op dossiers plaats om de inzichten van de leden te vernemen. De VNG is er immers voor alle gemeenten en wil recht doen aan hun eigenheid en verscheidenheid. Met het omarmen van het gedachtegoed van

omkering en de bijbehorende verandering in de rol van gemeenten is te bezien of en in hoeverre aanpassingen in de governance nuttig of nodig zijn.

Streefbeeld

Met de verenigingsstrategie streven we op het gebied van de governance de komende tijd de volgende drie doelstellingen na:
1. Verbetering van de betrokkenheid van de leden via inbreng en uitwisseling van kennis en inzichten.
2. Versterking van het gemeentelijk mandaat.
3. Versterking van de slagvaardigheid en uitvoeringskracht van gemeenten.

Verbetering van de betrokkenheid van de leden via inbreng van kennis en inzichten
De betrokkenheid van de leden is verder te versterken. Binnen de nieuwe strategie staan we een vorm van permanente dialoog voor. Kennis en inzichten uit de praktijk zijn (pro-) actief op te halen, onderling uit te wisselen om van elkaar te leren èn om deze te betrekken bij het overleg met het kabinet en andere samenwerkingspartners.
Gemeenten zijn systematisch aan te sluiten op spelende beleidsinitiatieven, (voorgenomen) besluitvorming en de wijze waarop daarop is te anticiperen.
Oogmerk is optimaal gebruik te maken van de kracht van het collectief en de verscheidenheid daarbinnen.

Versterking van het gemeentelijk mandaat
Met het versterken van de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming is ook het mandaat van de VNG te vergroten. Deze is daarmee in staat zich als een solide gesprekspartner naar de andere overheden te positioneren. Uitgangspunt is dat het kabinet zich voor de grote vraagstukken die in de samenleving spelen primair wendt tot de VNG. Deze is met de benutting van de kennis en inzichten uit de gehele gemeentelijke uitvoeringspraktijk bij uitstek geëquipeerd om alle betrokken belangen goed te behartigen. Dat heeft voor de gemeenten gunstige effecten op onder meer de kwaliteit en effectiviteit van beleidskeuzes en de bijbehorende besluitvorming.

Versterking van de slagvaardigheid en uitvoeringskracht
Kabinet en gemeenten kunnen erop vertrouwen dat door hen gezamenlijk te maken beleidskeuzes en besluitvorming tot een (pro-) actieve en doeltreffende opvolging zullen leiden. Daaraan draagt het mandaat van de VNG mede bij. Zij kan namens de gemeenten afspraken maken met het Kabinet. Met een goede borging van de gemeentelijke inbreng aan de voorkant, laten uitkomsten zich vlotter en gerichter en met meer draagvlak implementeren, mede omdat er meer oog is geweest voor de uitvoerbaarheid. Bovendien werken gemeenten samen aan de grote opgaven en wisselen zij onderling expertise en capaciteit uit. En is daarvoor binnen de VNG ondersteuning beschikbaar.

Met het adresseren van de drie vermelde doelstellingen wordt ‘een stap naar voren’ gezet en gestalte gegeven aan het concept van Omkering. Het collectief van gemeenten positioneert zich als een solide partner naar het kabinet. Voor de grote vraagstukken die spelen kan het kabinet zich wenden tot de VNG.

Initiatieven

We onderscheiden een tweetal (hoofd-) initiatieven:

1. Via onder meer de maatregelen die zijn voorgesteld bij de ontwikkelthema’s ‘Een sterke bestuurslaag’ en ‘Leren en ontwikkelen’ (zie hierboven) zetten wij mede in op de (i) verbetering van de betrokkenheid van de leden, (ii) het versterken van het gemeentelijk mandaat, alsmede (iii) het versterken van de slagvaardigheid en uitvoeringskracht van gemeenten.

2. In de vorm van een of enkele pilots onderzoeken we de komende tijd of en in hoeverre het nuttig of nodig is de bestaande governance te optimaliseren c.q. te hervormen om daarmee de geambieerde positie naar het kabinet in te nemen. Meer concreet gaat het om het ontwikkelen van een overlegmodel dat recht doet aan de veranderende rol en verantwoordelijkheden van gemeenten en de daarvoor benodigde slagvaardigheid en uitvoeringskracht.
   We kiezen daartoe twee of drie thema's die zich op verschillende (reeds bestaande) schaalniveaus laten adresseren. Per thema wordt de delegatie die aan het overleg deelneemt gekozen. Daarmee kent het model een meervoudig karakter. Het wordt afgestemd op de te behandelen thema's. Het model staat niet alleen open voor burgemeesters maar ook voor wethouders, resp andere vertegenwoordigers. Binnen het model is zoveel mogelijk te streven naar een brede representativiteit. Tevens variëren we in het voorzitterschap. Dat is te beleggen bij de persoon die binnen het bestuur de verantwoordelijkheid heeft voor het thema dat aan de orde is. Daarmee borgen we de bestaande eindverantwoordelijkheid van het bestuur.

   De door het bestuur te begeleiden pilots geven inzicht in de volgende vragen:

   a. Hoe is de betrokkenheid van de leden bij de besluitvorming te bevorderen.
   b. Hoe is de kwaliteit, de effectiviteit en het tempo van besluitvorming te versterken.
   c. Hoe is de slagvaardigheid en uitvoeringskracht van gemeenten te verbeteren.
   d. Hoe is meer recht te doen aan de democratische legitimiteit van besluitvorming.
   e. Hoe is het mandaat van de VNG naar het rijk te versterken.
   f. Wat zijn de voornaamste randvoorwaarden waaraan aandacht is te besteden.
   g. Welke aanpassingen c.q. hervormingen zijn daartoe benodigd in:
      - De bestaande governance (verhouding ALV, bestuur, commissies, klankbordgroep e.d.).
      - De organisatie en capaciteit van de VNG.

   Bij de uitvoering van de pilots zijn de volgende uitgangspunten van toepassing:

   a. De pilots worden zoveel mogelijk uitgevoerd binnen de structuren van de bestaande governance met behoud van de bijbehorende verantwoordelijkheden
   b. De pilots mogen niet resulteren in een (structurele) extra belasting van de bestaande bestuurlijke gremia noch interferentie teweeg brengen.
   c. Alle gemeenten moeten zich vertegenwoordigd (kunnen) voelen.
   d. De pilots resp. de uitkomsten daarvan kunnen op draagvlak van het Kabinet rekenen in termen van erkenning van de meerwaarde en de bereidheid te faciliteren.

   De uitkomsten van de pilots en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen worden voorgelegd aan de ALV.

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl
www.vng.nl

April 2023